

الاربعين النووية

رونکردنه وهی

چل حه ديسه كهی

صلى الله
عليه
وسلم

پيغمبهر

عبدالله عبدالعزيز تهلی

نۆیه م چاپ
هه ولیر / ۲۰۱۴

www.lqra.ahlamontada.com

لکتیب (کوردی، عربی، فارسی)

بۆدابهزاندنی چۆرهما کتیب:سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

پدای دانیود کتایهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردی ، عربی ، فارسی)

پوونکردنه وهی

چل جه دیسه که ی پیغه مبهەر صلوات الله
وعلى آله

ناسراو به

(الأربعين النووية)

للإمام النووي

دانانی

عبدالله عبدالعزيز هه رته لی

چاپی نویه م

ذی القعدة (۱۴۳۵) ی کۆچی

گه لایوژ (۲۷۱۴) ی کوردی

ایلول (۲۰۱۴) ی زایینی

کتیبخانه ی حاجی قادری کۆیی له هه ولیر. چاپی کردوته

ناوی کتاب: پوونکردنه‌وهی چل حدیسه‌کی پیغه‌مبه‌ر ﷺ .

بابه‌ت: فرموده‌کانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ .

دانه‌ر: عبدالله عبدالعزیز هه‌رت‌لی .

نۆبه‌تی چاپ: تۆیه‌م .

به‌رواری چاپ: (۱۴۳۵) کوجی - (۲۷۱۴) کوردی - (۲۰۱۴) زایینی .

تیراژ: (۲۰۰۰) دانه .

بلا‌و‌گه‌ره‌وه: کتیب‌خانه‌ی حاجی قادری کوفی، له هه‌ولتیر .

چاپ‌خانه: بۆژمه‌لات/ هه‌ولتیر .

چاپی یه‌که‌م: ۵۰۰۰ دانه له چاپ‌خانه‌ی وه‌زاره‌تی رۆشن‌بیری / هه‌ولتیر - (۱۹۹۳) .

چاپی دووم: ۲۰۰۰ دانه له چاپ‌خانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده / هه‌ولتیر - (۱۹۹۶) .

چاپی سێ‌یه‌م: ۱۰۰۰ دانه له چاپ‌خانه‌ی زانکوی صلاح الدین / هه‌ولتیر - (۱۹۹۹) .

چاپی چواره‌م: ۲۰۰۰ دانه له چاپ‌خای وه‌زاره‌تی رۆشن‌بیری / هه‌ولتیر - (۲۰۰۲) .

چاپی پینجه‌م: ۲۰۰۰ دانه له چاپ‌خانه‌ی نه‌وا / هه‌ولتیر - (۲۰۰۶) .

چاپی شه‌شه‌م: ۲۰۰۰ دانه له چاپ‌خانه‌ی نه‌وا / هه‌ولتیر - (۲۰۰۸) .

چاپی چه‌فته‌م و هه‌شته‌م: ۲۰۰۰ + ۲۰۰۰ دانه له چاپ‌خانه‌ی بۆژمه‌لات / هه‌ولتیر - (۲۰۱۰ و ۲۰۱۳) .

دانراوه‌کانی تری دانه‌ر:

۱- پوونکردنه‌وهی (ماتن فتح القرب) .

۲- پوونکردنه‌وهی (العقیده الطحاویة) .

۳- عه‌قیده‌ی نیسانی له سه‌ر پارمه‌وی (أهل السنة والجماعة) .

۴- هۆنراوه‌ی (نیمان و نیسان) .

۵- چه‌ند گوئیك له (گوئزاری نیسان) .

۶- پوونکردنه‌وه‌ی (منهاج الطالبین) .

۷- پوونکردنه‌وه‌ی (قطر العارض فی علم الفرائض) .

۸- چۆنیه‌تی (چه‌ج و عومره) .

۹- ﴿میرگا و گوئزاری به‌هار* ژبانی پیغه‌مبه‌ری ریزدار ﷺ﴾ .

۱۰- ﴿مانگی شه‌وی چواره‌ه* پوونکردنه‌وه‌ی (قصیده‌ی البُرْدَة)﴾ .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.
ئینجا له دواى سوپاسى خوداو درود له سهه پیتغه مبهه ﷺ، ئهئى موسولمانى به پیتزه: ههروهك
ئاشكرايه دوژمنانى ئيسلام به هه موو جوړيك ئه يانه وئى لاهه كانمان له ئايينى ئيسلام دوور
بخه نه وه له په وشتى باش بئ به شيان بكن:

جارىك به زورناليدانى كوڼه په رستى، جارىك به ده هوډ ليدانى ماف نه دانى ئافره ت و
داننه هيتان به ماف نه ته وايه تى، به م جوړه زههه كه نه ناو هه نگوين و ده رخواردى لوى
كوردى ئه ده نو ئه يكه نه دوژمنى ئيسلام.

به لام- سوپاس بؤ خواى گه وړه- وا به چاوى خويمان ئه بينين به چكه شيرانى سه لاهه ددينى
ئهيوبى ئه م زههه ريان دوژه وه و زانبيان سهه ركه وتنو و پيشكه وتنو پزگارى كوردستان هه ر
به ده ست پتوه گرتنى ئايينى ئيسلام ئه بئ، چونكه كوردستانىك: ميواندارى (حه زهه تى نوح
پتغه مبهه ﷺ) كوردبئ و پتغه مبهه ريكى وهك (حه زهه تى ئيبراهيم خه ليلى بتشكىنى ﷺ) گه وړه
كوردبئ و پاله وانىكى وهك (سه لاهه ددينى ئه ييوبى) لى له هلكه وتبئ، چون دوژمنانى ئيسلام
پنگه ئه ده ن پزگار بئ و ببيتوه به يك پارچه و سهه به خو بئ؟.

ئینجا له بهر ئه وهئى هه ستيكى ئايينى نؤر گهه م له ناو لاهه كانى كوردستاندا بلاو بوته وه و
نؤربهئى مزگه و ته كانى كوردستان قورئانى پيروزو فه رموده كانى پتغه مبهه رى خو شه ويستى ﷺ
تى دا نه خو تندرئ، وه بؤ ئه وهئى منيش له كاروانى ئه م لوانه به شدار بم، بربارم دا: ئه و چل
حه ديسهئى ئيمامى (نه واوى) كؤى كريدوته وه و ناسراوه به (ئهه به عينهئى نه واوى)، به زمانى
كوردى روونى بگه مه وه و چؤنيه تى روون كردنه وه م به م شتوه به بئ:

پيتاسهئى ئه و شتانهئى تى دا بئ: كه پتويستن، وهك سهه حابه و زانايانى حه ديس... هتد
ههروهها: ووشه و رسته كان وهه ريك پرم و مه به سته كه ش ديارى بگه م، وه بربارى شه ريعه تى
ئيسلام له و بابته چيه؟ بينوسم.

ئینجا ئهئى موسولمانى به پیتزه: ئه گهه له شتيكدا- كه من نووسيو مه- گومان تى پهيدا بوو، بؤ
ئه وهئى دلنبايى ته ماشاى كتبئى (فتح المبين) بگه كه شه رحى (ئهه به عينهئى نه واوى به) له گه ل
حاشيهئى (المداغى) كه له گه لى دايه، ههروهها ته ماشاى (تحفة المحتاج) بگه، كه شه رحى
(منهاج) نه واوى به، له گه ل حاشيهئى (الشروانى) كه له گه لى دايه، چونكه به نؤرى زانستهئى
ئه م روون كردنه وه م له م سهه رچاوانه هه لئى نجاوه، ئيتر دوعام بؤ بگه خوا يارمه تيم بدا بؤ
خزمه تى ئايينى ئيسلام، وه ئه گهه كه م كورپه كت بينى، يان هه له يه كت به رچاو كه وت، بؤم
پاست بگه وه، خوا پاداشتت بنووسئ، خوا ياريده ده رى هه موومان بئ، آمين.

عبدالله عبدالعزيز هه رته لى

مانگى مه ولودى پتغه مبهه ﷺ - سالى (١٤١٣)ى كوچى

هه ولير- كوردستان

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، قُيُومِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِينَ، مُدَبِّرِ الْخَلَائِقِ أَجْمَعِينَ
بَاعَثَ الرَّسُولَ - صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِمْ - إِلَى الْمُكَلَّفِينَ لِهَدَايَتِهِمْ،

* بیناسه‌ی نیمامی (ناوای) *

نیمامی (ناوای) ناوی (یحیی) کوری (شرف) ی نه‌واوی‌یه، له مانگی (محرم) ی سالی (۶۲۱) ی کوچی له گوندی (نه‌وا) له (جۆلان) ی سه‌ر به (دیمشق) له دایک بووه، هه‌ر له گونده‌که‌ی خۆی له سه‌رده‌می مندالی‌دا قورئانی پیروزی له‌به‌ر کردوه، له تمه‌نی (۱۹) سالی‌دا باوکی ناردی بۆ (دیمشق) له‌ویش له لای زۆر که‌س خویندویه‌تی، به‌کێک له مامۆستایه‌کانی ناوی (سالار) ی کوردی بوو، به‌کێکی‌تر ناوی (عزالدين) ی هه‌ولێری بوو.

نیمامی (ناوای) دانراوی زۆری هه‌نه به تایبه‌تی له (حدیث) و (شرع): وه‌کو (ریاض الصالحین) و (الأذکار) و (شرح صحیح مسلم) و (منهاج الطالبین) و (الأربعین النواویة) - که ئیمه ئیستا خزمه‌تی نه‌که‌ین - جگه له مانه‌ش.

نیمامی (ناوای) به‌کێکه له زانا هه‌ره به‌رزه‌کانی چینی (خلف)، له هه‌دیس و شه‌رع ده‌ستیکی بالای هه‌بوو، له سه‌ر پاره‌وی نیمامی (شافعی) بوو، له‌گه‌ڵ نه‌وه‌شدا جینگه‌ی باوه‌ری زانایانی هه‌ر چوار مه‌زه‌به‌که‌نه‌و پێز له فه‌رمووده‌کانی نه‌تین.

نیمامی (ناوای) له (۲۴) ی (رجب) ی سالی (۶۷۶) ی کوچی له گوندی (نوا) وه‌فاتی کردوه، خوا لێ ی پازی بێ و په‌حمه‌ت و به‌ره‌که‌تی خوا بپژی به سه‌ر گوپی‌دا. آمین.

* پیشه‌کی نیمامی (ناوای) *

نیمامی (ناوای) نه‌فه‌رموی: (بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ) به ناوی خوای به‌خشنده‌ی میه‌ره‌بان ده‌ست به‌ کو‌کردنه‌وه‌ی نه‌م چل هه‌دیسه‌ نه‌که‌م (الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) سوپاس بۆ نه‌و خوایه‌ی په‌روه‌ردگاری هه‌موو دروستکراویکه (قُيُومِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِينَ) نه‌و خوایه‌ی ناگادار و هه‌لسورپینه‌ری ئاسمانه‌کان و زه‌مینه‌که‌نه (مُدَبِّرِ الْخَلَائِقِ أَجْمَعِينَ) نه‌و خودایه‌ی به‌جی‌هینه‌ر و به‌پێوه‌به‌ری کاروباری هه‌موو دروستکراویکه به‌ گشتی (بَاعَثَ الرَّسُولَ صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِمْ) هه‌موو پیتغه‌مبه‌ریک نه‌و ناردونێ منو الله عليهم اجمعين (إِلَى الْمُكَلَّفِينَ) بۆ لای نه‌وانه‌ی داوای خوا نه‌یانگرتنه‌وه - (نه‌وانه‌ی بیروه‌وشیان ته‌واوه له قوناغی مندالی تپه‌ر بوینه) - (له‌دایته‌م) بۆ نه‌وه‌ی رینگه‌ی پاست بۆ نه‌و داوا لیکراوانه‌ پوون بکه‌نه‌وه و شاره‌زایان

وَبَيَانِ شَرَائِعِ الدِّينِ بِالذَّلَائِلِ الْقَطْعِيَّةِ، وَوَاضِحَاتِ الْبِرَاهِينِ، أَحْمَدُهُ عَلَى جَمِيعِ نِعْمِهِ،
 وَأَسْأَلُهُ الْمَزِيدَ مِنْ فَضْلِهِ وَكَرَمِهِ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ الْكَرِيمُ الْغَفَّارُ،
 وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَحَبِيبُهُ وَخَلِيلُهُ أَفْضَلُ الْمَخْلُوقِينَ الْمَكْرَمُ بِالْقُرْآنِ الْعَزِيزِ
 الْمُعْجَزَةِ الْمُسْتَمِرَّةِ عَلَى تَعَاقِبِ السِّنِّينِ وَبِالسُّنَنِ الْمُسْتَمِرَّةِ لِلْمُسْتَرْشِدِينَ الْمَخْصُوصِ
 بِجَوَامِعِ الْكَلِمِ وَسَمَاحَةِ الدِّينِ، صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِ وَعَلَى سَائِرِ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ
 وَآلِ كُلِّ وَسَائِرِ الصَّالِحِينَ.

بکن (وَبَيَانِ شَرَائِعِ الدِّينِ) ههروهه با بۆ ئه وهی یاسایه کانی ئایینی خویان بۆ دیاری
 بکن، (بِالذَّلَائِلِ الْقَطْعِيَّةِ) به به لگهی وا: گومانی تیدا نه بی، (وَوَاضِحَاتِ الْبِرَاهِينِ) نه و
 به لگانه ی زۆر ناشکران.

(أَحْمَدُهُ) سوپاسی خوا نه که م (عَلَى جَمِيعِ نِعْمِهِ) له سه ره هه موو نه و چا کانه ی له گه ل
 ئیمه ی کردوه (وَأَسْأَلُهُ الْمَزِيدَ مِنْ فَضْلِهِ وَكَرَمِهِ) داوا له خوا نه که م که له به رگه وره یی
 خوی و به خشینی خوی زیاترمان بداتی.

(وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) به دلو به زوبان نه ئیم و گومانم نه، جگه له زاتی (الله) هه یچ
 خوایه ک نه (الوَاحِدُ) یه ک خودایه (الْقَهَّارُ) دهسته لاتی ته واوی هه یه (الْكَرِيمُ) چا که ی
 نابریته وه (الغَفَّارُ) تاوانی به نده کانی خوی دانه پوشتی.

(وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ) ههروهه: به دلو به زوبان نه ئیم گومانم نه یه که وا
 محمد ﷺ به نده و پیغه مبه ری خوایه (وَحَبِيبُهُ وَخَلِيلُهُ) خۆشه ویست و دۆستی خوایه
 (أَفْضَلُ الْمَخْلُوقِينَ) له هه موو خه لکی گه وره تره (الْمَكْرَمُ) له لای خوا ریزی لهندراوه
 (بِالْقُرْآنِ الْعَزِيزِ) که له لای خوا قورئانی نازیزی پی دراوه (الْمُعْجَزَةِ الْمُسْتَمِرَّةِ) نه و
 قورئانه پیروژه به لگهی به رده وامی پیغه مبه ره ﷺ که س ناتوانی قورئانیکی وا ریک
 بخا (عَلَى تَعَاقِبِ السِّنِّينِ) نه م قورئانه پیروژه ی ساله های سال هه ر ده مینی (وَبِالسُّنَنِ
 الْمُسْتَمِرَّةِ) ههروهه له لای خوا ریزی لهندراوه به فه رموده و کرده وه پوشتنه کانی
 (لِلْمُسْتَرْشِدِينَ) بۆ نه وانه ی نه یانه وی سوود له فه رموده کانی وه ریگرن (الْمَخْصُوصِ
 بِجَوَامِعِ الْكَلِمِ) تاکه پیغه مبه ریکه که فه رموده ی کورت و پیر مانای پی به خشراره
 (وَسَمَاحَةِ الدِّينِ) ئایینیکی ئاسانی پی به خشراره (صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِ وَعَلَى سَائِرِ
 النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ) دروودو سلوی خوی گه وره برژی به سه ر نه و پیغه مبه ره و هه موو
 پیغه مبه رانی تر (وَآلِ كُلِّ) بۆ سه ر مال و خیزانی هه مووانیان (وَسَائِرِ الصَّالِحِينَ) بۆ سه ر
 هه موو پیاوچا کان.

أَمَّا بَعْدُ: فَقَدْ رُوِيَ عَنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، وَمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، وَأَبِي الدَّرْدَاءِ، وَابْنِ عُمَرَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَنْسِ بْنِ مَالِكٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمْ - مِنْ طُرُقٍ كَثِيرَاتٍ بِرَوَايَاتٍ مُتَنَوِّعَاتٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: (مَنْ حَفِظَ عَلَيَّ أُمَّتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثًا مِنْ أَمْرِ دِينِنَا بَعَثَهُ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي زُمْرَةِ الْفُقَهَاءِ وَالْعُلَمَاءِ). وَفِي رِوَايَةٍ: (بَعَثَهُ اللَّهُ تَعَالَى فُقَيْهًا عَالِمًا). وَفِي رِوَايَةِ أَبِي الدَّرْدَاءِ ﷺ: (كُنْتُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَافِعًا وَشَهِيدًا). وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ مَسْعُودٍ ﷺ: (قِيلَ لَهُ أُدْخِلْ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شِئْتَ). وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: (كُتِبَ فِي زُمْرَةِ الْعُلَمَاءِ وَحُشِرَ فِي زُمْرَةِ الشُّهَدَاءِ). وَاتَّفَقَ الْحَفَاطُ عَلَيَّ أَنَّهُ حَدِيثٌ ضَعِيفٌ وَإِنْ كَثُرَتْ طُرُقُهُ.

(أَمَّا بَعْدُ) له پاش سوپاس و درودی خوا بؤ سر پیغمبرمان، بزانه: نه وهی بؤت نه لیم (فَقَدْ رُوِيَ عَنِ) فرموده به کی پیغمبرمان ﷺ پیگه یشتوه: له (علی بن ابی طالب، و عبد الله بن مسعود، و معاذ بن جبل، و ابی الدرداء، و ابن عمر، و ابن عباس، و انس بن مالک، و ابی هریره، و ابی سعید الخدری) له و سه حابه به ریزانه (رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمْ) خوا لییان پازی بی (مِنْ طُرُقٍ كَثِيرَاتٍ) له چند ریگای زؤد (بِرَوَايَاتٍ مُتَنَوِّعَاتٍ) به گپرانه وهی جورا و جور، نه م فرموده مان پیگه یشتوه:

(أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ) پیغمبرمان ﷺ فرموی: (مَنْ حَفِظَ عَلَيَّ أُمَّتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثًا مِنْ أَمْرِ دِينِنَا بَعَثَهُ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي زُمْرَةِ الْفُقَهَاءِ وَالْعُلَمَاءِ) هر که سیک بیگه به نیتته نوممه تی من چل چه دیسی من له کاروباری نایینی نیسلام، خوی گه وره له ریؤی قیامت زیندوی نه کاته وه له گه ل کومه لی زانایانی نایینی.

(و) به چند شیوه به کی تریش نه م فرموده به هاتوه: **یه که م:** (فِي رِوَايَةٍ: بَعَثَهُ اللَّهُ تَعَالَى فُقَيْهًا عَالِمًا) له گپرانه وه به کدا: (خَوَى گه وره زیندوی نه کاته وه و پله ی زانایه کی ته و او ی نه داتن). **دووم:** (وَفِي رِوَايَةِ أَبِي الدَّرْدَاءِ ﷺ: كُنْتُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَافِعًا وَشَهِيدًا) له ریگای (أَبِي الدَّرْدَاءِ ﷺ) نه فرموی: (خَوَم تَکای بؤ نه که م له لای خوی گه وره تا لی بیوری و بیبانه به هشت). **سی یه م:** (وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ مَسْعُودٍ ﷺ: قِيلَ لَهُ أُدْخِلْ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شِئْتَ) له ریگای نیبن مسعود نه فرموی: (له ریؤی دوا ی پی نه لین: بچؤ بؤ به هشت له کام ده رگاوه نه ته وی). **چوارم:** (وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كُتِبَ فِي زُمْرَةِ الْعُلَمَاءِ وَحُشِرَ فِي زُمْرَةِ الشُّهَدَاءِ) له ریگای نیبن عمر نه فرموی: (له گه ل کومه لی زانایانی نایینی نه نووسری و له گه ل کومه لی شهیدان چه شر نه کری).

(وَاتَّفَقَ الْحَفَاطُ) زانایانی چه دیس به کده نگن (عَلَيَّ أَنَّهُ حَدِيثٌ ضَعِيفٌ، وَإِنْ كَثُرَتْ طُرُقُهُ)

وَقَدْ صَنَّفَ الْعُلَمَاءُ فِي هَذَا الْبَابِ مَا لَا يُحْصَى مِنَ الْمُنْصَنَّفَاتِ، فَأَوَّلُ مَنْ عَلَّمْتُهُ صَنَّفَ فِيهِ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، ثُمَّ مُحَمَّدُ بْنُ أَسْلَمِ الطُّوسِيُّ الْعَالِمُ الرَّبَّانِيُّ، ثُمَّ الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ النَّسَوِيِّ، وَأَبُو بَكْرٍ الْأَجْرِيُّ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمِ الْأَصْفَهَانِيُّ، وَالذَّارِقُطِيُّ، وَالْحَاكِمُ، وَأَبُو نَعِيمٍ، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، وَأَبُو سَعِيدِ الْمَالِينِيِّ، وَأَبُو عُثْمَانَ الصَّابُونِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ، وَأَبُو بَكْرٍ الْبَيْهَقِيُّ، وَخَلَاتِقُ لَا يُحْصُونَ مِنَ الْمُتَقَدِّمِينَ وَالْمُتَأَخِّرِينَ، وَقَدْ اسْتَحْرَتْ اللَّهُ تَعَالَى فِي جَمْعِ أَرْبَعِينَ حَدِيثًا، اقْتِدَاءً بِهِؤَلَاءِ الْأَنْمَةِ الْأَعْلَامِ وَحِفَاطِ الْإِسْلَامِ، وَقَدْ اتَّفَقَ الْعُلَمَاءُ عَلَى جَوَازِ الْعَمَلِ بِالْحَدِيثِ الضَّعِيفِ فِي فَضَائِلِ الْأَعْمَالِ، وَمَعَ هَذَا فَلَيْسَ بِإِعْتِمَادِي عَلَى هَذَا الْحَدِيثِ، بَلْ عَلَى قَوْلِهِ ﷺ فِي الْأَحَادِيثِ الصَّحِيحَةِ:

له سه رتو هی ثم حدیسه بی هیزه هر چه نده ریگه شی زور بن .
 (وَقَدْ صَنَّفَ الْعُلَمَاءُ فِي هَذَا الْبَابِ مَا لَا يُحْصَى مِنَ الْمُنْصَنَّفَاتِ) زانایانی حدیس له م
 بابته زوریان نووسیوه و نایه نه ژمار (فَأَوَّلُ مَنْ عَلَّمْتُهُ صَنَّفَ فِيهِ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ)
 یه که م زانا: که له م بابته چل حدیسی کو کرد بیته وه - وه کو زانیومه - نیمام
 (عبدالله) کوری (موبارک) بووه (ثم) له دواى نه ویش چند زانایه کی تر: وه کو نیمام
 (مُحَمَّدُ بْنُ أَسْلَمِ الطُّوسِيُّ الْعَالِمُ الرَّبَّانِيُّ، ثُمَّ الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ النَّسَوِيِّ، وَأَبُو بَكْرٍ
 الْأَجْرِيُّ، وَأَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمِ الْأَصْفَهَانِيُّ، وَالذَّارِقُطِيُّ، وَالْحَاكِمُ، وَأَبُو نَعِيمٍ،
 وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، وَأَبُو سَعِيدِ الْمَالِينِيِّ، وَأَبُو عُثْمَانَ الصَّابُونِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ
 الْأَنْصَارِيِّ، وَأَبُو بَكْرٍ الْبَيْهَقِيُّ، وَخَلَاتِقُ لَا يُحْصُونَ مِنَ الْمُتَقَدِّمِينَ وَالْمُتَأَخِّرِينَ) جگه له و
 زانایانه چند که سیکى تر که نایه نه ژمار، له زانایانی پیتشوو و دواى، چل فهرموده ی
 پیغه مبریان ﷺ کو کردوته وه .

(وَقَدْ اسْتَحْرَتْ اللَّهُ تَعَالَى فِي جَمْعِ أَرْبَعِينَ حَدِيثًا) نیمامی (النواوی) نه فهرموی: منیش
 نویزی نیستیخارم کرد بو نه وهی خوا یارمه تیم بدا بو کو کردنه وهی چل فهرموده ی
 پیغه مبر ﷺ (اقْتِدَاءً بِهِؤَلَاءِ الْأَنْمَةِ الْأَعْلَامِ وَحِفَاطِ الْإِسْلَامِ) له م کاره دا شوینکه وته ی
 نه و زانا به رزانه ی نیسلام بوم: که وه کو نالای به رز دیارن و پاریزه ری نایینی نیسلامن
 (وَقَدْ اتَّفَقَ الْعُلَمَاءُ عَلَى جَوَازِ الْعَمَلِ بِالْحَدِيثِ الضَّعِيفِ فِي فَضَائِلِ الْأَعْمَالِ)
 زانایانی نیسلام یه کده نگن: که دروسته بو کاروباری چاکه نیش به فهرموده ی بی هیز
 بکری، به لام بو چه رام و چه لال نه بی فهرموده که به هیز بی .

(وَمَعَ هَذَا فَلَيْسَ بِإِعْتِمَادِي عَلَى هَذَا الْحَدِيثِ) له گه ل نه وه شدا من پالم نه داوه ته سر
 نه م فهرموده بی هیزه (بَلْ عَلَى قَوْلِهِ ﷺ): فِي الْأَحَادِيثِ الصَّحِيحَةِ) ته نها بو نووسینی

﴿يُلَيْغُ الشَّاهِدُ مِنْكُمْ الْغَائِبُ﴾ وَقَوْلُهُ ﷺ: ﴿نَضَرَ اللَّهُ أَمْرًا سَمِعَ مَقَالَتِي فَوَاعَاهَا فَأَدَاهَا كَمَا سَمِعَهَا﴾ ثُمَّ مِنَ الْعُلَمَاءِ مَنْ جَمَعَ الْأَرْبَعِينَ فِي أَصُولِ الدِّينِ، وَبَعْضُهُمْ فِي الْفُرُوعِ، وَبَعْضُهُمْ فِي الْجِهَادِ، وَبَعْضُهُمْ فِي الزُّهْدِ، وَبَعْضُهُمْ فِي الْأَدَابِ، وَبَعْضُهُمْ فِي الْخُطْبِ، وَكُلُّهَا مَقَاصِدُ صَالِحَةٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْ قَاصِدِيهَا، وَقَدْ رَأَيْتُ جَمْعَ أَرْبَعِينَ أَهَمَّ مِنْ هَذَا كُلِّهِ، وَهِيَ أَرْبَعُونَ حَدِيثًا مُشْتَمَلَةً عَلَى جَمِيعِ ذَلِكَ، وَكُلُّ حَدِيثٍ مِنْهَا قَاعِدَةٌ عَظِيمَةٌ مِنْ قَوَاعِدِ الدِّينِ، فَقَدْ وَصَفَهُ الْعُلَمَاءُ: بِأَنْ مَدَارَ الْإِسْلَامِ عَلَيْهِ، أَوْ هُوَ نَصْفُ الْإِسْلَامِ، أَوْ ثُلُثُهُ أَوْ نَحْوُ ذَلِكَ، ثُمَّ أَلْتَزِمُ مِنْ هَذِهِ الْأَرْبَعِينَ أَنْ تَكُونَ صَحِيحَةً،

ثُمَّ جَلَّ حَدِيثُهُ بِأَلَمِ دَلْوَتِهِ سَهْرَ فَرَمُودِهِ كَانِي رَاسِتْ، وَهَكَو فَرَمُودِهِ بِبَيْغِهِ مَبْرَرٌ ﷺ: ﴿يُلَيْغُ الشَّاهِدُ مِنْكُمْ الْغَائِبُ﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ، بِأَنَّ فَرَمُودَهُ كَانِي مِنْ نَهْوِهِ لِتَبْرَهُ، بِكَهَيْتِي بِهِ وَهِيَ لِتَبْرَهُ نِيَه.

(وَقَوْلُهُ ﷺ) هَهُوَهَا وَهَكَو فَرَمُودِهِ بِبَيْغِهِ مَبْرَرٌ ﷺ: ﴿نَضَرَ اللَّهُ أَمْرًا سَمِعَ مَقَالَتِي فَوَاعَاهَا فَأَدَاهَا كَمَا سَمِعَهَا﴾ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، خَوَا يَوُورِي نَهْوَكَ سَهْ جَوَانِ بِيكَ: كَهْ كَوُورِي لَهْ فَرَمُودَهُ كَانِي مِنْهُو هَلِي نَهْ كَرِي جَا بَه تَه وَاوِي نَهِي كَه بِي نَيْتَه مَوْسُولْمَانَانِ.

(ثُمَّ مِنَ الْعُلَمَاءِ مَنْ جَمَعَ الْأَرْبَعِينَ فِي أَصُولِ الدِّينِ، وَبَعْضُهُمْ فِي الْفُرُوعِ، وَبَعْضُهُمْ فِي الْجِهَادِ، وَبَعْضُهُمْ فِي الزُّهْدِ، وَبَعْضُهُمْ فِي الْأَدَابِ، وَبَعْضُهُمْ فِي الْخُطْبِ) نَبِيحَا هَهَنْدِي لَهْ وَزَانِيَانَه ثَهْمَ جَلَّ حَدِيثُهُ يَانِ كَوُ كَرْدَوْتَه وَهْ لَهْ وَجَوْرَهْ بِنَاغَهْ يَ ثَائِيِنَه، وَهْ هَهَنْدِيكَ لَهْ وَنَهْ لَقِي ثَائِيِنَه، وَهْ هَهَنْدِيكَ لَهْ جِيَهَادِ، هَهَنْدِيكَ لَهْ وَاز هَيْتَانِي دُونِيَا، هَهَنْدِيكَ لَهْ رَهْ وَشْتِ، هَهَنْدِيكَ لَهْ وَتَارَهْ كَانِي بِبَيْغِهِ مَبْرَرٌ ﷺ (وَكُلُّهَا مَقَاصِدُ صَالِحَةٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْ قَاصِدِيهَا) كَارِي ثَهْمَ بَه رِيَزَانَه بَه كَارِي بَاشْ دَانَه نَدْرِيِنِ، خَوَا لِيْتِيَانِ رَازِي بِيِنِ.

(وَقَدْ رَأَيْتُ جَمْعَ أَرْبَعِينَ بِرَاسِتِي مَنِيَشْ بَه بَاشْمَ زَانِي: جَلَّ حَدِيثُ كَوُ بَكَه مَهْ وَهْ (أَهَمُّ مِنْ هَذَا كُلِّهِ) لَهْ هَهْ مَوُورِي نَهْ وَانِ كَرِنَكْتَرِ بِيِنِ (وَهِيَ أَرْبَعُونَ حَدِيثًا مُشْتَمَلَةً عَلَى جَمِيعِ ذَلِكَ) نَهْ وَهِيَ كَوُومَ كَرْدَوْتَه وَهْ، جَلَّ حَدِيثُهُ، كَهْ بَرِيْتِي بَهْ لَهْ هَهَنْدِيكَ نَهْ وَانِ بَهْ كَشْتِي (وَكُلُّ حَدِيثٍ مِنْهَا قَاعِدَةٌ عَظِيمَةٌ مِنْ قَوَاعِدِ الدِّينِ) هَهْرَ حَدِيثِي كِي مِنْ هَيْتَاوَمَهْ لَهْ وَجَلَّ حَدِيثُهُ، بِنَكَهْ يَهْ كِي كَهْ وَرَهْ يَهْ لَهْ بِنَكَهْ يَ ثَائِيِنِ (فَقَدْ وَصَفَهُ الْعُلَمَاءُ: بِأَنْ مَدَارَ الْإِسْلَامِ عَلَيْهِ) هَهْرَ حَدِيثِي كِي لَهْ وَجَلَّ، زَانِيَانِ نَهْ لِيِنِ: كَارِوِبَارِي نَيْسَلَامِي لَهْ سَهْرَ نَهْ خَوْلِيْتَه وَهْ (أَوْ هُوَ نَصْفُ الْإِسْلَامِ، أَوْ ثُلُثُهُ أَوْ نَحْوُ ذَلِكَ) يَانِ نَهْ لِيِنِ: نِيَوَهْ يَ ثَائِيِنَه، يَانِ سَيْتَهْ كِي ثَائِيِنَه، يَانِ جَوَارِي كَهْ.

(ثُمَّ أَلْتَزِمُ مِنْ هَذِهِ الْأَرْبَعِينَ أَنْ تَكُونَ صَحِيحَةً) وَنَهْ خَهْ مَهْ سَهْرَ شَانِي خَوُومَ، ثَهْمَ جَلَّ

وَمُعْظَمُهَا فِي صَحِيحِي الْبُخَارِيِّ وَمُسْلِمٍ - وَأَذْكُرُهَا مَحْذُوفَةً الْأَسَانِيدِ، لَيْسَ هَلْ حَفْظُهَا، وَيَعْمُ الْإِنْتِفَاعُ بِهَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى، ثُمَّ أَتَّبَعُهَا بَابٍ فِي ضَبْطِ خَفِيِّ أَلْفَاظِهَا، وَيَنْبَغِي لِكُلِّ رَاغِبٍ فِي الْآخِرَةِ أَنْ يَعْرِفَ هَذِهِ الْأَحَادِيثَ لِمَا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ مِنَ الْمُهْمَّاتِ، وَاحْتَوَتْ عَلَيْهِ مِنَ التَّنْبِيهِ عَلَى جَمِيعِ الطَّاعَاتِ، وَذَلِكَ لِمَنْ تَدَبَّرَهُ، وَعَلَى اللَّهِ إِعْتِمَادِي وَإِلَيْهِ تَفْوِيضِي وَإِسْتِنَادِي، وَلَهُ الْحَمْدُ وَالنَّعْمَةُ وَبِهِ التَّوْفِيقُ وَالْعِصْمَةُ.

حەدیسە ھەمووی راست بێ (وَمُعْظَمُهَا فِي صَحِيحِي الْبُخَارِيِّ وَمُسْلِمٍ - رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا) تۆربە ی ئەم حەدیسانەم وەرگرتووھ لە کتیبی نیمامی (بوخاری) و نیمامی (موسلیم) خوا نیشان بەی بێ، کە لە ھەموو کتیبی داندراو راستن.

(وَأَذْكُرُهَا مَحْذُوفَةً الْأَسَانِيدِ لَيْسَ هَلْ حَفْظُهَا وَيَعْمُ الْإِنْتِفَاعُ بِهَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى) بە شیوہ یەکی کورت ئەم حەدیسانە ئەنوسمەوھ، ناوی ئەو کەسانە ی گێراویە تیانەوھ نانووسم بۆ ئەوھ ی زوو لە بەری بکەن و کە لکی ئێوھ ریگرن، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى. (ثُمَّ أَتَّبَعُهَا بَابٍ) لە دوا ی ئەمەش کە حەدیسە کان ئەلیم، چەند وشە یە ک ئەنووسم (فِي ضَبْطِ خَفِيِّ أَلْفَاظِهَا) بۆ ئەوھ ی وشە گرانیە کان پوون بکە مەوھ.

جا بزانی: نێمە ئەو وشانە نانووسن چونکە حەدیس نین. (وَيَنْبَغِي لِكُلِّ رَاغِبٍ فِي الْآخِرَةِ) پێویستە لە سەر ھەموو کەسێک کە پۆزی دوا ییان بوی (أَنْ يَعْرِفَ هَذِهِ الْأَحَادِيثَ) ئەم چل حەدیسە بزانی (لِمَا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ مِنَ الْمُهْمَّاتِ) چونکە ھەموو شتیکی گرنگیان تی دایە (وَاحْتَوَتْ عَلَيْهِ مِنَ التَّنْبِيهِ عَلَى جَمِيعِ الطَّاعَاتِ) ھەروھە ھەموو ناگاداری یەکی خوا پەرستی یان تی دایە (وَذَلِكَ لِمَنْ تَدَبَّرَهُ) ئەم سوودە بە کەسێک ئەگا کە بە وردی بیری ئێبکاتەوھ.

(وَعَلَى اللَّهِ إِعْتِمَادِي) پستی خۆم ھەر بە خوا ئەبەستم (وَإِلَيْهِ تَفْوِيضِي وَإِسْتِنَادِي) ھەموو کاریکی خۆم ھەر بە خوا ئەسپێرم، ھەر ئەو پالپشتمە (وَلَهُ الْحَمْدُ وَالنَّعْمَةُ) سوپاس ھەر شایانی ئەو خودایە یەو ھەر ئەو چاکە ی بە سەر نێمە دا ھە یە (وَبِهِ التَّوْفِيقُ وَالْعِصْمَةُ) توانای خوا پەرستی ھەر بە دەست ئەوھ و خۆ پاراستن لە گوناھ ھەر بە دەست ئەوھ، خوا یە یارمە تیمان بەدە بۆ خوا پەرستی و بۆ وازھێنان لە تاوانە کان آمین. لێرە دا پێشەکی نیمامی (النواوی) - کە کۆکەرەوھ ی ئەم چل حەدیسە یە - کۆتایی ھات.

**

*

﴿ چند زانستیکی حدیسی ﴾

۱- پیناسه‌ی حدیسی:

(حدیث): یان فہرمودہ‌ی پیغہمبہرہ ﷺ، یان کرداری پیغہمبہرہ ﷺ، یان رازی‌بوونی پیغہمبہرہ ﷺ: بہ کرداری، یان بہ گوفتاری کہ سیتی‌تر.

۲- بزانه: ہر وہ کہ پیوستہ موسولمان رہفتار بہ قورپان بکا: وہ‌ہاش پیوستہ رہفتار بہ حدیسی بکا، بہ لام بہ و مرجہ‌ی حدیسی کہ: یان (صحیح) بی، یان (حسن) بی.

۳- حدیسی (حسن): زانایانی (علوم الحدیث) فہرمویانہ: حدیسی (حسن) دوو جورہ:

یہ کہم: (حسن لذاتہ)، کہ نہ وہیہ: نہ لہ (سند) و نہ لہ (متن) حدیسی کہ دا ہیچ نیشانہ‌ی (ضعیف) بی‌ہیزی نہ بی.

دووم: (حسن لغیرہ) کہ نہ وہیہ: (سند) حدیسی کہ (ضعیف) بی، بہ لام: یان لہ زور پنگاویہ نہم حدیسیہ ہاتبی، وہ کو حدیسی (لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارٌ) بیوانہ حدیسی (۲۲)، یان (متن) حدیسیہ کہ لہ گہل حدیسیکی تری (صحیح) دا تیک بکاتہ وہ: وہ کو حدیسی (مَنْ زَارَ قَبْرِي وَجَبَتْ لَهُ شَفَاعَتِي). ئیمامی (النواوی) بہ بی‌ہیزی داناوہ، بہ لام (متن) نہم حدیسیہ تیک نہ کاتہ وہ لہ گہل حدیسی (كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ فَرُورُوا فَإِنَّهَا تُذَكِّرُ الْآخِرَةَ) رواہ مُسْلِم، کہ و ابوو: نہ بیئہ (حَسَنَ لغيرہ) و بہ کار دی.

۴- حدیسی (ضعیف) بی‌ہیز:

*- ئیمامی (شافعی) نہ فہرموی: حدیسی (ضعیف) بہ کار دی بو بپیارہ کانی شہری نہ گہر پیشہ وایانی ئاین بہ تیکرایی پی‌ی رازی بن و قبولی بکن.

*- ئیمامی (أحمد) نہ فہرموی: حدیسی (ضعیف) بہ لای منہ وہ خوشہ و یستترہ لہ بیروپای خاوہن رایہ ک، بہ و مرجہش بہ کار دی: کہ دزایہ تی نہ بی. واتہ: لہ گہل قورپان و حدیسیکیتری (صحیح)، یان (حسن).

*- ئیمامی (النواوی) نہ فہرموی: زانایانی شہر و حدیسی فہرمویانہ: دروستہ حدیسی (ضعیف) بہ کار بی، بو کاری چاکہ. واتہ: نہ ک بو (واجب) و (حلال) و (حرام).

*- (ابن حجر الہیتمی) نہ فہرموی: نہ گہر کہ سیک دیتی: پیشہ وایہ کی حدیسیزان، حدیسیکی بہ (صحیح)، یان بہ (حسن) داناوہ، دروستہ شوینک و تہ بی و بوخوی کار بہم حدیسیہ بکا.

(الْحَدِيثُ الْأَوَّلُ: فِي الْإِخْلَاصِ)

﴿عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى،﴾

۵- **حَدِيثِی (موضوع)**، **واته**: داندراو، به و حدیسه نه گوتری: که به کیک له خویره وه داینابیو به درو نسیبه تی بداته لای پیغه مبه ر صلی الله علیه و آله.

نیجنا بزانه: نووسین و گپرانه وهی حدیسی (موضوع) دروست نیه، تنها به مه بهستی ناگادار کردنه وهی خه لک نه بی: له م درویانه، تاگو خویان لی بیارین.

﴿حَدِيثِی یه که م: بن گهردی له خوا په رستندا﴾

(عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ) گپرداوه ته وه له فرمانره وای موسولمانان (عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) چه زره تی (عومری کوری (خه تناب)، جگه له م ناوه، پیغه مبه ر صلی الله علیه و آله ناوی ناوه: به (الفاروق)، به سیزده سال له دایکبونی پیغه مبه ر صلی الله علیه و آله، له (مکه) ی پیروز له دایک بووه، هر له (مکه) له تمه نی (۲۲) سالی دا له خزمهت پیغه مبه ر صلی الله علیه و آله موسولمان بووه، نیجنا له (مکه) کوچی کردنه بو (مدینه)، نیجنا له پوژی وه فاتی چه زره تی (أبو بکر الصديق) - خواله ری رضی الله عنه - کرایه جینیشی پیغه مبه ر صلی الله علیه و آله، یه که م که س بوو ناویان نا به (أمیر المؤمنین)، له (۲۶) ی (ذی الحجة) سالی (۲۲) ی کوچی به دهستی دیانکی فارس که ناوی فه پیروز (أبولؤلؤة) بوو، شهید کرا، له ته نیشته پیغه مبه ر صلی الله علیه و آله نیژراوه، تمه نی (۶۲) سال بوو، (۱۰) سال و نیو فرمانره وایی موسولمانانی کردنه.

نه م به ریزه نه فرموی: (سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ) گویم له پیغه مبه ر صلی الله علیه و آله بوو نه یفرموی: (إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ) کارو کرده وه کانی ناده میزاد به نیاز و خواستی ناو دلی نه بی دانامه زری (وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى) هه موو که سیک هر پاداشت و سزای نیاز و خواستی ناو دلی خو ی پی نه گا.

بزانه: (نیه) نه وه یه: نیازی ناو دلت - له و نیشه ی نه یکه ی - بو خوا بی.

ههروهها بزانه: مه به ست به و کرده وهی نه تی نه وی: کرده وهی خوا په رستی یه، که و ابوو:

نه گه ر خواردن بخوی بو به هیزبون بو خوا په رستی: نه وه ش خوا په رستی یه.

جا له کاروباری خوا په رستی دا بوی نه ت پیویسته، تاگو له کاروباری تری پوزانه و جار جاره مان جیا بیته وه.

واته: شورینی خوت نه گه ر بو پاک کرده وه بی و به س: نه مه خوا په رستی تیدا نیه چونکه نه وهی موسولمانیش نیه نه و کاره نه کا، به لام نه گه ر بو خوا په رستی بی، به و

فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهَجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ،

نیازه له وی تر جیا نه بیته وهو نه بیته خواپه رستی، که وابوو: نه بی بۆ خوشوورین له جه نابهت نیهت بهیئن.

ههروهها بزانه: مه بهست به (نیهت) نیازی ناو دلّه، زوبان هیچ په یوه ندی ی به دروستیوونیه وه نیه، به لام ئیمامی (النواوی) له (منهاج) دا نه فهرموی: سوننه ته به زوبانیش نیهت بیئی تاکو یارمه تی دلّ بدا.

ههروهها بزانه: هرچی وازلتهینان بی، بۆ دروستیوونی نیه تی ناوی: وه کو شوورینی پیسایی و وازهینان له خراپه، به لام نه گه ر پاداشتی لای خوات بوئی، نه بی نیه تی بۆ بیئی، ههروهها: هر خواپه رسته ک به نیازی دونیا بیکه ی پاداشتی لای خوات له دهست نه چئی، وه کو جیهاد: نه گه ر ته نها بۆ سوپاسی خه لک بی، یان بۆ وه دهستهینانی پله یه ک بی، نه مه بۆ خوا نیه و پاداشت بۆ نانووسری.

ئینجا که نه مه ت زانی، بۆت پوون بۆوه نه بی بۆ نوئیژ و زه کات و پۆژوو و حه ج، نیهت بیئی، جگه له مانه ش هرچی لای خواپه رستی تییدا بی، نیه تی نه وی: وه کو به خشیینی شتیك نه گه ر بۆ خوا بی جیا یه، نه گه ر بۆ دونیا بی جیا یه، به پی تی نیه ته که ت بۆت نه نووسری.

(فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ) هه رکه سیک کۆچکردنی له شوینیك بۆ شوینیکی تر، بۆ رازی بوونی خواو پیغه مبه ر ﷺ بی (فَهَجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ) نه وه کۆچکردنه که ی له لای خواو پیغه مبه ر ﷺ ره وایه و خوا پاداشتی کۆچکردنه که ی به ته وای بۆ نه نووسی.

جا بزانه: مه بهست له کۆچکردن: به جی هیشتنی ولاتیکی کافر نشینه و بجیته ولاتی ئیسلام، ئینجا نه گه ر موسولمان نه ی توانی له ناو ولاتی کوفر، ئایینی ئیسلام ئاشکرا بکا و به خه لکی رابگه یه نی، نه وه مانه وه ی باشتره له کۆچکردن، به لام نه گه ر نه یه ت توانی ئایینی خوئی ئاشکرا بکا و به خه لکی رابگه یه نی، نه وه پیویسته کۆچ بکا، جا نه گه ر له گه ل نه وه شدا مانه وه ی له وی سودیکی بۆ ئیسلام تییدا بوو، دیسان مانه وه ی باشتره و با خواپه رستی به نهیئی بکا.

ههروهها له ولاتی ئیسلامیش: نه گه ر خواپه رستی راسته قینه ی بۆ نه نه کرا، یان نوورداری و بی نه خلاقو گونا هکردن به ئاشکرا بوو، یان حوکم به قورپانی پیروژ نه نه کرا، دیسان کۆچکردن واجبه بۆ شوینیکی باش، نه گه ر هه بی.

به لام نه گه ر هاتوو یه کیکی لیها توو راپه ری و داوای حوکمی قورپانی نه کرد و بۆمان پوون

وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا، أَوْ امْرَأَةً يَنْكَحُهَا فَهَجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ ﴿١٠﴾
 رواه إماما المحدثين: أبو عبد الله محمد بن إسماعيل بن إبراهيم بن المغيرة بن بردزبه
 البخاري، وأبو الحسين مسلم بن الحجاج بن مسلم القشيري التيسابوري، في
 صحيحهما اللذين هما أصح الكتب المصنفة.

بؤه: که راست نه کا، نه بی یارمه تی بدهین وتی بکوشین بؤ که راندنه وهی حوکمی
 قورپتان و نه هیشتنی زورداریو به دپه وشتی، جا نه گهر که س له گه لی پانه پری هه موویان
 تاوانبار نه بن، که وابوو: کۆچکردن واجب نه بی وه کو گوتمان ﴿١٠﴾ عن ابن عباس رمر الله عنها
 قال: قال النبي ﷺ: لا هجرة بعد الفتح ولكن جهاد ونية، وإذا استنفرتم فانفروا ﴿١١﴾ رواه
 الشيخان، واته: له مه و دوا کۆچکردن له مه که واجب نه، چونکه بووه ته (دار الإسلام)،
 به لام تیکوشان به دلئکی بی گهر د بؤ به رزی نیسلام هر به رده و امه، جا نه گهر داوای
 پاپه پینتان لی کرا بؤ جیهاد، ئیوه ش پاپه پن.

(وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا) به لام هه رکه سیک کۆچکردنی بؤ وه ده سته پینانی
 که لوپه لی دنیا بی (أَوْ امْرَأَةً يَنْكَحُهَا) یان کۆچکردنی بؤ ماره کردنی ژنیک بی (فَهَجْرَتُهُ
 إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ) نه وه کۆچکردنه که ی هه ر بؤ نونیا و ژن هینانه، خیری بؤ
 نانوسری.

جا نه ی موسولمانی به پیز: له هه موو کارو کرده وه یه کت نیازت هه ر خودا بی، نه گهر
 ولاتی خوت به جی هیشت بؤ قازانجی دنیا، مه لی: بؤ خودا کۆچم کردوه. چونکه
 نه وه له لای خوا به تاوان نه نووسری.

(رواه إماما المحدثين) نه م هه دیسه دوو پیشه وای هه دیس گتپاویه تیانه وه:
 ۱- نیمامی بوخاری که پی ی نه گوترا (أبو عبد الله)، ناوی خوی (محمد بن إسماعيل بن
 إبراهيم بن المغيرة بن بردزبه) بوو، (البخاري) خه لکی (بوخارا) بوو: که شاریکه له
 (تۆزبه کستان)، له سالی (۱۹۴) ی کۆچی له دایک بووه، له سالی (۲۵۶) ی کۆچی شه وی
 جه ژنی په مه زان له گوندی (خرپه نگ) کۆچی دواپی کردوه.

۲- نیمامی موسلیم که پی ی نه گوترا (أبو الحسين) ناوی خوی (مسلم بن الحجاج بن
 مسلم القشيري التيسابوري) بوو، (نيسابور) شاریک بووه له خوراسان نیستا ویرانه،
 له سالی (۲۰۴) ی کۆچی له (نيسابور) له دایک بووه، له (۲۶۱) دا، کۆچی دواپی کردوه
 له (نيسابور).

(في صحيحهما اللذين) هه ر دوو کیان نه م هه دیسه یان گتپاویه ته وه له هه ر دوو کتیبه

(الْحَدِيثُ الثَّانِي: فِي مَرَاتِبِ الدِّينِ: الْإِسْلَامِ، الْإِيمَانِ، الْإِحْسَانِ)
 ﴿عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ، إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ وَلَا يَعْرِفُهُ مَنَّا أَحَدٌ﴾

پاسته‌ک‌ی خویان: که (هُمَا أَصْحَابُ الْكُتُبِ الْمُصَنِّفَةُ) کتیبه‌ک‌ی نیمی (بوخاری) و کتیبه‌ک‌ی نیمام (موسلم) له هه‌موو کتیبیک راستن له پاش قورئانی پیروز. **نُيُنَجَا بِرَأْسِهِ:** (البخاری) و (مسلم) له زاراه‌ی حه‌دیسدا، پیمان نه‌گوترئ: (الشیخان)، واته: که نه‌لئین: (رواه الشیخان) مه‌به‌ست نه‌م دوو به‌ریزه‌نه.

﴿ **چهند تیگه‌یشتنیک له‌م حه‌دیسهدا** ﴾

۱- (إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ): هه‌رکه‌سیک به‌ دل نیازی هه‌بوو چاکه‌یه‌ک بکا، به‌لام کوسپ هاته‌ پی‌ئی و پی‌ئی نه‌کرا: نه‌وه پاداشتی چاکه‌ک‌ی هه‌ر بو نه‌نوسری، بو نمونه: پیغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌فرموی: ﴿مَا مِنْ أَمْرٍ تَكُونُ لَهُ صَلَاةٌ لَيْلٍ يَغْلِبُهُ عَلَيْهَا نَوْمٌ إِلَّا كُتِبَ لَهُ أَجْرُ صَلَاتِهِ﴾ رواه أبو داود والنسائي، هه‌رکه‌سیک شه‌ونویژی کردبووه عاده‌تی خوی و خو به‌ سه‌ری‌دا زال بوو و پی‌ئی نه‌کرا شه‌ونویژه‌ک‌ی بکا، خوی گه‌وره خیری شه‌ونویژه‌ک‌ی بو نه‌نوسی به‌ هو‌ی نیازه‌ باشه‌ک‌ی.

۲- (وَإِنَّمَا لِكُلِّ أَمْرٍ مَا نَوَى): وا نه‌گه‌یه‌نی: که نیازی ناو دل کار نه‌کاته‌ سه‌ر حه‌رام و حه‌لال، بو نمونه: ته‌ماشاکردنی نافره‌تی بیگانه‌ بو له‌زه‌ت وه‌رگرتن حه‌رامه، به‌لام به‌ نیازی داخو‌زی و ماره‌کردن خیره، چونکه پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمانی پی‌کردوه.

۳- (فَهَجَرْتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ): وا نه‌گه‌یه‌نی: هه‌رکه‌سیک به‌ نیازی تاوانکاریه‌ک برواته شوینیک، نه‌وه کۆچکردن و سه‌فه‌ره‌ک‌شی تاوانه، که‌وابوو: ته‌یه‌موم و قه‌سر و جه‌می نویژ و شکاندنی پۆژووی په‌مه‌زان، هیچی بو‌دروست نه‌.

﴿ **حه‌دیس‌ی دووم: پله‌کانی ناین: نیسلام، نیمان، چاکه** ﴾

(عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ) گیزدراوه‌ته‌وه له نیمامی (عمر)، نه‌فرموی: (بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ) جاریک له خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر ﷺ دانیشتبوین (ذَاتَ يَوْمٍ) رۆژیک له رۆژان (إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ) له نا‌کاو پی‌او‌یکمان هاته‌ به‌رچاو (شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ) جلو به‌رگی نۆد سه‌پی بوو (شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ) مووی پیشی نۆد په‌ش بوو (لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ) نیشانه‌ی ریبواری لی‌ته‌نه‌بینرا (وَلَا يَعْرِفُهُ مَنَّا أَحَدٌ) هیچ‌ک‌س له نیمه

حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ وَوَضَعَ كَفَيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ، وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ،

نه یته ناسی (حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ) تا له خزمهت پیغهمبره ﷺ دانیشست (فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ) ههردوو نه ژنوی خوی به ههردوو نه ژنوی پیغهمبره ﷺ نوساند (وَوَضَعَ كَفَيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ) ههردوو دسته کانی خوی دانا سه ههردوو پانه کانی خوی، وهکو قوتابی له بهردهم ماموستادا.

ئهی موسولمان: توش نهوها جلو بهرگت خاوین بی و پوخسارت ریگ بی و له بهردهم زانایانی نایینی به نهدهب دانیشه، له پرسیار کردن شهرم مهکه.

(وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ ﷺ) ئهو پیاوه نه ناسراوه گوتی: ئهی محمد (أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ) پیتم بلئی نایینی ئیسلام له چند شت پیک هاتوو؟

ئینجا بزانه: بانگ کردنی پیغهمبره ﷺ به ناوی خوی، یان ناوهیتانی به ناوی خوی، دروست نیه، تهنها بو خودا و مه لائیکه دروسته، بویی چه زهتی جو پرائیل لیتره دا بانگی کرد به (محمد)، به لام نه بی ئیمه ی ئاده میزاد به پیغهمبره یه تی ناوی بلئین. (فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ) پیغهمبره ﷺ له وه لاما فهرمووی (الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ) یه کهم شت له ئیسلامدا نهویه: به دل باوهرت هه بی و به زویان بلئی: جگه له زاتی (الله) هیچ خودایهک نیه و (محمد) نیردرای خواجه، ئهو پیغهمبره ی هه موو بونیا به.

بزانه: پیویسته بو دروستیوونی ئیسلامه تی: وشه ی (أَشْهَدُ) دوویاره بگریته وه و بگوتی: ﴿أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ﴾. ئه بی (أَنْ لَا) به (أَلَمْ) بخویندریته وه، ههروهها دروسته: هه رکهس به زمانی خوی شاده و ئیمان بیئی و مه رج نیه به عه ره بی بی، به لام پیویسته له هه موو زمانیک وشه کانی شه هاده به دوا ی یه کدا بین، به و جو ره ی نووسیومانه.

بزانه: دوویاره کردنه وه ی (أَشْهَدُ) له بانگدان پیویسته، له ته حیاتی نوئیژدا پیویست نیه، به لام (و) = پییتی واو له بانگدا نابی هه بی و له ته حیاتا پیویسته هه بی، ئه مه پوخته ی فهرمووده به هیزه کانی مه زه بی (شافعی) یه، خوا لی ی پازی بی.

(وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ) نووه م شت له ئیسلامدا نهویه: هه ر پینج نویره کان به هه موو مه رجه کانه وه بکه ی له کاتی خویندا، نه گه ر کاتی خویشی تیپه ری، ئه بی هه ر بیکه ی،

وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعَتْ إِلَيْهِ سَبِيلًا،

به جوریکي وا: نه‌گه‌ر چه‌ند سال نويزت نه‌کردبئ، نه‌بی هه‌مويان بگه‌رینه‌وه‌و
قه‌زايان بکه‌یه‌وه.

جا بزانه: زور له زانايانئ ئيسلام فه‌رموويانه: نويزنه‌که‌ر کافره. به‌لام کومه‌لی زورتر
له زانايان نه‌فه‌رموون: کافر نه‌يه، به‌لکو (فاسق) ه‌ نه‌گه‌ر باوه‌پي به‌ نويزه‌ه‌بئ. له‌گه‌ل
نه‌وه‌شدا، هه‌ردوو لا نه‌فه‌رموون: نه‌بئ نويزنه‌که‌ر بکوژئ.

(وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ) سئ‌یه‌م شت له ئيسلامدا: نه‌بی زه‌کات بده‌ی، زه‌کات نه‌مه‌یه: مروفي
هه‌بووی نه‌ختیک مائی‌خوی نه‌داته مروفي نه‌بووی، سائی‌یه‌کجار، به‌مه‌رجئ بگاته
پاده‌ی زه‌کات:

نه‌گه‌ر پاره‌ی هه‌بوو نرخي (١٤٠) ميسقالي زيو زه‌کاتی تئديه: له چل به‌ش: يه‌ک به‌ش
زه‌کاته، واته: له سه‌دا نوو و نيو، مائی بازرگانئش هه‌روه‌ه‌يه.

له دانه‌ويته: له چل ته‌نه‌که به ته‌نه‌که‌ی نه‌وت چوار ته‌نه‌که زه‌کاته. له په‌شه ولاغ له
سی سه‌ر: يه‌ک گوئيلکی نئري يه‌ک سائه، وه له چل سه‌ر: يه‌ک گوئيلکی مئ‌ی نوو سائه.
له مه‌ر و بزئ له چل سه‌ر: يه‌ک بزئه، يان يه‌ک مه‌ره، له (١٢١): نوو، له (٢٠١): سئ،
له (٤٠٠): چوار.

هه‌روه‌ها سه‌رفيته‌ری په‌مه‌زان له جياتی خوت و ژن و مندالت، نوو کيلو دانه‌ويته، يان
نرخه‌که‌ی نه‌بی بيده‌ی به‌هه‌زار، له سه‌ر فه‌رمووده‌ی ئيمام (أبوحنيفه رضي الله عنه).

(وَتَصُومَ رَمَضَانَ) چواره‌م شت له ئيسلامدا: به‌پژوو بوونی مانگی په‌مه‌زانه، پژوو
له ئيسلامدا نه‌وه‌يه: له به‌ره به‌يانه‌وه تا پژواو بوون خوت قه‌ده‌غه بکه‌ی له
خواردن و خواردنه‌وه و خو‌رشانده‌وه و ده‌ستبازی کردن له‌گه‌ل ئافه‌رت و له‌شی خوت،
به‌م جوړه شتانه پژوو له ده‌ست نه‌چئ، به‌لام به‌ جوين دان و گه‌فتوگوئ پوپوچ و
باسکردنی خه‌لک به‌ خراپه‌و به‌ درو کردن، خيري که‌م نه‌بيته‌وه.

(وَتَحُجَّ الْبَيْتَ) پينجه‌م شت له ئيسلامدا: حج کردنه (إِنْ اسْتَطَعَتْ إِلَيْهِ سَبِيلًا) نه‌گه‌ر
توانای چوون و گه‌رانه‌وت هه‌بئ. واته: نه‌بی خانوو و خواره‌مه‌نی مندال و ژنه‌که‌ت
دابئ بکه‌ی تا نه‌گه‌ر بيته‌وه، قه‌رزی خه‌لک بده‌يه‌وه.

حج کردن له ئيسلامدا نه‌مه‌يه: له ته‌مه‌ن يه‌کجار بچيته مائی‌خوا، له (مه‌که‌که‌ی)
پيروژ، له‌وي چه‌ند جوړه خواپه‌رستيه‌ک هه‌نه بيکه‌ی، نه‌بی به‌ر له چوونه حج، توبه
بکه‌ی له گونا‌هه‌کانت، نه‌گه‌ر مافي خه‌لکت له سه‌ر بئ، نه‌بی بيانده‌يه‌وه، يان پازييان

قَالَ: صَدَقْتَ. قَالَ: فَعَجِبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ. قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ؟ قَالَ ﷺ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ،

بِكَى، لَه نواى گه پانه وهت دهست به گوناگه كردن نه كه يه وه.

جا كه چوى بؤ حج، به تاييه تى بؤ (مه دينه) ي پيرؤز بؤ سهردانى گؤرى چه زره تى رسول الله ﷺ له مزگه وتى پتغه مبه ر ﷺ نويز بگه وه له خوا بپارپوه: تا له تاوانى خوت و دايك و باوكت خوش بؤ وه نوممه تى پتغه مبه ر ﷺ جيات نه كاته وه. ئينجا سه لام له ئيمامى (أبو بكر) و ئيمامى (عمر) بگه، ههردووكيان له تهنشت پتغه مبه ر ﷺ نيزاون. ئه م پتجانه پتجان ئه گوتري: پتنج روكنى ئيسلام. ههركه سيك باوه پى نه بئ به واجبوونى يه كيك له م پتجانه، كافر نه بئ.

(قَالَ: صَدَقْتَ) ئه م پياوه نه ناسراوه گوتيه پتغه مبه ر ﷺ راست نه كه ي (قَالَ) ئيمامى (عمر) فه رموى: (فَعَجِبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ) پيمان سه ير بوو: ئه و پياوه پرسىارى لئنه كا و پيشى ئه لئ: راست نه كه ي!.

(قَالَ) دوباره پياوه نه ناسراوه كه پرسىارى كردو گوتى (فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ) پيم بلئ ئيمان چى به؟

بزانه: ئيمان بيروباوه پى ناو دله به وشه ش روكنانه ي پتغه مبه ر ﷺ له وه لامدا ژماردونى، ههركه سيك به يه كيك له وشه شانه باوه پى نه بئ ئه وه كافر نه بئ.

(قَالَ) پتغه مبه ر ﷺ له وه لامدا فه رموى: (أَنْ تُؤْمِنَ) روكنى يه كه مى ئيمان ئه وه به: باوه پت هه بئ (بِاللَّهِ) به هه بوونى خوا، كه هه هه بووه وه ده ميئنئ، زيندووه و نامرئ، هه موو شت ده زانئ: چ نه يئى چ ناشكرا، ده بيسى و ده بينئ، له تاريك و رووناكى، تواناى هه موو شتيكى هه به بيكا، هه رچى بيه ويئ ده يكا، گفتوگوى هه به بيئ پيت و دهنگ، له هه چ شوينئ نيشته جئ نيه، هه چ شتيك وينه ي خودا نيه و خودا وهك هه چ شتيك نيه، پتويستى به هه چ شتيك نيه، هه موو شتيك ئه و دروستى كرده وه هه ر ئه و دروستى ئه كا، ژيان و مردن و خووشى و ناخوشى و بوونى و هه زارى، هه مووى به دهست ئه و خودا به به.

(وَمَلَائِكَتِهِ) رووكنى بووه مى ئيمان: باوه ره يئانه به هه بوونى فريشته ي خوا له ئاسمان و له زه مين.

پيناسه: ئه و فريشتانه چينئكن خواى گه و ره له رووناكى دروستى كردون، ئه توانن به هه موو شيوه يهك خويان بنويئن، نه نيرن نه ميئن، خه و خواردينان نيه، له فه رمانى خوا ده رناچن. له و فريشتانه چواريان پله ي به رزيان هه به:

وَكُتِبَ، وَرُسُلُهُ،

یه کهم: (جُبْرَائِيل) وه حی نه هینئ بۆ پیغه مبه ران ﷺ. **دووه م:** (میکائیل) باران و پزق جئ به جئ نه کا. **سئ یه م:** (عزرائیل) گیانی گیانله بهر وه رنه گری. **چواره م:** (إسرافیل) چاوه روانی دنیا تیکدان نه کا.

جگه له مانه: فریشته ی خوا له به هشتیش هه ن: گه وره که یان ناوی (رضوان) ه. هه روه ها دوو فریشته ی تر به ناوی (مونگر و نه کیر) پرسیار له مردوو نه که ن، (کرام کاتبین) کرده وی ئاده میزاد نه نوسن، نۆزده فریشته ی تر کارگیری جه هه ننه من پییان نه گوتری: (زبانیه). گه وره که یان ناوی (مالک) ه، جگه له مانه ش، فریشته نۆزده هه ر خودا به خۆی نه زانی ژماره یان چهنده.

(وَكُتِبَ) روکنی سئ یه می ئیمان نه وه یه: باوه رت هه بی به و کتیبانه ی بۆ پیغه مبه ران عليه الصلاة والسلام هاتون له لای خوا، که هه موویان فه رموده ی خودان، وه کو سو حوقی چه زره تی (إبراهیم) پیغه مبه ر، ته وراتی چه زره تی (موسی) پیغه مبه ر، زه بووری چه زره تی (داود) پیغه مبه ر، ئینجیلی چه زره تی (عیسی) پیغه مبه ر عليه الصلاة والسلام. ئینجا قورپانی پیروژ بۆ پیغه مبه ری ئاخیر زه مان چه زره تی (محمد المصطفی ﷺ)، به هاتنی قورپانی پیروژ نه وانی تر هه موو (نسخ) بی کار بون، چونکه جگه له قورپان هه موو ده ستکارییان تیدا کراوه.

(وَرُسُلُهُ) روکنی چواره می ئیمان نه مه یه: باوه رت هه بی به هه موو پیغه مبه رانی خوا عليه الصلاة والسلام که نه وانیش پیاون و راستگوو ژیر و نه ترسن، هه رچی خودا بفه رمووئ به خه لکی رانه گه یه نن. ژماره یان (۱۲۴۰۰۰) سه دو بیست و چوار هه زار پیغه مبه ره عليه الصلاة والسلام هه روه کو (ابن حبان) و (حاکم) له (أبوذر) گنراویه تیا نه وه.

پیناسه: پیغه مبه ر پیاویکه خوا ناردویه تی بۆ نه وه ی به رنامه ی خوا به ئاده میزادان رابگه یه نی و به خۆیشی ره هفتاری پی بکا، نه مه پی ی نه گوتری (رسول) هه م (نبی). به لام نه گه ر فه رمانی پی نه کرابوو به خه لکی رابگه یه نی، نه مه ته نها پی ی نه گوتری (نبی). ئینجا له وه مووانه (۳۱۵) به (رسول) ناو نه برین. واته: نیردراو، چونکه کتیبی تاییه تییان له لای خوا بۆ هاتوووه فه رمانی رابگه یان دنیان پی کراوه.

ئینجا له وانه ش پینجیان زۆر به ریزن و به (أولوالعزم) ناو نه برین: چه زره تی (نوح) و (ابراهیم) و (موسی) و (عیسی) و (محمد) ﷺ عليه السلام، سه ردار ی هه موویان چه زره تی (محمد المصطفی) عليه السلام یه، نه و پیغه مبه ری ئاخیر زه مانه، هیچ پیغه مبه ری که له بوای نه و

وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنُ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ. قَالَ: صَدَقْتَ. قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ؟ قَالَ ﷺ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ،

نایب، به لام نایب ده مارگیری بمانگری، نه بی باوه پیمان به هه مووانیان هه بی: که پیغه مبهری خودانه. تنها نه وهنده هه یه به یاسای ئیسلام، یاسای نه وان له کار که وتوه، به لام نه وشهش روکنه ی ئیمان هه موو پیغه مبهران وه کو یه کتری به ئوممه تی خویمان راگه یاندوه، که وابوو: نایب یی هه موویان هه یه که، یاسایان جیایه.

(وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) پینجم روکنی ئیمان: باوه پهتانه به روژی دوابی، که له مردنه وه دهست پی نه کا، ئینجا له دوی مردن زیندوو نه کرینه وه، پاش نه وه ی نه م دونیایه گشتی تیک نه درئ به فوو لی کردنی چه زره تی (إسرافیل)، ئینجا جاریکی تریش فوو له (صور) نه کاته وه وه موو گیانله به ریک زیندوو نه بنه وه وه به ره و گوره پانی مه حشر نه که ونه ری، ئینجا پرسیار وه لاممان لی نه کری: ده باره ی کرده وه ی دنیا، ئینجا ده فته ری کرده وه مان- که له دنیا نووسراوه - ده ماند ریته وه، ئینجا چاکه و خرابه به ته رازوو نه کیشری: نه گه ر چاکه ت گرانتر بوو نه چپته به ههشت، نه گه ر خرابه ت گرانتر بوو نه چپته چه هه ننه م، ئینجا که دادگای مه حشر کو تایی هات له سه ر چه هه ننه م پردیک دانه ندرئ: نه بی هه موو که س به سه ری دا تپه ری، مروقی چاک پرگاری نه بی، به لام مروقی خراب له وی نه که ویته خواره وه بو ناو چه هه ننه م، خوا بمانپاریزی.

(وَتُؤْمِنُ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ) شه شه م روکنی ئیمان نه وه یه: باوه پهتانی به چه زاو چه ده ر: چاکه، یان خرابه. نه ی موسوئمان: هه رچی له م دونیایه روئنه دا: له هه بوونی وه ه ژاری و خوشی و مردن و کوشتن و غه مناکی و هه موو به سه ره اتیکی تر، هه مووی به ویست و زانستی خوا نووسراوه و کات و شوین و چه ندایه تی و چونیه تی بو داندراوه و به م جوړه دپته جی.

به لام وا تیمه که: که نه وها نووسراوه به زور نه و ئیشه ت پی نه که ن، به لکو خوا توانای چاکه و خرابه ی داوه ته تو، به که یفی خوته، نه گه ر توانایه که ت له چاکه به کار بیینی، پاداشتت نه دریتی، نه گه ر توانایه که ت له خرابه به کار بیینی سزا نه درئی.

ئینجا که پیغه مبه ر ﷺ نه وشهش روکنانه ی فه رموون (قَالَ: صَدَقْتَ) پیاوه نه ناسراوه که گوئی: راست نه که ی.

(قَالَ) دیسان پیاوه که گوئی: (فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ) پیم بلئ: چاکه چی یه؟ (قَالَ) پیغه مبه ر ﷺ فه رمووی (أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ) چاکه نه وه یه: خوا به رستی (كَأَنَّكَ تَرَاهُ) وه ک

فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ. قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ؟ قَالَ ﷺ: مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا
بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ. قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا؟ قَالَ ﷺ: أَنْ تَلِدَ الْأُمَّةُ رَبَّتَهَا،
وَأَنْ تَرَى الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ

به چاو بیبینی له کاتی په رستنیدا (فإن لم تكن تراه) جا نه گره نه تتوانی وها
بیپه رستی که نه تو خوا نه بینی (فإنه يراك) وایپه رسته که بیگومان خوا نه تو نه بینی.
مه به ست نه وهیه: نه وهنده به ترسو به بی گهردی خوا بیپه رستی: وهک له به رچاوت
بئ، یان ته ماشات بکا.

بؤ نموونه: کریکاریک له به ردهم وهستایه ک کار بکا، بیگومان که وهستایه که ی
له به رچاو بئ با شتر کار نه کا، هه روه ها نه گره له به رچاویشی نه بئ، به لام
چاودیری بکا، دیسان ئیشه که ی هه ر به باشی نه کا.

بزانه: پیغه مبه رﷺ له شهوی میعراج به چاری خوی خوی گوره ی دیتووه.
هه روه ها: هه موو خاوه ن باوه ریک له به هه شتدا به چاری خوی خوی گوره ی نه بینی،
خوای گوره نه فرموی: ﴿وَجُودَةٌ يُؤْمِنُ نَاصِرَةٌ إِلَى رَبِّهَا نَاطِرَةٌ﴾ چه ند پوخساریک له
پوژی قیامت نه دره وشینه وهو ته ماشای خوی خویان نه کن.

(قال) دیسان پیاوه که گوتی: (فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ) پیم بلی: که ینی دنیا ویران
نه بئ؟ (قال) پیغه مبه رﷺ فرموی (مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ) نه وهی
پرسیاری لی نه کری زانتر نیه له وهی پرسیار نه کا، چونکه پینج شتی په نهان و
نه زاندر او هه نه ته نها خوا به خوی نه یانزانی، هه روه ک فرموویه تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ
السَّاعَةِ وَيُنزِلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي
نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ له م نایه ته پیروزه دا پینج شتی په نهان و
نه زاندر او هه نه جگه له خودای گوره که س نایانزانی: یه که م: کاتی دنیا ویرانبوون.
دووهم: کاتی هاتنی بارانی سو دبه خش. سنی یه م: به سه رهای کورپه ی ناو مندالدانه.
چوارهم: که س نازانی به یانی چی نه کا. پینجه م: که س نازانی له کوی نه مرئ.

(قال) پیاوه که گوتی (فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا) پیم بلی: نیشانه کانی دنیا ویرانبوون
چی یه؟ (قال) پیغه مبه رﷺ فرموی (أَنْ تَلِدَ الْأُمَّةُ رَبَّتَهَا) یه ک له نیشانه کان نه وهیه:
دایک بیته خزمه تکاری کیژه که ی خوی، واته: نه وهنده بی ریزی بلاو نه بیته وه: کچ
جوین به دایکی نه دا و فرمانی به سه ردا نه کا و خزمه تی خوی پی نه کا.

(وَأَنْ تَرَى الْحُفَاةَ) نیشانه یه کی تر نه وهیه: ده بینی پی خواسه کان و (الْعُرَاةَ)

الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ. ثُمَّ انْطَلَقَ، فَلَبِثْتُ مَلِيًّا، ثُمَّ قَالَ ﷺ: يَا عُمَرُ أَتَدْرِي مَنْ السَّائِلُ؟ قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ ﷺ: فَإِنَّهُ جَبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ ﴿﴾ رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

بئ بهرگه كانو (العالَة) هه ژاره كانو (رِعَاءَ الشَّاءِ) شوانه كان (يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ) هه موویان شانازی له سهر به کتری نه کهن به بهرزی و جوانی کوشک و ته لاره کانیان. مه بهست نه وه یه: ناکه س به چه و لینه هاتوهه کان کاروباری خه لکی نه گرنه دهست و پیاوما قولان نه که ونه ژیر دهستی نه وان.

جا نه وانه ته نها دوو نیشانه ی بچووکى دونیا ویرانبوون، به لام نیشانه ی تر نودن به تایبه تی هی گوره: وه ک هاتنی ده ججال، هاتنه خواره وه ی عیسی پیغه مبه ره ﷺ، گه رانه وه ی پوژ له لای پوژئاواوه... هتد.

(ثُمَّ انْطَلَقَ) نینجا پیاوه که پویشت (فَلَبِثْتُ مَلِيًّا) نیمامی (عومهر) فه رموی: جا ماوه ی سئ شه و مامه وه، پاش پویشتنی پیاوه که (ثُمَّ قَالَ ﷺ: يَا عُمَرُ) نینجا چومه وه خزمه ت پیغه مبه ره ﷺ و فه رموی: نه ی عومهر (أَتَدْرِي مَنْ السَّائِلُ؟) نایا نه زانی نه وه کئ بوو پرسیاری لی کردم؟ (قُلْتُ) منیش گوتم (اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ) خواو پیغه مبه ری خواو ﷺ زانترن و نه زانن، من نازانم (قَالَ) پیغه مبه ره ﷺ فه رموی (فَإِنَّهُ جَبْرِيلُ) نه وه (جوبرائیل) بوو، که فریشته به کی خوابه (أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ) هاتبو فیزی نایینی پیروزی نیسلامتان بکا، تا بزنان چون پرسیاری نایینی بکه ن (رواه مسلم) نه م چه دیسه نیمامی (موسلیم) گتیاویه تیه وه.

جا بزانه: (۲۴۰۰۰) بیست و چوار هه زار چه زه تی (جوبرائیل) هاتوته لای پیغه مبه ره ﷺ.

ههروه ها: له و چه دیسه دا بو مان ده ره که وی: که پرسیاری نایینی پتویسته له سهر پیاوی نه زان، ههروه ها: سه حابه ی پیغه مبه ره ﷺ چه زه تی جوبرائیلیان له سهر شیوه ی ناده میزاد بینوه، چونکه له سهر شیوه ی فریشته یی جگه له پیغه مبه ره ﷺ هیچ که س ناتوانی ببینی.

﴿ چهند تیگه یشتنیک لهم چه دیسه دا ﴾

۱- (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ): پی ی نه گوترئ وشه ی به کخوآپرستی (كَلِمَةُ التَّوْحِيدِ) چونکه واته ی (لَا إِلَهَ): هیچ بهروه دگارئک و هیچ بهرستراویک و هیچ دادوه رئک نیه (إِلَّا اللَّهُ): ته نها زاتی (اللَّهُ) نه بئ، واته: هاویه شی نیه.

(الْحَدِيثُ الثَّلَاثُ: فِي أَرْكَانِ الْإِسْلَامِ)

﴿عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا،

۲- (مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ): وَشَهِدْنَا أَنَّهُ بِهِ يَتَفَعَّلُ مَبْرَاهِيْمَ تَى حَزْرَه تَى (مُحَمَّدٌ ﷺ)،

واته: باوه پکردن به هر شتیکی ئو له لای خوداوه به نیمة ی پاگه یاندوه.

۳- (أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ): باوه پت هه بی به هه بوونی خوا: به (رُبُوبِيَّةً) = په روه ردگاریه تى

خوا، به (الْوَهْبِيَّةً) = خواجه تى خوا، واته: هر ئو خودایه (مَعْبُود) = په رستراوه، هر

ئو خواجه (حَاكِمٌ) = دادوهره، كه سى تر ماف په رسترو دادپه وایى نیه، خواى گه ووره

ئه فه رموى: ﴿إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ السَّبِيحُ الْقِيَمُ﴾، واته:

دادپه وایى = (حَاكِمِيَّةً) ته نها مافى (الله) به، فه رمانى داوه: جگه له خوى هېچ كه سى تر

نه په رسترو به دادوهره = (حَاكِمِ) دانه نین، ئم بیرو باوه په نایینى راسته قینه به.

۴- (مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّأَلِ): به لگه به: كه فالجى وهه والگوىه كانى په نهانى

گشتیان دروزن، پیغه مبه ر ﷺ ئه فه رموى: ﴿مَنْ أَتَى عَرَّافًا أَوْ كَاهِنًا فَصَدَقَهُ بِمَا يَقُولُ

فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أَنْزَلَ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ﴾ رواه أحمد، واته: هه كه سىك بچیتته لای فالجیهك،

یان هه والگوىه كى په نهانى، باوه پیشى پی كرد، به راستى ئوه كوفرى كرد به و

قورئانه ی بؤ پیغه مبه ر ﷺ هاتوته خواره وه.

۵- (يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ): پیغه مبه ر ﷺ هه كاتیک ماموستای بؤ شویتیک نارديان بؤ

بانگه وازى نیسلامو شهره فیترکردن، پی ئه فه رمون: ﴿يَسْرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا، وَيَسِّرُوا

وَلَا تُتَفِّرُوا﴾ رواه الشيخان، له ناییندا ریگه ی سوکتر و ناسان بگرنه بهر - به مه رجى له

سنوور دهرنه چى - ریگای سهخت مه گرنه بهر، موژده بدهنه خه لك به به خته وهرى

دونیاو قیامت، ئم خه لكه له نایین دوور مه خه نه وهه و توندو تیژى به كار مه هیتن.

﴿حَدِيثِ سَيِّئِهِمْ: يَنْجِي رُوكُنَهُ كَانِي نِيْسْلَامِ (بِنَاغِهِ)﴾

(عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) كَيْدِرْدِرَاوَه تَه وَه لَه (عَبْدَ اللَّهِ) ي

كُورِي نِيْمَامِي (عُومَر) خَوَالِيْيَانِ پَزِي بِي، سَه حَابِه يَه وَ لَه (مَكَّة) لَه دَايِك بُوُوَه لَه گَه ل

بَاوَكِي دَا كُوجِي كُرْد بُو (مَه دِيْنَه)، مَاوَه ي شَه سَت سَا لَ فِتْوَا ي دَاوَه، (١٦٢٠) حَه دِيْسِي

كَيْدِرَاوَه وَه، لَه تَه مَه نِي (٨٦) سَا لِي دَا لَه (مَكَّة) سَا لِي (٧٢) ي كُوجِي. وَه فَاتِي كُرْدُوَه.

(عَبْدَ اللَّهِ) ي كُورِي نِيْمَامِي (عُومَر) يَه كَيْكَه لَه وَ چَوَار (عَبْدَ اللَّهِ) يَانَه، كَه بِيْيَان ئَه گُوتِرَا:

(الْعِبَادَةُ الْأَرْبَعَةُ). دُوُوَه مِيْيَان: (عَبْدَ اللَّهِ) ي كُورِي (عَه بَاس). سَيِّئِهِمْ: (عَبْدَ اللَّهِ) ي كُورِي

(زُوبِه يِر). چَوَارَهَمْ: (عَبْدَ اللَّهِ) ي كُورِي (عَه مَر) ي كُورِي (عَاص). خَوَالِيْيَانِ پَزِي بِي.

قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَحَجِّ الْبَيْتِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ ﴿ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ

(قال) عبدالله كورې نيمامی عومر نه فہرموی: (سمعت رسول الله ﷺ) گویم له پیغمبر ﷺ بوو (يقول: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ) نه يفہرموو: ئايینی ئيسلام دامہ زراوہ له سہر پينج بناغہ، پتيان نه گوتري: بوکن.

په که ميان: (شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله) شاده هيتانه به و جوړه دی گوتمان له حه ديسي (۲)مدا، ثم شاده په پتيويسته کافر بيلى که موسولمان نه بي و نه گهر موسولمانيش کافر بوو: نه بي نووباره شاده بيتي بو نه وهی ئيسلام بيته وه.

دووم: (وإقام الصلاة) نويزکردنه، چونکه نويزی ته او له کرده وهی خراب قده غهی نه کا، که و ابوو: مه رجه نويزه که: به ده ستنويز بي، جل و بهرگو شويني نويزت پاک بي، پروت له قبيله بي، بي جموجول و پيگه نين به و گفتوگو مه که، فاتحه و ته حيات به پوختی و په وانی بخوینه و، سوجه و رکوعت ته او بي، نه گهر نه وها نه بي نويزه که ت دوست نيه.

سويهم: (وإيتاء الزكاة) زهکات دانه، چونکه به زهکات دان ناشتی له ناو کومه لدا جتيگر نه بي، که و ابوو: زهکات بده به هه زارو قه رزدارو مواهيدانی رينگای خودا و چند که سيکی تر که له شهريعتی ئيسلام باسيان کراوه، نه گهر تا ئيستا زهکاتت نه داوه، نه بي په شيمان بيته وه له و تاوانه و زهکات که ت هه موو بده يه وه، چونکه مانی فه قيره.

چوارهم: (وحج البيت) حج کردنه، نه مه يان پوکنی پينجهمه، به لام له م پيوایه ته دا کراوه به چوارهم، جا نه بي حج کردنت به مالی حه لال بي، ته نها به نیازی خودا بجيته حج، نه بي چوونه مالی خودا بيته هوی په شيمان بوونه و هت له تاوانه کانت، جا که له حج کردن نه گه پييه وه، وه ک مندالی ساوا بي گوناھی، که و ابوو: ديسان باری خو ت گران مه که به گونا ه کردن.

پينجهم: (وصوم رمضان) به رډو بوونی مانگی په مه زانه، رډو وگرتن له نه خو شی نورت نه خاته وه، پاداشی زورت له لای خوا بو دابین نه کا، جگه له مه ش که خو ت برسی بوی، به زه بيت به هه زارو ليقه و ماواندا ديت و نه زانی هه بوونی چند خو شه و نه بوونی چند ناخو شه (رواه البخاري و مسلم) نيمامی (بوخاری و) (موسليم) گپراويه تيانه وه.

﴿ چەند تیگە یشتینیک لەم حەدیسه دا ﴾

۱- (شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ): هەر کەسێک بە زویان ئەم شادەییە بیتی و هاوبەش بۆ خوا دانەنێ، نە بە زویان، نە بە کردەوه کوفر نەکا، ئەو بە موسوڵمان دانەندری، هەر وهما ئەگەر شادەیی نەهینا، بەلام لە نەژادی ئەودا: باوکیکی موسوڵمان، یان دایکیکی موسوڵمان هەبوو، ئەویش بە موسوڵمان دانەندری. بڕوانە (شرح مسلم للنواوی).

۲- (وَأَقَامِ الصَّلَاةَ): نوێژ لە شەوی (میعراج) واجب کراوه، پوکنی دوو هەمی ئیسلامە، کە وابوو: هەر کەسێک نوێژیک، یان زیاتر لە نوێژیک نەکرد، واجبه قەزای بکاتەوه، هیچ جیاوازی نیە، ئەم نوێژەیی بە قەسەیی و تەمبەلی نەکردبێ، یان بە هۆی نوستن، یان بە هۆی خەریکبوون بە کاریکی تر نەیکردبێ ﴿عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنَّهُ شَغَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ يَوْمَ الْأَحْزَابِ، ثُمَّ صَلَّاهَا بَيْنَ الْعَشَائِينَ﴾ رواه الشيخان، پێغه مەبر ﷺ لە جەنگی (خندق) ماوه یان نەدایێ نوێژی عەسر بکا، ئینجا لە نیوان مەغریبو عیشادا نوێژە کەیی کرد.

۳- (وَأَيَّاءِ الزَّكَاةِ): زەکات پوکنی سێ هەمی ئیسلامە لە سالی (۲) ی کۆچی واجب کراوه، کە وابوو: ئەگەر کەسێک زەکاتی لە سەر واجب بوو و نەیدا، ئەبێ تۆبە بکا و زەکاتە کەش هەر بدا، جا ئەگەر هاتو نەیدا و مرد، واجبه میراتگرەکان پێش دابەشکردنی میرات زەکاتە کە دەریکەن وەک قەرزەکانی تری ئادەمیزاد، ئەگینا: میراتە کە یان ئیحه رامە، هەر وهک پێغه مەبر ﷺ نە فرموی: ﴿ذَيْنُ اللَّهِ أَحَقُّ أَنْ يُقْضَى﴾ رواه الشيخان، واتە: قەرزێ خوا لە پێشترە کە بدریتەوه.

۴- (وَصَوْمِ رَمَضَانَ): پۆژووی پەمەزان لە سالی (۲) ی کۆچی دا واجب کراوه، پوکنی چوار هەمی ئیسلامە کە وابوو: هەر کەسێک پۆژووی نەگرتبوو، ئەبێ قەزایان بکاتەوه، ئەگەر قەزای نەکردەوه و مرد، دروستە خزمیکێ خۆی، یان کە سێکی تر بە ئیزنی خزمە کەیی بۆی قەزا بکاتەوه، پێغه مەبر ﷺ نە فرموی: ﴿مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صِيَامٌ، صَامَ عَنْهُ وَلِيَّهُ﴾ رواه الشيخان، هەر کەسێک پۆژووی لە سەر بون و مرد، با خزمە کەیی لە جیاتی وی بە پۆژوو بێ.

۵- (وَحَجِّ الْبَيْتِ): حەج پێنجەمین پوکنی ئیسلامە، لە سالی (۶) ی کۆچی دا واجب کراوه، کە وابوو: هەر کەسێک حەجی لە سەر بوو و نەیکرد و مرد، واجبه لە میراتە کەیی

(الْحَدِيثُ الرَّابِعُ: فِي مَرَاحِلِ خَلْقِ الْإِنْسَانِ)

﴿عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ: إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا - نُطْفَةً -، ثُمَّ يَكُونُ عَلَقَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يُرْسَلُ إِلَيْهِ الْمَلَكُ فَيَنْفُخُ فِيهِ الرُّوحَ، وَيُؤَمَّرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ:

حجی بۆ بکری، پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ به پیاویکی فرموی: ﴿أَخْرَجَ عَنْ أَيْكٍ﴾ رواه النسائي، له جياتی باوکه مردووه که ت حاج بکه.

﴿حَدِيثِي چوارم: قَوْنَاغَه كَانِي دَرُوسْتِيُونِي نَادَه مِيَزَاد﴾

(عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) گپدراووه ته وه له (عبدالله) ی کوری مه سعود، خوا لی ی رازی بی، نه م (عبدالله) به ش سه حابه به، شه شه مین که س بوو که له (مه که که) ی پیروز موسولمان بووه، کوچی کرد بۆ مه دینه، هر له وئی له سالی (۲۲) ی کوچی وه فاتی کردوه، ته مئی له شه ست سال زیاتر بوو، له لای پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ زود خۆشه ویست بوو، له خزمه تیا نه پویشته و له کاتی دانیشتنیا که وشه کانی بۆ هه لته گرتن، (۸۴۸) حدیسی گپراوونه وه.

(قَالَ) عبدالله ی کوری مه سعود نه فرموی: (حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بۆ نیمی فرموی (وَهُوَ الصَّادِقُ) پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ راستگویه له فرموده کانی خوی، هم (الْمَصْدُوقُ) باوهر پیکراوه له و فرمودانه ی له لای خوا بوی دین:

(إِنَّ أَحَدَكُمْ) هر به کیک له نئوه (يُجْمَعُ خَلْقُهُ) خوا دروستی نه کاو کوی نه کاته وه (فِي بَطْنِ أُمِّهِ) له ناو زگی دایکی خوی دا (أَرْبَعِينَ يَوْمًا نُطْفَةً) به ماوه ی چل پوژ - که کرمی ناوی پیاوه که تیکه ل به هیلکو که ی نافرته نه بی - به شیوه ی (مَنِي) نه مینیتته وه.

(ثُمَّ يَكُونُ عَلَقَةً مِثْلَ ذَلِكَ) ئینجا ده بیته پارچه خوینیکی مه ی بۆ ماوه ی چل پوژی تر (ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ) ئینجا ده بیته پارچه گوشتیک بۆ ماوه ی چل پوژی تر.

(ثُمَّ يُرْسَلُ إِلَيْهِ الْمَلَكُ) ئینجا خوا فریشته به کی تایبه تی نه نیری بۆ مندالدانه (فَيَنْفُخُ فِيهِ الرُّوحَ) گیان دینیتته بهر کوربه که.

بزانه: له دوی چلو دوو پوژ نه خشی ناشکرای مندال ده ست پی نه کری و له دوی (۱۲۰) پوژ گیانی دیتته بهر و نه خشی ته واو نه بی.

(وَيُؤَمَّرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ) هر له م کاته ش خوی گه وره فرمان نه داته فریشته که به نووسینی چوار وشه له نیوچاوانی کوربه که:

يَكْتُبُ رِزْقَهُ، وَأَجَلَهُ، وَعَمَلَهُ، وَشَقِيٍّ أَوْ سَعِيدٍ، فَوَاللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ، إِنْ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ حَتَّىٰ مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ فَيَدْخُلُهَا، وَإِنْ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتَّىٰ مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَدْخُلُهَا ﴿

رواه البخاري ومسلم

یه کهم: (يَكْتُبُ رِزْقَهُ) که م و زدی ی بزقی چه نده و چونه؟. دووم: (وَأَجَلَهُ) تهمه نی چه نده؟. سن یهم: (وَعَمَلَهُ) کرده وی باشه، یان خرابه؟. چوارهم: (وَشَقِيٍّ أَوْ سَعِيدٍ) نایا له یزقی دویا دا به دبه خته یان به خته وهره.

﴿ناگاداری﴾ دهرمان خواردن بؤ فریدانی کورپه ی ناو زگ له دوی چلو دوو پؤژ حرپامه، به لام نه گهر نه خشی ته واو بوو، یان گه یشته سه دو بیست پؤژ، نه وه زیاتر حرپامه و نه بیته کوشتنی به ناهق و نه بی توله ی بدا و که ففاره تیش بدا، واته: کویله یه ک نازاد بکا، نه گهر نه بو: نه بی دوو مانگ له سه ره یه کدا به پؤژوو بی. هه روه ها: دهرمان خواردن بؤ نه بوونی مندال به یه کجاری حرپامه، به لام بؤ ماوه یه ک به پی ی پیویستی دروسته.

(فَوَاللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ) پیغه مبه رﷺ فه رموی: سویندم به خودای تا کو ته نیا (إِنْ أَحَدَكُمْ) هی وا هه یه له نیوه (لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ) کارو ره فتاری وه ک کرده وی دانیشتوانی به هه شت وایه (حَتَّىٰ مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ) تا وه ها له به هه شت نزیک نه بیته وه نه وه نده ی نامینن بجیته ناو به هه شت (فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ) نووسراوه که ی ناو زگی دایکی پیشی لیته گری (فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ) له دویا دا دهست نه کا به کارو ره فتاری دوزه خیانه (فَيَدْخُلُهَا) نه چیته ناو ناگری دوزه خ. که وا بوو: به زدی خواپه رستی خوت له خو بایی مه به.

(وَإِنْ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ) هی واش هه یه: کرده وی وه دانیشتوانی دوزه خ وایه (حَتَّىٰ مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ) تا وه ها له ناگر نزیک نه بیته وه نه وه نده ی نامینن بجیته ناو دوزه خ (فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ) نووسراوه که ی ناو زگی دایکی پیشی لیته گری (فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ) له دویا دا دهست به کرده وی به هه شتیانه نه کا (فَيَدْخُلُهَا) نه چیته به هه شت.

(رواه البخاري ومسلم) نیمامی (بوخاری) و (موسلیم) گتیراویه تیانه وه. به لام له م دووانه دا وشه ی (نُطْقَةً) نیه، به لکو له ریوایه تی (أبو عوانة) دا هه یه.

جا وا دیاره: می وه ماش ههیه له یه کهم پۆژدا تا مردنی هه کرده وهی به ههشتیانه نهکا و به پیچه وانهش ههیه، له بهر نه وه هه ندی له زانایان نه فهرمون: به دب ختی و نوارۆژی خراپ بۆ که سیکه: بهرده وام بی له سهه کرده وهی خراپ، نه گهر که سیکه بهرده وام بی له سهه کرده وهی باش و بهرده وام نه بی له سهه خراپه، نه مه دوارۆژی باش نه بی.

به ههه جوریک: قهزا و قهدهه نهینی یه کی تایبته به خوا، په ردهی له سهه نه وه نهینی یه لانه داوه بۆ ههچ کهس، که وابوو: باوه پی پی بهینه و زیاتر لی می مه کوله وه، چونکه شهیتان پیت نه لی: نه گهر چاره نووسی تو بۆ به ههشت، یان جهه نه نه م بی، ماندوو بونت بۆ چی یه؟ خوا به رستی، یان نه به رستی هه ر ده. چیه نه شوینهی بۆت دانراوه. به لام پتویسته تو ژور هوشیار بی و به قسهی شهیتان فریو نه خوئی، هه ردهم کرده وهی چاکه بکه، نه گهر تا ئیستا خراپهت کردوه په شیمان ببه وه و دهست به چاکه بکه.

پتفه مبهه ر ﷺ فهرمووی: ﴿هه موو که سیک شوینی بۆ دانراوه له به ههشت، یان له جهه نه نه م). پیاویک پرسی - یا رسول الله ﷺ - که وابوو: بۆ پال نه دهینه وه واز نه مینین؟ له وه لامدا فهرمووی: (ئیوه دهست به کار بن، هه ر که سه نه و ریگایه ی بۆ ئاسان نه کری که بۆی دروست کراوه).

ئینجا بزانه: بۆ نه وهی زیاتر دلنیا بی: که چاکه و خراپه دراوته دهست مروفا، نه م حه دیسه نه خهینه به رچاوت: ﴿عَنْ عِيَاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: فِيمَا يَرُوهُ عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: إِنِّي خَلَقْتُ عِبَادِي خُنْفَاءَ كُلَّهُمْ، وَإِنَّهُمْ أَتَتْهُمْ الشَّيَاطِينُ فَاجْتَالَتْهُمْ عَنْ دِينِهِمْ﴾ رواه مسلم، واته: خوی گه وره نه فهرموئی: من بهنده کانی خۆم له سهه دلنکی پاک و ئیسلام وه رگر دروست کردون، گومرایان هاتنه لایان و له ئایین لایاندان، واته: به هۆی شوینکه وتنی نه وان گومرا بون.

﴿چه ند تینگه یشتنیک له م حه دیسه دا﴾

۱- (يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا): بزانه: نه م حه دیسه باسی قوناغه کانی گورانی کورپه ی ناو زگ دهکا، چونکه دروستکردنی کورپه، هه ر له چل پۆژه که ی یه که مدا ته واو نه بی، به م شتیه یه:

هه ر کاتیک ناوی پیاو جووه ناو مندالدانهی ئافرهت، به لای که می پتویستی به شهش

ساعات هیه تا کرمی ناو ناوی پیاوه که تیکه لی هیلکوکهی نافره ته که نه بی، ئینجا که تیکه ل بوو، له دواي حهفت پوژ دروستکړینی دهست پي نه کړي و دهر نه که ويی نافره ته که ناوسه، پينغه مبه ر ﷺ نه فرموي: ﴿إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى إِذَا أَرَادَ خَلْقَ عَبْدٍ فَجَامَعَ الرَّجُلُ الْمَرْأَةَ طَارَ مَاؤُهُ فِي كُلِّ عِرْقٍ وَغَضُو مِنْهَا، فَإِذَا كَانَ الْيَوْمَ السَّابِعُ جَمَعَهُ اللَّهُ تَعَالَى، ثُمَّ أَحْضَرَهُ كُلَّ عِرْقٍ لَهُ دُونَ آدَمَ، فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَهُ﴾ رواه الطبراني وابن منده، هر کاتیک خوی گوره ویستی بنده یه ک دروست بکا، پیاوه که ش له گه ل نافره ته که دا جیمای کرد، تامی ناوی پیاوه که نه پرژیتته گشت دهمار و نه ندامه کانی نافره ته که، ئینجا له پوژی حهفته مدا خوی گوره کوی نه کاته وه و گشت دهماره کانی بو ناماده نه کا: له نیوان خوی و باب نادم، له هر وینه یه کدا خوا حه ز بکا دروستی ده کا. واته: له پوژی حهفته مدا - له و دهمارانه - دهماریک بو خوی پای نه کیشی و شیوه ی خاوه نی دهماره که وهر نه گری و ویی ده چی.

ئینجا بهر بهر نه م دهماره په نهانانه خوینی نافره ته که هله مژن، تا له پوژی پانزهمدا نه بیته خوین، ئینجا له دواي نو پوژی تر نه بیته گوشت و نه خشی په نهانی دل و نه ندامه کانی تری دهست پي نه کا، ئینجا به ته و او بوونی چلو دو شو و نه خشی ناشکرای نه ندامه کانی دهست پي نه کړي، پينغه مبه ر ﷺ نه فرموي: ﴿إِذَا مَرَّ بِالنُّطْفَةِ نَتْنَانٌ وَأَرْبَعُونَ لَيْلَةً بَعَثَ اللَّهُ إِلَيْهَا مَلَكًا فَصَوَّرَهَا: وَخَلَقَ سَمْعَهَا وَبَصَرَهَا وَجِلْدَهَا وَلَحْمَهَا وَعِظَامَهَا﴾ رواه مُسْلِم، هر کاتیک چلو دو شو به سهر تقوی پیاودا پویشته له ناو مندالدانه دا، خوی گوره فریشته یه کی بو نه نیری نه خشی نه کا: گوی و چاو و پیسته و گوشت و نیسقانی دروست نه کا.

ئینجا بزانه: له م سئ قوناغه دا: کوربه ژبانی هیه، به لام تا (۱۲۰) پوژ ته او نه بی: گیانی نایه ته ناو لاشه که ی و ناجولی، ئینجا پیویسته: کوربه له ناو زگی دایکی دا به لای که می شه ش مانگ ته او بکا، ئینجا بیته دهر وه، تا کو بژی.

دهرباره ی نه م قوناغانه خوی گوره نه فرموي: ﴿يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِّنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ﴾ خوی گوره دروستتان نه کا له ناو زگی دایکتاندا، قوناغ به قوناغ له ناو سئ تاریکی دا، واته: تاریکی په رده ی زگ، په رده ی مندالدانه، په رده ی بزدان - ولاش - که به دواي مندالبوندا بیته دهر وه - ﴿فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ﴾.

۲- (فَيَنْفُخُ فِيهِ الرُّوحَ): بزانه: مندالی له بارچوو، نه گه ر له کاتی هاتنه دهر وه گیانی

(الْحَدِيثُ الْخَامِسُ: فِي تَرْكِ الْبِدْعَةِ)

﴿عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أُمِّ عَبْدِ اللَّهِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ أَحَدَّثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ. وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ: ﴿مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ﴾.

تیدا بوو، واجبه بشوری و کفن بکری و نویژی مردوی له سر بکری و بنیژری، به لام نه گهر گیانی تیدا نه بو، واته: به مردوی هاته دهره وه، نه وه تهنه نویژی له سر ناکری، سئیه کانی تر واجبن، ههروه ها نه گهر پارچه خوین بوو، یان پارچه گوشت بوو، به لام نه خشی ناشکرای دیار نه بو: سوننه ته له ناو په رویه کدا بیچری و ژیر خاک بکری. **جا بزانه:** نه گهر مندال به زیندوی نه یه ته دهره وه: نه میرات نه گری، نه میراتی لیته گری.

﴿حَدِيسِي بَيْنَجَهَم: نَهْ كَرْدَنِي بِيَدَعَه﴾

(عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أُمِّ عَبْدِ اللَّهِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) گتپردراوه ته وه له دایکی نیمانداران که ناوی (عائشه) یه، کیژی حه زره ته (أبو بكر الصديق) بوو خوایینان دهنه بی بوی پی پی نه گوتری: دایکی نیمانداران. چونکه خیزانی پیغه مبه صلی الله علیه و آله بوو، له (مه ککه) له دایک بووه، هه ره له وی له ته مه نی شهش سالی دا باوکی له پیغه مبه صلی الله علیه و آله ماره کردوه، نیجا کوچی کردوه بو (مه دینه)، له سالی دوی کوچی که ته مه نی بووه نو سالی گواستراوه بو پیغه مبه صلی الله علیه و آله، هیچ مندالی نه بوه، له دوی پیغه مبه صلی الله علیه و آله چل سالی ژیاوه، له (مه دینه) کوچی دوی کردوه، (۱۲۱۰) حه دیسی گتپراونه وه.

(قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ) نه فهرموئ: پیغه مبه صلی الله علیه و آله فهرمووی (مَنْ أَحَدَّثَ) هه رکه سیک له خویه وه زیاده یه که په یدا بکا (فِي أَمْرِنَا هَذَا) له کاروباری نیمه: که نایینی نیسلامه (مَا لَيْسَ مِنْهُ) نه و شته زیاده به لگه ی وه های نه بی، که په یوه ندی به نایینه وه هه بی (فَهُوَ رَدٌّ) نه وه لی و هه رناگری و نه دریته وه به سه ریا، هه م سزاش نه دری، که و ابوو: هه ر شتیکی نایینی که ده کری: به فهرمانی خوا و پیغه مبه صلی الله علیه و آله نه بی و له سر بناغی قورپان و حه دیس نه بی، نه وه خوا وه ری ناگری (رواهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ) نیمامی (بوخاری) و (موسلم) گتپراویه تیانه وه.

(وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ) له ریگه یه کی تری (موسلم) به م جوړه فهرمووی ته (مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ) هه رکه سیک کرده وه یه کی نایینی بکا که به فهرمانی نیمه نه بی، نه وه لی و هه رناگری و نه دریته وه به سه ریا.

بؤ نمونه: نه گەر له کاتیکێ تایبه تی دا نوێژیک بکێ که له شهردا نه بێ، یان هر جۆره خوا په رسته کی تر بکێ له شهردا نه بێ، یان شیوه ی خوا په رسته بگورێ بؤ شیوه یه کی تر، یان که می بکێ، یان زیاد ی بکێ، ئەوه هیچیت لۆه رناگیرئ و له لای خوا به تاوانبار دانه ندرئ ی.

به لام ئەو شته زیاده یه له ئاییندا: نه گەر به رینگه یه کی شرعی بوو: ئەمه باشه و خوا وه ری نه گری، هه روه که له هه دیسی (۲۸) دا باسی نه که یه-ین-إن شاء الله- که پوونکه ره وه ی ئەم هه دیسه یه.

ئینجا بزانه: پیغمبه ر ﷺ ئیمه ی ناگادار کردۆته وه که به هۆی کام پریاز تووشی گوماری نه بین و له ئایینی نیسلام دور نه که وینه وه، به م فرموده شیرینه: ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَتَبْعَنَّ سَنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ شِرًّا شِرًّا بِشَرِّ ذِرَاعًا بِذِرَاعٍ حَتَّى لَوْ دَخَلُوا فِي جُحْرِ ضَبٍّ لَاتَّبَعْتُمُوهُمْ. قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى؟ قَالَ: فَمَنْ؟﴾ رواه الشيخان، واته: ئیوه به شوین په وشتی نه وانه ی پیشه خۆتان نه که ونو پریازی نه وان نه گرنه بهر، بست به بست و گهز به گهز، نه گەر نه وان بچنه ناو کونی سوسه مار، ئیوه ش به شوینیاندا نه چن، گوتمان: ئە ی پیغمبه ری خوا، مه به ست نه وه یه: که ئیمه شوین جوله که و دیانه کان=فه له نه که وین؟ فرمووی: ئەدی که سی تر هه یه؟ واته: مه به ستم نه وان.

﴿چه ند تیکه یشتنیک لهم هه دیسه دا﴾

۱- (مَنْ أَحَدَّثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا، مَا لَيْسَ مِنْهُ): نيمامی (الشافعی) ﷺ ئە فرموئ: (مَا أَحَدَّثَ وَخَالَفَ كِتَابًا أَوْ سُنَّةً أَوْ إِجْمَاعًا أَوْ أَثْرًا، فَهُوَ الْبِدْعَةُ الضَّالَّةُ، وَمَا أَحَدَّثَ مِنَ الْخَيْرِ وَلَمْ يُخَالَفْ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَهُوَ الْبِدْعَةُ الْمَحْمُودَةُ)، هه رشتیک له ئاییندا په یدا بکریئ دزایه تی له گه ل قورئان، یان هه دیس، یان ئیجماع، یان فرموده یه کی سه حابه کان هه بێ، ئەوه (بدعه) ی گومرا (قبيحة) یه، وه هه ر کاریکی چاکه په یدا بکریئ و دزایه تی له گه ل ئەم چوارانه نه بێ، ئەوه (بدعه) ی باشه (حسنة) یه.

هه روه ها نيمامی (النواوی) ش له (تهذيب الأسماء واللغات) دا ئە فرموئ: (الْبِدْعَةُ الْحَسَنَةُ) هه یه، (الْبِدْعَةُ الْقَبِيحَةُ) ش هه یه. واته: هه رشتیک له دوا ی چه رخی پیغمبه ر ﷺ و سه حابه په یدا بکریئ، یه کیکه له م دوو (بدعه) یه.

۲- (لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا): مه به ست فرمانی خوا و پیغمبه ره ﷺ، چونکه پیغمبه ر ﷺ

(الْحَدِيثُ السَّادِسُ: فِي الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ، وَالْوَزْعِ)

﴿عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ التُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ الْحَلَالَ بَيْنَ،

نَهْ فَرَمُوئِي: ﴿إِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَخَيْرُ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ﷺ، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا، وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٌ، وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ﴾ رواه مُسْلِمٌ، بِأَشْرَفِ رِوَايَاتِهِ: فَرَمُوودَه: قُورِئَانِي پيرۆزه، بِأَشْرَفِ رِوَايَاتِهِ: رِييَازِي پيغمه مبره ﷺ، خرابترين كار: په يداكراوه كانن له نايين، گشت كاريكي په يداكراوه بیدعه يه، گشت بیدعه يه كيش گومر ابوونه . كه وابوو: مه به ست به (بِدْعَةٌ) نه وه يه: له سرده مي پيغمه مبره ﷺ و سه حابه كاني دا نه بويي.

۳- (كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ) به رِستهي (لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرٌ) نه به سترتته وه، تاكو بتوانين بليين: چاپكردني قورپان هرچند (بِدْعَةٌ) يه - چونكه تازه په يداكراوه - به لام (بِدْعَةٌ) حسنة) يه چونكه كاريكي چاكو و نه چيته ژير فرماني پيغمه مبره ﷺ كه نه فرموي: ﴿بَلِّغُوا عَنِّي وَلَوْ آيَةً﴾ رواه البخاري، له جياتي من بگه ييننه نوممه تم هرچند به ك نايه تيش بي.

كه وابوو: به گويزه ي فرمووده ي نيمامي (الشافعي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) رِستهي (كُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ) ته نها نه و جوړه كرده وانه نه كرتته وه: كه هيچ سرچاوه يه كي نه بي له م چوار سرچاوانه ي باسي كردون: وه كو جگه ره كيشان، پيش تاشين، په ننگردني مزگه و ته كان، گومبه ت دروستكردن له سره گوړه كان... همد، نه مانه گشتي (بِدْعَةٌ) قَبِيحَةٌ) نه و زور زور جياوازن له گه ل چاپكردني قورپان؟! .

﴿حَدِيثِي شَهْهَم: حَرَامٌ وَحَلَالٌ وَخَوَاطِرُ اسْتِنَ لَهُ حَرَامٌ﴾

(عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ التُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) گيتر دراوه ته وه له (نوعمان) ي كوري (به شير) - خوا نبيان رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - خوي و باوكي سه حابه نه، له سالي (۲) ي كوچي - يه كه م مندالي (انصاري) بوو كه له نواي هاتني پيغمه مبره ﷺ يو مه دينه - له دايك بووه، ته مه ني (۸) سالان بوو كه پيغمه مبره ﷺ وه فاتي كرد، (۱۱۴) حديسي گيرونه وه، له سالي (۶۴) ي كوچي وه فاتي كرده. (قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ) نه فرموي: گويم له پيغمه مبره بوو.

بِرَافِهِ: له كاتي مندالي دا هم فرمووده ي گوي لي بووه، كه وابوو: پيويسته مندالان ده رسي فرمووده ي پيغمه مبره يان بي بگوتري.

(يَقُولُ) پيغمه مبره ﷺ نه يفرموي: (إِنَّ الْحَلَالَ بَيْنَ) حلال ناشكرايه: هرچي خوا و

وَإِنَّ الْحَرَامَ بَيْنَ، وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ لَا يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، فَمَنْ أَتَى الشُّبُهَاتِ فَقَدْ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعَرْضِهِ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِي الْحَرَامِ، كَالرَّاعِي يَرْعَى بَيْتَ مَبْرُكٍ ﷺ فَهَرْمُو بَيْتَانِ حَلَالٌ. يَأْتِي بَيْنَهُمَا بَيْنَانٌ لِيُكْرَبِي، ثُمَّ هُوَ حَلَالٌ. (وَإِنَّ الْحَرَامَ بَيْنَ) هَرْمُو هَا حَرَامِ نَاشِكْرَايَه: هَرَجِي خَوَا وَبَيْتَ مَبْرُكٍ ﷺ فَهَرْمُو بَيْتَانِ حَرَامًا. ثُمَّ هُوَ حَرَامًا.

بِرَافِه: يَه كَدَه نَكِي سَه حَابِي بَيْتَ مَبْرُكٍ ﷺ، يَأْتِي زَانَايَانِي نَائِبِي نَيْسَلَام لَه سَهَر حَلَالِي، يَأْتِي حَرَامِي شَتِيك، وَهَكَ فَهَرْمُو دَهِي خَوَا وَبَيْتَ مَبْرُكٍ ﷺ پَه فَتَارِي پِي نَه كَرِي، ثُمَّ جَوْرَه يَه كَدَه نَكِي يَه پِي نَه كَوْتَرِي (إِجْمَاع)، بَيْتَ مَبْرُكٍ ﷺ نَه فَهَرْمُو: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَجْمَعُ أُمَّتِي عَلَى ضَلَالَةٍ﴾ رَوَاهُ التَّرْمِذِيُّ، خَوَايَ كَه وَرَه زَانَايَانِي نَوْمَه تَم بَه تِي كَرَامِي لَه سَهَر هِيچ گومر اَبُو نِيك كَوْنَا كَاتَه وَه.

(وَبَيْنَهُمَا أُمُورٌ مُشْتَبِهَاتٌ) وَه لَه نِيْوَان حَلَالٌ وَحَرَامًا چَه نَد شَتِيكِي وَيَكْجَوِي هَه نَه: وَهَكَ حَرَامِ وَايَه، وَهَكَ حَلَالِ وَايَه (لَا يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ) ثُمَّ جَوْرَه شَتَانَه زَوْر كَه سَ نَايَا نَزَانِي، چُونَكَه لَايَه نِي حَرَامِي يَأْتِي نَاشِكْرَا نِيَه، لَايَه نِي حَلَالِي شِيَانِ نَاشِكْرَا نِيَه؟ لَه بَهَر نَه وَهِي دُوو فَهَرْمُو دَهِي دُزْ بَه يَه كَ لَه وَبَابَه تَه هِيَه وَنِي يَأْتِي تِنَا كَا دُزْ يَه تِي لَابِيَا، يَأْتِي زَانَايَانِ بَه دُوو جَوْرِي دُزْ بَه يَه كَ تَر نَه وَفَهَرْمُو دَانَه يَأْتِي پُوون كَر دَوْتَه وَه، يَأْتِي دُوو جَوْرَه (فَتَوَا) يَ دُزْ بَه يَه كَ تَر دَرَاوَه: يَه كِي كِيَانِ نَه لِي حَرَامَه. يَه كِي كِيَانِ نَه لِي: حَلَالٌ. جَا لَه بَهَر نَه مَه پِي نَه چِي حَلَالِ بِي وَپِي شِ نَه چِي حَرَامِ بِي، كَه وَابُو: نَه بِي تَه شَبُو هَات.

(فَمَنْ أَتَى الشُّبُهَاتِ) جَا هَه رَكَه سِيكِ وَاز لَه شَبُو هَاتِ بِي نِي وَخَوِي پَارِي زِي لَه وَشَتِي گوماني حَرَامِي تِي دَا هِيَه (فَقَدْ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ) بَه پَاسْتِي نَه وَكَه سَه پَا كَانَه يَ بُو نَائِبِي خَوِي كَرَد (وَعَرْضِهِ) هَه رُو هَا پَا كَانَه يَ بُو نَابِرُووِي خَوِي كَرَد.

كَه وَابُو: نَه يَ مَوْسُولْمَان، نَه كَه رَ دُوو دَلِ بُووِي لَه شَتِي كَا: نَايَا حَرَامَه، يَأْتِي حَلَالٌ، وَهَكَ خَوَارْدَن وَكِرِينِي مَالِي كَه سِيكِ كَه مَالِي حَرَامِي هِيَه، ثُمَّ هَه هَر چَه نَد خَوَارْدَن وَكِرِينِي دَرُوسْتَه، بَه لَامِ نَه تَوِ وَازِي لِي بِي نَه وَ مَالَه كَه مَه كَرَه وَ مَه يَخُو، بَه مَ وَزَه يَتَانَه نَائِبِي نَه كَه تَه پَارِي زِي وَ نَابِرُووَه كَه شَتِ نَه پَارِي زِي وَ كَه سَ بَه خَرَابَه بَاسْتِ نَا كَا.

(وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ) هَه رَكَه سِيكِ بَكَه وَي تَه نَاوِ شَبُو هَاتِ وَ بَلِي: چُونَكَه بَه نَاشِكْرَامِي حَرَامِ نِيَه وَازِي لِي نَاهِي تِم (وَقَعَ فِي الْحَرَامِ) نَه وَكَه سَه نَزِي كَه بَكَه وَي تَه نَاوِ حَرَامِ (كَالرَّاعِي) نَه وَكَه سَه يَ نَه كَه وَي تَه نَاوِ شَبُو هَاتِ وَهَكَ شَوَانِيكِ وَايَه (يَرْعَى) مَه رِ

حَوْلَ الْحَمَى يُوشِكُ أَنْ يَرْتَعَ فِيهِ، أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حَمَى، أَلَا وَإِنَّ حَمَى اللَّهِ مَحَارِمُهُ، أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضَغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ ﴿﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

بله وه پینئی (حَوْلَ الْحَمَى) له ده وره ی پاوانتیک، واته: له وه پرگه ی قه ده غه کراو (یُوشِكُ) زقر نزیکه (أَنْ يَرْتَعَ فِيهِ) نهو مه پره بکه ویته پاوانه که و بیخوا، شوانه که ش سزا نه درئی. بروانه حدیسی (۱۱) و (۲۷).

واته: نهو که سه ی گوئی ناداته شتی گومان لی کراو، وه ک نهو مه پره مه ترسی لی ته کرئی تووشی حه رام بیئی، به هو ی گوئی مه دینی خوئی و به سووک زانینی شوبهه. (أَلَا) ناگادار بن: (وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حَمَى) هه موو کاریه ده ستیک شتیکی پاوانکراوی هه یه و سنووری بؤ داناوه، هه رکه س سنووری بشکینئی سزای نه دا (أَلَا وَإِنَّ حَمَى اللَّهِ) ناگادار بن: پاوانکراوی خوا (مَحَارِمُهُ) نهو شتانه یه که حه رامی کردون و سنووری بؤ داناوه، هه رکه س سنووری خوا بشکینئی سزای نه دا.

جا نهو که سه ی خوئی له شوبوهات ناپاریزی با بزانی: له سنووری خوا نزیک که توته وه مه ترسی لی ته کرئی سنووری بشکینئی و بکه ویته ناو حه رام. (أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضَغَةً) ناگادار بن: له ناو لاشه ی ناده میزادا پارچه گوشتیک هه یه (إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ) نه گهر نه م پارچه گوشته باش بوو و بؤ خوا گونجا، هه موو لاشه و نه دمانی ناده میزاد باش نه بی و بؤ خوا نه گونجی (وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ) نه گهر خراپ بوو و له گهل خودا ناریک بوو، هه موو لاشه و نه دمانی ناده میزاد خراپ و ناریک نه بی.

(أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ) ناگادار بن: نه م پارچه گوشته دلی ناده میزاده (رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ) نیمامی (بوخاری) و (موسلم) گپراویه تیانه وه.

له م فه رموده یه بؤت ده رکه وت: دل سهر کرده ی هه موو نه دمانی ناده میزاده، نه گهر سهر کرده پیوا ی چاک بیئی، سه رباره کانیش باش نه بن، که و ابوو: هه رکه سیک دلی له گهل خوا راست بیئی، هه موو کار و کرده وه کانی باش نه بی و خوئی دور نه گری له حه رام و شوبوهات و هه موو فه رمانیکی خوا جی به جی نه کا، به لام نه گهر دلی له گهل خوا ناریک بوو، کرده وه شی ناریک نه بی و گوئی به حه رام نادا و له خوا ناترسی و فه رمانی خوا جی به جی ناکا.

نه م فه رموده یه به لگه یه بؤ ده مکوتکرینه وه ی نهو که سانه ی نه لئین: نئمه دلمان

پاک و بی‌گه‌رده و نویژکردن و خواپه‌رستی مه‌رج نیه. به‌لام ئەمه راست نیه، هه‌روه‌ک له‌م هه‌دیسه پیرۆزه‌دا بۆمان پۆن بۆوه: که بیروباوه‌ری ته‌واو به‌خوا و به‌پیتغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌وه‌یه له‌ ناو دڵدا جیگیر بی‌و کرده‌وه‌ی باشیش به‌لگه‌یه له‌ سه‌ر ئیمانی ته‌واو، چونکه کاتیک مرۆف گونا‌ه نه‌کا، دلی ره‌ش نه‌بی، جا نه‌گه‌ر به‌شیمان بۆوه، دلی پاک نه‌بیته‌وه، نه‌گه‌ر به‌رده‌وام بی له‌ سه‌ر خراپه‌و گونا‌ه، نه‌وه دلی هه‌ر ره‌ش نه‌بی و مه‌ترسی بی‌باوه‌ری لی‌ته‌کری، چونکه هه‌ر له‌ پشکه بارانه‌کان لافاو هه‌لته‌ستی و دونه‌یا و یران نه‌کا.

که‌وابوو: به‌رده‌وام هه‌ول بده بۆ پاک‌کردنه‌وه‌ی دلت: به‌خواپه‌رستی و په‌شیمانبوونه‌وه له‌ گونا‌ه، به‌ وازه‌ینان له‌ هه‌رام و شوبه‌هات.

ئینجا بزانه: نه‌گه‌ر کرده‌وه‌کانیشت باش بی، به‌لام بۆ خوا نه‌بی، خوی گه‌وره وه‌ری‌ناگری ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ﴾ رواه مسلم، واته: خوی گه‌وره ته‌ماشای وینه‌ی پوخسارو مالتان نا‌کا، به‌لام ته‌ماشای ناو دڵ و کرده‌وه‌کانتان ده‌کا: ئایا بۆ خویه، یان بۆ دونه‌یا.

﴿چهند تیگه‌یشتنیک له‌م هه‌دیسه‌دا﴾

۱- (فَمَنْ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ فَقَدْ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ): بزانه: (تقوی)، واته: له‌ خواترسان، نه‌وه‌یه: خوی گه‌وره له‌و شوبه‌تانه نه‌تبینی: که لی‌ قه‌ده‌غه کردوی، له‌و شوبه‌تانه گومت نه‌کا: که فه‌رمانی پی‌کردوی. که‌وابوو: سورکه‌وتنه‌وه له‌ (شُبُهَات) به‌شیک (تقوی)یه، هه‌روه‌ک پیتغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌فه‌رموی: ﴿لَا يَلْبَغُ الْعَبْدُ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُتَّقِينَ حَتَّى يَدَعَ مَالًا بَأْسَ بِهِ حَذْرًا مِمَّا بِهِ الْبَأْسُ﴾ رواه الترمذی، واته: به‌نده ناگاته پله‌ی له‌ خواترسان، تا واز له‌ شتی بیگومان دینی له‌ ترسی شتی گومانلی‌کراو. بیروانه هه‌دیس (۱۸).

۲- (وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِي الْحَرَامِ): بزانه: که‌وتنه ناو شتی گومانلی‌کراو، هه‌ر له‌ خوی‌دا تاوانه، که‌وابوو: به‌ سوکی ته‌ماشای گومانلی‌کراو و گونا‌هی بچوک مه‌که‌و زۆر لیان بترسه، چونکه پیتغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌فه‌رموی: ﴿إِيَّاكُمْ وَمُحَقَّرَاتِ الذُّنُوبِ، فَإِنَّهُنَّ يَجْتَمِعْنَ عَلَى الرَّجُلِ حَتَّى يُهْلِكُنَّهُ﴾ رواه الإمام أحمد، واته: ناگاداری خۆتان بن له‌ گونا‌ه سوکه‌کان، بیگومان ئەم گونا‌ه سوکانه له‌ سه‌ر مرۆف کو نه‌بنه‌وه، تا مالو‌یرانی نه‌کن.

۳- (إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ): چهند که‌سیک هه‌یه: فریویان خواردوه و نه‌لین:

(الْحَدِيثُ السَّابِعُ: فِي التَّصِيحَةِ)

﴿عَنْ أَبِي رُقَيْةَ تَمِيمِ بْنِ أَوْسِ الدَّارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الدِّينُ التَّصِيحَةُ. قُلْنَا: لِمَنْ؟ قَالَ: لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَلِكِتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأَنْمَةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ﴾ رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

دهی دهی خوا زور به ره حمه، نه گهر چاکه شمان نه بن هر لیمان خوش نه بن، چونکه بیروباوه پیمان به خوا زور به هیزه. به لام نایا نه مه راسته؟! ﴿عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَيْسَ الْإِيمَانُ بِالْإِيمَانِ وَلَا بِالْحَلِيِّ، وَلَكِنْ هُوَ مَا وَقَرَ فِي الْقَلْبِ وَصَدَقَهُ الْعَمَلُ﴾ رَوَاهُ ابْنُ النَّجَّارِ وَالِدِيلِمِيُّ، نِيْمَانُ بِهِ خَوْزَكِي وَكَفْتُوكُوِي جَوَانُ نِيْمَانِ، بِهِ لِكُو نِيْمَانِي تَهْ وَوَاوُ نَهْ وَهِيَهْ لَهْ نَاوُ دَلْدَا جِي كِي ر بِي وَ كَرْدَه وَهِي چَا كِي ش شَاهِي دِي نَهْ نِيْمَانَهْ بِنِ.

﴿حَدِيثِي حَقَّتْهُمْ: نَامُوزْگَارِي﴾

(عَنْ أَبِي رُقَيْةَ تَمِيمِ بْنِ أَوْسِ الدَّارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كِي ر دِرَاوَه تَهْ وَهْ لَهْ (تَهْمِيْمِي) (الدَّارِي)، نَهْ مَهْ بَهْ پَرِيْزَهْ لَهْ پِيْشْدَا دِيَانْ بُوو، لَهْ سَالِي (٩) ي كُوْجِي لَهْ خَزْمَهْتْ پِيْغَهْ مَبَهْرِي رَضِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لَهْ سَالِي (٤٠) ي كُوْجِي لَهْ فَهْ لَهْ سَتِيْنْ وَهْ فَاتِي كَرْدَهْ، (١٨) حَهْ دِيْسِي كِي رَاوَنَهْ وَهْ.

نَهْ فَهْ رَمُوِي: (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ) پِيْغَهْ مَبَهْرِي رَضِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَهْ رَمُوِي: (الدِّينُ التَّصِيحَةُ) كُوْلَهْ گَهْ ي نَائِيْنِي نِيْسَلَامْ بَرِيْتِي يَهْ لَهْ نَامُوزْگَارِي وَ دَلْسُوْزِي.

نَامُوزْگَارِي نَهْ وَهِيَهْ: بَهْرْزَهْ وَهْ نَدِي كَهْ سِيْكْتْ بُوِي وَ پَاي خُوْتِي بَهْ دَلْسُوْزَانَهْ وَ بَهْ بِي گَهْ رَدِي بُو بَلِي ي.

(قُلْنَا: لِمَنْ؟) نِيْمَهْ شْ گُوْتْمَان: نَامُوزْگَارِي بُو كِي؟

(قَالَ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ) پِيْغَهْ مَبَهْرِي رَضِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَهْ رَمُوِي: نَامُوزْگَارِي دَلْسُوْزِي يَهْ بُو خُوَاي گَهْ وَرَهْ: كَهْ خُوْشْتَرْتْ بُوِي لَهْ هَهْ مَوُو شْتِيْك، بَاوَهْرْتْ پِي ي هَهْ بِي وَ لَهْ فَهْ رْمَانِي دَهْرَنَهْ چِي وَ بَهْ تَهْ وَوَاوِي بِي پَهْرَسْتِي.

(وَلِكِتَابِهِ) نَامُوزْگَارِي يَهْ بُو قُوْرْبَانِي پِيْرُوْز: بَاوَهْرْتْ پِي ي هَهْ بِي وَ بِي خُوِيْتِي وَ بَهْ خَهْ لِكِي رَا بِي گَهْ ي نَهْ وَ رُوْنِي بَكَهْ يَهْ وَهْ.

(وَلِرَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَامُوزْگَارِي وَ دَلْسُوْزِي يَهْ بُو پِيْغَهْ مَبَهْرِي خُوَا رَضِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، خُوْشْتْ بُوِي وَ بَاوَهْرْتْ پِي ي هَهْ بِي وَ لَهْ فَهْ رْمَانِي دَهْرَنَهْ چِي.

(وَلِأَنْمَةِ الْمُسْلِمِينَ) نَامُوزْگَارِي وَ دَلْسُوْزِي يَهْ بُو پِيْشَهْ وَايَانِي مَوُ سُوْلَمَان: دَرْيَاهْ تِيْبِيَانْ نَهْ كَهْ ي نَهْ گَهْر لَهْ سَنُوْرِي نِيْسَلَامْ دَهْرَنَهْ چِن، فَهْ رْمَانِي نَهْ وَانْ جِي بَهْ جِي بَكَهْ ي نَهْ گَهْر تَاوَانْ نَهْ بِي، زُوِيَانْتْ بَاشْ بِي بَهْ رَا مَبَهْر نَهْ وَانْ (وَعَامَّتِهِمْ) نَامُوزْگَارِي وَ دَلْسُوْزِي يَهْ بُو

(الْحَدِيثُ الثَّامِنُ: اللَّهُ يَتَوَلَّى السَّرَائِرَ)

﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ،﴾

همه مو موسولمانان: رینگای چاکیان پی بلی، له خرابه قهدهغیهان بکی، زیانیان له سهر لایدهی، سودیان پی بگه یه نی (رواهُ مُسْلِمٌ) نیمامی (موسلیم) گپراویه تیه وه.

﴿چهند تیگه یشتنیک لهم چه دیسه دا﴾

۱- (الدِّينُ النَّصِيحَةُ): ناموزگاری واجیبکی نایینی یه وه کو نویژ و زه کات و... هند ﴿عَنْ جَرِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيْتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالنَّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ﴾ رواه الشيخان، واته: په یمانم له گه ل پیغه مبه ر ﷺ به ست: له سهر نویژ کردن و زه کات دان و ناموزگاری کردنی گشت موسولمانیک.

۲- (وَأَلَمَّةُ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَتُهُمْ): پیویسته ناموزگاری خه لک به گفتوگوی نهرمو له جی بی، تا کو سودی هه بی. (قال بعضُ السلف: مَنْ وَعَظَ أَخَاهُ سِرًّا فَهِيَ نَصِيحَةٌ، وَمَنْ وَعَظَهُ عَلَى رُؤُوسِ النَّاسِ فَإِنَّمَا وَبَّخَهُ،) واته: هر که سیک به نهینی ناموزگاری برای خوی بکا، نه مه به راستی ناموزگاری یه، وه هر که سیک له بهرچاوی خه لک ناموزگاری ی بکا، نه مه به راستی پووشکین و سهرشوری کردوه.

پیشینه ی کورد گوتویانه: (مار به گوته ی خوش له کونه که ی دیته دهره وه).

﴿چه دیسی هه شته م: نهینی ناو دل له سهر خودایه﴾

(عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) گپردراوه ته وه له (ابن عمر) خوا لییان رازی بی (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ) پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: (أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ) فه رمانم پی کراوه: له گه ل کافران جهنگ بکه م (حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ) تا شایه دی نه دهن: جگه له (الله) هیهج خودایه ک نیه، وه (محمد ﷺ) نیردراوی خویا (وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ) وه تا نه و پینج نویژانه به ریک و پیکه ده کن (وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ) وه تا زه کات نه دهن به ته واوی.

(فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ) جا کاتیک شاده و نیمانیان هینا و نویژیان کردو زه کاتیان دا (عَصَمُوا مِنِّي) نه پارینن له من (دِمَاءَهُمْ) خوینیان (وَأَمْوَالَهُمْ) مالیان، چونکه بونه ته برای نیمی موسولمان، واته: خوین و مال و ناموسیان قهدهغیه دهستی لی بدری (إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ) مه گه ر به مافیکی شه رعی نیسلامی پاراستنی نه مینی: وه ک که سیک بکوژی

وَحَسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى ﴿ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ .

دهكوژننهوه، يان له ئيسلامهتي په شيمان بيبتهوه دهكوژنن، يان زيان له كه سيك بدا
ئەبى تۆلەى بداتى.

(وَحَسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى) ئيمه له نونيا ئهوا رهفتارى له گه ل دهكەين، لپرسيني نيازي
ناو دلى له سەر خودايه له پوژى نوايي دا (رواهُ البخارى وَمُسْلِمٌ) نيمامى (بوخارى) و
(موسليم) گيړاوپه تيانهوه.

له م فەرمووده يه بۆمان دهرنه كه وي: نويز نه كهر و زهكات نه دهر نه گهر توبه نه كهن
ئەبى بكوژنن، به لام پوژوننه گر ناکوژنن و نه خريته به نديخانه تا مانگى ره مه زان
كو تايى دى، خواردن و خواردنه وهشى به پوژ لى قه دهغه نه كرى، ههروهها نه وهى حج
نه كا له دونيادا سزا نادرى، ههروهها لى كوژننه وهى ناو دلى خهك له سەر ئيمه نيه و
له سەر خودايه.

ئينجا بزانه: بۆ ئيمه دروست نيه خو مان تيكه لى ناو دلى خهلكى بكهين، ههركه سيك
له بهر چاوى ئيمه موسولمان بى، ئيمه ش نه لىين: موسولمانه ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ
النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا وَاسْتَقْبَلَ قِبَلَنَا وَأَكَلَ ذَيْحَتَنَا فَذَلِكَ الْمُسْلِمُ الَّذِي لَهُ ذِمَّةُ اللَّهِ
وَذِمَّةُ رَسُولِهِ﴾ رواه البخارى، واته: ههركه سيك ئه م پينج نويزه بكا، پوو له قيبلهى
ئيمه بكا، دهستكوژى ئيمه بخوا، نهوه موسولمانه و په يمانى خوا و پيغه مبهرى
پى دراوه: كه خوين و مالى بپاريزى.

﴿ چەند تىگه يشتنيك له م حه ديسه دا ﴾

۱- (حَتَّى يَشْهَدُوا...! الخ): بزانه: به تهنه شاده هيتان مروژ نه بيبته موسولمان،
نه گهر به كرده وه، يان به زوبان كو فر نه كا نابى بكوژنن، كه وابوو: كوشتنى
نويزنه كه رو زهكات نه دهر، به هوى تاوانه كه يه، نهك به ناوى كو فر، چونكه
پيغه مبهرى ﷺ نه فەرموى: ﴿مَنْ أَصَلَ الْإِيمَانَ: الْكَفُّ عَمَّنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا نُكْفَرُهُ
بِذَنْبٍ، وَلَا نُخْرِجُهُ مِنَ الْإِسْلَامِ بِعَمَلٍ﴾ رواه أبوداود، واته: به كيك له بنچينه كانى
ئيمان: وازهيتانه له و كه سهى شادهى هيتاوه، به هيچ گوناھنيك كافرئى نه كه ين و به
هيچ كرده وه يهك له جوغزى ئيسلام دهرئى نه كه ين.

۲- (وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ): زانا يانى ئيسلام له سەر دهمى سه حابه وه تا ئيستا يه كده نكن:
له سەر نه وهى: ههركه سيك باوه رى به واجبيوونى نويز نه بى، نهوه كافر، واته:
داواى ئيسلامبوونه وهى لى نه كرى، نه گهر موسولمان نه بووه، نه كوژنن و نويزئى له سەر

(الْحَدِيثُ التَّاسِعُ: فَعَلَ الْمَأْمُورَاتِ وَتَرَكَ الْمَنْهِيَّاتِ)

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ صَخْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:

ناکرئی و له گوستانی موسولمانان نانیزئی، به لام نه گهر باوه پی به واجبیوونی نویژ هه بوو و له بهر ته مبه لی نه یته کرد، نه وه کافر نیه، به لکو داوای نویژ کردنی لی نه کرئی جا نه گهر نویژی نه کرد، گه وره ی موسولمانان نه یکوژی.

۳- (وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ): زه کات نه دهر نه گهر باوه پی به واجبیوونی زه کات نه بو نه ویش کافره، به و جوړه ی باسما ن کرد ره فتاری له گه ل نه کرئی، به لام نه گهر باوه پی به واجبیوونی زه کات هه بوو، له بهر به خیلی نه یته دا، نه وه گه وره ی موسولمانان به زو د لی وهر نه کرئی، جا نه گهر نه یدا و جهنگی کرد، نه وه جهنگی له گه ل نه کرئی، هه روه ک نیما می (أبو بکر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) جهنگی له گه ل کردن.

به لگه: له سهر کوشتنی نویژ نه کهر و زه کات نه دهر- جگه له م حدیسه- خوای گه وره نه فرموی: ﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ﴾ نه گهر له کوفره که یان توبه یان کرد و نویژیان کرد و زه کاتیان دا، وازیان لی بیتن.

واته: نه گهر نویژیان نه کرد و زه کاتیان نه دا بیان کوژن.

۴- (إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ): نه و مافانه ی نیسلام که ریگای کوشتنی موسولمان نه دهن: وه کو زینای پیاو یك، یان ئافره تیک که جیماعیکی حه لالی کردی، یان وه کو مرو فیک یه کیکی تری به ناهق کوشتی، یان مرو فیک له دین وهر گه رایی، یان نه و که سانه ی مان نه گرن له نه نجامدانی شه ریعه تی نیسلام، که پییان نه گو تری: (الْمُتَّقُونَ مِنَ الشَّرَائِعِ)، واته: نه و که سانه ی به کومل بریار نه دهن: له سهر نه کردنی واجبیك، یان له سهر کردنی حه پامیک نه وانه ش وه کو زه کات نه دهره کان جهنگیان له گه ل نه کرئی، تا ملکه چی شه ریعه تی نیسلام نه بن.

﴿حَدِيسِي نَوِيْهِمْ: بِهَجِيْهِنَانِي فَهَرْمَانِي بِيْفَهْمِبِهَرَوِيْهِ﴾

وازهینان له فه دغه کرا و مکان

(عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ صَخْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): گپردراوه ته وه له (نه بوهوره پره) خوالی لی بازی بی، سه حابه یه، له سالی (۶) ی کوچی موسولمان بووه، له ته مهنی (۷۸) سالی دا له سالی (۵۷) ی کوچی له (مه دینه) وه فاتی کردوه، له هه موو سه حابه کان زو رتر حه دیسی له بهر بون (۵۲۷۴) حه دیسی گپراونه وه.

(قال) نه فرموی: (سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ): گویم له پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بوو نه یفه رموو:

مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوهُ، وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ، فَإِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَثْرَةَ مَسَائِلِهِمْ وَاخْتِلَافُهُمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ ﴿﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

(مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ) هەرچی له ئیوهم قه دهغه کرد، واته: فهرمووی مه یکن (فاجتنبوه) خوتانی لپاریزیو به هیچ جوریک مه یکن.

(وَمَا أَمَرْتُكُمْ بِهِ) وه هەرچی فهرمانی کردنم پی دان، واته: فهرمووی بیکن (فأتوا منه ما استطعتم) هەرچهندی له تواناناندا ههیه بیکن.

لیره دا بۆمان دهرئه که ویت: که وازهینان له خرابه، زیاتر بایه خی پی نه درئ له کردنی چاکه، چونکه به هیچ جوریک خرابه په سه ند نه کراوه و نابی بکری.

(فَأِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ) نه ته وه کانی پیش ئیوه له بهر ئوه خوا له ناوی بردن (كثْرَةَ مَسَائِلِهِمْ) چونکه به بی پیویست پرسیا ری زۆر بی سو دیان له پیغه مبه ران نه کرد (وَاخْتِلَافُهُمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ) ههروه ها دژ به فهرمانی پیغه مبه رانی خویان نه جولانه وه (رواه البخاری ومسلم) نیامی (بوخاری) و (موسلم) گپراویه تبا نه وه.

لیره دا مه به ست پرسیا رکردنی بی که لکه، چونکه پرسیا رکردنی کاروباری ئایینی پیویسته له سه ره موو موسولمانیک.

جا بزانه: نه که ر ئیمه ش دژ به فهرمانی پیغه مبه ری خۆمان ﷺ بجولیننه وه له ناوچوونمان نیزیکه، که وایوو: به هیچ جوریک سنوری خوا و پیغه مبه ر ﷺ مه شکینه.

ههروه ها بزانه: هه رکه سیک له فهرمانی پیغه مبه ر ﷺ دهرچی: نیشانه ی ئه وه یه که پیغه مبه ری ﷺ خوش ناوی، وه هه رکه سیک پیغه مبه ری خوش نه وی نیشانه ی که م باوه ری یه، وه نه که ر به پیغه مبه ری نه زانی ئه مه کافر ه ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، وَاتَه: باوه ری هیچتان ته واو نیه، تا کو منی له دایک باوک و منداله کانی خوی و له گشت خه لکی تر خوشتر نه وی.

﴿چه ند تیگه یشتنیک له م چه دیسه دا﴾

۱- (مَا نَهَيْتُكُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوهُ): دهقی ئه م فهرمووده یه وا نه که یه نی: که واجبه له هه موو جو ره قه دهغه کراویک خۆمان پیا ریزین، جا که م بی، یان زۆر بی، هه رچه ند به رژه وهندی گشتی، یان تاییه تیش تیک بجی.

ئینجا هه ر له سه ر بناغه ی ئه م فهرمووده یه، قاعیده یه کی (أُصُولُ الْفَقْهِ) ی بنیات نراوه، که نه لی: (دَرْءُ الْمَفَاسِدِ أَوْلَىٰ مِنْ جَلْبِ الْمَصَالِحِ) واته: لادان و لابردنی

خراپه‌کان له‌پیشتره له وه‌ده‌سته‌ینانی به‌رژه‌وه‌ندیه‌کان.

که‌وابوو: خواردنه‌وه‌و کرپنو فرۆشتنی شه‌پاپ چه‌رامه‌و واجبه‌ قه‌ده‌غه‌ بکری؟ چونکه زیان له‌ عه‌قل‌و دین نه‌دا، هه‌رچه‌ند به‌رژه‌وه‌ندی شه‌پابخانه‌و شه‌پابفرۆشه‌کانیش تیک بچی.

۲- (وما أمرتکم به فأتوا منه ما استطعتم): ده‌قی نه‌م فرمووده‌یه‌ وانه‌گه‌یه‌نی: که‌واجبه‌ به‌ گوێره‌ی توانا فه‌رمان‌پیکراوه‌کان بکه‌ین، هه‌روه‌ک خوای گه‌وره‌ نه‌فرموی: ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾ واته: تا تواناتان هه‌یه‌ له‌ خوا بترسن.

ئینجا هه‌ر له‌ سه‌ر بناغه‌ی نه‌م ئایه‌ت‌و چه‌دیسه‌، قاعیده‌یه‌کی (أصولُ الفقه) ی بنیات نراوه‌، که‌ نه‌لی: (ما لا يدرك كله، لا يترك جله) واته: هه‌ر شتی‌ک ناگونجی هه‌مووی بکری، واز له‌ کردنی به‌شه‌ زۆره‌که‌ی ناهیندری.

که‌وابوو: نه‌گه‌ر که‌سێک ته‌نها به‌شی پوو‌خساری ئاوی ده‌ست که‌وت، نه‌بی به‌ کاری بی‌نی، ئینجا ته‌یه‌موم بکا. هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر ئاو و گلێشی ده‌ست نه‌که‌وت: واجبه‌ به‌ بی‌ده‌ست‌نویژی نوێژه‌که‌ هه‌ر بکا، جا کاتی‌ک ئاوی ده‌ست که‌وت قه‌زای بکاته‌وه‌.

۳- (فاجتنبوه... ما استطعتم): ده‌قی نه‌م دوو فرمووده‌یه‌ وانه‌گه‌یه‌نی: قه‌ده‌غه‌کراو به‌ هیچ جوړتیک نابێ بکری، به‌لام فه‌رمان‌پیکراو به‌گوێره‌ی توانایه‌، که‌وابوو: نه‌گه‌ر هۆیه‌کی په‌وا هه‌بوو، دروسته‌، یان واجبه‌: فه‌رمان‌پیکراو نه‌کری.

ئینجا هه‌ر به‌ به‌لگه‌ی نه‌م چه‌دیسه‌و له‌ سه‌ر بناغه‌ی (قاعده) ی پرابردوو- (درءُ المفسدِ أولى من جلبِ المصالح) - واجبه‌: موسوڵمان واز له‌ فه‌رمان‌پیکراو بی‌نی نه‌گه‌ر به‌ هۆی کردنی فه‌رمان‌پیکراوه‌که‌ مه‌ترسی پوودانی قه‌ده‌غه‌کراوی‌ک هه‌بوو:

بُوَ نَمُونَهُ: ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَوْلَا حَدَاثَةُ عَهْدِ قَوْمِكَ بِالْكَفْرِ لَنَقَضْتُ الْكُعْبَةَ وَلَجَعَلْتُهَا عَلَى أُسَاسِ إِبْرَاهِيمَ ﷺ﴾ رواه الشيخان، واته: پێغه‌مبه‌ر ﷺ به‌ (عائشه) ی فرموو: نه‌گه‌ر گه‌له‌که‌ی تو- دانیش‌توانی مه‌که‌- تازه‌ موسوڵمان نه‌بوایان، (کعبه) م هه‌لته‌وه‌شاندو له‌ سه‌ر بناغه‌که‌ی (ابراهیم) م ﷺ دروست نه‌کرده‌وه‌.

واته: لێره‌دا پێغه‌مبه‌ر ﷺ وازی له‌ م (سنة) ی ابراهیم پێغه‌مبه‌ر ﷺ هینا، له‌ ترسی پوودانی قه‌ده‌غه‌کراوی‌ک: که‌ په‌رته‌وازه‌و دلشکانی دانیش‌توانی (مکه) یه‌، چونکه‌ خوای گه‌وره‌ نه‌فرموی: ﴿أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ﴾ نه‌م ئایینه‌ نه‌نجام بده‌ن و په‌رته‌وازه‌یی تیدا مه‌کن.

(الْحَدِيثُ الْعَاشِرُ: فِي اكْتِسَابِ الْحَلَالِ)

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا، وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ، فَقَالَ تَعَالَى: يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوْا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا﴾. وَقَالَ تَعَالَى:

که و ابوو: نهی لای موسولمان-قوریانت بم- نه کی به هوی (سنة) یکی فرمانی کرو: بچی پهرته وازه به ک و ململان به کی قه ده غه کراو بکی.

۴- (إِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَثْرَةُ مَسَائِلِهِمْ): پرسیار کردنی بی سود، یان پینه ویست: به کی که له و کاره نارپیکانهی قه ده غه کراوه له سه ر موسولمان، هه روه ک پیغه مبه ر ﷺ نه فرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى حَرَّمَ عَلَيْكُمْ عُقُوقَ الْأُمَّهَاتِ وَمَنْعًا وَهَاتِ وَوَأَدَّ الْأَنْبَاتِ، وَكَرِهَ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَإِضَاعَةَ الْمَالِ﴾ رواه الشيخان، واته: خوی گوره له نیوهی حه رام کردوه: نازاردانی دایکان، حه رامی کردوه: نه دانی نه و مافهی له سه ره تانه و داوا کردنی نه و شتهی مافی نیوهی تیدا نیه، حه رامی کردوه: زینده به چال کردنی کیژه کان، خوا پیی ناخوشه: گوته گوت بکن- واته: هه رچی گویتان لی بوو بیلینه وه- پیی ناخوشه: زور پرسیاری پینه ویست بکن، پیی ناخوشه: مال به فریو بدهن.

﴿حَدِيثُ دَهِيْمٍ: هُوَ لِدَانَ بُو وَهْدِ سْتَهِيْنَانِي حَه لَالٍ﴾

(عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَهُ (نَهْ بُو هُوْرَه بِيْرَه) كِيْرِدَارَه وَهْتَه وَه، نَه لِي: پيغه مبه ر ﷺ نه فرموی: (إِنَّ اللَّهَ طَيِّبٌ) خَوَايْ گَه وَرَه پَاك وَ بِيْ عَه يِيْه وَ (لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا) تَه نَهَا شْتِي حَه لَالٍ وَ بِيْ گَه رْد نَه بِيْ وَ هَرِي نَاگَرِيْ.

که و ابوو: هه ر شتيك که به خوت نه يخوي و به کاری نه هيني، یان بو مال و مندالت به کاری نه هيني و نه يخون، یان له ريگای خوا نه ييه خشى، نه بي حه لال بي و تهنه هه ر به نیازی خوا بی، نه گینا: پاداشتت بو نانوسری.

(وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ) خَوَايْ گَه وَرَه فِهْرَمَانِي دَاوَهْتَه خَاوَهْن بَاوَهْرَان (بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ) به و جوره فرمانه ی داویه تیه پیغه مبه ران مَلَى اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْخَسِرِينَ (فَقَالَ تَعَالَى) خَوَايْ گَه وَرَه له فِهْرَمَانِي بُو پيغه مبه ران، نه فرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ﴾ نه ی پیغه مبه رانی من ﴿كُلُّوْا مِنَ الطَّيِّبَاتِ﴾ شتي پَاك وَ حَه لَالٍ بَخُوْن وَ به کاری بینن ﴿وَاعْمَلُوا صَالِحًا﴾ کرده وهی باش بکن.

(وَقَالَ تَعَالَى) هه ر به و جوره خوی گه وره فرمان نه داته نیمانداران و نه فرموی:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ). ثُمَّ ذَكَرَ ﷺ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ يَا رَبَّ يَا رَبَّ. وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ وَغَدِي بِالْحَرَامِ، فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ! ﴿﴾ رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ نهی خاوهن باوه پان ﴿كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ﴾ لهو حه لاله بی گهرده بخونو به کار بینن، که داومانه به نیوه.

که و ابو: به کارهیتانی چه پام به هیچ جوریک دروست نیه، جا نه گهر تا نیستا مالی خه لکت خوارده، توبه بکه و تولهی ماله که بدهوه دهست خاوه نه کهی، یان دهست میرانگره کانی نه گهر به خوی نه مابوو، به لام نه گهر خاوهنی ناناسیته وه، یان دهستت ناکه وی و خزمیشی نیه، بیده به دوو پیواماقولی چاک، بو نه وهی له به رزه وهندی موسولمانان سهرقی بکن.

(ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ) نینجا پیغه مبه ر ﷺ باسی جوره پیاوئیکی کرد (يُطِيلُ السَّفَرَ) که سه فیری دوورو دریز نه کا: بو چه ج کردن و سهردانی خرمان و خواپه رستی تر (أَشْعَثَ) مووی سهری نارپک نه بی و (أَغْبَرَ) توزاوی نه بی چونکه له مال نیه خوی بشوا (يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ) دهستی خوی به رز نه کاته وه بو تاسمان و له خوا نه پارپته وه و نه لی: (يَا رَبَّ يَا رَبَّ) خواجه له مه پرگام بکه، خواجه نه م شته م بدی (وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ) له گه ل نه وه شدا خواردنی نه م پیواره چه پامه (وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ) خواردنه وهی چه پامه (وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ) جل و به رگو که لو په لی ناو مالی چه پامه (وَغَدِي بِالْحَرَامِ) هر به چه پام پیگه به ندراره و گهره بووه (فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ؟) چون نه م جوره که سه دعای قبول نه بی؟ واته: قبول نابی (رواهُ مُسْلِمٌ) نیمان (موسلیم) گپراویه تیه وه.

نَیْنَجَا بَرَانَه: دوعا کردن نه وهیه: له خوا پیارپیتنه وه شتیکت بو بکا، یان به لایه کت له سهر لابدا: له دنیا، یان له قیامت، دوعا کردن باشه و خوا پیوی خوشه داوای هه موو شتی لی بکهی، به مه رجی نه و شتهی داوای لی نه کهی نارپک نه بی و تاوان نه بی و زیانی خه لکی تی دا نه بی و هر له خوی داوا بکهی، چونکه جگه له خودا که سی تر دهسه لاتی نیه.

هه روه ها نه بی خواردن و خواردنه وه و جل و به رگو که لو په لی ناو مالت هه مووی حه لال بی، تاکو قبول بی، هه روه ها: له دوعا کردن نه بی ناگادار بی: چی نه لی؟ دلنیا بی که خوا بوت جی به جی نه کا، نینجا دوعا له داوی نویژ کردن و به دهست به رزکردنه وه و له سهر نه ژنو دانیشتن و پوو له قیبله و به تاییهت له داوی نیوه

شهوذا با شتر قبول نه بی، نه گهر قبول نه بو، بزانه مهرجه کانی نه هاتوته جی، به لام له پوژی دوا بی پاداشی دوعایه کی نه دریتته وه.

جا بزانه: با شترین خوارده مه نی و جلو به رگ نه مه یه: که به دهستی خوت به شیوه یه کی حال و دهدهستی: **بِئْسَىٰ عَنِ الْمَقْدَامِ** **عَنْ النَّبِيِّ** **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**: قَالَ: مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ، وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** رواه البخاري، واته: هیچ که سیک خوارده مه نی کی با شتر ناخوا، له و خوارده نی که به دهستی خوی په بدای کرده، بیگومان پیغمبر داود **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** به دهستی خوی ناسنگری نه کردو خوی پی نه زیاند.

﴿ چهند تیگه یشتنیک لهم هه دیسه دا ﴾

۱- (لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا): وانه گه یه نی: پیویسته خیر کردن ته نها له ریگای خوا بی و به شتی حال بی، هه روه ک پیغمبر **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** نه فرموی: ﴿مَا تَصَدَّقَ أَحَدٌ بِصَدَقَةٍ مِنْ طَيِّبٍ - وَلَا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلَّا الطَّيِّبَ - إِلَّا أَخَذَهَا الرَّحْمَنُ بِيَمِينِهِ، وَإِنْ كَانَتْ ثَمْرَةً فَتَرَبُّوْا فِي كَفِّ الرَّحْمَنِ حَتَّى تَكُونَ أَعْظَمَ مِنَ الْجَبَلِ﴾ رواه الشيخان، هه رکه سیک خیریک به مالی حال بکا - چونکه خوی گه وره حال نه بی و هری ناگری - خوی گه وره نه م خیره به راستی خوی و هرنه گری و قبولی نه کا، هه رچند دانه قه سپیکیش بی، له لای خوا زیاد نه کا تا له چیا گه وره تر نه بی.

۲- (كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ): وانه گه یه نی هه و دان بو و دهدهست هتانی حال و اجبه و خو نه پاراستن له هه رام نیشانه ی به دبه ختی یه، پیغمبر **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** نه فرموی: ﴿إِنَّ التُّجَّارَ يُعْتَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فُجَّارًا، إِلَّا مَنْ اتَّقَى اللَّهَ وَبَرَ وَصَدَّقَ﴾ رواه الترمذی، واته: بازارگانه کانی دروزن و فیلباز له گه ل سته مکاران زیندوو نه کرینه وه و هه شر نه کرین، ته نها بازارگانی نه بی: که له خوا ترسابی و هه رامی و هرنه گرتبی و چاکه ی کرد بی و راستی گوت بی.

۳- (يُطِيلُ السَّفَرَ): إلى آخر الحديث، بزانه: دوعا کردن چهند نادابو پیویسته کی تری هه یه تا کو قبول بی، بو نمونه: پیغمبر **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** نه فرموی: ﴿إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِتَحْمِيدِ اللَّهِ وَالشَّاءِ عَلَيْهِ، ثُمَّ لِيُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ثُمَّ لِيَدْعُ بَعْدُ بِمَا شَاءَ﴾ رواه أصحاب السنن، واته: هه ریه کیکتان و پیژی کرد و ویستی دوعا بکا، با له پیشدا سوپاسی خوا

(الْحَدِيثُ الْحَادِي عَشَرَ: فِي الْوَرَعِ)

﴿عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا سَبَطَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَرِيحَانَتَهُ، قَالَ: حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: (دَعُ مَا يَرِيكَ إِلَى مَا لَا يَرِيكَ)﴾
رواه الترمذي والتسائي، وقال الترمذي: حديث حسن صحيح.

بكا و بلئي: (الْحَمْدُ لِلَّهِ). نينجا سه لاوات له سهر پتغهمبه ر ﷺ لي بدا و بلئي: (وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ). نينجا له پاش نه مانه كام دوعاي پي خوشه با بيكا.

﴿حَدِيثُ يَزِيدُهُمْ: وَازْهِنَانِ لِهْ گومانليکراو﴾

(عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) گيردراوه ته وه له حه زره تي (حسن) کوي نيمامي (علي) خدا نبيان ربي بي، سه حابه يه و دايمي ناوي (فاطمه) ي کچي پتغهمبه ره ﷺ، بويي پي ئي نه لئين: (سَبَطَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ) نه وه ي پتغهمبه ره ﷺ، له سالي (3) ي کچي له دايم بووه، له سالي (50) ي کچي له لاي ژنه که ي خوي زه هري دهرخوارد درا و وه فاتي کرد، له مه دينه له گورستاني (به قيع) نيژراوه، (13) حه ديسي گيراونه وه، له لاي پتغهمبه ره ﷺ زور خوشه ويست بوو، له بهر نه وه پي ئي نه گوتري: (وَرِيحَانَتَهُ) ره يحانه بو خوشه که ي پتغهمبه ره ﷺ.

(قَالَ: حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ) نه لي: نه م فه رموده يه م له پتغهمبه ره ﷺ وه رگرتوه و له بهرم کرده، که نه فه رموي: (دَعُ مَا يَرِيكَ) واز بينه له و شته ي ده تخاته گومان و گومانتي لي هه يه: نايا حه لاله، يان نا؟ جا هه رچند نه و شته زور که م بي ترخيش بي ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ: مَرَّ بِتَمْرَةٍ فِي الطَّرِيقِ فَقَالَ: لَوْلَا أَنِّي أَخَافُ أَنْ تُكُونَ مِنَ الصَّدَقَةِ لَأَكَلْتُهَا﴾ رواه الشيخان، پتغهمبه ره ﷺ له ريگه دا يه ک دانه قه سپي دوزيه وه، نينجا فه رموي: نه گه ر ترسي نه وه م نه بوايه، که هي زه کاته: نيستا نه موارد، واته: له بهر نه م گومانه وازي لي هينا و نه يخوارد.

(إِلَى مَا لَا يَرِيكَ) پوو بکه نه و شته ي ناتخاته گومان و گوماني تي دا نيه که حه لاله، که و ابوو: پتويسته موسولماني ته و او تخوني نه و شتانه نه که وي که به ته و اوي له حه لالبيونيان دنيا نيه، چونکه به وازهيناني گومانليکراو به لاي که مي هيچ تاواني له سهر نانوسري، به لام نه گه ر گومانليکراو به کار بيني و بيکا، به لاي که مي تووشي بوو دلي نه بي نه گه ر نه ختيک ترسي خوي هه بي:

بو وينه: نه گه ر نافره تيك بيتي گوت: من شيرم داوه ته توو نه و کچه. نه مه هه رچند شاهيدي يه ک نافره ت کار ناکاته سهر حه لالبيوني ماره کردني نه و کچه، به لام

گومانیک و دوو دلایه کت بۆ پهیدا نه بئ، که وابوو: له بهر ئهو گومانه واز له و کچه بینه و ماره ی مه که، بپوانه هه دیس (٦) و (٢٧).

(رواهُ الترمذی والنسائی) ئەم نوو زانایه ئەم هه دیسه یان گێراوه ته وه و (وقال الترمذی: حدیث حسن صحیح) ئیمامی (تیرمیزی) فه رموو یه تی: ئەم هه دیسه جوانه و راسته .
ئیمامی (تیرمیزی): ناوی (محمد) کورپی (عیسی) ی تیرمیزی یه، له سالی (٢٠٩) ی کۆچی له (تیرمین) - شاریکه له باکوری ئیران - له دایک بووه، له سالی (٢٧٩) ی کۆچی، وه فاتای کردوه، ئه ویش یه کیکه له زانا به رزه کانی شرعو هه دیس.

ئیمامی (نه سسائی) ناوی (ئه حمهد) کورپی (شوعه یب) ی نه سسائی یه، خه لکی (خوراسان) ه و له سالی (٢١٥) ی کۆچی له دایک بووه، له سالی (٣٠٢) ی کۆچی، له (فه له ستین) وه فاتای کردوه، یه کیک بوو له زانا به رزه کانی شرعو هه دیس.

﴿ چهند تیگه یشتنیک له م هه دیسه دا ﴾

١- (ذُعْ مَا يَرِيكُ): له سه ر بناغه ی ئەم هه دیسه قاعیده یه کی (أصُولُ الْفِقْهِ) بنیات نراوه: که ئه لّی (إِذَا تَعَارَضَ شَكٌّ وَبَيِّنٌ قَدَّمَ الْبَيِّنُ) هه رکاتیک گومانیک و بی گومانیک دژ به یه کتری وه ستان بی گومانه که به کار دئ:

بۆ نموونه: پیغه مبه ر ﷺ ئە فه رموی: ﴿إِذَا وَجَدَ أَحَدُكُمْ فِي بَطْنِهِ شَيْئًا فَأَشْكَلَ عَلَيْهِ أَخْرَجَ مِنْهُ شَيْءٌ أَمْ لَا؟ فَلَا يَخْرُجَنَّ مِنَ الْمَسْجِدِ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا﴾ رواه الشيخان، واته: هه رکاتیک یه کیکتان زانی: له ناو رگی دا بایه که هه یه، ئینجا که وته گومان: ئایا بای لی هاتوته دهره وه، یان نا؟ نابئ به م گومانه له مزگه وت بپواته دهره وه بۆ ده ستنوویژگرتن، تا به بی گومان دهنگی بایه که نه بیسی، یان بی گومان به ته واوی هه ست به هاتنه دهره وه ی بایه که نه کا. که واته: (بی گومانی به گومان لاناچی).

٢- (إِلَى مَا لَا يَرِيكُ): هه رکاتیک گومان لیکراوتیک نه که ی ئه بی بزانی: بی گومان پرسیا رت لی ته کری، ئایا بۆ وات کرد؟ که وابوو: ئه ی موسولمانی خۆشه ویست، هه ولی هه لال و گومان لینه کراو بده، منداله کانت به هه لال بژیننه تاکو باری دونیا و قیامه ت سوک بیئ، چونکه له زه ت و خۆشی دونیا به ده وله مند ی نیه، ته ماشا بکه پیغه مبه ر ﷺ ئە فه رموی: ﴿مَنْ أَصْبَحَ مِنْكُمْ آمِنًا فِي سِرْبِهِ مُعَافِي فِي جَسَدِهِ عِنْدَهُ قُوَّةٌ يَوْمَهُ فَكَأَنَّمَا حِيزَتْ لَهُ الدُّنْيَا﴾ رواه الترمذی، واته: هه ر یه کیک له ئیره له پوژده که ی دا له کومه لگی خۆی دا ئە مین بی و که س به نوای دا نه گه ری، لاشه که ی ساغو بی به لا بی،

(الْحَدِيثُ الثَّانِي عَشَرَ: فِي تَرْكِ مَا لَا يُفِيدُ)

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنْ حُسِنَ إِسْلَامُ الْمَرْءِ تَرَكَهُ مَا لَا يَفْنِيهِ﴾ حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَغَيْرُهُ هَكَذَا

نازوقه‌ی پرده‌کسی هبئ، با وا دابئی: که هموو دویای بؤ کوؤ کراوه‌ته‌وه.

﴿حَدِيسِي دَوَاذِهِم: نَهْ كَرْدَنِي شَتِي بِي سُوود﴾

(عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ) نَهَبُوهُ بِرَهْ نَهْ فَرَمُو: (قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ) بِنَغْمَبِهْ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
فَرَمُو: (مَنْ حُسِنَ إِسْلَامُ الْمَرْءِ) يَهْ كَيْكْ لَهْ نِشَانَهْ يْ جَوَانِي وَرِيْكَ وَبِيْكَ نَائِيْنِي مَرْوَهْ
نَهْ مَهْ يه: (تَرَكَهُ مَا لَا يَفْنِيهِ) وَاز بِيْتِيْ لَهْ وَشْتَانَهْ يْ سُوْدِيْ نِيْهْ وَبِهْ وَنَدِيْ بَهْ خُوْبِهْ وَهْ نِيْهْ
(حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَغَيْرُهُ هَكَذَا) نِيْمَامِي (تِيْرَمِيْزِي) نَهْ وَهْاْ كِيْرَآوِيْهْ تِيْهْ وَهْ.

بِرَآئَهْ: نَهْ وَشْتَانَهْ يْ بِيْهْ وَنَدِيْ بَهْ مَرْوَهْ هَهْ يه، نَهْ وَهْ يه بؤ كَارُوْبَارِيْ زِيَانِيْ بِيْ:
وَهْ كْ زَانَسْتِيْ وَتَهْ نَدْرُوْسْتِيْ وَخُوَارْدَنِ وَجَلُوْ بَهْ رِگُوْ دُوْسْتَايَهْ تِيْ وَخُوْپَارَاْسْتَنِ لَهْ هَهْ ر
چِيْ زِيَانِيْ تِيْدَا بِيْ وَرِيْكَ وَبِيْكَ كَرْدَنِيْ خِيْزَانِ.

که‌وابوو: هه ر چي سودي بؤ زيانی دویاو قیامت نه‌بئ وازی لی‌بینه و کاتی خۆتی پی
له دست مه‌ده: وه‌ک گفتوگویی بی‌سود و پرسپاری بی‌سود و هه‌لسان و دانیشتنی
بی‌سود و خۆ تیکه‌ل‌کردنی کاروباری خه‌لک که په‌یوه‌ندی به‌تووه‌ نه‌بئ.

نِيْنَجَا بِرَآئَهْ: يَارْمَهْ تِيْدَانِيْ خَهْ لَكْ وَنَاْمُوْرْكَاْرِيْ كَرْدَنِ وَدَاپُوْشِيْنِيْ كَهْ مُوْ كُوْرِيْ يَهْ كَانِيَانِ
په‌یوه‌ندی به‌تووه‌ هه‌یو به‌نه‌رکی سه‌ر شانی خۆتی بزانه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْمُوْمِنُ مِرْآةُ الْمُوْمِنِ، وَالْمُوْمِنُ اٰخُو الْمُوْمِنِ، يَكْفُ عَلَيْهِ ضِعْفَتُهُ وَيَحُو طُهُ
مِنْ وِرَائِهِ﴾ رَوَاهُ اَبُو دَاوُدَ، مَوْسُوْلَمَانِ نَاوِيْنَهْ يْ مَوْسُوْلَمَانَهْ وَبِرَآئَهْ مَوْسُوْلَمَانَهْ،
بِهْ رُوْبُوْمَهْ كَهْ يْ نَهْ پَارِيْزِيْجُوْ كَهْ مُوْ كُوْرِيْهْ كَانِيْ لَانَهْ بَا، نَهْ گَهْ ر له به‌ر چاویشی نه‌بئ هه‌ر
یارمه‌تی نه‌دا.

﴿چَهْ نَد تِيْگَهْ يَشْتِيْكَ لَهْمْ حَهْ دِيْسَهْ دَا﴾

۱- (تَرَكَهُ مَا لَا يَفْنِيهِ): پاراستنی نه‌بئی به‌رزترین په‌وشتی موسولمانه، به‌تایبه‌تی
داپوشین و ناشکرانه‌کردنی نه‌و گونا‌ه‌ی به‌په‌نهانی کراوه، چونکه ناشکرکردنی
گونا‌ه‌ نه‌بیته‌ هۆی لی‌نه‌بووردنی خوی گه‌وره، هه‌روه‌ک پی‌نغمه‌به‌ر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ نه‌فَرَمُو:
﴿كُلُّ اُمَّتِيْ مُعَافِيْ اِلَّا الْمُجَاهِرِيْنَ، وَاِنْ مِنْ الْمُجَاهِرَةِ اَنْ يَّعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلًا ثُمَّ
يُصْبِحُ - وَقَدْ سَتَرَهُ اللهُ - فَيَقُوْلُ: يَا فُلَانُ عَمَلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا، وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ
وَيُصْبِحُ يَكْتَسِفُ سِتْرَ اللهِ عَنْهُ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانِ، وَاتَهْ: نُوْمَمَهْ تِيْ مَنْ گَشْتِيْ عَهْ فُوْكَرَاوَهْ،

(الْحَدِيثُ الثَّلَاثُ عَشْرُ: أُخُوَّةُ الْإِسْلَامِ)

﴿عَنْ أَبِي حَمْرَةَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ خَادِمِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

تهنها نه وانه نه بن: که به ناشکرای گونا نه که ن، گونا می ناشکرا به و هس نه گوتری: که مرقه له شهوی دا به په نهانی گونا می ک بکا، خوا لی ناشکرا ناکا، به لام به خوی نه لی: فلان دوی نی نه م گونا هم کردوه. نه و په رده ی خوا به سه ری دا هینا بو و پو شیبوی، به م گوته بی سوده لای نه با و گونا هم که ناشکرا نه کا و خوا لی نی نابوری.

۲- (تَرْكُهُ مَا لَا يَغْنِيهِ): پیغه مبره ص نه فرموی: ﴿لَا يُسْأَلُ الرَّجُلُ فِيمَا ضَرَبَ إِمْرَأَتَهُ﴾ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، پرسیار له پیاو ناکری: نایا بچی له ژنه که ی خوی داوه؟ چونکه پرسیاره که په یوه ندی به که سیکي تره وه نیو بی سوده.

﴿حَدِيثُ سَيَزِدُكُمْ: بَرَايَه تِي نِيْسَلَامِ﴾

(عَنْ أَبِي حَمْرَةَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) گتړدراوه ته وه له (نه نه س) ی کوری (مالیک) ص (خادم رسول الله ص) که خزمه تکاری پیغه مبره ص، که واته: سه حابه یه، له (مه دینه) ی پیروز له دایک بووه، که پیغه مبره ص هاته (مه دینه) ته مه نی (۱۰) سالان بوو و بووه خزمه تکاری پیغه مبره ص، تا پیغه مبره ص وه فاتی کرد هر خزمه تی کرد، له ته مه نی (۱۰۰) سالی دا له شاری (بصرة) وه فاتی کرد. (۲۲۸۶) حدیسی گتړاونه وه.

نه فرموی: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ) پیغه مبره ص فرموی: (لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ) بیروباوه پی هیچ کامیکتان ته واو نابئ به خواو پیغه مبره رو پوژی دواپی (حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ) تا بو برای خوی نه و شته ی پی خوش نه بی: که بو خوی پی خوشه (رواه البخاری و مسلم) نیمامی (بوخاری) و (موسلم) گتړاویه تیا نه وه.

مه به ست له و شتانه ی که نه بی بو برای موسولمانت پی خوش بی، نه وه یه: له نایینی نیسلامدا ره وا بی، چونکه نه گهر به خوت شتی ناریکت پی خوشه، نابئ پیت خوش بی که سانی تر بیکا.

له م فرموده یه پیغه مبره ص هانمان نه دا: بو نه وه ی دلمان چاکه ی بوئ بو هه موو که س، هه تا نه بی پیمان خوش بی برایه کی تاوانبار توبه بکا، نه وه ی کافره موسولمان بی.

هه روه ها به خته وهریت له دنیا و قیامت بو هه موو که س پی خوش بی، چونکه هیچ له تو که م نابیته وه، که وا بوو: هه سوودی به که س مه به.

(الْحَدِيثُ الرَّابِعُ عَشَرَ: حُرْمَةُ دَمِ الْمُسْلِمِ)

عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا بِأَحَدٍ ثَلَاثٍ: الثَّيْبُ الرَّأْنِي، وَالنَّفْسُ بِالنَّفْسِ،

﴿ چند تیگه یشتنیك لهم چه دیسه دا ﴾

۱- (حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ): وانگه یهنئ: که برایه تی نیسلام پارچه یه کی نیمانه، چونکه پیغه مبه ر رضی الله عنه نه فرموی: ﴿الإيمان بضع وسبعون شعبة، فأفضلها قول لا إله إلا الله، وأدناها إماطة الأذى عن الطريق، والحياء شعبة من الإيمان﴾ رواه الشيخان، واته: نیمان چه فتاوی سئ پارچه یه، له هموونیان گه وره تر: شاده هیتانه، له هموونیان نزمتر: لابرنی نازارده ری پیگه یه، شهرم کردن پارچه یه کی نیمانه. بیوانه چه دیسی (۲۰)م.

۲- (مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ): وانگه یهنئ: که دلسوژی بو خه لك پارچه یه کی تری نیمانه، پیغه مبه ر رضی الله عنه نه فرموی: ﴿الْمُؤْمِنُ مَنْ آمَنَهُ النَّاسُ عَلَى دِمَائِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ﴾ رواه الترمذی، واته: نیمانداری ته واو نهو که سه یه: خه لك له خوینو مالیان لی نی ته مین بن، واته: لی دلنیا بن که زیانیا ن لتادا.

۳- پیغه مبه ر رضی الله عنه نه فرموی: ﴿ذَاقَ طَعْمَ الْإِيمَانِ: مَنْ رَضِيَ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا﴾ رواه مسلم. واته: نهو که سه تامی نیمان نهکا: که پازی بی خوی گه وره دادوره و پرستراوی بی، نیسلام به رنامه ی زیانی بی، محمد رضی الله عنه پیغه مبه رو پیشه وای بی.

﴿ چه دیسی چوارده همه: کوشتنی موسولمان چه راهه ﴾

(عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَبْدِ اللَّهِ كُورِي مَه سَعُودُ نَه فرموی: (قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ) پیغه مبه ر رضی الله عنه فرموی: (لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ) کوشتنی مروقی موسولمان دروست نیه (إِلَّا بِأَحَدٍ ثَلَاثٍ) ته نها به کردنی یه کیک له م سئ تاوانانه دروسته: یه که م: (الثَّيْبُ الرَّأْنِي) زینا کردنی پیاویکه ژنی هینابی و بویته زاوا، یان نافرته تیک میردی کردی و لی بویته زاوا، نه مانه به ردباران نه کرین تا ده مرن، به لام نه گه ر پیاو ژنی نه هیتابوو، یان نافرته میردی نه کردبوو، نه بی یه کئ سه د داریان لی بدری و سالتیک له ولات دور بخرنه وده. هه روه ها، نیربازی وه ک زینا وایه، به لام هه ندی زانا فرموویانه: نه بی هه ردوکیان بکوژرین.

دووهم: (وَالنَّفْسُ بِالنَّفْسِ) کوشتنی بی تاوان به ناره زوی خوی، نه بی له توله ی کوژراو بکوژرینه وه، جا نه گه ر عه فو کرا، نه بی خوینی بدا، به لام نه گه ر مه به سستی

والتَّارِكُ لِدِينِهِ الْمُفَارِقُ لِلْجَمَاعَةِ ﴿﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

کوشتن نهبو، به لکو له دهستی کوژرا، نه مه دروست نیه بکوژیته وه، به لکو نه بی خوین بدا و خزمه کانی پازی بکا: وه ک پروداوی ئوتومبیل، چه ک له دهست ده رچوون، یاری کردنی تر.

به لام ناگادار به: له هه موو جوړه کوشتنیک - جگه له توله - نه بی که ففارهت بدری، واته: یه ک کویله نازاد بکا نه گهر هه بوو، نه گهر نا: نه بی دوو مانگ له سه ریه ک به پښوو بی.

سئیه م: (والتَّارِكُ لِدِينِهِ الْمُفَارِقُ لِلْجَمَاعَةِ) وازهینانه له ئایینی ئیسلام و جیابوونه وه به له کومه لی موسولمانان، هه ر که س له ئایینی ئیسلام په شیمان بیته وه، واته: به زویان، یان به کرده وه کافر بی و دیسان موسولمان نه بیته وه، نه بی بکوژی و نه گهر که سیک باوه ری به هه ر شهش روکنی ئیمان نه بی، یان جوین به خوا و پیغه مبه ر ﷺ بدا، یان بلئ: به حوکمی ئیسلام پازی نیم، یان گالته به خوا و پیغه مبه ر و ئیسلام بکا، نه وه کافره و کوشتنی واجبه له سه ر کاربه دهستانی موسولمانان، هه روه ها نه وه ی له کومه لی موسولمانان جیا نه بیته وه و دژ به ئیسلام نه وه ستی، نه بی بکوژی (رواه البخاری و مسلم) نیمامی (بوخاری) و (موسلم) گئراویه تیا نه وه.

جا بزانه: نه وه ی کافر نه بی و موسولمان نابیته وه، له دوا ی سئ (عدة) په یوه ندی ژن و میردایه تی نه پچری.

ئینجا بزانه: گوئیپه لی و پیزلینانی کاربه دهستان، نه رکی سه ر شانی گشت موسولمانیکه به و مه رجه ی به یاسای قورئان کار بکا ﴿﴾ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّ أَمْرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ مُجَدِّعٌ أَسْوَدٌ يَقُوذُكُمْ بَكْتَابِ اللَّهِ فَاسْمَعُوا لَهُ وَأَطِيعُوا ﴿﴾ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، واته: نه گهر قوله په شیک لوت بر او، کرایه سه ر کرده ی ئیوه و به یاسای قورئان ئیوه ی به ریوه نه برد، ئیوه ش گوئیپه لی بن و له فه رمانی ده رمه چون.

هه روه ها بزانه: هه ر که سیک له دزی نه م جوړه کاربه دهستانه پاپه ری و په رته وازه یی بخاته نیو کومه لی موسولمانان، واجبه موسولمانان له ناوی ببه ن و نابئ شوینی بکه ون ﴿﴾ عَنْ عُرْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ أَرَادَ أَنْ يُفَرِّقَ أَمْرَ هَذِهِ الْأُمَّةِ وَهِيَ جَمِيعٌ فَأَضْرِبُوهُ بِالسَّيْفِ كَأَنَّ مَنْ كَانَ ﴿﴾ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، واته: هه ر که سیک بیه وی نه م ئومه ته ی ئیسلام لیک جیا بکاته وه و په رته وازه ی بخاته ناو - له و کاته ی که کومه لن - ئیوه به شمشیر لی بدن، جا هه ر که سیک بی.

(الْحَدِيثُ الْخَامِسُ عَشَرَ: فِي خِصَالِ الْمُؤْمِنِ)

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

﴿جَهَنَدُ تَيْگَه يَشْتَنِيكَ لَهُمْ جَهْدِي سَهْدَا﴾

۱- (لَا يَحِلُّ ذَمُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ): رَوَّيْتِكَ (عبدالله) ی کوری نيمامی (عمر) ته ماشای (کعبه) ی پیروزی کرد- که قبيله ی موسولمانانه - نینجا فه رموی: ﴿مَا أَكْبَرُ حُرْمَتَكَ وَالْمُؤْمِنُ أَكْبَرُ حُرْمَةً عِنْدَ اللَّهِ مِنْكَ﴾، نای (کعبه) چند گوره و به پیزی، خو نیماندار له لای خوا له توش گوره و به پیزتره.

جا هر له بهر گوره و به پیزی ی موسولمان پیغمبر ﷺ نه فه رموی: ﴿لَزَوَالِ الدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ قَتْلِ رَجُلٍ مُسْلِمٍ﴾ رواه الترمذی، واته: نه مانی دنیا ناسانتره له لای خوی گوره له کوشتنی مروفتیکی موسولمان.

۲- (النَّيْبُ الرَّائِي): بزانه: به شایه دی چوار پیاو، یان به دان پیداهیتانی زیناکر زینا ناشکرا نه بی.

ديسان بزانه: هر جور زیناکه ریک هه بی، نه گه زینایه که ی لی ناشکرا نه بو، با له نیوان خوی و خوی گوره دا توبه بکا و ناشکرای نه کا، به م توبه به - إِنْ شَاءَ اللَّهُ - خوی گوره لی خوش نه بی، پیغمبر ﷺ نه فه رموی: ﴿مَنْ أَصَابَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَعُوقِبَ بِهِ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ، وَمَنْ أَصَابَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَسَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ فَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ: إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ، وَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ﴾ رواه الشيخان، واته: هر که سیک تاوانیکی له م تاوانانه کرد- جگه له کافریون- نه گه له دنیا به هوی نه م گونا هه سزا درا، نه وه سزای قیامه تی له سه لانه چی، به لام نه گه تاوانیکی له م تاوانانه کرد- جگه له کافریون- نینجا خوا لی پوخی و ناشکرای نه کرد، نه وه له پوخی دوابی له ده ست خودایه، نه گه ره ز بکا: لی نه بوری، نه گه نا: سزای نه دا. واته: هر چند به بی توبه کردنیش بمری.

۳- (وَالتَّارِكُ لِدِينِهِ): جیاوازی نه: واز له هه موو نایین بهینی، یان له به شیتی، بگه پیوه بو جه دیسی (۸) م.

۴- (الْمُفَارِقُ لِلْجَمَاعَةِ): مه به ست به کومه ل (أهل السنة والجماعة) به، واته: هر چینیک بو بلاوکردنه وهی (بدعة) چه که هه لگری: نه بی جه نگیان له گه ل بکری، هه روه کو نيمامی (علی) جهنگی له گه ل (خوارج) کرد.

﴿جه دیسی یازدهه م: رموشته کانی مروقی نیماندار﴾

(عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ) نه بوهوره پیره نه فه رموی: پیغمبر ﷺ

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ ﴿١٠﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

فهرموی: (مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) هر که سیک باوهری ته‌واوی هه‌یه به خواو رۆژی دواپی (فَلْيُكْرِمْ خَيْرًا) با قسه‌ی باش بکا (أَوْ لِيَصْمُتْ) یان بی‌ده‌نگ بی. له‌م فهرموده‌یه دهرئه‌که‌وی: قسه‌ی به سود پیویسته بگوتری، به مهرجن رپوداویکی ناله‌بار پوو نه‌دا، وه نه‌گهر قسه‌کردن سودی نه‌بی، پیویسته نه‌گوتری، چونکه زۆربه‌ی تاوانی ئاده‌میزاد که له دنیاو قیامت پی‌ی به‌دبخت نه‌بی: له گفتوگۆی ناله‌بار پوو نه‌دا، بۆی (لوقمان) نه‌لی: (نه‌گهر قسه زیو بی، نه‌گوتنی زی‌ره).

(وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ) وه هرکه سیک باوهری ته‌واوی به خواو رۆژی دواپی هه‌یه، با پیزی دراوسی‌ی خۆی بگری و نازاری نه‌دا و ناگاداری مال و مندالی بی و نامۆزگارییان بکا و یارمه‌تیان بکا.

بزانه: دراوسی‌ی موسولمان و خزم سی مافی هه‌نه، دراوسی‌ی موسولمان و بیگانه دوو مافی هه‌نه، دراوسی‌ی کافر یه‌ک مافی هه‌یه.

(وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ) وه هرکه سیک باوهری ته‌واوی به خواو رۆژی دواپی هه‌یه، با پیزی میوانی بگری و له‌گه‌لی پوو خۆش بی و به‌گویره‌ی توانا خواردنی بداتی و شوینی نوستنی بۆ دابین بکا و له به‌رده‌م میوانا پووگرژی و ده‌مه‌قالی له‌گه‌ل مندالانی خۆی نه‌کا، هه‌روه‌ها نابی میوانیش خۆی ناشیرین بکا: وه‌ک داوای خواردنی تایبه‌تی بکا، یان خۆی تیکه‌لی کاروباری خاوه‌ن مال بکا، نه‌گهر شتیکی ناریکی دیت، نابی بلاوی بکاته‌وه (رواه البخاری و مسلم) نیمامی (بوخاری) و (موسلم) گێراویه‌تیانه‌وه.

فینجا بزانه: ئەم سی ره‌وشتانه ره‌وشتی موسولمانی راسته‌قینه‌یه‌و هر به ره‌وشتی باش موسولمانان به به‌ه‌شت شاد نه‌بن ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ: عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ؟ فَقَالَ: تَقْوَى اللَّهِ وَحَسَنُ الْخُلُقِ. وَسُئِلَ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ النَّارَ؟ فَقَالَ: الْفَمُّ وَالْفَرْجُ﴾ رواه الترمذي، واته: پرسیار له پیغه‌مبه‌ر ﷺ کرا: ئایا زۆرتین شت که خه‌لکی بیاته به‌ه‌شت چی‌یه؟ فهرموی: له خواترسی و ره‌وشتی باش. ئایا زۆرتین شت که خه‌لکی بیاته دۆزه‌خ چی‌یه؟ فهرموی: زمان پیسی و داوین پیسی.

﴿ چەند تیگە یشتنیک لەم حەدیسەدا ﴾

۱- (فَلْيَقُلْ خَيْرًا): نيامی (الشافعی) ئەفەرموی: (با قسهی باش بکا، بەلام پاش بیرکردنەوه: نایا ئەم قسهیە ی ئەیکا باشە، یان نا، ئینجا ئەگەر دُنیا بوو که قسه که باشە با بیکا، بەو مەرجهی ناله باری پوو ئەدا).

نيام (أبوعلی الدقاق) ئەفەرموی: (مَنْ سَكَتَ عَنِ الْحَقِّ فَهُوَ شَيْطَانٌ آخِرْسُ) ەەر که سیک له گوتنی راستی و پەوا بێ دەنگ بێ، ئەوه شهیتانیکی لالە.

ئینجا بزانه: له ەەر کات و شویتیک بەرژە وەندی له قسه کردندا نەبو، ئەوه بێ دەنگی باشە و حەسانە وەیه که بۆ خۆی و فریشتەکان، چونکه پێغەمبەر ﷺ ئەفەرموی: ﴿لَا تُكْثِرُوا الْكَلَامَ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ، فَإِنَّ كَثْرَةَ الْكَلَامِ بِغَيْرِ ذِكْرِ اللَّهِ قَسْوَةٌ لِلْقَلْبِ، وَإِنَّ أْبَعَدَ النَّاسِ مِنْ اللَّهِ الْقَلْبُ الْقَاسِي﴾ رواه الترمذی، واتە: زۆر قسه مەکن بە قسهیەکی وا: که زیکی خواو چاکە نەبێ، چونکه زۆر گوتن بە بێ زیکی خوا: ئەبیتە هۆی دلێرەقی، بە راستی دوورترین کەس له خوا ی گەرە دلێرە قە. که وابوو: (زۆر گوۆتن، قورئان خوێشە).

۲- (فَلْيُكْرِمُ جَارَهُ): دراوسێ تا چل خانوو له راستە و چەپە و باکور و باشوری خانوو هەت ئەگرتەوه.

ئینجا بزانه: ریزلێنانی دراوسێ نیشانە ی نيامی تەواوه، ەەر وه کو لەم حەدیسەدا دەرئەکەوێ، ەەر وه ها نازاردانی دراوسێ هۆی دواکەوتنە له بەهەشت، پێغەمبەر ﷺ ئەفەرموی: ﴿لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارَهُ بَوَائِقِهِ﴾ رواه مُسْلِم، واتە: ناچیتە بەهەشت که سیک دراوسێ یە که ی له خراپە ی ئەمین نەبێ.

که وابوو: بۆ دراوسێ یە که ت دلسۆز بەو له خواردنی خۆت بێ بەشی مە که.

۳- (فَلْيُكْرِمُ ضَيْفَهُ): دەر بارە ی مێوان و مێوانداری پێغەمبەر ﷺ ئەفەرموی: ﴿مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ، جَانِزَتُهُ يَوْمَ وَلَيْلَتِهِ، وَالضَّيَافَةُ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ، فَمَا بَعْدَ ذَلِكَ فَهُوَ صَدَقَةٌ، وَلَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَتَوَيَّ عِنْدَهُ حَتَّى يُخْرِجَهُ﴾ رواه أبو داود، ەەر که سیک باوهری بە خوا و پوۆی دوا یی ەهیه، با ریز له مێوانە که ی بنی، بە شیوہ یەکی وا: شەو و پوۆتیک بە گوێرە ی توانا خواردنی باشی بداتی، مافی مێوانداری سێ پوۆزە بە خواردنی عادهتی، له سێ پوۆز زیاتر خێرکردنە بە مێوان، دروست نیه مێوان ئەوه نەدە بمینیتەوه: تا خاوەن مال تووشی نازار و ماندوو بوون ئەکا.

که وابوو: له جینگە ی تاییهتی خاوەن مالی ش دامە نیشە.

(الْحَدِيثُ السَّادِسُ عَشَرَ: فِي الْغَضَبِ)

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: أَوْصِنِي؟ قَالَ ﷺ: لَا تَغْضَبْ. فَرَدَّدَ مَرَارًا؟ قَالَ ﷺ: لَا تَغْضَبْ﴾ رواه البخاري.

ئینجا له دواى نان خواردن ئەم دوعایه بۆ خاوهن مال بکه: ﴿أَفْطَرَ عِنْدَكُمْ الصَّائِمُونَ وَأَكَلَ طَعَامَكُمْ الْأَبْرَارُ وَصَلَّتْ عَلَيْكُمْ الْمَلَائِكَةُ﴾ رواه أبو داود، واته: خوا بکا بۆتووه و انان هتار له لای ئیوه بکه نه وه، بیا و چا کانا نانی ئیوه بخۆن، فریشتە بۆ ئیوه له خوا بپارێنه وه تا لیتان خۆش بێ.

﴿حَدِيثُ سَازْدَههَم: دَهَبَارَهی تَوْرَهی﴾

(عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ) ئە بوهوره بیره خوا لای رازی بێ ئە فەرموی: بپاویک به پیتغه مبهری ﷺ گوت: (أَوْصِنِي) نامۆزگاری به کم پێ بسپیره جێ به جێ بکه م؟ (قَالَ: لَا تَغْضَبْ) پیتغه مبهری ﷺ فەرموی: توپه مبه. (فَرَدَّدَ مَرَارًا) جا بپاوه که چەند جارێکی تر ئەم قسه یه ی دووباره کرده وه؟ (قَالَ: لَا تَغْضَبْ) پیتغه مبهری ﷺ هه ره لای ئه داوه و ئه یه فەرموو: توپه مبه.

واته: که توپه ش بوی، قسه ی ناریک مه که و هه له مه تی دپندانه مبه، چونکه مرقۆی ئازا نه وه یه: له کاتی توپه بوون خۆراگر بێ و لای بووردن بکاته پیشه ی خۆی.

توپه بوون سه ره تاییه که ی شیتی یه و دوا یی به شیمان یه، له به ره نه وه زۆر که س له به ره توپه یی: یان خۆی کافر نه کاو له ئیسلام ده ره نه چێ، یان که سیك نه کوژێ، یان سویند نه خوا، یان ژنی خۆی ته لاق نه دا و مائی خۆی و یران نه کا (رواه البخاری) ئیمامی (بوخاری) گێپاویه تیه وه.

ئینجا بۆ بزگاربوون له ده ردی توپه یی، پیتغه مبهری ﷺ چەند ده رمانێکی داناوه پێویسته به کاریان بینین: وه ک ده ستنوێژ شوشتن، گوتنی (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ)، دانیشتن نه گه ره به پێوه بوو، یان پالدانه وه نه گه ره دانیشتوو بێ.

ئه وه ش بزانه: نه گه ره ویستت دۆستایه تی که سیك بکه ی، جارێک توپه ی بکه بۆ نه وه ی بزانی چ جوړه که سیکه؟ چونکه ده ره نه برینی توپه یی و مراندنه وه ی پوقین له په وشته هه ره به ززه کانی موسولمانه، به مه رجی ده سه لاتی هه بی نه ک له به ره بێ ده سه لاتی بێ.

﴿چەند تیگه یشتنیک له م حەدیسەدا﴾

۱- (أَوْصِنِي): وا نه گه به نی: پێویسته موسولمان داوا ی نامۆزگاری له موسولمان بکا،

(الْحَدِيثُ السَّابِعُ عَشَرَ: إِحْسَانُ الْعَمَلِ)

﴿عَنْ أَبِي يَعْلَى شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ: فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ.

چونکه هموو که سیک له که مو کوریه کانی خوی ناگادار نیه و موسولمانی دلسوز ناگاداری نه کاته وه، پیغه مبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نه فرموی: ﴿إِنَّ أَحَدَكُمْ مَرَأَةٌ أَخِيهِ، فَإِنْ رَأَى بِهِ أَدَى فَلْيُمِطْهُ عَنْهُ﴾ رواه الترمذی، به راستی هر به کیکتان ناوینیهی برای خویتهی، که وابوو: هر ناشیرینیه کی له برای خوی دیت نه بی لایبیا.

۲- (لَا تُغْضَبُ): توریهی: وه جوش هاتنی خویته بو پونه دانی سهرشوپری، یان بو توله وهرگرتن، نه م وه جوش هاتنه وا له مروقه نه کا: ده ماری جوت نه بی و پهنکی تیک نه چی و ده می که ف نه کا و گوفتار و کرداری ناله بار نه بی، نه گهر له م کاته دا خوی بیینی، له شهرمی پهنکی ناله باری خوی توریهی نامینی.

فینجا بزانه: په وشته باشه کانی نیسلام، باشتین دوستن بو زالبون به سهر توریهی دا، که وابوو: نه گهر توریهش بووی، توریه بیت بشاره وه و نه نجامی مه ده، پیغه مبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نه فرموی: ﴿مَنْ كَظَمَ غَيْظًا وَهُوَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْفِذَهُ دَعَا اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رُؤُوسِ الْخَلَائِقِ حَتَّى يُخَيِّرَهُ مِنْ أَيِّ الْحُورِ الْعِينِ شَاءَ﴾ رواه الترمذی، هر که سیک رغو توریهی بشاریتته وه - توانای نه انجامدانشی هه بی - خوی گهره له به رچاوی خه ک له پوزی دوابی بانگی نه کا، تا کو بیکاته سهریشک: کام خوری هه لبریزی بیداتی.

﴿حَدِيثِي حَقْدَهُمْ: رِيكُ وَبِيكُ كَرْدَنِي كَرْدَار﴾

(عَنْ أَبِي يَعْلَى شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ (شه دداد) ی کوری (نه وس) سه حابه یه، له مه دینه) ی پروز له دایک بووه، له سالی (۵۸) ی کچی له (بیت المقدس) وه فاتی کردوه، (۵۰) حدیسی گتراونه وه.

(عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) له پیغه مبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نه گیریتته وه: (قال: إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) پیغه مبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نه فرموی: خوی گهره واجبی کردوه: که چاکه له گهل هموو شتیکا به کار بیین:

(فَإِذَا قَتَلْتُمْ) جا نه گهر هاتوو که سیکتان گوشت (فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ) به شیوه یه کی باش بیکوژن. واته: نه گهر له توله ی باوکت، یان برات، یان کوپرت، که سیکت گوشت له گوشتن به ولاره هیچی تری لی مه که: وه ک ده م لوت برین و ناشیرین کردنی لاشه که ی، یان نه گهر که سیک هه لمتهی هینایه سهر مال و ناموست و نه گه پاره، نه وه

وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَةَ، وَلْيُحَدِّ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ وَلْيُرِحْ ذَبِيحَتَهُ ﴿ رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

له کوشتن به و لاوه هیچی تردوست نیه ﴿عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ قَتَلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ﴾ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَاتَه: هه رکه سیک به هوی پاسه وانی کردن و به رگری کردن له ملک و مالی خوی بکوژی شهیده.

(وَإِذَا تَبَخْتُمْ: فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَةَ) وه هه کاتیک نازه لیکي حالان سهر بری، به شیوه یه کی باش سهری بیرن.

جا پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رِبِّي سهر بیرنی بو داناوینو نه فرموی: (وَلْيُحَدِّ أَحَدُكُمْ شَفْرَتَهُ) هه ر یه کیک سهری نازه ل بری، با کیرده کی تیژ بکا (وَلْيُرِحْ ذَبِيحَتَهُ) وه پشودانیکي باش بداته نازه له که: وه ک ناودان و خستنه سهر ته نیشتی چه په، نینجا پروی له قبیله بکا و بلی: (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)، وه به زووترین کات کیرده کی بیتنه به سهر گه رووی دا و بیکوزه وه (رَوَاهُ مُسْلِمٌ) نیمان (موسلم) گنراویه تیه وه.

نه وهش بزانه: نه بی له کوشتنه وه دا (سورچک) که بویری خواردن و خواردنه وه یه و (قرتا که) که بویری هه ناسه یه، هه ردوکیان نه بی به ته وایو بپررینو نه و گری یه ی له گه روو به رز نه بیتنه وه نه بی کوشتنه وه که له نه ویان به ره و خوار بی بو لای لاشه که، یان له سهر نه و بی، بو نه وه ی هه ندیکي، یان هه مووی به لای سهر یه وه بجی، نه گه ر هیچی به لای سهر یه وه نه چو، حه رامه و مرداره

جا بزانه: (بِسْمِ اللَّهِ) کردن له کاتی کوشتنه وه دا مه رج نیه، هه روه ها به دهستی مندالو نافر هتیش سهر بیرنی نازه ل و بالنده هه ر دوسته ﴿عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ امْرَأَةً ذَبَحَتْ شَاةً بِحَجَرٍ فَسُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ؟ فَأَمَرَ بِأَكْلِهَا﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، وَاتَه: نافر هتیک به به ردیکي تیژ مه ریکي سهر بری، پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فرمانی دا گوشتی مه ره که بخون.

﴿ چهند تیگه یشتنیک له م حه دیسه دا ﴾

۱- (إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ): چاکه: نه نجامدانی کرداره کانه به پیی یاسای نیسلام، جیاوازی نیه: نه م کرداره په یوه ندی به خوته وه هه بی، یان به که سیکي تر.

نینجا بزانه: هه ر هه ولدانیک بو به پیوه بردنی خه لک و رینک کردنی کومه لگه بی، نه وه به چاکه دانه ندیو ریبازی پیغه مبه رانه عليهم الصلاة والسلام، نه م هه ولدانه له نیسلامدا به (سیاسة) ناو نه بری، هه روه ک پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ نه فرموی: ﴿كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ تَسُوسُهُمُ الْأَنْبِيَاءُ كُلَّمَا هَلَكَ نَبِيٌّ خَلَفَهُ نَبِيٌّ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، وَاتَه: پیغه مبه ره کان عليهم الصلاة والسلام

(الْحَدِيثُ الثَّامِنُ عَشَرَ: فِي تَقْوَى اللَّهِ، وَحُسْنِ الْخُلُقِ)

﴿عَنْ أَبِي ذَرٍّ جُنْدُبِ بْنِ جُنَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَأَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: اتَّقِ اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ،

كاروباری (بنی اسرائیل) یان به پرتوه نه برد و رابه رایه تی دین و دونیایان نه کردن، هر پیغمبره ریک وه فاتی کردبا: پیغمبره ریکی تر نه م سیاسته تی نه نجام نه دا.

۲- (فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ): بزانه: شیواندن و ناشیرین کردنی لاشه ی کوژراوه که به هیچ شیوه به ک دروست نیه، هرچه ند لاشه ی دوژمنیکی کافریش بی ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ: نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَنِ النَّهْيِ وَالْمَثَلَةِ﴾ رواه البخاري، پیغمبره ریک وه فاتی کردوه - له غه زادا - تالان بیهین پیش دابه شکردنی، قه ده غه ی کردوه: لاشه ی کوژراوه کان بشیوتینین و ناشیرینیان بکه ین.

۳- (فَأَحْسِنُوا الذَّبْحَةَ): شیوه ی سه رپرینی باش نه وه یه: به هیمنی و له سه رخوی نازه له که دریز بکاته سه ر زه مین، له به رچاوی نازه له که چه قو تیز نه کا، له پیش چاوی نازه له که نازه لیکتر سه ر نه بری، پیغمبره ریک وه فاتی کردوه: ﴿الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَانُ، إِزْحَمُوا أَهْلَ الْأَرْضِ يَرْحَمْكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ﴾ رواه أبو داود والترمذي، نه وانه ی به زه بیان دیته وه خوی گوره ره حمیان پی نه کا، به زه بیبتان به دانیشتووانی زه میندا بیته وه تا کو خوی گوره و دانیشتووانی ناسمان به زه بیان پیتان بیته وه.

﴿حَدِيثِي هَهْزْدَهْهَمْ: تَرَسَانْ لَهْ خَوَا، رَهْوَشْتْ جَوَانِي﴾

(عَنْ أَبِي ذَرٍّ جُنْدُبِ بْنِ جُنَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) گتپر دراوه ته وه له (نه بوزه پر) ی (غیفاری) خوا لی ی پازی بی: سه حابه یه، پینجه مین که سه: که موسولمان بووه له (مه که) ی پیروز، نینجا گه پراوه ته وه بو ناو خزمه کانی، نینجا کوچی کرد بو (مه دینه)، له سالی (۳۱) ی کوچی وه فاتی کردوه، (۲۸۱) حدیسی گتپراونه ته وه.

(و) هر وه ها گتپر دراوه ته وه له (أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (موعان) ی کوپی (جه به ل) خوا لی ی پازی بی، سه حابه یه و له (مه دینه) ی پیروز له ته مه نی (۱۸) سالی دا موسولمان بووه، له سالی (۱۸) ی کوچی له نزیک (نوردون) وه فاتی کردوه، (۱۵۷) حدیسی گتپراونه ته وه.

نه م دوو به ریزانه نه گتپر نه وه: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ) پیغمبره ریک وه فاتی کردوه: (اتَّقِ اللَّهَ) له خوا بترسه و خوت له توره یی خوا بپاریزه (حَيْثُمَا كُنْتَ) له هر شوینی بووی: خه لکت لی دیار بی، یان نا.

وَأَتَّبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمَحُّهَا، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ ﴿﴾

بِزَانِه: (تَقْوَى) واته: ترسان و خۆپاراستن له تورپهیی خوا، به م جوره: له فرمانی دهرنه چی، هرچی قهدهغهی کردوه نهیکه، تا توانات ههیه خودات هر له یاد بیو له سهر زویانت بی.

ئینجا بزانه: خۆپاراستن له تورپهیی خوا نه بیته هۆی شاره زابوون بۆ لیکجیا کردنه وهی چه وتی و راستی، هۆی سه ره رزی له دنیا و قیامت، هۆی سه رکه وتن و بزگاری بوون له ناخۆشی، هۆی وه ده سه تهینانی بزقی حه لال، هۆی گونجانی کاروباری دونیایی، هۆی نه ترسان و دل ته نگ نه بوون له دنیا و قیامت: به مهرجی نه م (تَقْوَى) به له ژیر یاسای ئیسلام بیو به بی شه رعی نه بی.

(وَأَتَّبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ) به دوا ی هر گونا هینکدا چاکه یه ک بکه (تَمَحُّهَا) بۆ نه وهی نه م چاکه یه خرابه که لاباو بیسپرتنه وه.

ئاگاداری: نه و گونا هانه ی به چاکه کردن لانه چن: ته نها گونا هی بچوکن، نه ویش به و مهرجه ی خۆی له گونا هی گه وره بیاریزی، که وابوو: به دبخت نه و که سه یه: که چاکه کانی له گونا هه بچوکه کانی زیاتر نه بن، یان چاکه کانی پنگای لابردنی گونا هه بچوکه کانی نه بی: به هۆی ریگه گرتنی گونا هه گه وره کان.

ئینجا بزانه: گونا هی گه وره: وه کو کوفر، کوشتنی به ناهق، زینان ئاره ق خواردنه وه... هتد، به تۆبه کردن لانه چن، واته: په شیمان بییه وه و داوای لیخۆشبوون له خوای گه وره بکه ی، جا نه گه ر گونا هه که په نهانی بوو: ئاشکرای مه که و له نیتوان خۆت و خوادا تۆبه بکه، خودا لیت خۆش نه بی.

نه وهش بزانه: هر گونا هیک: چ بچووک بی، چ گه وره، که په یوه ندی به ئاده میزاده وه هه بی: ئایا دهر باره ی خوین، یان مال، یان نامووس، نه مه - جگه له تۆبه کردن - نه بی خاوه نه که ی له خۆت پازی بکه ی، نه گه ر نا: خوا تۆبه ت قبول ناکا، بگه ریوه بۆ حه دیسی ده یه م.

جا که نه وه ت زانی مافی خه لک به تۆبه لاناچی، به زووترین کات هه ول بده خاوه ن ماف گه رده نت ئازاد بکا به دلئیکی پازی کراو.

(وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ) هه روه ها ره وشتت باش بی له گه ل هه موو که س، واته: ره و خۆش و شیرین گوفتار به، بۆ یارمه تی هه موو که س ئاماده به، ره و قینه دهرمه بره، لیبوردن بکه به پیشه ی خۆت، شه رم و ریزت بۆ گه وره، به زه یی بۆ

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَفِي بَعْضِ النُّسخِ: صَحِيحٌ.

بجوک نیشانه‌ی زود باشیته، نزیکترین کهس له پیغمبر ﷺ رُوژی دوابی ره‌وشت باشه‌کانن، به ره‌وشتی باش نه‌گه‌یته پله‌ی پیاوچاکان (رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ) نیمیامی (تیرمیزی) گیزاویه‌تیه‌وه و نه‌فهرموی: حدیسیکی جوانه.

نَیْنِجَا بَرَانَه: ترسان له خوی گه‌وره وات لی‌ته‌کا ره‌وشتت باش بی له‌گه‌ل هم‌وو کهس، ره‌وشتی باش گشتی چاکه‌یه، له پاداشتی قیامتت زیاد نه‌کا و باری تاوانه‌کانت له سه‌ر لانه‌با ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ وَإِنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ أَنْ تُلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلْقٍ، وَأَنْ تَفْرُغَ مِنْ دَلُوكَ فِي إِيَاءِ أُخِيكَ﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ، وَاتَه: هر چاکه‌یه‌کی بکه‌ی خیره‌و پاداشتت بو نه‌نوسری، وه پووخوشی‌و زهرده‌خه‌نه‌یی له رووی برای موسولمانت نه‌ویش خیره، هر‌وا به‌خشینی نه‌ختیک ناو له دُلچهی خوته‌وه که بیرذینی‌یه ناو دُلچهی برای خوت، نه‌ویش هر خیره.

﴿چَه‌ند تینگه‌یشتنیك له‌م چه‌دیسه‌دا﴾

۱- (اَتَى اللَّهَ حَيْثَمَا كُنْتُ): **بَرَانَه:** (تَقْوَى)، واته: له خواترسان به‌جوریک‌ی وا: له‌و شویتانه نه‌تبینی: که لی‌ی قه‌ده‌غه کردوی و له‌و شویتانه‌ت گوم نه‌کا: که فه‌رمانی پی‌کردوی.

(تَقْوَى) نه‌بیته هوی به‌خته‌وه‌ری له دنیا و قیامت، خوی گه‌وره نه‌فهرموی: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ واته: نه‌وانه‌ی باوه‌ریان هیتاوه‌و له خوا ترساون، موزده‌یان بو هیه له زیانی دنیاو له رُوژی قیامت، بیراره‌کانی خوا گورانی به سه‌ردا نایی، نه‌م مزده‌یه: سه‌رفرازی‌یه‌کی گه‌وره‌یه بو له خواترسه‌کان.

۲- (وَأَتَّبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمَحُّهَا): خیرکردن و نویژ کردن و (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ) و (وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) و خه‌ریکبوون به زانستی نایینی... هتد: چاکه‌کان گشتی گونا‌هه بجوکه‌کان ره‌ش نه‌که‌نه‌وه، خوی گه‌وره نه‌فهرموی: ﴿إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلَّذِينَ كَرِهُوا﴾ به‌راستی چاکه‌کان تاوانه‌کان لانه‌بن، نه‌مه ناموزگاری‌یه بو نه‌وانه‌ی ناموزگاری وهرنه‌گرن.

۳- (خَالِقِ النَّاسِ بِخُلُقٍ حَسَنٍ): **بَرَانَه:** خوی گه‌وره مه‌دحی پیغمبر ﷺ کردوه به‌ره‌وشتی باش، هر‌وه‌ک نه‌فهرموی: ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ به‌راستی نه‌ی پیغمبر ﷺ تو له سه‌ر ره‌وشتیکی جوان و گه‌وره‌ی.

(الْحَدِيثُ التَّاسِعُ عَشَرَ: فِي حِفْظِ حَقِّ اللَّهِ تَعَالَى، وَفِي الْعَقِيدَةِ)

﴿عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كُنْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمًا، فَقَالَ ﷺ: يَا غُلَامُ إِنِّي أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ: احْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظْكَ، احْفَظِ اللَّهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ، إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ،

جا که ره‌وشتی باش ره‌وشتی پیغهمبرمان بی ﷺ، زود حریفه موسولمان له دست خوی بدا، چونکه پیغهمبر ﷺ نه فرموی: ﴿خياركم أحاسنكم أخلاقاً﴾ رواه الشيخان، باشترینتان ره‌وشت جوانتره کانتان.

﴿حدیسی نوزدههههه: پاراستنی مافی خوا و بیروباوهر﴾

(عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) گنیدراوه‌توه له (ثین عه‌بیاس)، ناوی (عبدالله) کوری نیمامی (عه‌بیاس)ی مامی پیغهمبره ﷺ، واته: خوی و باوکی سه‌حابه‌نه، له (مه‌ککه)ی پیروز له دایک بووه، له گه‌ل باوکی کوچی کردوه بو (مه‌دینه)، که پیغهمبر ﷺ وه‌فاتی کرد ته‌مینی (۱۲) سالان بووه، له شاری (طائف) سالی (۶۸)ی کوچی وه‌فاتی کرد، (۱۶۶۰) حدیسی گنیراونه‌وه، پیغهمبر ﷺ نوعای بو کرد: (خوا زانستی قورنانی بداتی). یه‌کیکه له چوار (عبدالله)یه‌کان. بروانه حدیسی سی‌یه‌م.

(قَالَ) عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا نَهْ فَرَمَوِي: (كُنْتُ خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ، يَوْمًا) رَوَيْتِكَ لَه پشیت پیغهمبر ﷺ سواری ولاغیتک بوم (فَقَالَ) پیغهمبر ﷺ نه فرموی (يَا غُلَامُ إِنِّي أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ) نه‌ی روله، من چند قسه‌یه‌کی به سودت فیر نه‌که‌م:

(احْفَظِ اللَّهَ) ناگات له خودا بی و فرمانی جی‌به‌جی بکه و قه‌ده‌غی مه‌شکینه (يَحْفَظْكَ) خوداش تو نه‌پاریزی و ناگاداری مال و مندال و نایینت نه‌کاو له رۆزی دوایش پرگارت نه‌کا (احْفَظِ اللَّهَ) ناگات له خودا بی (تَجِدْهُ تُجَاهَكَ) ده‌بینیت خوا له‌گه‌لتایه و له کاتی ته‌نگانه فریات نه‌که‌وی.

(إِذَا سَأَلْتَ) هر کاتیک ویستت شتیک داوا بکه‌ی (فَاسْأَلِ اللَّهَ) هر له خوا داوای بکه، چونکه گه‌نجینه‌ی ناسمان و زمین هر به دست نه‌وه.

که‌واپوو: نه‌چی له به‌ر نه‌بوونی و هه‌ژاری، خوا له بیر خوت ببه‌یه‌وه و ده‌ست به تاوانباری بکه‌ی، یان ملکه‌چی بو پیاوی نامهرد و تاوانبار بکه‌ی، چونکه پیغهمبر ﷺ نه‌فرموی: ﴿إِنَّ الرِّزْقَ لَيَطْلُبُ الْعَبْدَ أَكْثَرَ مِمَّا يَطْلُبُهُ أَجَلُهُ﴾ رواه الطبرانی، واته: رزق به دوا‌ی به‌نده‌دا نه‌گه‌ریئو نه‌و به‌شهی بوی داندراوه گشتی نه‌دریتی له دونیادا، زودتر له نه‌جه‌له‌که‌ی. واته: کاتی دیارکراو بو مردنی.

وَإِذَا اسْتَعْتَنَ فَاسْتَعْنِ بِاللَّهِ، وَأَعْلَمُ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَيَّ أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ تَعَالَى لَكَ، وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَيَّ أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ، رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ ﴿﴾ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.
 وَفِي رِوَايَةٍ غَيْرِ التِّرْمِذِيِّ: ﴿أَحْفَظُ اللَّهَ تَجِدُهُ أَمَامَكَ، تَعْرِفُ إِلَى اللَّهِ فِي الرَّخَاءِ يَعْرِفُكَ فِي الشَّدَّةِ،

(وَإِذَا اسْتَعْتَنْتَ) هەر کاتیک ویستت داوای یارمه تی بکهی (فَاسْتَعْنِ بِاللَّهِ) هەر له خوا یارمه تی داوا بکه، چونکه نه گهر خودا یارمه تیده رت بی که س بیّت ناوہستی.

ئینجا بۆ نه وهی باشتر بزانی هه موو شت به دهست خوایه و که س به بی ویستی خوا هیچی له دهست نای، بیغه مبه ر ﷺ فه رموی: (وَأَعْلَمُ) بزانه: (أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ) نه گهر هه موو خه لك كو بیته وه (عَلَيَّ أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ) بۆ نه وهی سودیکت پی بگه یهن: که م، یان زۆر (لَمْ يَنْفَعُوكَ) ناتوانن سودت پی بگه یهنن (إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ تَعَالَى لَكَ) مه گهر نه و سو ده به تو بگه یهنن: که له یه که م پۆژدا خوا بو تی نووسیوه، که و ابوو: سو ده خشی راسته قینه هەر خودایه.

(وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَيَّ أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ) وه نه گهر هه موو خه لك كو بیته وه بۆ نه وهی زیانیکت تووش بکه ن (لَمْ يَضُرُّوكَ) ناتوانن زیانت لی بدهن (إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ) مه گهر نه و زیانهت لی بدهن: که له یه که م پۆژدا خوا له چاره ی نووسیوی. (رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ) قه له م پیچراوه ته وه (وَجَفَّتِ الصُّحُفُ) نووسراوه که ووشك بوته وه، هیچ گورانیك نایه ته سه ر نووسرلوی خوا.

که و ابوو: نه ی موسولمان: پشتت هەر به خوا بیهسته، واز له ملکه چی بۆ خه لك بیته، هەر خوای گه وه بناسه، هه موو شتیك له دهست خودایه و پراوه ته وه (رواهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ) ئیمامی (تیرمیزی) گپراویه تیه وه.

(وَفِي رِوَايَةٍ غَيْرِ التِّرْمِذِيِّ) جگه له (تیرمیزی) له گپراوه ی ئیمام (أحمد) و (عبد بن حمید) دا هاتووه: (أَحْفَظُ اللَّهَ تَجِدُهُ أَمَامَكَ) ناگاداری خودا به، خودا ناگادارت نه بی. (تَعْرِفُ إِلَى اللَّهِ) خۆت به خوا بناسینه (فِي الرَّخَاءِ) له کاتی خۆشی و هه بوونی دا (يَعْرِفُكَ فِي الشَّدَّةِ) خوداش له کاتی تهنگانه دا نه تناسیته وه و له هاوارت دی.

واته: له کاتیکدا: که له خۆشی دای زۆر خوا بپه رسته بۆ نه وهی خۆشی بوئی، ئینجا له تهنگانه دا زوو فریات نه که ویو پزگارت نه کا.

وَأَعْلَمُ أَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَكَ وَمَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ، وَأَعْلَمُ أَنَّ النَّصْرَ
مَعَ الصَّبْرِ وَأَنَّ الْفَرْجَ مَعَ الْكَرْبِ وَأَنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿١٠﴾

(وَأَعْلَمُ) باش بزانه (أَنَّ مَا أَخْطَأَكَ) نه وهی بۆ تو نابیی له چاکه و له خراپه (لَمْ يَكُنْ
لِيُصِيبَكَ) هه ره له یه که م پۆژدا بۆ تو دانه دراوه، که وابوو: وا مه زانه: به شی تو دراوه
به یه کیکی تر.

(وَمَا أَصَابَكَ) وه نه وهی پیته نه گا له چاکه و له خراپه (لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ) هه ره له
یه که م پۆژ بۆ تو دیار کراوه و نادرئ به یه کیکی تر، به لام له گه ل نه وه شدا نه بی
هه موومان ده ست به کار بین، بۆ نه وهی بگه یه نه و شته ی بۆمان داندراوه و به دانانی
خوا نه بی پازی بین، بۆ نه وهی خوا لیمان پازی بی.

(وَأَعْلَمُ أَنَّ النَّصْرَ) بزانه: سه ره که وتن له هه موو کاریکا (مَعَ الصَّبْرِ) له گه ل خۆپاگرتندا
به یه که وه به ستراون.

(وَأَنَّ الْفَرْجَ) وه هه روه ها ده رچوون له ناخۆشی (مَعَ الْكَرْبِ) هه ره له گه ل ناخۆشی دایه و
بۆته بی.

(وَأَنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا) هه روه ها هه موو کاریکی سه خت ئاسانیه کی له گه ل دایه و
ناخۆشی لا نه یا.

که وابوو: پیویسته موسولمان خۆپاگر بی و وره ی به رز بی، چونکه به خۆپاگرتن خوی
گه وره سه ره که وتووئ نه کا، وه هه ره ناخۆشیه که سه ختیه که هه یه له دونیادا ده رگه ی
خۆشی هه یه و به خۆپاگرتن به خۆشی شاد نه بی و ناخۆشیه که ی له بیر نه چیته وه.
ئینجا بزانه: له م فرموده پیۆزه دا پیغه مبه ر ﷺ پیمان رانه گه یه نی: که پیویسته
به پراستی به نده ی خوا بین و ملکه چی بۆ نه م و نه که یین، چونکه نه وانیش وه کو
ئیمه بی ده سه لاتن.

که وابوو: ده توانین بلین: واته ی نه م چه دیسه له م نایه ته پیۆزه دا کو کراوه ته وه، که
خوی گه وره نه فرموی: ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ
وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا﴾ واته:
هه ره که سیک له خوا بترسی و بۆ کاروباری دنیا ریگای سته مکاری نه گریتته بهر، خوی
گه وره له گشت ته نگانه یه که ده ریازی نه کاو به شیوه یه کی وا بزقی بۆ نه نیرئ: که
هه ره به سه ره دلئ دا نه هاتوه، وه هه ره که سیک پشت به خوا ببه ستئ و به ندایه تی بۆ
که سی تر نه کاو کاری خۆی هه ره به خوا بسپیرئ، خوی گه وره ی به ته نها به سیه تی و

.....
نه یگه په نیتته نامانچ و مه به سته کانی، به پراستی خوی گوره بۆ هه موو شتیک کاتیکی داناو، تا نه گاته کاتی خوی نایکا.

که و ابوو: نهی موسولمانی خوشه ویست گشت کاروباری خۆت بده دهست خودا و به گویره ی توانات دهست به کار به.

﴿ چهند تیگه یشتنیك له م جه دیسه دا ﴾

۱- (احْفَظِ اللَّهَ): پراستنی خوا: به پراستنی فرمانه کانی خواو پراستنی سنوری تاوانه کان نه گوترئ، ئینجا به م پراستنه به نده له گه لّ خوا نه که ویتته مامه له کردو له جۆری کرده وه کانی پاداش له خوا وه رته گرئ، چونکه خوی گوره نه فرموی: ﴿وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوْفٍ بِعَهْدِكُمْ﴾ واته: په یمانی من جئ به جئ بکن، تا کو منیش په یمانی ئیوه جئ به جئ بکه م.

۲- (لَمْ يَفْعَلْ... لَمْ يَصْرُوكْ): بیگومان: سودبه خشو زیانده ری راسته قینه ته نها خوی گوره یه، که و ابوو: هه رکه سیک باوه ری وایی: که- جگه له خوا- سودبه خشو زیانده ریکی تری راسته قینه هه یه، نه وه کافره، چونکه خوی گوره نه فرموی: ﴿وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بَصْرًا فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرْذَكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ﴾ واته: نه گه ر خوا زیانیکت لی بده که س ناتوانئ لای بده جگه له خوا، وه نه گه ر بیه ویئ سودیکت پی بگه یه نی که س ناتوانئ بیگه ری نیتته وه.

که و ابوو: به نده ته نها ده سه لاتی وه ده سه تهنانی نه و سود و زیانه ی هه یه: که خوا دروستی نه کا و بریاری بۆ داوه.

۳- (رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ): ده رباره ی بریاردانی (أزلی) و نووسینی پیش بوونه وه ر، (صَحَابَةُ) پرسیاریان له پیغه مبه ری ﷺ کردو گو تیان: ﴿يَا رَسُولَ اللَّهِ فِيمَ الْعَمَلُ الْيَوْمَ: أَيْمًا جَفَّتْ بِهِ الْأَقْلَامُ وَجَرَّتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ، أَمْ فِيمَا نَسْتَقْبِلُ؟ قَالَ: لَا، بَلْ فِيمَا جَفَّتْ بِهِ الْأَقْلَامُ وَجَرَّتْ بِهِ الْمَقَادِيرُ. قَالَ: فِيمَ الْعَمَلُ؟ قَالَ: إِعْمَلُوا فِكُلِّ مِيسْرٍ لِمَا خُلِقَ لَهُ﴾ رواه مُسْلِم، نهی پیغه مبه ری خوا ﷺ نه و کرده وانه ی ئیمه نه یکه یین: ئایا له (أزل) دا بریاریان بۆ دراوه و نووسراوه و پراوه ته وه، یان له دوی کردن نه نووسری؟ فرموی: نا، به لکو له (أزل) دا بریار دراوه و نووسراوه. گوئی: نهی بۆ چی دهست به کار بین، بۆ پال نه دینه وه؟ فرموی: دهست به کار بن چونکه هه ر که سه بۆ دروستکراوه که ی خوی ناماده نه کرئ و ریگای بۆ ئاسان نه کرئ.

(الْحَدِيثُ الْعِشْرُونَ: فِي الْحَيَاءِ)

﴿ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرٍو الْأَنْصَارِيِّ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ الْأُولَى: إِذَا لَمْ تَسْتَحْ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ ﴾
رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

واته: نه گهر بؤ به خته وهی دروست کرابئ، کرده وهی به خته وهی ریانهی بؤ ناسان
نه کربئ، نه گهر بؤ به دب ختی دروست کرابئ، کرده وهی به دب ختیانهی بؤ ناسان نه کربئ.

﴿ **حه دیسی بیستهم: دهر بارهی شهرم کردن** ﴾

(عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عُقْبَةَ بْنِ عَمْرٍو الْأَنْصَارِيِّ الْبَدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ (عَوْقِبَةَ) عَوْقِبَةَ) كُورِي (عَهْرِي
(نَهْ نَسَارِي)، سَهَابِيَه وَيَكِيَكِه لَه وَحَفْتَا كَه سَهِي پَه يِمَانِي (عَه قَه بَه) ي دُوَه مِيَان
لَه كَه لَ پِيَنَغَه مَبَهْر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَه سَتُوَه، لَه سَالِي (٤١) ي كُوجِي لَه (مَه دِيَنَه) وَه فَاتِي كَرْدُوَه،
(١٠٢) حَه دِيَسِي كِيْرَاوَنَه وَه.

(قَالَ) عَوْقِبَةَ نَه فَرَمُوِي: (قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) پِيَنَغَه مَبَهْر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَه رَمُوِي: (إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ
النَّاسَ) بَه پَاسْتِي نَه وَهِي كَه يَشْتَوْتَه خَه لَك (مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ الْأُولَى) لَه فَه رَمُوَدَه كَانِي
پِيَنَغَه مَبَهْرَانِي پِيَشُوُو، نَه مَهِيَه: (إِذَا لَمْ تَسْتَحْ) نَه كَه ر شَهْرَم نَا كَهِي (فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ)
هَر چِي حَه ز نَه كَه ي بِيَكِه. چُونَكِه شَهْرَم كَرْدَن بَه شِيَكِه لَه بَاوَه ر بَه خَوَاو بَه
پِيَنَغَه مَبَهْر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، كَه مَرُوَف شَهْرَمِي نَه مَا بَاوَه رِي لَاوَا ز نَه بِيُو كَرْدَه وَهِي نَاشِيْرِيْن نَه كَا،
كَه وَابُوُو: شَهْرَم كَرْدَن بَاشْتَرِيْن رَه وَشْتِي مَرُوَفَه، چُونَكِه هَر چَا كَه ي لِ پَه يَدَا نَه بِيُو.
چَا شَهْرَم كَرْدَن لَه خَوَا ي كَه وَرَه بَاشْتَرِيْن وَ كَه وَرَه تَرِيْن پَلَه ي شَهْرَمَه، لَه بَه ر نَه وَهِي لَه
خَرَا پَه نَه تَبَارِيْزِي. (رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ) نِيْمَامِي (بُوخَارِي) كِيْرَاوِيَه تِيَه وَه.

بِرَازَنَه: شَهْرَم كَرْدَن لَه پَرَسِيَار كَرْدَنِي كَارُوِيَارِي نَاسِيْنِي وَ فَهْرَمَان بَه چَا كَه
قَه دَه غَه كَرْدَنِي خَرَا پَه، لِ يَرَه دَا مَه بَه سَت نِيَه؟ چُونَكِه شَهْرَم كَرْدَن لَه وَ جُوْرَه شْتَه
تَرَسْتُوَكِي يَه، نَه ك شَهْرَمَنِي.

﴿ **چه ند تينگه يشتنيك لهم حه ديسه دا** ﴾

١- (الْحَيَاءُ): واته: شهرم: گورانيك ديتنه سر دل و په رنگي مروفة له ترسي
ناشكرابووني ناله باريكي خوي.

نِيْنَجَا بَرَا نَه: وَاجِبَه مَرُوَفَ زِيَا تَر شَهْرَم لَه خَوَا ي خُوِي بَكَا، بَه جُوْرِي كِي وَ: رُوُو نَه كَا تَه
نَه وَ شُوِي نَانَه ي خَوَا لِ ي قَه دَه غَه كَرْدَه وَ دُوَا نَه كَه وَيُو لَه وَ شُوِي نَانَه ي خَوَا فَهْرَمَانِي
پِي كَرْدَه، پِيَنَغَه مَبَهْر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَه فَرَمُوِي: ﴿اسْتَحْيُوا مِنْ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ. قَالُوا: إِنَّا نَسْتَحْيِي

(الْحَدِيثُ الْحَادِي وَالْعَشْرُونَ: فِي الْإِيمَانِ وَالْإِسْتِقَامَةِ)

﴿عَنْ أَبِي عَمْرٍو وَقِيلَ أَبِي عَمْرَةَ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ قُلْ لِي فِي الْإِسْلَامِ قَوْلًا لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَدًا غَيْرَكَ؟ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: قُلْ: آمَنْتُ بِاللَّهِ ثُمَّ اسْتَقَمْتُ﴾
رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ. فَقَالَ: لَيْسَ ذَلِكَ، وَلَكِنَّ الْإِسْتِحْيَاءَ مِنَ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ: أَنْ تَحْفَظَ الرَّأْسَ وَمَا وَعَى، وَالْبَطْنَ وَمَا حَوَى، وَأَنْ تَذْكُرَ الْمَوْتَ وَالْبَلِيَّ، وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ تَرَكَ زِينَةَ الدُّنْيَا، فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ اسْتَحْيَا مِنَ اللَّهِ حَقَّ الْحَيَاءِ ﴿رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَحْمَدُ، شَهْرَمَ لَهُ خَوا بَكَنَ شَهْرَمِيكِي بِهَرِاسْتِي. (صَحَابَةُ) كُوتِيَان: نَيْمَه شَهْرَم نَه كَه بِن سَوِپَاس بُو خَوا. بِئِغَه مَبَر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَهَرَمُوي: مَه بِه سَتَم نَه وَ شَهْرَمِي نَيُوَه نِيَه، بِه لَكُو شَهْرَم كَرْدَن لَه خَوا بِه رِاسْتِي نَه وَهِيَه: سَهْرَت بِبَارِيْزِي لَه كَه لَ نَه نَدَامَه كَانِي سَهْر: وَه كُو كُوي وَ دَه مَو لُوت وَ چَاو، مَه رُوَه هَا زَكَّت بِبَارِيْزِي لَه كَه لَ حَه ز وَ بُو چُو وَنَه كَانِي: وَه كُو خَوا رَدَن وَ عَه وَرَهَت، بَاسِي مَرْدَن وَ پَرِيْزِي لَاشَه كَه ت بَكَه، مَه رَكَه س رِيَانِي دَوِا رُوْزِي بُوِي وَاز نَه مِيْنِي لَه حَه رَامَه كَانِي دُونِيَا، جَا مَه رَكَه س رَه فَتَار بِه م حَه دِيْسَه بِكَا بِه رِاسْتِي شَهْرَم لَه خَوا نَه كَا.

۲- (فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ): بِئِغَه مَبَر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَه فَهَرَمُوي: ﴿الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ، وَالْإِيمَانُ فِي الْجَنَّةِ وَالْبَدَأُ مِنَ الْجَفَاءِ وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ﴾ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، شَهْرَم كَرْدَن بِه شِيْكَه لَه نِيْمَان، خَاوَهَن نِيْمَانِيْش جِيْگَه ي بِه مَه شَهْتَه، بِيْن شَهْرَمِي وَ زَمَان پِيْسِي بِه شِيْكَه لَه دَلِرَه قِي، دَلِرَه قِيْش جِيْگَه ي دُوْرَه خَه.

﴿حَدِيثِي بِيْسْتُو يَه كَه م: بَاوَه رِيْهِنَان وَ بَه رَدَه وَ مَبُورَن لَه سَهْر بَاوَه رِ﴾

(عَنْ أَبِي عَمْرٍو وَقِيلَ أَبِي عَمْرَةَ سُفْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كِيْطِر دَرَاوَه تَه وَه لَه (سُوفِيَان) ي كُورِي (عَبْدَاللَّهِ) خَوا لِي يَازِي بِيْن، سَه حَابَه يَه، خَه لَكِي (طَائِف) ه، لَه كَه لَ نُوِيْنَه رِي (سَه قِيْف) مَوسُوْلَمَان بُوَه، (۵) حَه دِيْسِي كِيْطِرَاوَنَه وَه.

(قَالَ: قُلْتُ) نَه فَهَرَمُوي: كُوتَم (يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) نَه ي بِئِغَه مَبَر ي خَوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ﴿قُلْ لِي فِي الْإِسْلَامِ قَوْلًا﴾ دَه رِيَارَه ي نَائِيْنِي نِيْسَلَام فَهَرَمُودَه يَه كَم بُو بَلِيْ كَه (لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَدًا غَيْرَكَ) نَه وَه نَدَه نَاشَكْرَا بِيْن، بِئِوِيْسَتَم بِه كَه سِي تَر نَه بِيْ لِي ي پِرَسَم؟

(قَالَ) بِئِغَه مَبَر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَهَرَمُوي: (قُلْ: آمَنْتُ بِاللَّهِ) بَلِيْ: بَاوَه رِي تَه وَاوم هَه يَه بِه خَوا (ثُمَّ اسْتَقَمْتُ) نِيْنَجَا لَه سَهْر نَه وَ رِيْگَا رِاسْتَه ي نِيْسَلَام بِرُوُو لِي لَامَه دَه وَ بَه رَدَه وَام بِه (رَوَاهُ مُسْلِمٌ) نِيْمَام (مُوسَلِيْم) كِيْطِرَاوَه تِيَه وَه.

(الْحَدِيثُ الثَّانِي وَالْعَشْرُونَ: مَا يَكُونُ سَبَبًا لِدُخُولِ الْجَنَّةِ)

﴿عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا:﴾

ثَيْنِجَا بَرَاذَهُ: ثِيْمَانِي هِيَجْ كَهَس رَاسْت نَابِي تَا دَلِي رَاسْت نَابِي، دَلِيْشِي رَاسْت نَابِي تَا زَوِيَانِي رَاسْت نَابِي، كَهَابُوو: بَه دَلُو بَه زَوِيَان بَاوَه پَرِي تَهَاوَت هَه بِي: بَه وَشَه ش پُوَكْنَه ي ثِيْمَان، وَه هَر پِيْنَج پُوَكْنَه كَانِي ثِيْسَلَام نَه نَجَام بَدَه، بَه رَدَه وَام بَه: لَه سَه ر خَوَابَه رَسْتِي وَازَهِيْتَان لَه خَرَابَه، ثِيْنَجَا لَه سَه ر نَه م رِيْكَايَه بَرُوو بَه دَوَاي نَه م وَنَه مَه كَه وَه، چُونَكَه لَه رِيْكَه لَاتْنَه دَه ن.

﴿چَه نَد تِيْكَه يَشْتِيْنِيْكَ لَه م حَه دِيْسَه دَا﴾

۱- (آمَنْتُ بِاللَّهِ): بَاوَه رَه بُوون بَه تَاك وَتَه نِيَايِي خَوَا بَه زَمَان وَبَه كَرْدَار، هَه رُوَهَا بَه رَدَه وَام بُوون وَ لَانَه دَان لَه م بِيْرُو بَاوَه رَه نَه بِنَه هُوِي دُوَسْتَايَه تِي فَرِيْشْتَه وَ شَاد بُوون بَه بَه هَشْتِي پَان وَبَه رِيْن، هَه رُوَه ك خَوَاي گَه وَرَه نَه فَه رَمُوِي: ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشُرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ، نَحْنُ أَوْلِيَائُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ، نَزَّلْنَا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ﴾، وَاتَه: نَه وَانَه ي نَه لِيْن: خَوَدَامَان (اللَّهُ) يَه وَ لَه سَه ر نَه م بِيْرُو بَاوَه رَه نَه مِيْنَنَه وَه وَ لَانَه دَه ن، فَرِيْشْتَه دِيْنَه لَايَان لَه كَاتِي مَرْدِن وَ لَه نَاو قَه بَر وَ لَه كَاتِي زِيْنَدُو بُوونَه وَه ي قِيَامَه ت، پِيْيَان نَه لِيْن: مَه تَرَسِيْن وَ دَلْتَه نَك مَه بِن، مَوَزْدَه تَان نَه دَه يْنِي: بَه وَبَه هَشْتَه ي وَه عَدَه تَان پِيْ دَرَابُوو، ثِيْمَه دُوَسْت وَ يَار مَه تِيْدَه رِي نِيْوَه يْن لَه دُونِيَاو لَه قِيَامَه ت، لَه وَبَه هَشْتَه دَا نَه تَان دَرِيْتِي: هَه رَجِي دَلْتَان حَه زِي لِيْ بَكَا وَ نِيْوَه بِيْخَوَازِن، مِيَاوَان دَارِيْتَان نَه كَرِي لَه لَاي خَوَدَايَه ك: كَه دَا پُوْشَه رِي گُونَاهَه كَانَه وَ مِيَه رَه بَانَه .

۲- (ثُمَّ اسْتَقَمَ): پِيْغَه مَبَه رِيْشْتَه نَه فَه رَمُوِي: ﴿إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ شِرَّةً وَلِكُلِّ شِرَّةٍ فَتْرَةٌ. فَإِنْ كَانَ صَاحِبُهَا سَدَّدَ وَقَارَبَ فَارْجُوهُ. وَإِنْ أَشْرَ إِلَيْهِ بِالْأَصَابِعِ فَلَا تَعْدُوهُ﴾ رَوَاهُ التَّرْمِذِي، وَاتَه: هَه مَوُو شَتِيْكَ تَوْنَدُو تَوْلِيَه كِي هَه يَه وَ هَه مَوُو تَوْنَدُو تَوْلِيَه كِيْش خَوَابُوونَه وَه يَه كِي هَه يَه، جَا نَه گَه ر مَرُوْفِي تَوْنَدُو تَوْل لَه كَارَه كَانِي دَا رِيْكَاي رَاسْتِي گَرْتَه بَه ر وَ مَام نَاوَه نَجِي بُوو، چَاوَه رَوَانِي چَاكَه ي لِيْ بَكَه ن، نَه گَه ر بَه پَه نَجَه نَامَاژَه ي بُو نَه كَرَا وَ لَه سَنُوور بَه دَه ر زِيْدَه رُوِيِي كَرْد، بَه هِيْجِي دَامَه نِيْن. وَاتَه: چُونَكَه بَه رَدَه وَام نَابِي.

حَه دِيْسِي بِيْسْتُو دُووَم: نَه وَ شَتَه ي نَه بِيْتَه هُوِي چُوونَه بَه هَشْتَه

(عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) گِيْر دَرَاوَه تَه وَه لَه (جَابِرِي) كُوْرِي

أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: أَرَأَيْتَ إِذَا صَلَّيْتُ الْمَكْتُوبَاتِ وَصُمْتُ رَمَضَانَ وَأَحَلَلْتُ الْحَلَالَ وَحَرَّمْتُ الْحَرَامَ، وَلَمْ أَزِدْ عَلَى ذَلِكَ شَيْئًا، أَفَأَدْخُلُ الْجَنَّةَ؟ قَالَ ﷺ: نَعَمْ ﴿ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، وَمَعْنَى حَرَّمْتُ الْحَرَامَ: اجْتَنَبْتَهُ، وَمَعْنَى أَحَلَلْتُ الْحَلَالَ: فَعَلْتَهُ مُعْتَقِدًا حَلَّهُ.

(عبدالله) ی (نه‌نساری) خوا لییان رازی بی، خوی و باوکی سه‌حابه بون، (جایبر) له (مه‌دینه) ی پیروز له دایک بووه له تمه‌نی (۹۴) سالی‌دا له (مه‌دینه) وه‌فاتی کردوه، (۱۵۴۰) ه‌دیس‌ی گ‌یراونه‌وه.

(أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ (جایبر) نه‌فرموی: پیاویک پرس‌یاری له پیغه‌مبه‌ر ﷺ کرد (فَقَالَ) پیاوه‌که گوتی: (أَرَأَيْتَ) پیتم بلی باوه‌پرت وایه: (إِذَا صَلَّيْتُ الْمَكْتُوبَاتِ) هر کاتیک تم پینج نویزانه‌م کردن که واجب (وَصُمْتُ رَمَضَانَ) وه مانگی په‌مه‌زان به یژوو بوم (وَأَحَلَلْتُ الْحَلَالَ) وه ه‌لالم به ه‌لال زانی و نه‌وه‌ی پیویست بوو کردم (وَحَرَّمْتُ الْحَرَامَ) وه ه‌رامم به ه‌رام زانی و لی دور که وتمه‌وه و نه‌مکرد (وَلَمْ أَزِدْ عَلَى ذَلِكَ شَيْئًا) جگ له نویژ و یژوو و خو‌پاراستن له ه‌رام، هیچی‌ترم نه‌کرد له خیرو چاکه (أَفَأَدْخُلُ الْجَنَّةَ؟) نایا به بی‌سزادان نه‌چمه به‌ه‌شت؟

(قَالَ: نَعَمْ) پیغه‌مبه‌ر ﷺ فرموی: به‌لی. واته: به بی‌سزادان نه‌چپته به‌ه‌شت (رواهُ مُسْلِمٌ) نیمام (موسلم) گ‌یراویه‌تیه‌وه.

ناگاداری: نه‌گه‌ر نیمانداریک تاوانبار بی و خوا لی‌ی خوش نه‌بو بی، له دوی سزادان نه‌چپته به‌ه‌شت.

جا بزانه: تم پیاوه پرس‌یاری زه‌کات و ه‌جی نه‌کرد، چونکه له وکاته واجب نه‌بو بون، نه‌وه‌ش بزانه: هیچ کس به کرده‌وه‌ی خوی ناچپته به‌ه‌شت، تنها به په‌حمی خودا نه‌چپته به‌ه‌شت، به‌لام کرده‌وه‌ی چاک نه‌بیته هوی په‌حمی خوا و نیمانیش مه‌رجه: بو چوونه به‌ه‌شت و نه‌بیته هوی نه‌مانه‌وه‌ی به‌کجاری له نوزه‌خ.

ه‌روه‌ها بزانه: هیچ کس له سه‌ر نه‌کردنی سوننه‌ت سزا ندری، به‌و مه‌رجه‌ی به‌چاوی سوک و بی‌نرخ ته‌ماشای سوننه‌ت نه‌کا، جا هر چه‌ند دروسته سوننه‌ته‌کان نه‌کرین، نه‌تو هر بیکه وازی لی‌مه‌ینه بو نه‌وه‌ی ببیه خو‌شه‌ویستی خوا. ه‌روه‌ک له ه‌دیس‌ی (۲۸) به دریزی باسی نه‌که‌ین، **إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.**

نینج‌ا بزانه: له‌م ه‌دیس‌ه‌دا ته‌واوی تیکوشان له دژی شه‌یتان کو کراوه‌ته‌وه، چونکه نه‌گه‌ر مروف خوا په‌رستی و نریک ه‌رام نه‌کوی، نه‌بیته دوزمنی شه‌یتان و له

به هشت نزیك نه بیته وه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: حُجِبَتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ وَحُجِبَتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ﴾ رواه الشيخان، دوزخ به دوستایه تی نه فس و شهیتان داپوشراوه، به هشت به دزایه تی نه فس و شهیتان داپوشراوه.

﴿چه ند تیگه یشتنیک له م چه دیسه دا﴾

۱- (أَخْلَلْتُ الْحَلَالَ وَحَرَّمْتُ الْحَرَامَ): به هوی حه پام و حه لال مروقی موسولمان له دنیا دا هه رده م له تاقیکردنه وه دایه، نایا نایینه که ی زال نه بی به سه ر حه پامدا، یان نا؟ پیغه مبه ر ﷺ نه فرموی: ﴿إِنَّ الدُّنْيَا حُلُوهٌ خَضِرَةٌ، وَإِنَّ اللَّهَ مُتَخَلِّفُكُمْ فِيهَا فَيَنْظُرُ كَيْفَ تَعْمَلُونَ؟ فَاتَّقُوا الدُّنْيَا وَاتَّقُوا النِّسَاءَ فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَتْ فِي النِّسَاءِ﴾ رواه مُسْلِمٌ، واته: نه م دنیا به شیرین و سه وزه دل بوی نه چی، خوی گه وره ئیوه ی له دنیا داناره و ته ماشاتان نه کا چی نه که ن؟ له دنیا بترسین و له نافرته تان بترسین، نه وه کو به هوی دنیا و نافرته تان تووشی حه پام ببین، چونکه به که م بی شه رعی و ناژاوه ی (بنی اسرائیل) به هوی نافرته تان په یدا بووه.

۲- (وَحَرَّمْتُ الْحَرَامَ): به هوی خو پاراستن له حه پام، مروقه به رده وام له نازار دایه و به هوی نه م نازاره خوا پاداشتی نه داته وه، جا له بهر نه م نازاره پیغه مبه ر ﷺ نه فرموی: ﴿الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ﴾ رواه مُسْلِمٌ، دنیا به ندیخانه ی موسولمانه و به هشتی کافره.

واته: چونکه موسولمان له دنیا قه ده غه کراوه له حه پام، نه م دنیا به به نیسه ت نه و به هشتی بوی داندراوه وه کو به ندیخانه یه، هه روه ها چونکه کافر له دنیا به ره لایه و قه ده غه ی خوا نه شکینتی، نه م دنیا به به نیسه ت نه و دوزه خه ی بوی داندراوه وه کو به هشتی.

۳- (أَدْخُلُ الْجَنَّةَ؟ قَالَ: نَعَمْ): پیغه مبه ر ﷺ نه فرموی: ﴿سَدُّوا وَقَابُوا وَأَبْشُرُوا فَإِنَّهُ لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ أَحَدًا عَمَلُهُ. قَالُوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: وَلَا أَنَا، إِلَّا أَنْ يَغْمَدَنِي اللَّهُ مِنْهُ بِرَحْمَةٍ، وَاعْلَمُوا أَنَّ أَحَبَّ الْعَمَلِ إِلَى اللَّهِ أَدْوَمُهُ وَإِنْ قَلَّ﴾ رواه الشيخان، واته: ریگای راست بگرنه بهر له کرده وه کانتان، نه گه ر به ته واویش نه تانکردن نزیکی بکه نه وه، موزده وه ریگرن که خوا پاداشتان نه داته وه، به راستی کرده وه ی هیچ که سیک نایباته به هشت. گوتیان: نه ی پیغه مبه ر ی خوا ﷺ کرده وه ی توش نایباته به هشت؟ فرموی: کرده وه ی منیش نامباته به هشت، مه گه ر خوا به ره حمه تی

(الْحَدِيثُ الثَّالِثُ وَالْعِشْرُونَ: مَجْمُوعَةٌ مِنَ الْحَسَنَاتِ)

﴿عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْحَارِثِ ابْنِ عَاصِمِ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الظُّهُورُ شَطْرُ الْإِيمَانِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُ الْمِيزَانَ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ تَمْلَأُنِ أَوْ تَمْلَأُ مَا بَيْنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ،﴾

خوی دامپوشی، بزائن: خوشه‌ویستترین کرده‌وه له لای خوا، کرده‌وه‌ی برده‌وامه هرچند که میش بی.

﴿حَدِيثِي بَيْسْتَوْسِي يَهُم: كَوْمَهُ لِيكَ لَه چاكه كان﴾

(عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْحَارِثِ ابْنِ عَاصِمِ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) كَيْدِرَاوَه‌تِه‌وه له (نه بومالیک‌ی (نه شعری) خوا لی یی رازی بی، سه‌حابه‌یه‌و خه‌لکی (یه‌مه‌نه)، هاتوته (مه‌دینه) له خزمهت پیغه‌مبه‌ر ﷺ موسولمان بووه، (۲۷) حه‌دیس‌ی گیزاونه‌وه، له سالی (۱۸) ی کوجی وه‌فاتی کردوه.

(قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ) نه‌فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی (الظُّهُورُ) پاک‌پاگرتنی له‌شو به‌رگو شوینو ناو دل (شَطْرُ الْإِيمَانِ) نیوه‌ی نیمانه. واته: پاک‌خواینی نیوه‌ی باوه‌په، له هه‌مووش گرنکتر ده‌ستنویژو خو شوشتنه له له‌ش پیسی. (وَالْحَمْدُ لِلَّهِ) وتنی (الْحَمْدُ لِلَّهِ) خیری نه‌وه‌نده زوره: (تَمْلَأُ الْمِيزَانَ) ته‌رازوی یژدی قیامهت پر ده‌کا.

بزانه: له یژدی قیامهت بو هه‌موو که‌سیک ته‌رازوو دانه‌ندریو چاکه‌و خرابه‌ی پی‌نه‌کیشری، چاکه له لایه‌ک، خرابه له لایه‌ک، جا هه‌رکه‌س چاکه‌ی گرانتر بوو به‌خته‌وه‌ر نه‌بی، وه نه‌گه‌ر چاکه‌ی سوکتر بوو به‌دبخت نه‌بی، که‌وابوو: زور زیگری خوا بکه، بو نه‌وه‌ی چاکه‌ت گرانتر بیو به‌خته‌وه‌ر بی.

(و) هه‌روه‌ها وتنی (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ) به‌یه‌که‌وه، خیری نه‌وه‌نده زوره: (تَمْلَأُنِ أَوْ تَمْلَأُ مَا بَيْنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) نیوان ناسمانه‌کان و زه‌مین پر نه‌که‌ن، له پاش پرکردنی ته‌رازوو.

نیوجا بزانه: ته‌رازوو گه‌وره‌تره له نیوان ناسمان و زه‌مین، وه خیری (الْحَمْدُ لِلَّهِ) زورتره له (سُبْحَانَ اللَّهِ)، وه نه‌گه‌ر بلئی: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ)، نه‌وه خیری پر ناسمان و زه‌مین و نیوان هه‌ردووکیان و پر به ته‌رازوو، هه‌روه‌ک له چه‌ند حه‌دیس‌ی تردا هاتوو، به‌لام زیگری (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) له هه‌موویان خیرتره، هه‌روه‌ها (لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ) گه‌نجینه‌یه‌کی به‌هسته‌وه له ده‌ست خوتی مه‌ده.

وَالصَّلَاةُ نُورٌ، وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ، وَالصَّبْرُ ضِيَاءٌ، وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ، كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو: فَبَاعَ نَفْسَهُ فَمَعْتَقَهَا أَوْ مُوبِقَهَا ﴿ رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

(وَالصَّلَاةُ نُورٌ) نویزکردنی ته‌واو پرووناکی‌یه بۆ ناو گۆپی تاریک و پۆژی قیامت، هه‌روه‌ها پرووناکی‌یه بۆ ناو ده‌روونی مرۆف، چونکه قه‌ده‌غهی ئەکا له خراپه (وَالصَّدَقَةُ بُرْهَانٌ) زه‌کاتدان و خیرکردن به‌لگه‌یه له سه‌ر باوه‌پیی خاوه‌نه‌که‌ی له دونیاو قیامت. (وَالصَّبْرُ) ئارام و خۆراگرتن: له سه‌ر خراپه نه‌کردن و له سه‌ر خراپه‌رستی و له سه‌ر ناخۆشیه‌کانی دنیا (ضیاء) پۆشنایی دل و ده‌روونه.

بزانه: مرۆفی خۆراگر له سه‌ر نه‌کردنی خراپه، نۆ سه‌د پله‌ی چاکه‌ی بۆ ئەنووسری، خۆراگر له سه‌ر خراپه‌رستی، شه‌ش سه‌د پله‌ی بۆ ئەنووسری، خۆراگر له ناخۆشیه‌کانی دنیا، سێ سه‌د پله‌ی بۆ ئەنووسری.

(وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ أَوْ عَلَيْكَ) قورپانی پیروز: یان شاهیده بۆ تۆ-له پۆژی قیامت- نه‌گه‌ر په‌فتارت پی‌کردبی و بۆ خوا بیخوینی، یان شاهیده له دزی تۆ-له پۆژی قیامت- نه‌گه‌ر په‌فتارت پی‌نه‌کردبی و بۆ خوا نه‌تخویندی.

(كُلُّ النَّاسِ يَغْدُو) هه‌موو که‌سیک که پۆژ داهاات به‌ کاریکه‌وه خه‌ریک ده‌بی: (فَبَاعَ نَفْسَهُ) جانی و هه‌یه‌ خۆی نه‌فروشیته خۆای گه‌وره‌و هه‌ر چاکه ئەکا و خراپه‌ ناکا (فَمَعْتَقَهَا) ئەم جوړه که‌سه خۆی ئازاد ئەکا له دۆزه‌خ (أَوْ مُوبِقَهَا) یان خۆی به‌ شه‌یتان نه‌فروشی و خراپه ئەکا و مالوێران ئەبی له قیامت (رواهُ مُسْلِمٌ) ئیمام (موسلیم) گێراویه‌تیه‌وه.

﴿ چەند تیگە‌یشتنیک‌ لهم‌ هه‌دیسه‌دا ﴾

۱- (الطَّهْرُ شَطْرُ الْإِيمَانِ): **بزانه:** پاک و خاوینی په‌وشتیکی زۆر گرنگه، چونکه په‌وشتی گشت پی‌غه‌مبه‌رانه صلی‌الله‌ علیهم‌ أجمعین.

ئینجا بزانه: له هه‌موو په‌وشته‌کان گرنگتر ئەم په‌وشتانه‌ن: که پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ نه‌فه‌رموی: ﴿عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَإِعْفَاءُ اللَّحْيَةِ، وَالسَّوَاكُ، وَإِسْتِشْقَاءُ الْمَاءِ، وَقَصُّ الْأَظْفَارِ، وَغَسْلُ الْبُرْجَمِ، وَتَتْفُ الْإِبْطِ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ، وَانْتِقَاصُ الْمَاءِ، قَالَ الرَّاوي: وَنَسِيْتُ الْعَاشِرَةَ إِلَّا أَنْ تَكُونَ الْمَضْمُضَةُ﴾ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، ده په‌وشت هه‌نه په‌وشتی ئایینی خودانه، سمیل برینه‌وه به مه‌قه‌ست، ریش به‌ردان، سیواک کردن، پاک‌کردنه‌وه‌ی کونه لووت، نینۆک کردن، شووشتنی لۆچی په‌نجه‌کان، هه‌لکه‌ندنی مووی بن هه‌نگل، تاشینی به‌ر، تاره‌ت کردن، شووشتنی ده‌م، یان سوونه‌تکردنی ئامیری پیاو و ئافره‌ت.

(الْحَدِيثُ الرَّابِعُ وَالْعَشْرُونَ: إِسْتِغْنَاءُ اللَّهِ عَنِ الْغَيْرِ)

﴿عَنْ أَبِي ذَرِّ الْغِفَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فِيمَا يَرُويهِ عَنِ رَبِّهِ تَعَالَى،

۲- (وَالْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ): رهفتارکردن به قورپانی پیروز نه بیته هوی سه ره برزی دنیا و به خته وهری قیامت؟ چونکه خوی گوره نه فرموی: ﴿فَمَنْ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى﴾ واته: هر که سیک شوین نه م قورپانه بکه وی، له دنیا دا گومرا نابی و له قیامتیشدا به دبخت نابی.

۳- (أَوْ عَلَيْكَ): به دبختی و پوره شی بو که سیکه: که رهفتار به قورپانی پیروز ناکا و به برنامه ی ژبانی نازانی و وازی لی دینی و شوین به برنامه ی ده سترکد نه که وی، خوی گوره نه فرموی: ﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى، قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيَتْهَا كَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنسى﴾ واته: هر که سیک واز له قورپانه که ی من بینتی و رهفتاری پی نه کاو به به برنامه ی ژبانی تی نه گا، نه وه ژبانیکی سه خت و به دبختانه ی نه دریتتی و به دلنیایی و چاوتیری نازیی، له بوژی قیامتیش به کویری حشری نه کری و نه لی: خوی به کوچی به کویری حشرت کردم خو من له دنیا دا چاوم هه بو؟ خوا نه فرموی: وها قورپانه که ی منت له دنیا بو هات و خو ت لی کویر کرد و رهفتارت پی نه کرد، و هاش نیمه له ناو دوزه خدا نه ته یلینه وه هچ نرخیکت بو دانانین.

۴- (فَمُعْتَقُهَا، أَوْ مَوْبِقُهَا): پیغه مبه ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نه فرموی: ﴿كُلُّ كَلَامٍ ابْنِ آدَمَ عَلَيْهِ لَا لَهُ، إِلَّا أَمْرٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ نَهْيٍ عَنِ مُنْكَرٍ أَوْ ذِكْرُ اللَّهِ تَعَالَى﴾ رواه الترمذی، گشت گوفتاره کانی شاده میزاد له دژی خو به تی و سودی لی وه رناگری، جگه له فرمان به چاکو قدغه کردنی خراپه و زیگری خوی گوره. که و ابو: له سه ر نه م سی ره وشته به رده وام به، تاکو خو ت نازاد بکه ی له مالویرانی دنیا و قیامت.

﴿حَدِيسِي بِيَسْتَوِ چوارم: خَوَا پِنُويسْتِي به هِيح شَتِيك نِيه﴾

(عَنْ أَبِي ذَرِّ الْغِفَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فِيمَا يَرُويهِ عَنِ رَبِّهِ تَعَالَى) گيپر دراوه ته وه له (نه بو زه رپی) (غيفاری) خوا لی رازی بی، نه ویش له پیغه مبه ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نه گيپرته وه، پیغه مبه ریش صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له خوی گوره نه گيپرته وه.

(پیناسه) بزانه: به م جوړه حدیسانه نه گوتری: (حدیسی قودسی). واته: حدیسه که وشه مانای له لای خواوه هاتوه، به لام ناگاته پله ی قورپان، وه حدیسه کانی تری پیغه مبه ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مانای له لای خواوه هاتوه و شه که ی می پیغه مبه ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

أَنَّهُ قَالَ: يَا عِبَادِي إِنِّي حَرَمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلَا تَظَالُمُوا، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ فَاسْتَطْعِمُونِي أُطْعِمْكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ فَاسْتَكْسُونِي أَكْسُكُمْ،

(أَنَّهُ قَالَ) خدای گه‌وره نه‌فهرموی: (يَا عِبَادِي) نه‌ی به‌نده‌کانی من (إِنِّي حَرَمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي) من ستم‌و زورداریم له سهر خۆم حه‌رام کردوه نایکه‌م (وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا) هه‌روه‌ها ستم‌و زورداری له نیوان نیوه‌شدا حه‌رامم کردوهو (فَلَا تَظَالُمُوا) که‌واته: نیوه‌ش ستم‌و زورداری له به‌کتری مه‌که‌ن: وه ستم له خوشتان مه‌که‌ن به تاوان کردن.

بزرگه: ستم‌و زورداری: ده‌ستدریژی‌کردنه بۆ سهر مافی که‌سیکی‌تر به ناهه‌قو دوزمنایه‌تی، یان ده‌رچوونه له سنوری خوا.

(يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ) نه‌ی به‌نده‌کانم نیوه هه‌مووتان سه‌رلیش‌یواون و نه‌شاره‌زان له نایینی نیسلام (إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ) ته‌نها نه‌و که‌سه نه‌بی: که من بیخه‌مه سهر ڕینگای راست (فَاسْتَهْدُونِي) که‌واته: ڕینگای راست هه‌ر له من داوا بکه‌ن (أَهْدِكُمْ) منیش شاره‌زای ڕینگای راستان نه‌که‌م و نه‌تانخه‌مه سهر ڕینگای راست.

نه‌ی موسولمان، ته‌نها ڕینگای خوا و پیغه‌مبه‌ر ﷺ بگه‌وه به دوا‌ی ڕیچکه‌کان مه‌که‌وه؟ چونکه گومرات نه‌که‌ن، جگه له خوا که‌س ناتوانی بته‌گه‌ینیتته ڕینگای راست، نه‌وانه‌ی تو دوا‌یان نه‌که‌وی، وه‌کو تو سه‌ر لیش‌یواون نه‌گه‌ر ڕینگای خوا و پیغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌گرن. (يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ جَائِعٌ) نه‌ی به‌نده‌کانم نیوه هه‌مووتان برسین (إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ) ته‌نها نه‌وانه نه‌بی: که من خواردن و خواردنه‌وه‌یان نه‌ده‌می (فَاسْتَطْعِمُونِي) داوا‌ی خوارده‌مه‌نی هه‌ر له من بکه‌ن (أَطْعِمْكُمْ) منیش نه‌تانده‌می.

واته: ڕینگای وه‌ده‌سته‌هینانی خواردنتان بۆ ئاسان نه‌که‌م.

(يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ) نه‌ی به‌نده‌کانم نیوه هه‌مووتان پووتن (إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ) ته‌نها نه‌و که‌سه نه‌بی که من به‌رگی بکه‌م (فَاسْتَكْسُونِي) داوا‌ی به‌رگ هه‌ر له من بکه‌ن (أَكْسُكُمْ) منیش به‌رگتان نه‌ده‌می.

واته: ڕینگای وه‌ده‌سته‌هینانی به‌رگو پۆشاکتان بۆ ئاسان نه‌که‌م.

نه‌ی موسولمانی برسی وه‌ژار: با هاوارت هه‌ر بۆ قاپی‌خوا بی، چونکه هه‌ر که‌سیکی‌تر -جگه له خودا- داوا‌ی خواردنی لی‌بکه‌ی، نه‌ویش وه‌کو تو پیویستی به‌خوایه.

يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَأَنَا أَعْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ، يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضُرِّي فَتَضُرُّونِي وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَأَخْرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتُمْ كَانُوا عَلَى اتَّقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَأَخْرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا،

(يَا عِبَادِي) نهی به ندهه كانم (إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ) نیتوه به شه و و پوژ گوناه نه کهن (وَأَنَا أَعْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا) من نه گهر حز بکه م له هه موو گوناه تک خوش نه بم جگه له کافریوون (فَاسْتَغْفِرُونِي) داوای لیخوشیوونی گوناه هه ر له من بکهن (أَغْفِرْ لَكُمْ) منیش لیتان خوش نه بم.

پیغمبر ﷺ نه فه رموی: ﴿كُلُّ بَنِي آدَمَ خَطَاءٌ، وَخَيْرُ الْخَطَائِينَ التَّوَّابُونَ﴾ رواه الترمذی، هه موو ئاده میزادان گوناهیارین، وه باشترینی گوناهیاریان توبه کارانن.

که وابوو: نهی موسولمان زوو توبه بکه و باری گوناه له سه ر خوت لاده، به دل و زویان (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ) بکه، واته: داوای لیخوشیوونی گوناهم له خودا نه کهم. بؤ نه وهی خوا لیت خوش بی و پرقت فراوان بکاو غه مت لایبا.

(يَا عِبَادِي) نهی به ندهه كانم (إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضُرِّي فَتَضُرُّونِي) نیتوه ناگه نه شه و رادهیه که بتوانن زیان له من بدهن (وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي فَتَنْفَعُونِي) هه روه ها: ناشگه نه شه و پلهیه که بتوانن سودم پی بگه به نن. واته: شه و چا کانهی خودا له گه ل به ندهه کانی خوی نه کا، له ترسی زیان لیدانی خوی نیه و بؤ سود پی گه یاندنی خویشی نیه، به لکو بؤ قازانجی شه واته، چونکه زور له گه لیان به ره حمه.

(يَا عِبَادِي) نهی به ندهه كانم (لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَأَخْرَكُمْ) نه گهر له یه کهم که سستانه وه تا دوایینتان (وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتُمْ) به ئاده میزادانه وه به جنوکه تانه وه (كَانُوا عَلَى اتَّقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ) هه مووتان بیته سه ر دلی چاکترین مروؤ له نیتوه، واته: بیته مروؤتیکی له خواترس (مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا) نه وه هیچ له گه وره یی و ده سه لاتی من زورتر ناکا، وه سودی خواپه رستی بؤ خوتانه.

(يَا عِبَادِي) نهی به ندهه كانم (لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَأَخْرَكُمْ) نه گهر له یه کهم که سستان تا دوایینتان (وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتُمْ) به ئاده میزادو جنوکه تانه وه (كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ) هه موویان بیته سه ر دلی خراپترین مروؤ له نیتوه، واته: هه موو بیته پیایوی خراپ (مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا) نه وه ش هیچ له گه وره یی و ده سه لاتی من کهم

يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتُمْ قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ وَاحِدٍ مَسْأَلَتَهُ مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمَخِيطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ، يَا عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أَحْصِيهَا لَكُمْ ثُمَّ أَوْفِيكُمْ بِهَا: فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يُلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ ﴿﴾ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

ناکاته وه. واته: نثوه خوا بپه رستن، یان نه بپه رستن، بۆ خواجه تی خوا هر وه که به که. (یا عبادی لو ان اولکم و آخرکم و انسکم و جنکم) نهی به نده گانم نه گه ر له به که م که ستانه وه تا نوایین که ستان، به ناده میزادو جنوکه وه (قاموا فی صعیب و احد) له دهشتیکدا کو ببته وه (فَسَأَلُونِي) هر که سه داوای شتیتکم لی بکا (فَأَعْطَيْتُ كُلَّ وَاحِدٍ مَسْأَلَتَهُ) هر به که له وه موو خه لکه داواکراوه که ی خوی بده می (مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي) نه وه هیچ له که نجینه ی لای خوم که م ناکاته وه (إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمَخِيطُ) ته نها وه که دهرزی چند که م نه کاته وه (إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ) نه گه ر له ناو دهریای هه لینی. واته: به دهرزی ناوی دهریا که م نابیته وه و که نجینه ی خوداش که م نابیته وه.

(يَا عِبَادِي) نهی به نده گانم (إِنَّمَا هِيَ) نه و کرده وه چاگانه و خرابانه (أَعْمَالُكُمْ) کرده وه ی خوتانه (أَحْصِيهَا لَكُمْ) من فه رمانم داوه ته فریشته گانم: سه رزمیری کرده وه کانتان بکن (ثُمَّ أَوْفِيكُمْ بِهَا) نینجا له پوژی نوایی دا دهمه وه دهستان و پاداش و سزاتان نه دهم به گویره ی کرده وه کانتان:

(فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا) جا هر که سیک بینی له پوژی نوایی چاکه ی هه به و پاداشی چاکه ی دراوه (فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ) با سوپاسی خوا بکا که یارمه تی داوه بۆ چاکه کردن (وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ) وه هر که سیک بینی به پیچه وانه وه خرابه ی هه بوو و سزای خرابه ی درا (فَلَا يُلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ) نه وه با هر خوی به تاوانبار دابنی و لومه ی که سی تر نه کا، چونکه به خوی له رنکای خوی گه وره لای داوه (رواهُ مُسْلِمٌ) نیمام (موسلم) گپراویه تیه وه.

بزانسه: هرچی نیماندار بی و چاکه ی هه بی، نه وه له دنیا و قیامت پاداشتی چاکه کانی نه دریتی، به لام هر که سیک کافر بی، نه وه پاداشتی چاکه کانی هر له دنیا نه دریتی و بۆ قیامت چاکه ی نامینی و به هو ی خرابه کانی نه چیته نوزه خ، له هه موو خرابه کانی گه وره تر کافر بوونه.

پیناسه: جنوکه چینیکن خوا له ناگر دروستی کردن، وه به هه موو وینه یه ک خویان نه نوینن، له سه ر وینه ی تاییه تی خویان که س به چاو نایانینن، نه وان نیمه نه بینن، ژنو مندالیان هه به و کافر و موسولمانیان هه به، شه یتان له جنوکه کافره گانه.

.....

نینجا بزانه: خوی گوره له م حه دیسه دا هه په شهی کردوه و مزده شی داوه، که وابوو: هه رکه سیک بیهوی له هه په شهی خوا بزکاری بیو بگاته مزده شی خوا، هیچ که مته رغه می ناکا له خوا په رستی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ خَافَ أَدْلَجَ وَمَنْ أَدْلَجَ بَلَغَ الْمَنْزِلَ أَلَا إِنَّ سُلْعَةَ اللَّهِ غَالِيَةٌ أَلَا إِنَّ سُلْعَةَ اللَّهِ الْجَنَّةُ﴾ رواه الترمذی، هه رکه سیک ترسی هه بیو شه و پوی نه کا، هه رکه سیک شه و پوی بکا نه گاته شوینه کی خوی و نه حه سینه وه، ناگادار بن: کوتالی خوا زور به نرخه، ناگادار بن: کوتالی خوا به هه شته. واته: به هه رزان نایفروشی.

﴿ **چه ند تیگه یشتنیک له م حه دیسه دا** ﴾

۱- (فَلَا تَطَّالُمُوا): بۆ پاراستنی نایین و گیان و نه ژادو ناموس و هوش و مال، خوی گوره (ظلم) ی حه پام کردوه، واته: ده ستریزکردنه سه ر نه م شه شانه. که وابوو: گه وره ترین سته م کافر بیونه، هه روه ک خوی گوره نه فه رموی: ﴿إِنَّ الشَّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ به راستی کافر بیون سته میکی زور گه وره به.

په مبه ر ﷺ نه فه رموی: ﴿مَنْ كَانَتْ لَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَحَدٍ مِنْ عَرَضِهِ أَوْ شَيْءٍ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ: إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أَخَذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَظْلَمَتِهِ، وَإِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أَخَذَ مِنْ سَيِّئَاتِ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ﴾ رواه البخاری، واته: هه رکه سیک (ظلم) ی له که سیک کردوه: ده رباره ی ناموس، یان شتیکی تر، با له دنیا گه رده نی خوی پی نازاد بکا، پیش نه وه ی پوزیک دابن دیره م و دینار سودی نه بی: له پوزی دواپی نه گه ر سته مکاره که چاکه ی هه بی، نه وه به نه اندازه ی سته مه که ی چاکه ی لوه نه گه ری و نه دریته وه سته ملیکراوه که، نه گه ر چاکه ی نه بو، نه وه خرابه کانی سته ملیکراوه که و هه نه گه ری و نه خریته سه ر سته مکاره که، واته: به هوی خرابه کانی خوی و خرابه کانی سته ملیکراوه که له دوزخ سزا نه دری.

۲- (فَاسْتَغْفِرُونِي): په مبه ر ﷺ نه فه رموی: ﴿مَنْ لَزِمَ الْإِسْتِغْفَارَ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ كُلِّ ضِيقٍ مَخْرَجًا وَمِنْ كُلِّ هَمٍّ فَرَجًا وَرَزَقَهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾ رواه أبو داود، هه رکه سیک زور بلئی: (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ)، خوی گوره له هه موو ته نگانه یه ک ده ریازی نه کا و له هه موو دلته نگیه ک دلخوشی نه کاو به شیوه یه کی وا پرزی نه داتی: که هه ر به خه یالی دا نایی.

۳- (ثُمَّ أَوْفَيْكُمْ بِهَا): بزانه: کرده وه ی چاک نه بیته هوی به خته وه ری له دنیا و

(الْحَدِيثُ الْخَامِسُ وَالْعَشْرُونَ: أَنْوَاعُ الْخَيْرِ كَثِيرَةٌ)

﴿عَنْ أَبِي ذَرِّ الْغِفَارِيِّ رضي الله عنه: أَنَّ نَاسًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله قَالُوا لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وآله: يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَهَبَ أَهْلُ الدُّنُورِ بِالْأُجُورِ: يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي، وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ، وَيَتَصَدَّقُونَ بِفُضُولِ أَمْوَالِهِمْ؟ قَالَ صلى الله عليه وآله: أَوْلَيْسَ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ مَا تَصَدَّقُونَ؟

قیامت، هر وه کو خوی گه وره نه فه رموی: ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْتَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ هر که سیک کرده وهی چاک بکا- پیاو بی، یان نافرته- نیمانداریش بی، زیانیک خوشی نه دینتی له دنیا: به پزقیک حلال و پازی بوون به دانانی خوا هر چند هه ژاریش بی، وه له پوزی قیامتیش باشتترین و جوانترین پاداشی چاکه کانیا ننه دینه وه. که وابوو: کافر به پیچه وانهی موسولمانه له دنیا وه قیامت.

﴿حَدِيثُ بَيِّنَاتٍ وَبَيِّنَاتٍ: جُورِي چَاكِه كَرْدَن زُورِن﴾

(عَنْ أَبِي ذَرِّ الْغِفَارِيِّ رضي الله عنه (ثَبُو زَهْرِي غِيْفَارِي) خَوَالِي پَازِي بِي نَه فَه رَمَوِي: (أَنَّ نَاسًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله) چَند كِه سِيك لِه يَارِه كَانِي پَيَغْمَبِه ر صلى الله عليه وآله: (بَيِّنَاتِه): نَه سَحَابِه، وَاتِه: يَارِه كَانِي پَيَغْمَبِه ر صلى الله عليه وآله، نَه وَكِه سَانِه: كِه بَه مُوسُولْمَانِي پَيَغْمَبِه رِيَان دِيْتَبِي، يَان پَيَغْمَبِه ر صلى الله عليه وآله نَه وَانِي دِيْتَبِي، بَه مُوسُولْمَانِي ش مَرْدَبِن. جَا بَزَانِه: كِه پَيَغْمَبِه ر صلى الله عليه وآله وَه فَاتِي كَرْد، (١١٤٠٠٠) سَه دُو چَوَارَدِه هَه زَار سَه حَابِه ي حَه دِيْسَكِزِه وَه ي لِه دَوَا بَه جِي مَان، كَزِي هَه مُو سَه حَابِه كَانِي ش (١٢٤٠٠٠) سَه دُو بِيْسَت وَچَوَار هَه زَار سَه حَابِه بُوو.

(قَالُوا لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وآله) سَه حَابِه كَان بَه پَيَغْمَبِه رِيَان كُوت: (يَا رَسُولَ اللَّهِ، ذَهَبَ أَهْلُ الدُّنُورِ بِالْأُجُورِ) نَه ي پَيَغْمَبِه رِي خَوَا دَه وَلَه مَه نَدَه كَان هَه مُو پَادَاشِي گَه وَرِه يَان وَه دَه سَت هِي تَاوَه لِه دُونِيَا وَ قِيَامَت: (يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي) هَه رُوه ك نِيْمَه نُوِيْز نَه كِه يِن، نَه وَانِي ش نُوِيْز نَه كِه ن (وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ) وَه كُو نِيْمَه بَه پُوْزُو نَه بِن (وَيَتَصَدَّقُونَ بِفُضُولِ أَمْوَالِهِمْ) جِگَه لِه نُوِيْز پُوْزُو، مَالِي زِيَادِيَان هَه يَه نَه يَكِه نَه خِيْر لِه پِيْگَا ي خَوَا، نِيْمَه مَالِي زِيَادِيَان نِه؟

(قَالَ) پَيَغْمَبِه ر صلى الله عليه وآله فَه رَمَوِي: (أَو لَيْسَ) چَوْن وَ دَه لِيْن؟ (قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ مَا تَصَدَّقُونَ) وَ مَه لِيْن، چَوْنكِه خَوَا ي گَه وَرِه پِيْگَا ي زُوْرِي بُو نِيْوَه دَانَاوَه خِيْرِي پِيْ بَكِه ن:

إِنَّ بِكُلِّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ وَبِكُلِّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلُّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةٌ، وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ وَنَهْيٌ عَنِ مُنْكَرٍ صَدَقَةٌ، وَفِي بُضْعِ أَحَدِكُمْ صَدَقَةً، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيَاتِي أَحَدُنَا شَهْوَتُهُ وَيَكُونُ لَهُ فِيهَا أَجْرٌ؟! قَالَ ﷺ: أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِي حَرَامٍ أَكَانَ عَلَيْهِ وِزْرٌ؟ فَكَذَلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِي الْحَلَالِ كَانَ لَهُ أَجْرٌ ﴿ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

(إِنَّ بِكُلِّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ) هر جاريتك بلین: (سُبْحَانَ اللَّهِ). خیریکتان بۆ نه نووسری (وَبِكُلِّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةٌ) هر جاريتك بلین: (اللَّهُ أَكْبَرُ). خیریکتان بۆ نه نووسری (وَكُلُّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةٌ) هر روهما (الْحَمْدُ لِلَّهِ) بگوتری خیریکي ههیه (وَكُلُّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةٌ) هر جاريتك (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) بگوتری خیریکي ههیه.

ئهی موسولمانی خوشهویست: له دواى هر پینج نویژه كان ئهم زیکرانه له دهست خۆت مه ده، كه وابوو: له دواى نویژ له سه ره فرمانی پیغه مبه ﷺ سی و سنی جار بلین: (سُبْحَانَ اللَّهِ)، سی و سنی جار بلین: (الْحَمْدُ لِلَّهِ)، سی و سنی جار بلین: (اللَّهُ أَكْبَرُ)، یهك جار بلین: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)، ده جار بلین: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ). پیغه مبه ﷺ ئه وها ژماره ی بۆ داناو، نه که ی له خۆته وه زیاد و که می بکی.

(وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ) هر فرمانکردنیک به چاکه، خیریکي ههیه (وَنَهْيٌ عَنِ مُنْكَرٍ صَدَقَةٌ) هر قه ده غه کردنیکي خرابه به هر جوریک بئ خیریکي ههیه. (وَفِي بُضْعِ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ) به جیماع کردن و راپواردن له گه ل ژنی خۆتان خیریکتان دهست نه که وئ.

(قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ) یاره كان گوئیان: ئهی پیغه مبه ری خوا ﷺ (أَيَاتِي أَحَدُنَا شَهْوَتُهُ) چۆن ئه گه ره یه کیک له ئیمه بۆ تیرکردنی ئاره زوی خۆی نه و ئیشه له گه ل ژنی خۆی بکا (وَيَكُونُ لَهُ فِيهَا أَجْرٌ) خیری ئه گاتی و پاداشی ئه دریتته وه؟

(قَالَ: أَرَأَيْتُمْ) پیغه مبه ﷺ فه رموی: پیم بلین (لَوْ وَضَعَهَا فِي حَرَامٍ) ئه گه ره ئاره زوی خۆی به حرام تیر بکا وه گه ل ژنیکي ناحه لال رابویری (أَكَانَ عَلَيْهِ وِزْرٌ) ئایا گوناھی له سه ره نه نووسری؟ به لئ: گوناھی له سه ره نه نووسری (فَكَذَلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِي الْحَلَالِ) كه وابوو: هر روهما ئه گه ره به کاری بیتنی بۆ حلال (كَانَ لَهُ أَجْرٌ) خیری ئه گاتی و پاداشی ههیه (رَوَاهُ مُسْلِمٌ) نیمام (موسلم) گێراویه تیه وه.

كه وابوو: ژن هیتانت و جیماعت، ئه ویش هر به نیازی خودا بئ: وهك داوین پاکی و

زورکردنی نه ته وهی نیسلام و پیکهیتانی خیزانیکی نیسلامی و سودبه خش بو کومه لی نیسلام.

ئینجا بزانه: زور جوړی تری چاکه هه نه مروژده ستیان پئی ناکا، به لام نه گه ر نیازی ناو دلی بو خوا بی، خوا خیزی بو نه نویسی:

بو نمونه: ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ اشْتَدَّ عَلَيْهِ الْعَطَشُ، فَوَجَدَ بِنَاءً فَنَزَلَ فِيهَا فَشَرِبَ ثُمَّ خَرَجَ فَإِذَا كَلْبٌ يَلْهَثُ يَأْكُلُ الثَّرَى مِنَ الْعَطَشِ، فَقَالَ الرَّجُلُ: لَقَدْ بَلَغَ هَذَا الْكَلْبُ مِنَ الْعَطَشِ مِثْلَ الَّذِي بَلَغَ بِي. فَنَزَلَ الْبِنَاءُ فَمَلَأَ خُفَّهُ ثُمَّ أَمْسَكَهُ فِيهِ فَسَقَى الْكَلْبَ فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ فَفَفَّرَ لَهُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَإِنَّ لَنَا فِي هَذِهِ الْبَهَائِمِ أَجْرًا؟ فَقَالَ: نَعَمْ فِي كُلِّ ذَاتِ كَبِدٍ رَطْبَةٌ أَجْرٌ﴾ رواه الشيخان، واته: له کاتیکا پیاویک به ریگایه کدا نه رویشت و تینووته تی تووش بوو، ئینجا بیریکی نوزی یه وهو چوه ناوی و ناوی خوارده وه، ئینجا هاته دهره وهو دیتی سه گیک زوبانی دهره تیاوهو له بهر تینووته خول و خاک نه خوا، جا پیاوه که گوتی: نهو سه گه وه کو من تینووته کاری تیکردوه. جا پیاوه که چوه ناو بیره که وه خوفه که ی پرئاو کرد، جا به دهمی خوی گرتی و هینای سه گه که ی ناو دا، جا له بهر نه وه خوا سوپاسی کرد و لی خوش بوو. جا هاوړیکانی پیغه مبه ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فهرمویان: نایا نیمه ش له نازده له کانی خومان خیرمان نه گاتی که ناویان نه دهن؟ پیغه مبه ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فهرموی: به لی: هرچی خاوهن جه رگی ته پر بی، به زه بیتان پئی دا بی، خوا پاداشتان نه نویسی.

﴿چهند تیگه یشتنیک له م چه دیسه دا﴾

- ۱- (ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ بِالْأُجُورِ): بزانه: نه م گفتوگویی (صَحَابَةَ) کان له چه سودی یه وه نه بو، به لکو چه سودی پشیرکی بو بو کاری چاکه، نه م پشیرکی یه ش خیره و پئی نه گوتی: (غَبْطَةَ). پیغه مبه ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نه فرموی: ﴿لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ فَهُوَ يَقُومُ بِهِ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَهُوَ يُنْفِقُهُ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ﴾ رواه الشيخان، واته: چه سودی پشیرکی ته نها له دوو شیوه دا په وایه: **یه که میان:** دهریاره ی پیاویک: که خوی گه وره فیره قورپانی کردی و له کاته کانی شهو و پوژدا بیخوینی، **دووهمیان:** دهریاره ی پیاویک: که خوی گه وره مالی دابیتی و له کاته کانی شهو و پوژدا له ریگای خوا بیبه خشی.
- ۲- (وَفِي بُضْعِ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ): بزانه: له پیش ده سته پیکردنی جیماع، سونته ته:

(الْحَدِيثُ السَّادِسُ وَالْعَشْرُونَ: كُلُّ أَحَدٍ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ)

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كُلُّ سُلَامَى مِنَ النَّاسِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ كُلُّ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّمْسُ: تَعْدِلُ بَيْنَ الْإِثْنَيْنِ صَدَقَةً،

ژن و میرد نه م دوعایه بخوینن: ﴿بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا﴾ رواه الشيخان، پیغمبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرموی: نه گهر نه م دوعایه یان خویند، جا مندالتیک له م جیماعه دروست کرا، شهیتان زیانی پی ناگه به نی.

۳- (أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِي حَرَامٍ...): بزانه: جیماع کردن حرّامه: له ماوهی حه یزو له ماوهی خوینی پاش مندالبوون، خوی گوره نه فرموی: ﴿فَاعْتَرَلُوا النَّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ﴾ خوتان بیاریزن له جیماعی ژنه که تان له و ماوه به ی له حه یزدانه.

هه روه ها جیماع کردنیس له کونی پاشه ودا حرّامه، پیغمبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نه فرموی: ﴿لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى رَجُلٍ أَتَى رَجُلًا أَوْ امْرَأَةً فِي الدُّبْرِ﴾ رواه الترمذی، خوی گوره به چاوی ره حمهت ته ماشای نه و پیاره ناکا که نیریازی بکا، یان له کونی پشته وه جیماع له گه ل ژنه که ی بکا. واته: خوی گوره به چاوی له عنهت و غه زه ب ته ماشای ده کا.

۴- (إِذَا وَضَعَهَا فِي الْحَلَالِ كَانَ لَهُ أَجْرٌ): پیغمبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نه فرموی: ﴿إِنَّ أَشْرَّ النَّاسِ عِنْدَ اللَّهِ مَنْزِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ: الرَّجُلُ يُفْضَى إِلَى امْرَأَتِهِ وَتُفْضَى إِلَيْهِ ثُمَّ يَنْشُرُ سَرَّهَا﴾ رواه مُسْلِمٌ، وَأَصْحَابُ السَّنَنِ: ﴿إِنَّمَا مَثَلُ ذَلِكَ مَثَلُ شَيْطَانَةٍ لَقِيَ شَيْطَانًا فِي السُّكَّةِ فَقَضَى مِنْهَا حَاجَتَهُ وَالنَّاسُ يَنْظُرُونَ إِلَيْهِ﴾، واته: خراپترین که س له لای خوی گوره له یوژی نوایی: پیاوینکه له گه ل نافرته که ی جیماع بکا، نینجا نهینتی به کانی جیماع بگریته وه، مه سه له ی نه و ژن و میرده ی نهینتی جیماع کردن باس نه کن: وه کو مه سه له ی شهیتانیکه له کولان سواری شهیتانیک بیو جیماعی له گه ل بکا و خه لکیش ته ماشای بکن.

﴿حَدِيثُ بَيْسْتَوِ شَهْشَهْم: هَهُمُوهُ كَه سِيكْ خَيْرِيكِي لَه سَهْرَه﴾

(عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ) نه بو هوربه یره خوا لای پازی بی، نه فرموی: (قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) پیغمبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرموی (كُلُّ سُلَامَى مِنَ النَّاسِ) هه موو نیسکو جومگه به کی ناده میزاد (عَلَيْهِ صَدَقَةٌ) خیریکی له سه ره (كُلُّ يَوْمٍ تَطْلُعُ فِيهِ الشَّمْسُ) هه موو یوژنیک که خور دهرته که وی، واته: سوپاسی خوا بکه ی به رامبر نه و چاکه ی له گه لتی کردوه: که (۳۶۰) جومگهت هه یه و هه مووی نه رم کردوه بو جموجول، نینجا نه گهر چاکه نه که ی، خراپهش به و جومگانه مه که.

(تَعْدِلُ بَيْنَ الْإِثْنَيْنِ صَدَقَةً) ناشتکرده ی دوو که س که ناکوکییان هه یه خیریکه،

وَتُعِينُ الرَّجُلَ فِي دَابَّتِهِ فَتَحْمِلُهُ عَلَيْهِمْ أَوْ تَرْفَعُ لَهُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ صَدَقَةٌ، وَالْكَلِمَةُ
الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ، وَبِكُلِّ خَطْوَةٍ تَمْشِيهَا إِلَى الصَّلَاةِ صَدَقَةٌ، وَتُمِيطُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ
صَدَقَةٌ ﴿ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ

به مرجی ناشتکردنه و هکه له چوارچیوهی ئیسلام دهرنه چی و حه پامی پی حه لال
نه کری و حه لالی پی حه پام نه کری.

جا بزانه: درۆکردنیش دروسته بو ناشتکردنه وهی ناکوکه کان.

(وَتُعِينُ الرَّجُلَ) یارمه تی مرۆفه بدهی (فِي دَابَّتِهِ) دهر باره ی ولاغه که ی (فَتَحْمِلُهُ عَلَيْهَا)
تا سواری ولاغه که ی نه که ی (أَوْ تَرْفَعُ لَهُ عَلَيْهَا مَتَاعَهُ) یان ده ستباری له گه ل بکری و
باره که ی له گه ل بار بکه ی (صَدَقَةٌ) نه مه ش خیری که .

جا بزانه: هه تا به رده وام بی له یارمه تیدانی موسولمانان، خوداش یارمه تی تو نه دا.
(وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ) قسه به کی شیرین و باش خیری که .

واته: به پوو خوشی له گه ل موسولمانان گفتوگو بکه، سلأویان لی بکه، دوعایان بو بکه،
ناوی خوا بیته و قسه ی سوک و چروک مه که .

(وَبِكُلِّ خَطْوَةٍ تَمْشِيهَا إِلَى الصَّلَاةِ صَدَقَةٌ) هه مو هه نگاو یکیش که بو نوێژ نه پۆی
خیری که . که وابوو: نوێژکردنی به جماعت له مزگوت له ده ست خۆت مه ده، چونکه
خیری نوێژی جماعه به ک به (۲۷)، هه ر هه نگاو یکیش خیری که، نه مه ش قازانجیکی
زۆره بو موسولمان.

(وَتُمِيطُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ) لابردنی نه و شتانه ی زیان له رپیوار نه دهن له سه ر
ری که، نه وه ش خیری که .

جا نه مه یان نزمترین به شه کانی ئیمان، به رزترینشی وتنی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) به (رواهُ
الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ) ئیمامی (بوخاری) و (موسلیم) گێراویه تیان وه .

بزانه: له فه رموده به کی تری پیغه مبه ردا ﷺ هاتوه، که دوو پکاعت نوێژی
چیشته نگاو جی که ی نه و خیرانه ده گریته وه، که وابوو: نه ی موسولمان، به لای که می
هه موو پۆژی دوو پکاعت به ناوی (صَلَاةُ الضُّحَى) = چیشته نوێژ بکه، خۆ نه گه ر
بی که ی به چوار پکاعت نه مه زۆر باشتره، نه گه ر بی که ی به هه شت پکاعت: نه مه
زۆر خیری هه به و ته ووتره .

جا نه وه ش بزانه: هه ر چاکه به کت کرد بلی: (الْحَمْدُ لِلَّهِ). بو نه وه ی خوی گه وه
زیاتر یارمه تیت بدا بو چاکه .

(الْحَدِيثُ السَّابِعُ وَالْعَشْرُونَ: الْبِرُّ وَالْإِثْمُ)
 ﴿عَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ،

﴿جَهَنَدُ تَيْغَةً يَشْتَبِكُ لَهَا حَمْدٌ يَسْهَدُ﴾

۱- (تَعْدِلُ بَيْنَ الْإِثْمَيْنِ صَدَقَةٌ): براندانه‌وهی کیشهی نیوان دوو کس، یان زیاتر، ناشتکردنه‌وهی دوو کس، یان زیاتر: یه کینکه له په‌وشته هه‌ره به‌رزه‌کانی ئیسلام، به‌و‌مه‌رجه‌ی له‌م پیکهاتنه‌دا بی‌ش‌ه‌رعی پوو‌نه‌دا، پیغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌فه‌رموی: ﴿أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَفْضَلِ مَنْ دَرَجَةِ الصَّيَامِ وَالصَّلَاةِ وَالصَّدَقَةِ؟ قَالُوا: بَلَى. قَالَ: إِصْلَاحُ ذَاتِ النَّبِيِّ، فَإِنَّ فَسَادَ ذَاتِ النَّبِيِّ هِيَ الْخَالِقَةُ﴾ رواه الترمذی، نایا پیتان بلیم کام په‌وشته خیری گه‌وره‌تره له پۆژوو و نوژی و خیرکردن؟ گوئیان؟ به‌ئێ. فه‌رموی: چاککردنی نیوان موسولمانان و براندانه‌وهی کیشهی نیوانیان خیری گه‌وره‌تره، چونکه تیکدانی نیوانی موسولمانان نایین نه‌تاشی و لای‌نه‌با.

۲- (وَتُعِينُ الرَّجُلَ): هه‌ر ده‌رباره‌ی یارمه‌تی‌دانی مروفی بی‌ده‌سه‌لات، پیغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌فه‌رموی: ﴿أَبْلَغُوا حَاجَةَ مَنْ لَا يَسْتَطِيعُ إِبْلَاحَ حَاجَتِهِ، فَإِنَّهُ مَنْ أَبْلَغَ سُلْطَانًا حَاجَةَ مَنْ لَا يَسْتَطِيعُ إِبْلَاحَهَا إِيَّاهُ نَبَتْ اللَّهُ قَدَمَيْهِ عَلَى الصَّرَاطِ﴾ رواه البيهقي والطبراني، ئیش و کاری مروفی بی‌ده‌سه‌لات بگه‌یه‌ننه لای نه‌و کسه‌ی نه‌توانی بوی پیک بیئێ، چونکه هه‌رکسه‌ی کاری مروفی بی‌ده‌سه‌لات بگه‌یه‌نیتته لای خاوه‌ن ده‌سه‌لاتیک، خوای گه‌وره له‌سه‌ر پردی نۆزه‌خ قاچه‌کانی نه‌پاریزی له‌خلیسک بردن.

۳- (وَكُلُّ خَطْوَةٍ تَمْشِيهَا إِلَى الصَّلَاةِ صَدَقَةٌ): پیغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌فه‌رموی: ﴿الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ مَا لَمْ تُغَشَّ الْكِبَائِرُ﴾ رواه مسلم، نه‌م پینج نوژیانه‌و نوژی جومعه تا نوژی جومعه‌که‌ی‌تر، په‌شکه‌ره‌وه‌و داپۆشه‌ری گونا‌هه بچوکه‌کانن به‌مه‌رجی: گونا‌هه گه‌وره‌کان نه‌کرین.

﴿جَهْدِي سِيًّا وَحَقَّتْهُمُ: چاکه‌و خراپه﴾

(عَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) گه‌ردراوه‌ته‌وه له (نه‌وواس)ی کورپی (سه‌معان)، نه‌فه‌رموی: (عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ) پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: (الْبِرُّ زُورِيهِ چاکه (حُسْنُ الْخُلُقِ) بریتی‌یه له خوو و په‌وشته‌ی جوان: وه‌ک پوو‌خۆشی و یارمه‌تی‌دانی خه‌لکو سه‌ردانی خزم و کسه‌ی خۆت و به‌زه‌یی‌هاتن به‌هه‌ژاران... هتد.

پیغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌فه‌رموی: ﴿إِنَّكُمْ لَا تَسْعُونَ النَّاسَ بِأَمْوَالِكُمْ وَلَكِنْ يَسْعَهُمْ مِنْكُمْ بَسْطُ الْوَجْهِ وَحُسْنُ الْخُلُقِ﴾ أَخْرَجَهُ أَبُو يَعْلَى، ئیود به‌به‌خشینی مالتان به‌روه‌ستی

وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي النَّفْسِ وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ ﴿ رَوَاهُ مُسْلِمٌ .
 ﴿ وَعَنْ أَبِيصَةَ ابْنِ مَعْبُدٍ رضي الله عنه قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، فَقَالَ صلى الله عليه وسلم:
 جِئْتَ تَسْأَلُ عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ صلى الله عليه وسلم: اسْتَفْتِ قَلْبَكَ:
 الْبِرُّ مَا أَطْمَأَنَّنَ إِلَيْهِ النَّفْسُ وَأَطْمَأَنَّنَ إِلَيْهِ الْقَلْبُ، وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي النَّفْسِ
 وَتَرَدَّدَ فِي الصَّدْرِ، وَإِنْ أَفْثَاكَ النَّاسُ وَأَفْثَوْكَ ﴿

خه لك ناكهن، به لام روه خووشی و رده و شتی جوانی نیوه به روه سستیان نه کا.
 (وَالْإِثْمُ) گوناوه خرابه (مَا حَاكَ فِي النَّفْسِ) نه وهیه: کار له دلت بکاوه ناو دلتدا
 جئی نه بیته وه نا زاری پی بگه یه نی (وَكْرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ) هه روه ها بیته
 ناخوش بی پیاوما قولان نه و کرده وهی تو ببینن.

واته: خرابه هه ر له ناو دلا دی و ده چی و مروف پی نی ناخوشه خه لکی به و خرابه یه ی
 وی ناگادار بن (رواهُ مُسْلِمٌ) نیمام (موسلم) گپراویه تیه وه .

(وَعَنْ أَبِيصَةَ ابْنِ مَعْبُدٍ رضي الله عنه: قَالَ) هه ر له و بابه ته (وابیسه ی کوری (مه عبه د) نه فرموی:
 (أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم) هاتمه خزمه ت پیغه مبه صلى الله عليه وسلم (فَقَالَ: جِئْتَ تَسْأَلُ عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ؟)
 نه ویش فه رموی: هاتوی پرسیار بکی چاکه چی یه و خرابه چی یه؟ (قُلْتُ: نَعَمْ) منیش
 گوتم به لی، بو نه وه هاتوم (قَالَ اسْتَفْتِ قَلْبَكَ) پیغه مبه صلى الله عليه وسلم فه رموی: پرسیار له دلی
 خوت بکه، چونکه هه سترکدن به چاکه و خرابه له ناو دلتدایه .

ئینجا پیغه مبه صلى الله عليه وسلم نه و هه سترکدنه ی روه ن کرده وه و فه رموی: (الْبِرُّ مَا أَطْمَأَنَّنَ إِلَيْهِ
 النَّفْسُ وَأَطْمَأَنَّنَ إِلَيْهِ الْقَلْبُ) چاکه نه وهیه: دلت پی نی خوش بی و ده رونت پشو و بدا و
 دلت لی ته دا، له بهر نه وهی دوا پوژی باشه و مه ترسی نیه .

(وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي النَّفْسِ) گونا هیش نه وهیه کار له دلت بکاوه (وَتَرَدَّدَ فِي الصَّدْرِ) له
 ناو دلتدا هاتوچو بکاوه گیر نه بی، له بهر نه وهی مه ترسی دوا پوژی هه یه، که و ابوو:
 دلی خوت له هه موو که س باشتر نه زانی چاکه و خرابه چی یه (وَإِنْ أَفْثَاكَ النَّاسُ
 وَأَفْثَوْكَ) هه ر به گویره ی دلت، واز له خرابه بیته، هه رچند زانایانی ئایینی فتوات بو
 بدهن و دیسان فتوات بو بدهن و بلین: بیکه . چونکه موسولمانی نه او نه و که سه یه واز
 له گومانلیکراو بیتنی، نه وه ک تووشی حه رام بی صلى الله عليه وسلم عَنْ عَطِيَّةِ السَّعْدِيِّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم
 قَالَ: لَا يَلْبِغُ الْعَبْدُ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُتَّقِينَ حَتَّى يَدَعَ مَا لَا بَأْسَ بِهِ حَذْرًا مِمَّا بِهِ الْبَأْسُ ﴿
 رواهُ التِّرْمِذِيُّ، وَاثَهُ: بَهْنَدَهُ نَاكَاتَهُ پله ی له خواترسان تا واز له شتی و نه هینتی: که
 به کردنی زیانی پی ناگا، نه وه ک تووشی شتیکی و ابی: که زیانی پی بگه یه نی.

حدیث صحیح رویناه فی مسندی الإمامین: أحمد بن حنبل، والدأرمی، یاسناد جید.

بهائی: زقر جار به لیدانی دل، مروؤ به خوی له زانای نایینی باشتر نه زانی: نایا نه م شته باشه، یان خرابه؟ چونکه زانای نایینی ناو دل نایینی و له سهر ناشکرای فتوا نه دا، بگه ریوه بو حدیسی (۱۱ و ۱۶).

(حدیث صحیح) حدیسیکی راسته (رویناه فی مسندی الإمامین) گپراونه ته وه له کتیبی نه م دوو نیمامه:

یه که م: (أحمد بن حنبل) نیمام (نه حمه د) ی کورپی (هه نهل) خوا لئی پازی بی، یه کیکه له و چوار زانایانه ی سهر مه زه ب، له سالی (۱۶۴) له دایک بووه، له سالی (۲۴۱) ی کورچی له ته م نه ی (۷۷) سالی دا له (به غذا) وه فاتی کردوه، له ژسانی خوی دا زقر نازارو به ندیخانه ی بینویه له بهر خواپه رستی، به زوری له لای نیمامی (شافعی) ی خویندوه، نه ویش ده رسی به نیمامی (بوخاری) و (موسلم) و (نه بوداود) گوتوه.

دوو هم: (والدأرمی) نیمام (عبدالله) ی (داره می) سه مه رقه ندی یه، یه کیکه له زانا به رزه کانی حدیسی، له سالی (۱۸۱) له دایک بووه، له سالی (۲۵۵) وه فاتی کردوه و، ماموستای نیمام (موسلم) و (تیرمزی) و (نه بوداود) بووه. خوابه له هه مووان پازی به، امین. (یاسناد جید) ریگای حدیسه که زقر باشه.

نینجا بزانه: له دوی جی به جی کردنی مافی خوا، چاکه له گه ل دایک و باوک و خزمان له گشت چاکه یه که وره تره ﴿عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ ﷺ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَنْ أْبْرُ؟ قَالَ: أُمَّكَ... ثُمَّ أُمَّكَ... ثُمَّ أُمَّكَ... ثُمَّ أَبَاكَ، ثُمَّ الْأَقْرَبَ فَأَلْقَرَبَ﴾ رواه أبوداود، واته: نه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ له گه ل کی چاکه بکه م؟ له وه لاما سی جار فه رموی: له گه ل دایکت، نینجا له گه ل باوکت، نینجا له گه ل خزمی نزیکتر، نینجا، نینجا...

﴿چه ند تیگه یشتنیک له م حدیسه دا﴾

۱- (اسْتَفْتِ قَلْبَكَ): هر کاتیک زانایه کی نایینی باوه ریپیکراو (فتوا) ی بو دای، له راستی نه م (فتوا) یه ش دنیا بوی، هیچ زانای تریش به پیچه وانه (فتوا) ی تری نه دا، توش ره فتار به م (فتوا) یه بکه، نه گه ر (فتوا) یه که به هه له ش بوو، تو تاوانبار نابی، پیغه مبه ری ﷺ نه فه رموی: ﴿مَنْ أَفْنِي بغير علمٍ كَانَ إِثْمُهُ عَلَيَّ مَنْ أَفْتَاهُ﴾ رواه أبوداود، هر که سیک (فتوا) ی ناراستی بو درا، نه وه تاوانه که ی له سهر (فتوا) ده ره که یه.

جا نه گه ر هاتوو زانایه کی تر (فتوا) یه کی به پیچه وانه ی نه م (فتوا) یه ی دایی، واجب

(الْحَدِيثُ الثَّامِنُ وَالْعَشْرُونَ: وَصِيَّةُ النَّبِيِّ ﷺ لِأَصْحَابِهِ)

﴿عَنْ أَبِي نَجِيحِ الْعَرْبِيَّاضِ بْنِ سَارِيَةَ السَّلْمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: وَعَظَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَوْعِظَةً وَجَلَّتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ،﴾

هول بدهی تا کو راستیت بؤ دهریکه وئی، جا نه گهر راستیت بؤ دهرنه کهوت و سهرت لی شیوا، بؤ به رژه وهندی نایینه کهت (فتوا) ی حیرام وهر بگره و کاره که مه که؟ چونکه بووه ته (شبهات)، بگه ریوه حدیسی (۶ و ۱۱).

۲- (وَإِنْ أَفْأَكَ النَّاسُ وَأَفْأَكَ) : نهی موسولمانی به ریژ: زؤر ناگاداریه زؤر ناگاداریه: هه موو جوره زانایه که مافی (فتوا) دانی نیه، به لکو نه و که سهی (فتوا) نه دا، نه بی له شه ری نیسلام شاره زا بین، که وایوو: نه گهر که سیک قوربان و حدیسی زؤری له بهر بوو، به لام له شه ری نیسلام شاره زا نه بو، نه وه ته نها بؤی هه یه بانگه وازی نیسلامی بکا، بؤی دروست نیه (فتوا) بدا، هه روه کو پزیشکی ددان بؤی نیه ده ستکاری چاو بکا.

که وایوو: هه ر که سیک له سنوری زانستی تاییهت به خؤی نه وه ستی و به نه زانی بیجیته ناو زانستی کی تر، نه وه خؤی شی گومرا نه بین و خه لکیش گومرا نه کا، هه روه ک پیغه مبه ر ﷺ نه فه رموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ مِنَ النَّاسِ، وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ، حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ عَالِمٌ اتَّخَذَ النَّاسُ رُؤُوسًا جُهَالًا فَسُئِلُوا فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا﴾ رواه الشيخان، واته: خؤای گه وره زانستی نایینی به و جوره لانا با: که له سینهی خه لکی دهری نی، به لام به هؤی مردنی زانایانی نایینی زانست لانه با، تا وای لی دی: زانای نایینی نامیتن، جا نه م خه لکه هه ر که سه گه وره و سه ر کرده یه کی نه زان بؤ خؤی دانه نی و پرساری نایینیان لی ته کری، نه وانیش به نه زانی (فتوا) نه دن، به م (فتوا) یه به خؤیان گومرا نه بین و خه لکیش گومرا نه که ن.

که وایوو: نامؤزگاریت نه که م: زؤر زؤر له مامؤستا و نه میره کانی نه م سه رده مه بترسه و نه م حدیسه هه ر له بهر چاوت بین! چونکه (گورگی فیل باز له ناو پیسته ی مه ر دایه).

﴿حدیسی بیست و هه شتم: نامؤزگاری پیغه مبه ر ﷺ بؤ سه حابه کان﴾

(عَنْ أَبِي نَجِيحِ الْعَرْبِيَّاضِ بْنِ سَارِيَةَ السَّلْمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ (عربیاض) ی کوری (ساریه)، یه کی که له سه حابه ی پیغه مبه ر ﷺ چواره مین که س بوو: که له (مه که که) ی پیروز موسولمان بووه، (۳۱) حدیسی گیزاونه وه، له سالی (۷۵) ی کوچی وه فاتی کرده. خوای لی دانی بین.

(قال) فه رموی: (وَاعْظَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ) پیغه مبه ر ﷺ نامؤزگاریه کی کردین له دوی نویژی به یانی (مَوْعِظَةً: وَجَلَّتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ) نامؤزگاریه که نه وه نده به نرخ بوو: دلی

وَدَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ، فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَأَنَّهُا مَوْعِظَةٌ مُودَعٌ فَأَوْصِنَا. قَالَ ﷺ: أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ، وَإِنْ تَأَمَّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ، وَإِنَّهُ مِنْ يَعْشُ مِنْكُمْ فَسِيرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا، فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمُهَدِّدِينَ،

پی نه هاته ترسان (وَدَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ) چاوی پی نه هاته گریان و فرمیسکی نه باراند (فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ) جا نیمه ش گوتمان: نهی پیغه مبهری خوا ﷺ (كَأَنَّهُا مَوْعِظَةٌ مُودَعٌ) له و نامورگاریهت و ا دهرده کهوی: نامورگاری مالتاواپی بی، چونکه زرد بایه خی پی نه دهی (فَأَوْصِنَا) که و ابوو: چ فرمانیکت هه به پیمان رابگه به نه.

(قَالَ: أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ) پیغه مبهری ﷺ فرموی: نامورگاریتان نه که م له خوا بترسن و له فرمانی دهرنه چن (وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ) هه روه ها فرمانتان نه ده می: که گوئی ریه آل بن بو که وره کانتان و له فرمانیان دهرنه چن (وَإِنْ تَأَمَّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ) هه رچه نده که وره تان قوله ره شیکی حه به شی بی هه ر له فرمانی دهرمه چون.

چونکه پیویسته هه موو که س له م دونه یاه که وره و سه ردارنکی هه بی بو نه وهی کاروبار ریک بکه وی، جا نه گه ر بو نه و که وره یه گوئی ریه آل نه بین و له فرمانی دهرچین، کاروبار ریک ناکه وی و کومه آل تیک نه چن، بوی پیغه مبهری ﷺ نه فرموی: ﴿مَنْ خَرَجَ مِنَ الطَّاعَةِ وَفَارَقَ الْجَمَاعَةَ ثُمَّ مَاتَ، مَاتَ مَيِّتَةً جَاهِلِيَّةً﴾ رواه مسلم، هه ر که س له فرمانی که وره ی خوی دهرچن و له کومه لی موسولمانان جیا بیته وه، نینجا بمری، وه ک مردنی (جاهلیة) نه مری، واته: جیاوازی نیه: له گه آل لایه نه نانیسلامه کان له شیوهی مردنیا.

ناگاداری: مه رجی گوئی ریه لی و له فرمان دهرنه چون نه وه یه: که دژ به شهریه تی نیسلام فرمان نهدا، نه گه ر به پیچه وانه ی شهر فرمانی دهرکرد، توش له دژی راپه ره و دروست نیه به قسه ی بکه ی.

(وَإِنَّهُ مِنْ يَعْشُ مِنْكُمْ) به راستی هه ر یه کیکتان له دوا ی من بمینتی (فَسِيرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا) په رته وازه و ناکوکیه کی زرد نه بینتی، له نیوان موسولماناندا.

(فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي) جا نه گه ر نیوه که یشتنه نه و ناکوکیه، ده ست به یاساو رینگای من بگرن (وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ) هه روه ها ده ست به رینگا و ره وشتی هه ر چوار خه لیفه کانی من بگرن. واته: هه ر چوار جینیشه کانی پیغه مبهری ﷺ: که نیمامی (أبو بکر) و نیمامی (عمر) و نیمامی (عثمان) و نیمامی (علی) (الرَّاشِدِينَ) نه و چوارانه له سه ر رینگای منن (الْمُهَدِّدِينَ) نه وان شاره زای رینگای راستن.

واته: نه گه ر نه و چوارانه، یان یه کیک له وان فرمانیکیان دهرکرد، پیویسته به قسه ی

عَضُوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِدِ، وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ ﴿﴾
 رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ

ئەوان بکری زیاتر لە فرمانی سەحابەکانی تر، خواڵیان رازی سە، جا لە و چوارانەش فرمانی ئیمامی (أبو بکر) و ئیمامی (عمر) لە هەموویان لە پێشترە، چونکە پێغەمبەر ﷺ ئە فرموی: ﴿اِقْتَدُوا بِاللَّذِينَ مِنْ بَعْدِي: أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ﴾ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، شَوِين ئە و دوو (خليفة) یە بکەون کە لە دواى من دین: کە (أبو بکر) و (عمر) ن.

ئینجا بزانه: مەبەست بە سوننەتی پێغەمبەر ﷺ لێرەدا قورپان و حەدیسە، مەبەست بە سوننەتی هەر چوار خەلیفەکان روونکردنەو هە ئێوانە و تیکە یشتنی ئەوانە لە قورپان و حەدیس، چونکە ئەوان لە هەموو کەس لە ئایینی ئیسلام شارەزاترن، لە بەر ئەو پێغەمبەر ﷺ فرموی: (عَضُوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِدِ) یاسای ئەو چوار خەلیفانە بە ددان بگزن و بەری مە دەن.

(وَإِيَّاكُمْ) زۆر ناگاداری خۆتان بن (وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ) خۆتان دوور بخەنەو لە و شتانەى لە ئایینی ئیسلام بە پەیدا ئەکرین و ناوی ئایینیان لێ ئەندرئ، چونکە ئەوانە بیدعەنە (فَإِنَّ كُلَّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ) هەرچی بیدعە هەبە: هەمووی ئەبیتە سەر لێشێوان و گومرایی (رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ) ئیمام (أبو داود) و (تیرمزی) گێراویە تیانەو ه.

پیناسە: بیدعە: بە پەیدا کردنی شتیکی تازە یە لە ئایینی ئیسلام، بە بئى فرمانی خوا و پێغەمبەر ﷺ.

روون کردنەو هە: بیدعە دوو بەشە: ١- قەبیحە، واتە: ناشیرین. ٢- حەسەنە، واتە: جوان. هەر شتیکی لە قورپان و حەدیس رینگای بۆ نە دۆزیتەو هە بیدعەى قەبیحە یە و حەرەمە ئیشی پێ بکری. ئەگەر رینگای بۆ دۆزرایەو هە ئەمە بیدعەى حەسەنە یە و دروستە و خێرە ئیشی پێ بکری. بە لگە:

پێغەمبەر ﷺ فرمویەتی: ﴿مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً فَلَهُ أَجْرُهَا وَأَجْرُ مَنْ عَمَلَ بِهَا، وَمَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً سَيِّئَةً كَانَ عَلَيْهِ وِزْرُهَا وَوِزْرُ مَنْ عَمَلَ بِهَا﴾ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، واتە: هەر کەس لە ئیسلامدا پەوشت و یاسایەکی باش دابنئ ئەو پاداشی خۆی هەبە، بە قەد ئەوانەى پەفتاریشی پێ ئەکەن پاداشی هەبە، وە هەر کەسێک لە ئیسلامدا یاسایەکی ناشیرین دابنئ، ئەمە تاوانی خۆی هەبە و بە قەد ئەوانەى پەفتاریشی پێ ئەکەن تاوانی بۆ ئەنووسری.

نهم حدیسه پارچه‌یه‌ک بوو له حدیسیکی دریژ، که نیمام (موسلیم) گپراویه تیه‌وه. واتهی (سنّ) نه‌وهایه: شتیك نه‌بویئ و تازه په‌یدا بکریئ، له‌گه‌ل واتهی (بدعة) یه‌ک نه‌گریته‌وه، که‌وابوو: بیدعه دوو به‌شه، وه‌کو گوتمان.

بؤوینه: چاپکردنی قورپان و حدیس، هه‌روه‌ها کۆکردنه‌وه‌ی قورپان و حدیس، سه‌رو بۆر و ژیر کردنی قورپان، هه‌موویان بیدعه‌ی حه‌سه‌نه‌یه، ئه‌و که‌سه‌ی یه‌که‌م جار ئه‌و یاسایه‌ی داناوه‌ خیری هه‌یه، چونکه له‌ کاتی خۆی پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمانی داوه به‌ نووسینه‌وه‌ی قورپان و حدیس، ئه‌و بیدعه‌یه نه‌چیته ژیر ئه‌و فه‌رمانه‌و نه‌بیته (حسنة)، واته: جوان و باش. وه‌رگپراپی ته‌فسیری قورپان و حدیس بۆ هه‌ر زمانیک، بیدعه‌ی (حسنة) یه‌ چونکه نه‌چیته ژیر ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُنْذِرَهُمْ﴾ واته: هه‌ر پیغه‌مبه‌رێکمان نارده‌بئ به‌ زمانی نه‌ته‌وه‌ی خۆی ناردمانه، تا فه‌رمانی خویان بۆ پوون بکاته‌وه.

هه‌ر پارتایه‌تی و کۆمه‌لیک و هه‌ر رێکخراویک هه‌بئ، به‌ هه‌ر ناویک بئ، که بۆ ئیسلامی راسته‌قینه نه‌بئ، به‌ (بدعة قبیحة) دانه‌ندریئ، له‌ به‌ر ئایه‌تی ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا السَّبِيلَ فَتَفْرَقَ بَكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ﴾ واته: به‌ دوا‌ی رێچه‌کان مه‌که‌ون، چونکه په‌رته‌وازه‌تان بئ ته‌که‌نو له‌ رێگای خوا لاتان نه‌ده‌ن.

جا ئه‌ی موسولمانی خۆشه‌ویست: بۆیئ لی‌ره دریژه‌م پئ دا چونکه زۆر له‌ لاوانی موسولمان پله‌ی خۆینده‌واری و شاره‌زایی ئایینیان نزمه، زۆریش دلسۆزی ئایین، له‌ به‌ر نه‌وه هه‌ر شتی ببینن نه‌لین: بیدعه‌یه. چونکه مانای بیدعه نازانن و له‌ زانستی ئایین چه‌ند ئایه‌ت و حدیسیک نه‌زانن و به‌مه‌ لی‌ی پال نه‌ده‌نه‌وه، له‌مه‌ زیاتر هیتزیکی وایان نیه به‌لگه‌ی بیدعه له‌ قورپان، یان حدیس، بدۆزنه‌وه: ئایا باشه، یان خراپه‌؟ به‌لام به‌ هه‌ر جۆر، ئیستا بیدعه‌ی قه‌بیحه‌ گه‌لیک زۆرن و له‌ سه‌ر ئیسلام نه‌ژمیردرین، خواو پیغه‌مبه‌ر ﷺ لی‌یان نارازین. بگه‌رپوه بۆ حدیسی (ه)م.

﴿چه‌ند تیگه‌یشتنیك لهم حدیسه‌دا﴾

١- (السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ): **بزانه:** بۆ گوێرایه‌لی و پانه‌په‌رین له‌ دژی کاربه‌ده‌سته‌کانمان، پیغه‌مبه‌ر ﷺ چوار مه‌رجی داناون:

یه‌که‌م: ﴿إِلَّا أَنْ تَرَوْا كُفْرًا بَوَاحًا﴾ رواه‌ الشَّيْخَان، له‌ دژیان رامه‌په‌رین مه‌گه‌ر کافر بوونیکی ناشکرا ببینن.

(الْحَدِيثُ التَّاسِعُ وَالْعَشْرُونَ: طُرُقُ الْجَنَّةِ كَثِيرَةٌ)

﴿عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ﴾

دووم: ﴿إِذَا أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ فَلَا سَمْعَ وَلَا طَاعَةَ﴾ رواه الشيخان، هر کاتیک فرمانی به خرابه پی‌کرا، گوئیایه‌لی دروست نیه.

سئیه: ﴿يَقُودُكُمْ بَكْتَابِ اللَّهِ﴾ رواه مُسْلِمٌ، گوئیایه‌لی کاربه‌دهست بن، نه‌گه‌رئه‌م خه‌لکه‌ی به‌قورپان، واته: به‌شهریعتی‌نیسلام به‌پئوه‌نه‌برد.

چوارهم: ﴿مَا أَقَامُوا فِيكُمْ الصَّلَاةَ﴾ رواه مُسْلِمٌ، له‌دزیان‌رامه‌په‌رن، هه‌تا‌نویژله‌گه‌ل‌نیوه‌دا‌نه‌که‌ن‌و‌فرمان‌به‌نویژ‌نه‌که‌ن.

۲- (فَسِيرِي اخْتِلَافًا كَثِيرًا): ده‌رباره‌ی‌ئه‌م‌په‌رت‌ه‌وازه‌یه‌پیغهمبه‌رﷺ‌نه‌فرموی: ﴿تَفْتَرِقُ هَذِهِ الْأُمَّةَ عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً كُلُّهَا فِي النَّارِ إِلَّا وَاحِدَةً: وَهِيَ الْجَمَاعَةُ، وَفِي رِوَايَةٍ: مَا أَنَا عَلَيْهِ الْيَوْمَ وَأَصْحَابِي﴾ رواه الترمذی والحاکم، ئه‌م‌ئوممه‌ته‌ی‌من‌په‌رت‌ه‌وازه‌نه‌بی‌و‌نه‌بیته‌حه‌فتا‌وسئ‌گروه، گشتیان‌هه‌له‌نه‌و‌ئه‌چنه‌دوزه‌خ، ته‌نها‌یه‌کیکیان‌نه‌بی: که‌کومه‌لی‌گه‌وره‌یه‌-واته: (اهل‌السنة‌والجماعة)‌یه‌-که‌له‌سه‌ر‌پئیازی‌نیستای‌من‌و‌سه‌حابه‌کانی‌منه.

که‌وابوو: ئه‌ی‌موسولمانی‌به‌پیز: زؤر‌ناگاداری‌خوت‌به، ئه‌م‌حه‌فتا‌و‌دو‌گروه‌گومرا‌بووه‌فیلت‌لی‌ته‌که‌ن‌و‌به‌ناوی‌ثایین‌ته‌فره‌ت‌نه‌دن، چونکه‌زؤر‌له‌سه‌ر‌کرده‌و‌نه‌ندامانی‌ئه‌م‌گروهانه‌بو‌به‌رزه‌وه‌ندی‌گروه‌که‌یان‌قسه‌ی‌سه‌ر‌قوز‌و‌بن‌ئالوز‌ئه‌که‌ن، ده‌مارگیری‌(حزبی‌و‌مذهبی‌و‌ای‌لی‌کردون‌فتوا‌ی‌سه‌ر‌کرده‌کانی‌خویان‌پی‌باشتره‌له‌فرموده‌ی‌هر‌چوار‌خليفة)‌کان.

ئینجا‌تا‌کو‌له‌داوی‌ئه‌م‌فیتل‌بازانه‌پزگار‌بیی، بو‌پوونکرده‌وه‌ی‌پئیازی‌پیغهمبه‌رﷺ‌هر‌چوار‌(خليفة)‌کان‌بگه‌پئوه‌سه‌ر‌پوونکرده‌وه‌ی‌زانایانی‌سه‌ده‌کانی‌یه‌که‌م‌و‌دووم‌وسئیه‌م، که‌پئیان‌ئه‌گوتری: (السلف‌الصالح)، پیغهمبه‌رﷺ‌شاهیدی‌بو‌داون.

ناگاداری: وشه‌ی‌(هذه‌الامة)‌وا‌ئه‌گه‌یه‌نی: که‌ئه‌م‌حه‌فتا‌وسئیه، گروهی‌ثایینین، نه‌ک‌(علمانی)؟ چونکه‌ئه‌وان‌به‌شهرعی‌نیسلام‌ره‌فتار‌ناکه‌ن.

﴿حَدِيثِي بِيَسْتِ وَنُؤِيهِم: رِيكَايَ بِيَهْهَشْتِ زُورِن﴾

(عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ) موعازی‌کوری‌جه‌بل‌فرموی: (قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ) گوتم‌ئه‌ی‌پیغهمبه‌ری‌خوارﷺ (أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ) کرده‌وه‌یه‌کم‌پی‌بلی (يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ)

وَيُبَاعِدُنِي عَنِ النَّارِ؟ قَالَ ﷺ: لَقَدْ سَأَلْتَ عَنْ عَظِيمٍ وَإِنَّهُ لَيْسَ عَلَى مَنْ سَهَّلَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ: تَعْبُدُ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ، وَتَحُجُّ الْبَيْتَ. ثُمَّ قَالَ ﷺ: أَلَا أَدُلُّكَ عَلَىٰ أَبْوَابِ الْخَيْرِ؟ الصَّوْمُ جُنَّةٌ، وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ كَمَا يُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ، وَصَلَاةُ الرَّجُلِ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ، ثُمَّ تَلَا (تَتَجَاوَىٰ جُنُوبَهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ) حَتَّىٰ بَلَغَ (يَعْمَلُونَ)،

نه و کرده و به بمباته به هشت (وَيُبَاعِدُنِي عَنِ النَّارِ) وه له ناگری دوزهخ دووم بخاته وه؟ (قَالَ: لَقَدْ سَأَلْتَ عَنْ عَظِيمٍ) پیغمبر ﷺ فهرموی: به راستی دهر باره ی شتیکی زور گرنگو گه وره پرسیارت کرد (وَإِنَّهُ لَيْسَ عَلَىٰ مَنْ سَهَّلَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ) وه نه و کرده وه یه ش زور ناسانه بو که سیک: که خوا بو ی ناسان بکاو یارمه تی بدا.

نینجا پیغمبر ﷺ کرده وه که ی بو پوون کرده وه و فهرموی: (تَعْبُدُ اللَّهَ) ته نها هر خوا به رسته (وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا) وه هیچ شتیکی مه که به هاویه ش بو خوا و کرده وه ی باشت به دلسوزیه وه هر بو خوا بی (وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ) نویژ بکه (وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ) زه کات بده (وَتَصُومُ رَمَضَانَ) مانگی ره مه زان به روزه و به (وَتَحُجُّ الْبَيْتَ) حه جی مالی خوا بکه.

(ثُمَّ قَالَ) نینجا پیغمبر ﷺ فهرموی: (أَلَا أَدُلُّكَ عَلَىٰ أَبْوَابِ الْخَيْرِ) نه ی موعاز، نایا پیّت خۆشه چه ند ریگایه کی چاکه ت بی بلیم؟

(الصَّوْمُ جُنَّةٌ) روزه و گرتنی سوننه ت پاریزه ره بو تو له ناگری دوزهخ (وَالصَّدَقَةُ) خیرکردن (تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ) گوناھی بچوک لانه با (كَمَا يُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ) هر وه ک ناو ناگر نه کورژنیتته وه.

بزانه: گوناھی گه وره به خیرکردن لاناچی و نه بی توبه بکا، وه نه و گوناها نه ی به یوه نندیان به ناده میزاده وه هه یه: جا گه وره بی، یان بچوک، نه بی خاوه نه که ی پازی بکا و توبه ش بکا، نه گینا: لاناچی. بکه پیوه بو حه دیسی (۱۸).

(وَصَلَاةُ الرَّجُلِ) نویژ کردنی مروؤ (مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ) له ناوه ندی شه وه وه، له ریگا چاکه کانه و دروشمی پیاوچا کانه (ثُمَّ تَلَا) نینجا پیغمبر ﷺ بو به لگه هینانه وه له سه ر پیاوچاکی نه و که سه ی که به شه و نویژ نه کا، نه م دوو نایه ته ی خوینده وه:

﴿تَتَجَاوَىٰ جُنُوبَهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ﴾ ته نیشته کانیا ن جیا نه بیته وه له یاتاخی نوستن، واته: له خه وه لئه ستن به شه و ﴿يَدْعُونَ رَبَّهُمْ﴾ خوی خویان نه به رستن و شه و نویژ نه که ن ﴿خَوْفًا﴾ له ترسی دوزهخ ﴿وَطَمَعًا﴾ وه به ته مای به هشتن ﴿وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ﴾ نه و مالی داومانه به وان، هه ندیکی نه دهنه فه قیر وه هزار و له ریگای چاکه

ثُمَّ قَالَ ﷺ: أَلَا أُخْبِرُكَ بِرَأْسِ الْأَمْرِ وَعَمُودِهِ وَذُرْوَةِ سَنَامِهِ؟ قُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ. قَالَ ﷺ: رَأْسُ الْأَمْرِ الْإِسْلَامُ، وَعَمُودُهُ الصَّلَاةُ، وَذُرْوَةُ سَنَامِهِ الْجِهَادُ،

سهرقی نه کن ﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ﴾ کهس نازانی ﴿مَا أَخْفَى لَهُمْ﴾ نه وهی له به ههشت بویان ناماده کراوه ﴿مِنْ قِرَّةِ أَعْيُنٍ﴾ له وهی چاوی پیئی خوش نه بیئی ﴿جِزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ نه وهش پاداشی نه و کرده وه باشانه یه: که له دونیادا نه یانکرد.

نه ی موسولمان: خواپه رستی له شه وی دا خیری زیاتره له هه موو کاتیکی تر، له هه مووش خیرتر نویژکردنی شه وه، ئینجا نه گهر پیش نوستن نویژ بکه ی پیئی نه گوتری: (شه ونویژ). نه گهر له نوای نوستن بیکی پیئی نه گوتری: (تهجد). نه مه یان له هه موویان گهره تره، وه لای که می شه ونویژ و ته هه ججود: دوو ره کاته، به ناوی شه ونویژ، یان ته هه ججود لای زور: هه تا به یان نه دا هه ر نویژ بکه،

ئینجا نه گهر ناتوانی نویژ بکه ی، قورپان بخوینه، نه گهر نا: زیکری خوا بکه و بوعا بکه، وه (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ) له کاتی پاشیودا، له هه موو زیکری خیری زیاتره، هه ر چینیکی له وانه ی گوتمان بیکی خیری خواپه رستی شهوت بو نه نووسری و وه بهر نه و دوو نایه ته نه کوی.

(ثُمَّ قَالَ) ئینجا پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: (أَلَا أُخْبِرُكَ بِرَأْسِ الْأَمْرِ) نایا بیته بلیم سهری هه موو خواپه رستی به ک چییه و (وَعَمُودِهِ) کوله گی نایین چییه و (وَذِرْوَةِ سَنَامِهِ) به رزترین لووتکه ی نایین چییه؟

(قُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ) گوتم به لئی نه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ پییم بلئی (قَالَ) پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: (رَأْسُ الْأَمْرِ الْإِسْلَامُ) سهری هه موو کاریک ئیسلامبوونه و بیروباوه ری ته واوه: به خوا و پیغه مبه ر ﷺ (وَعَمُودُهُ الصَّلَاةُ) کوله گی نایین نویژکردنه (وَذِرْوَةُ سَنَامِهِ) لووتکه ی هه ره به رزی نایین (الْجِهَادُ) تیکوشانه بو به رزکردنه وه ی ئیسلام: به گیان و به مال و به زمان.

به لام تیکوشانی چه کدارانه - که پیئی نه گوتری: (غزا) - له هه موویان خیرتره، چونکه گیانی خوی نه فروشیتته خوی گهره و به هه شتی لوه نه گری، پیغه مبه ر ﷺ نه فه رموی: ﴿مَا تَرَكَ قَوْمَ الْجِهَادِ إِلَّا عَمَّهُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ﴾ رواه الطبرانی، هه ر نه ته وه به ک واز له (جهاد) واته: له تیکوشانی ریگای خوا بیئی، خوی گهره به تیکرایی تووشی نازارو ژیرده سته یان نه کا.

(جهاد) واته: تیکوشان له ریگای خوا، پیویسته بو لابرینی ده سته لاتی تاغوت و

ثُمَّ قَالَ ﷺ: أَلَا أُخْبِرُكَ بِمَلَاكٍ ذَلِكَ كُلُّهُ؟ قُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ. فَأَخَذَ ﷺ بِلِسَانِهِ وَقَالَ: كَفَّ عَلَيْنِكَ هَذَا. فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ وَإِنَّا لَمُؤَاخِدُونَ بِمَا تَتَكَلَّمُ بِهِ؟ فَقَالَ ﷺ: تَكَلَّمْتُ أَمُّكَ! وَهَلْ يَكْبُ النَّاسُ فِي النَّارِ عَلَيَّ وَجُوهِهِمْ، أَوْ - قَالَ - عَلَيَّ مَنَآخِرِهِمْ.

تۆکه رانی کوفر و بۆ چه سپاندنی حوکمی خوا اه سهر زه مینى خوا و بزگار کردنی پیاو و ژنو مندالانى چه وسپندرایه وه، هه رکه سیک واز له جیهاد بیتی خوا ژێرده ستو سهر شوپری ئەکا، ناموس و ولاتیشی له دهست نه چیی، خو نه گهر به حوکمی کوفر پازی بئو حوکمی خوی نه وی، نه و که سه کافریش نه بی.

پزانه: هه موو سهر به رزی بۆ نه و که سه یه: که له ریگای خوا تی نه کوشی، نه وانهی نه لێن: ئیستا جیهاد سودی نیه، که وابوو پتیویست ناکا جیهاد بکری. یان نه لێن: ئایا جیهاد له کوئی بکه ین؟ خو کار به دهسته کان موسولمانن هه رچه ند حوکمیش به قورپان نه که ن، چونکه باوه رپیان به خوا و پیغه مبه ر ﷺ هه یه، وه له شکری نه وانیش زۆر موسولمانی تیدایه چونکه باوه رپیان به خوا و پیغه مبه ر ﷺ هه یه، چون بیانکوژین؟ له وه لامدا نه لێن: نه و کار به دهستانه ی ئیستا خویان سه پاندوه به سهر ولاتانی ئیسلامدا، هه موویان تۆکه ری کافره کانن، بویی حوکمی قورپان ناچه سپینن و دژ به هه موو پیشکه و تنیکی ئیسلام نه وه ستن و بایه خ به به دره وشتی نه دن، نه وه ی یارمه تی نه وانیش نه دا، وه کو نه وانه و نوێژ کردنه که ی سودی نیه. پروانه چه دیسی (۲۴).

(ثُمَّ قَالَ) دیسان پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: (أَلَا أُخْبِرُكَ بِمَلَاكٍ ذَلِكَ كُلُّهُ) ئایا پیت بلیم: شتیك هه یه: نه وه ی وتمان گشتی لی کو نه بیته وه؟

(قُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ) گوتم: به لئى نه ی پیغه مبه رى خوا ﷺ پیم بلئى. (فَأَخَذَ بِلِسَانِهِ) پیغه مبه ر ﷺ زوبانی خوی به دهست گرتو (ثُمَّ قَالَ) ئینجا فه رموی: (كَفَّ عَلَيْنِكَ هَذَا) خۆت له مه بیاریزه.

(فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ وَإِنَّا لَمُؤَاخِدُونَ بِمَا تَتَكَلَّمُ بِهِ؟) منیش گوتم نه ی پیغه مبه رى خوا ﷺ ئایا چون به هوی گفتوگومان سزا نه درین؟

(فَقَالَ: تَكَلَّمْتُ أَمُّكَ!) پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: دایکت بزرت بکا، چون نه مه نازانی! - (لیرهدا مه به ست نوعای خراب نیه و مه به ست سهر سوپمانه) - (وَهَلْ يَكْبُ النَّاسُ فِي النَّارِ) ئایا هیچ هویك هه یه که زۆرتیرینی نه و خه لکه فری بداته ناو ناگری دۆزه خ (عَلَيَّ وَجُوهِهِمْ، أَوْ قَالَ عَلَيَّ مَنَآخِرِهِمْ) که له سهر پووی خویان رابکیشیرینه ناو ناگر

إِلَّا حَصَانِدُ أَلْسِنَتِهِمْ؟﴾ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

(إِلَّا حَصَانِدُ أَلْسِنَتِهِمْ) تَهْنَأُ هُوَيْهَ كَهْ كَرْدَه وَهِي زُوبَانِيَانَه، كَه بِيءِي تَه چَه نُوَزَهخ، وَهَك قَسَمِي نَاشِيرِين وَ شَاهِدِي بَه دَرُوو دُوو زَمَانِي وَ جَنِيودَان وَ... هَتَد (رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ) تِيْمَامِي (تِرْمِذِي) كِيْرَويَه تِيَه وَه.

﴿ چَه نَد تِيْگَه يَشْتَنِيْكَ لَه م حَه دِيْسَه دَا ﴾

۱- (وَصَلَاةُ الرَّجُلِ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ): بِيْتَه مَبَرَّيْ كَرْدَه تَه فَرَمُوِي: ﴿عَلَيْكُمْ بِقِيَامِ اللَّيْلِ فَإِنَّهُ دَأْبُ الصَّالِحِينَ قَلْبُكُمْ، وَهُوَ قُرْبَةٌ إِلَى رَبِّكُمْ، وَمَكْفَرَةٌ لِلْسَيِّئَاتِ، وَمَنْهَأَةٌ لِلْإِثْمِ، وَمَطْرَدَةٌ لِلدَّاءِ عَنِ الْجَسَدِ﴾ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَحْمَدُ، نِيُوَه شَه وَنُوِيْزُ بَكَن، چُونَكَه شَه وَنُوِيْزُ بِيْشَه يِ بِيَاوچَاكَانِي بِيْش نِيُوَه يَه، لَه خَوَا نَزِيكَتَان تَه كَاتَه وَه، خِرَپَه كَانَتَان تَه سِرِيْتَه وَه، لَه گُونَاه كَرْدَن قَه دَه غَه تَان تَه كَا، دَه رَد لَه لَاشَه تَان دَه ر تَه كَا.

۲- (وَذِرْوَةٌ سَنَامِهِ الْجِهَادُ): تِيْمَامِي (الْأَنْرَعِيُّ) تَه وَ فَرَمُو دَه يَه ي هَه لِيْزَارِدَه: كَه (جِهَاد) لَه هَه مَوُو كَرْدَه وَه كَانِي مَرُوْء - لَه پَاش نِيْمَان - گَه وَرَه تَرَه، چُونَكَه پَرَسِيَار لَه بِيْتَه مَبَرَّيْ كَرْدَه: ﴿يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا يَعْدِلُ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ قَالَ: لَا تَسْتَطِيعُونَهُ. فَأَعَادُوا عَلَيْهِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا؟ كُلُّ ذَلِكَ يَقُولُ: لَا تَسْتَطِيعُونَهُ! ثُمَّ قَالَ: مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ الْقَائِمِ بَأَيَاتِ اللَّهِ لَا يَفْتُرُ مِنْ صَلَاةٍ وَلَا صِيَامٍ حَتَّى يَرْجِعَ الْمُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، تَه ي بِيْتَه مَبَرَّيْ خَوَايْ كَرْدَه وَه بَه قَه د (جِهَاد) خِيْرِي زَقْرَه؟ فَرَمُوِي: نَاتَوَانَن كَرْدَه وَه ي وَ بَكَن كَه بَه قَه د (جِهَاد) خِيْرِي زَقْرَه بِي. نِيْنَجَا دُوو جَار وَ سِي جَارِي تَر پَرَسِيَارِيَان لِي كَرْدَه وَه؟ تَه وِيْش هَه ر تَه ي فَرَمُو: نَاتَوَانَن. نِيْنَجَا فَرَمُوِي: خِيْرِي (مُجَاهِد) لَه رِيْگَا ي خَوَا، وَه كُو خِيْرِي تَه وَ كَه سَه يَه: بَه رَدَه وَام بَه پُوْذُوو بِي وَ شَه وَ نُوِيْزُ بَكَو قُورِنَان بَخُوِيْنِي، بَه جُوْرِيْكَ ي وَ: لَه نُوِيْزُو پُوْذُوو پَشُوو نَه دَا، تَا (مُجَاهِد) ي رِيْگَا ي خَوَا لَه (جِهَاد) هَه كَه ي تَه گَه رِيْتَه وَه.

هَه رَه هَا بِيَاوِيْكَ پَرَسِيَارِي لَه بِيْتَه مَبَرَّيْ كَرْدَه گُوْتِي: ﴿يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ قُتِلْتُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَتُكْفَرُ عَنِّي خَطَايَايَ؟ فَقَالَ: نَعَمْ، وَأَنْتَ صَابِرٌ مُحْتَسِبٌ مُقْبَلٌ غَيْرُ مُذْبِرٍ، إِلَّا الدِّينَ﴾ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، تَه ي بِيْتَه مَبَرَّيْ خَوَايْ تَا يَا تَه گَه ر لَه رِيْگَا ي خَوَا بَكُوْرِيْم وَ شَه هِيْد بِيْم، هَه مَوُو گُونَاه كَانَم لَانَه بَرْدَرِيْن؟ فَرَمُوِي: بَه لِي، بَه وَ مَه رَجَه ي: خُوْرَاگَر بِي وَ پَادَاشْتَت لَه خَوَا بُوِي وَ هَه لَمَه تَبَر بِي وَ هَه لَاتُوو نَه بِي، تَه نَهَا قَه رَز نَه بِي. وَتَه: جِگَه لَه قَه رَزِي نَادَه مِيْزَاد، خَوَا ي گَه وَرَه لَه گَشْت گُونَاه كَانِي (شَهِيْد) خُوْش تَه بِي.

(الْحَدِيثُ الثَّلَاثُونَ: أَوْامِرُ اللَّهِ وَنَوَاهِيهِ)

﴿عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُسَنِيِّ جُرْثُومِ ابْنِ نَاشِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى فَرَضَ فَرَائِضَ فَلَا تُضَيِّعُوهَا، وَحَدَّ حُدُودًا فَلَا تَعْتَدُوهَا، وَحَرَّمَ أَشْيَاءَ فَلَا تَنْتَهِكُوهَا، وَسَكَتَ عَنِ أَشْيَاءَ رَحْمَةً لَكُمْ غَيْرَ نَسْيَانٍ فَلَا تَبْحَثُوا عَنْهَا﴾

﴿حَدِيثِ سَيِّئِهِمْ: فَهَرْمَانُ وَقَدَدَغَهْ كِرَاوَهْ كَانِي خَوَا﴾

(عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُسَنِيِّ جُرْثُومِ ابْنِ نَاشِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ (ثَبُو ثَعْلَبَهُ) ي (خَوْشَهَنِي) يَهْ كَيْكَه لَهْ وَ سَهْ حَابَانَهْ ي پَهْ يَمَانِي بِن دَارَهْ كَهْ يَان دَاوَهْ تَهْ پَيَغَهْ مَبَر رَضِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ، (٤٠) حَهْ دَيْسِي كَيِرَاوَنَهْ وَه، لَهْ سَالِي (٧٥) كَوُجِي لَهْ شَام وَهْ فَاتِي كَرِدَهْ.

(عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَهْ پَيَغَهْ مَبَر رَضِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ نَهْ كَيِرِي تَهْ وَه: (قَالَ) پَيَغَهْ مَبَر رَضِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ فَهْ رَمُوِي: (إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى فَرَضَ فَرَائِضَ) خَوَا ي گَهْ وَرَهْ چَهْ نَدْ شَتِي كِي لَهْ سَهْر نِيَوَهْ وَاجِبْ كَرِدَهْ (فَلَا تُضَيِّعُوهَا) نِيَوَهْ ش لَهْ دَهْ سَتِيَان مَهْ دَهْ ن وَ جِي بَهْ جِيِيَان بَكَن.

پِيَنَاسَه: وَاجِبْ نَهْ وَهِيَه: لَهْ سَهْر كَرِنِي پَادَا شَتِي بَدْرِي تِي وَ لَهْ سَهْر نَهْ كَرِنِي سَزَا بَدْرِي: وَهْ كَ نُوِيَز، رُوژُو، زَهْ كَات... هَتَد.

(وَحَدَّ حُدُودًا) وَهْ خَوَا ي گَهْ وَرَهْ چَهْ نَدْ سَنُورِي كِي دَانَاوَه: بُو سَزَادَانِي خَهْ لَكْ لَهْ سَهْر هَهْ نَدِي كِ تَاوَان (فَلَا تَعْتَدُوهَا) لَهْ وَ سَنُورَهْ تِي مَهْ پَهْ پِن وَ زِيَا تَرِي مَهْ كَهْ ن وَهْ كَ سَزَا ي (زِيَنَا): سَهْ د دَارَه، سَزَا ي نَارَهْ قَخُور: چَل دَارَه، بُوخْتَان: هَهْ شَتَا دَارَه... هَتَد، بَهْ وَ جُورَهْ ي لَهْ شَهْرِي عَهْ تِي نِيَسْلَام دِيَار كِرَاوَه.

(وَحَرَّمَ أَشْيَاءَ) خَوَا ي گَهْ وَرَهْ چَهْ نَدْ شَتِي كِي قَهْ دَهْ غَهْ كَرِدَهْ وَ حَهْ رَامَهْ بِي كَهْ ن (فَلَا تَنْتَهِكُوهَا) قَهْ دَهْ غَهْ ي خَوَا مَهْ شَكِي تِن وَ نَزِي كِي نَهْ وَ حَهْ رَامَهْ مَهْ كَهْ ن، بَهْ هِي چَ جُورِي مَهْ ي كَهْ ن، وَهْ كَ زِيَنَا، نَارَهْ ق، قَوْمَار، شَاهِي دِي بَهْ دَرُو... هَتَد.

پِيَنَاسَه: حَهْ رَام نَهْ وَهِيَه لَهْ سَهْر كَرِنِي سَزَا بَدْرِي وَ بَهْ وَازِلِي هِي تَانِي پَادَا شَتِي بَدْرِي تِي لَهْ قِيَامَهْ ت.

(وَسَكَتَ عَنِ أَشْيَاءَ) خَوَا ي گَهْ وَرَهْ بِي دَهْ نَكِي لَهْ هَهْ نَدِي شَت كَرِدَهْ وَ بَاسِي حَهْ رَام وَ حَهْ لَالِي نَهْ وَ شَتَهْ ي نَهْ كَرِدَهْ (رَحْمَةً لَكُمْ) بَهْ زَهْ يِي بَهْ نِيَوَهْ دَا هَاتَهْ (غَيْرَ نَسْيَانٍ) وَ اتِي مَهْ گَهْ ن خَوَا لَهْ بِي رِي چُووَهْ بَاسِي بَكَا (فَلَا تَبْحَثُوا عَنْهَا) نِيَوَهْ ش لِي مَهْ كَوْلَنَهْ وَهْ وَ بَهْ دُوَا يَا مَهْ گَهْ رِي تِن.

كَهْ وَاتَه: پَرَسِيَارِي زِيَاد مَهْ كَهْ وَ مَهْ لِي نَهْ رِي بُو جِي حَهْ رَامَه؟ بُو جِي حَهْ لَالَه؟ بَهْ لَام نَهْ گَهْ ر

شتیکت له لا پوون نه بو نایا حه رهامه، یان حه لاله؟ بوؤ لای زانای نایینی پرسیار بکو به نه زانی نیشه که مه که.

(حَدِيثٌ حَسَنٌ، رَوَاهُ الدَّارِقُطْنِيُّ وَغَيْرُهُ) نيمامی (داره قوتنی) و چهند زانایه کی تر گتیراویه تیانوه، ثم زانایه ناوی (علی) کورپی (عمر) ه خه لکی گه ره کی (دار القطن) بوو له (به غدا)، له سالی (۲۰۶) کۆچی له دایک بووه، له (۲۸۵) وه فاتی کردوه، به کیکه له زانا به رزه کانی حه دیس.

ئینجا بزانه: هر که سیک کرده وه به کی حه رهام بکا، نه وه تورپه بی خوا نه بزوینتی بوؤ نه وه ی سزای بدا ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ يَغَارُ وَالْمُؤْمِنُ يَغَارُ، وَغَيْرَةُ اللَّهِ أَنْ يَأْتِيَ الْمُؤْمِنُ مَا حَرَّمَ اللَّهُ﴾ رواه الترمذی، واته: خوا غیره تی هیه و تورپه نه بی، موسولمانیش غیره تی هیه و تورپه نه بی، جا غیره ت و تورپه بوونی خوا به هوی نه وه یه: که موسولمان کرده وه به کی حه رهام بکا.

﴿چه ند تینگه یشتنیک له م حه دیسه دا﴾

۱- (إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى فَرَضَ فَرَائِضَ فَلَا تُضَيِّعُوهَا): بزانه: هر که سیک واجبیکی له دست چوو له کاتی خوی دا نه یکرد، واجبه قه زای بکاته وه، چونکه رسته ی (فَلَا تُضَيِّعُوهَا) وانه گه یه نی: هر که سیک بمری و واجبیکی له نه ستودا مابن، نه وه به له ده ستده ری مافی خوا ناو نه بری، که وایوو: هر که سیک واجبیکی له نه ستودا بی، دروست نیه خوی به سوننه ت خه ریک بکا، تا واجبه که نه داته وه، له حه دیسی پیغه مبه ردا ﷺ هاتوو: ﴿لَا تُقْبَلُ نَافِلَةٌ حَتَّى تُؤَدَّى الْفَرِيضَةُ﴾ رواه الإمام أحمد فی رسالة الصلاة، له لای خوا سوننه ت قبول ناکری، تا واجب به ته وای نه کری.

۲- (وَحَرَّمَ أَشْيَاءَ فَلَا تَنْتَهِكُوهَا): شکاندنی قه ده غه ی خوا به هیترترین هویه: بوؤ تورپه بوونی خوا، چونکه کردنی هر کاریکی حه رهام نه بیته نیشانه ی بی بایه خی و ریژ لی نه نان له خوی گه وره، ته ماشا بکه پیغه مبه ردا ﷺ نه فه رموی: ﴿لَا أَحَدٌ أُغْيِرُ مِنَ اللَّهِ، فَلِذَلِكَ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ﴾ رواه الشَّيْخَانُ، هیچ که س له خوا به غیره تر نیه، له بهر به غیره تی تاوانی ناشکرا و په نهانی حه رهام کردوه.

واته: هر که سیک تاوانیک بکا، خوا لی تی تورپه نه بی.

۳- (فَلَا تَبْخَثُوا عَنْهَا): به کیک له و شتانه ی خوا و پیغه مبه ردا ﷺ بی ده نگیان لی کردوه: زاتی خوی گه وره یه، پیغه مبه ردا ﷺ نه فه رموی: ﴿تَفَكَّرُوا فِي آيَةِ اللَّهِ، وَلَا تَفَكَّرُوا

(الْحَدِيثُ الْحَادِي وَالثَّلَاثُونَ: فِي الزُّهْدِ)

﴿عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ سَهْلِ بْنِ سَعْدِ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمَلْتُهُ أَحَبَّنِي اللَّهُ وَأَحَبَّنِي النَّاسُ؟ فَقَالَ ﷺ: اِرْهَدْ فِي الدُّنْيَا يُحِبَّكَ اللَّهُ، وَارْهَدْ فِيمَا عِنْدَ النَّاسِ يُحِبَّكَ النَّاسُ﴾

فِي اللَّهِ ﴿رواه الطبراني والبيهقي، بئر له چا که کان و دروستکراوه کانی خوا بکه نه وه، بئر له زاتی خوا مه که نه وه.

که و ابو: گفتوگو کردن ده رباره ی زاتی خوا، شوینی خوا، نهینی به کانی خوا، پیشه ی گومر ابو وه کانی (أهل البدعة والضلالة) به.

﴿حَدِيثِي سَيُوهِيكُمْ: وَارْهِنَان لِه دُونِي﴾

(عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ سَهْلِ بْنِ سَعْدِ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ (سهل) ی کورپی (سهعدی) (ساعیدی) خوا لییان رازی بی، سه حابه به، خه لکی (مه دینه) به، (۱۸۸) حدیسی گنراونه وه، له سالی (۸۸) ی کوجی له (مه دینه) وه فاتی کردوه.

(قَالَ) نه فرموی: (جاء رجل إلى النبي ﷺ) پیاویک هاته لای پیغه مبه ر ﷺ (فَقَالَ: دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ) پیاوه که گوتی: نه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ کاریکم بی نشان بده (إِذَا عَمَلْتُهُ) هر کاتیک نه و کاره م کرد (أَحَبَّنِي اللَّهُ وَأَحَبَّنِي النَّاسُ) خوی گوره خوخی بویم و خه لکیش خوخی بویم؟

(فَقَالَ: اِرْهَدْ فِي الدُّنْيَا) پیغه مبه ر ﷺ فرموی: واز له دونیا بینه و تنها به قه د پیویست مالی حه لال کۆ بکه وه - پروانه حدیسی (۴۰) - (يُحِبُّكَ اللَّهُ) خوی گوره خوخی نه وی.

وازهینان له دونیا نه مه به: چاوت له گوره بی نه بی، خۆت به پیاویکی زلو لیها توو دانه نی، نه وه ی دلت نه یه وی له حه لال گشتی نه ده ی تی، چاوت له دهستی که س نه بی، هه رده م مردن له به رچاوت بی، گیانی خۆت به خوا په رستی بیهیته سه ر.

(وَارْهَدْ فِيمَا عِنْدَ النَّاسِ) واز له و شتانه بینه: که له به ردهستی خه لکدایه (يُحِبُّكَ النَّاسُ) خه لکیش نه توی خوخی نه وی، چونکه دلی زور که س نه وه ایه: نه گه ر ته ماع له مالیان بکه ی، یان ته ماع له کاریان بکه ی رقیان لیت هه لئه ستنی و خوشیان ناوی و به چاوی سوک ته ماشات نه که ن، که و ابو: خو شو یستنی دونیا سه ری هه موو تاوانیکه، هر که سیک دونیای خوخی بو، له دوا رۆژدا زیانی لیته که وی، مروقی ژیر و هوشیار بو چه ند رۆژیکو دونیا خوخی ناشیرین ناکا له لای خوا و خه لک.

حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهَ وَغَيْرُهُ بِأَسَانِيدٍ حَسَنَةٍ.

(حَدِيثٌ حَسَنٌ، رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهَ وَغَيْرُهُ بِأَسَانِيدٍ حَسَنَةٍ) حدیسیکی جوانه، نیمام (نیین ماجه) و چند زانایه کی تر گتیراویه تیا نه وه.

(نیین ماجه) ناوی (محمد) کوپی (به زید) بوو، خه لکی (قه زوین) بوو، له سالی (۲۰۹) کی کوچی له دایک بووه، له (۲۷۲) وه فاتی کرپوه، به کیکه له زانایانی حدیس، خوا لی پازی بی.

نُيُنَجَا بِرَأْنِه: سوورپوون له سهر وه دهستهینانی مالی دونیاو هه ولدان بو پلهی بهرز نه بیته هوی له دهستچوونی زور له پلهی له خواترسان و خواپه رستی، چونکه نه م دله جیگای دوو هوی تیدا نابیته وه ﴿عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَا ذُبَّانٌ جَائِعَانِ أُرْسِلَا فِي غَنَمٍ بِأَفْسَدَ لَهَا مِنْ حَرْصِ الْمَرْءِ عَلَى الْمَالِ وَالشَّرَفِ لِدِينِهِ﴾ رواه الإمام أحمد، واته: دوو گورگی برسی که به ربدرینه ناو میگه له مه ریک، نه وهنده تیکی نادهن، وه کو سوورپوونی مروؤ له سهر کورکدنه وهی مال و وه دهستهینانی گه وره بی نایینه که ی لی تیک نه دا.

﴿چهند تیگه یشتنیک له م جه دیسه دا﴾

۱- (ازهد في الدنيا): پیغه مبه رﷺ نه فه رموی: ﴿انظروا إلى من هو أسفل منكم ولا تنظروا إلى من هو فوقكم، فهو أجدر أن لا تزدروا نعمة الله عليكم﴾ رواه مسلم، ته ماشای نه و که سه بکه ن که له نئوه به ره و خوارتره: له خزم و مال و جوانی، ته ماشای نه و که سه مه کن که له نئوه به سه ره وه تره: له خزم و مال و جوانی، وه ما باشتره، تا کو نیعمه ته کانی خواتان به سوکی نه یه ته به رچاو.

۲- (ازهد فيما عند الناس): پیغه مبه رﷺ نه فه رموی: ﴿اتق المحارم تكن أعبد الناس، وارض بما قسم الله لك تكن أغنى الناس، وأحسن إلى جارك تكن مؤمناً، وأحب للناس ما تحب لنفسك تكن مسلماً، ولا تكثر الضحك فإن كثرة الضحك تميت القلب﴾ رواه الترمذی، واته: خوت له حه رانه کان بپاریزه نه بیته خواپه رستترین که س، نه و به شهی خوا بوی داناوی پی پازی به نه بیته ده وله مه ندرتین که س، چاکه له گه ل دراوسیت بکه نه بیته نیماندارتکی ته واو، زور پیغه مه که نه چونکه زور پیکه نین دل نه مریتنی.

۳- (يحبك الله.. يحبك الناس): پیغه مبه رﷺ نه فه رموی: ﴿إن الله تعالى يقول يوم القيامة: أين المتحابون بجلالي؟ اليوم أظلمهم في ظلي يوم لا ظل إلا ظلي﴾ رواه مسلم، خوی گه وره له پوژی دواپی نه فه رموی: له کوین نه وانهی له دونیادا له بهر گه وره بی

(الْحَدِيثُ الثَّانِي وَالثَّلَاثُونَ: لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ)

﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ سَعْدِ بْنِ مَالِكِ بْنِ سِنَانَ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ﴾ حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالِدَارَقُطْنِيُّ وَغَيْرُهُمَا مُسْنَدًا، وَرَوَاهُ مَالِكٌ فِي الْمَوْطَأِ مُرْسَلًا عَنْ عَمْرٍو بْنِ بَحْيٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، فَأَسْقَطَ أَبُو سَعِيدٍ وَلَهُ طُرُقٌ يُقَوِّى بَعْضُهَا بَعْضًا.

من یہ کتیبیان خوش نهویست؟ نه مرو له سئبه ری عرشى خومیان دانه نیم، که جگه له سئبه ری عرشى خوم هیچ سئبه ریکی تر نه.

﴿حَدِيثُ سِي وَدُووم: زِيَانُ لَهُ نَيْسَلَامَدَا نِيَه﴾

(عَنْ أَبِي سَعِيدٍ سَعْدِ بْنِ مَالِكِ بْنِ سِنَانَ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه) (ثَبُو سَعِيدِى (خودرى) يَه كَيْتَكَه لَه سَه حَابَه كَانِي پَيْتَغَمْبَه رضي الله عنه، (١١٧٠) حَه دَيْسِي كَيْرَاوَنَه وَه، لَه سَالِي (٧٤) ي كَوِجِي لَه (مَه دِينَه) وَه فَاتِي كَرْدَه، بَه خَوِشِي خَه لَكِي (مَه دِينَه) بُوَه.

نَهَم (صَحَابَه) يَه نَه كَيْرِي تَه وَه: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ) پَيْتَغَمْبَه رضي الله عنه فَه رَمُوِي: (لَا ضَرَرَ) هِيچ زِيَان لِي دَانِي كَ لَه ثَابِي نِي سِلَامَدَا رَه وَه نِيَه: چ زِيَان لَه خَوْت بَدَه ي، چ لَه كَه سِي كِي تَر بُو نَه وَه ي سُو د بَه خَوْت بَغَا.

(وَلَا ضِرَارَ) هَه رَه وَه هَا: زِيَان لِي دَانِي خَه لَك رَه وَه نِيَه: بَا سُو دِي خَوِشِي تِي دَا نَه بِي، يَان لَه تَوَلَه ي زِيَانِي كَ زِيَانِي كِي تَرِي بِي شَه رَعِي لِي بَدَه ي، وَاتَه: لَه مَا قِي خَوِي زُو رَتَر زِيَانِي لِي دَا: وَه ك لَه جِيَاتِي بَه نَجَه يَه ك دَه سَتِي بِي رِي، يَان لَه جِيَاتِي دَه سَتِي كَ بِي كَوِزِي، وَاتَه: لَه سَنُورِي نِي سِلَام دَه رِچِي.

بَه لَام نَه كَر بَه رِزَه وَه نَدِي كَه وَرَه تَر بُو لَه وَ زِيَانَه، نَه مه رَه وَايَه: وَه ك دَه سَت بَرِي نِي دَر بُو پاراسَتِنِي مَالِي خَه لَك، دَار كَارِي كَر دَنِي زِيَا كَه ر بُو پاراسَتِنِي نَامُوس، يَان تَوَلَه وَه رَكْرَتِنِي كِي بَه كَوِزَه ي شَه رَعِي نِي سِلَام بُو: وَه ك چَا وَ بَه چَا وَ، دَه سَت بَه دَه سَت، نَه مَش رَه وَايَه.

(حَدِيثٌ حَسَنٌ، رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالِدَارَقُطْنِيُّ وَغَيْرُهُمَا مُسْنَدًا) حَه دَيْسِي كِي جَوَانَه وَ نِي مَام (نِي بِن مَاجَه) وَ (دَارَه قَوْتِنِي) وَ چَه نَدَانِي تَر كَيْرَاوِيَه تِيَانَه وَه.

(وَرَوَاهُ مَالِكٌ فِي الْمَوْطَأِ مُرْسَلًا عَنْ عَمْرٍو بْنِ بَحْيٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَأَسْقَطَ أَبُو سَعِيدٍ) هَه رَه وَه هَا نِي مَام (مَالِي ك) نَه م حَه دَيْسِي لَه كَتِي بَه كَه ي خَوِي كَه نَاوِي (مُوطَأ) بُو، كَيْرَا وَه تَه وَه وَ نَاوِي (نَه بُو سَعِيد) ي نَه هِي نَا وَه، كَه وَابُو: حَه دَيْسَه كَه لَا وَزَه، بَه لَام (وَلَهُ طُرُقٌ يُقَوِّى بَعْضُهَا بَعْضًا) حَه دَيْسَه كَه چَه نَد رِي كَا يَه كِي هَه نَه: يَه كَتَرِي بَه هِي ز

نه‌کن و ه‌دیسه‌که جوان نه‌بی و ئیشی پی‌نه‌کری، جا به‌کیک له‌م ریگایانه‌م
 ه‌دیسه‌یه: ﴿عَنْ أَبِي صَرْمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ ضَارَّ ضَارَّ اللَّهُ بِهِ وَمَنْ شَاقَّ
 شَاقَّ اللَّهُ عَلَيْهِ﴾ رواه الترمذی بسند حسن، واته: ه‌هرکه سیک زیان به‌خه‌لکی بگه‌یه‌نی
 خوا زیانی پی‌نه‌گه‌یه‌نی، وه ه‌هرکه سیک نازارو بارگرانی بخاته سه‌ر خه‌لکی خوا له
 قیامه‌ت باری گران نه‌کا.

ئیمام (مالیک) کوری (نه‌نه‌س)، به‌کیکه له‌ چوار زانایه‌کانی سه‌رمه‌زه‌بو به‌کیکه له
 زانایانی ه‌دیس، له‌ سالی (۹۲) له‌ (مه‌دینه) له‌ دایک بووه، له‌ سالی (۱۷۹) ی کۆچی
 له‌ (مه‌دینه) وه‌فاتی کردوه، مامۆستای ئیمامی (شافعی) بوو- حواله‌بیا باری پی-.

﴿چه‌ند تیگه‌یشتنیک له‌م ه‌دیسه‌دا﴾

بزانه: زانایانی شه‌رعزان له‌ سه‌ر بناغه‌ی نه‌م ه‌دیسه‌ی (لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ) چه‌ند
 (قاعدة) به‌کی (أصول الفقه) یان بنیات ناوه، وه‌کو:

۱- (الضَّرَرُ يُزَالُ) نه‌بی زیان لابدری: وه‌کو گه‌پاندنه‌وه‌ی شتی فرۆشراو نه‌گه‌ر
 ناته‌واو بوو، ه‌م خۆپاراستن له‌ هۆیه‌کانی نه‌خۆشی... ه‌تد.

۲- (الضَّرَرُ لَا يُزَالُ بِالضَّرْرِ) نابی زیان به‌ زیانیکه‌تر لابدری، وه‌کو: دروست نیه
 مرۆفی برسی خواردنی برسیکی‌تر بخوا و تووشی مردنی بکا، دروست نیه‌ پوو‌یار له
 زه‌ویه‌که‌ی خۆی لاداته‌ زه‌وی که‌سیکی‌تر... ه‌تد.

۳- (يُتَحَمَلُ الضَّرَرُ الْخَاصُّ لِدَفْعِ الضَّرْرِ الْعَامِّ) زیانی تاییه‌تی لی‌ته‌دری تا‌کو زیانی
 گشتی لابدری: وه‌کو برینی ده‌ستی دز، تا‌کو زیان له‌ مالی خه‌لک نه‌که‌وی... ه‌تد.

۴- (يُرْتَكَبُ أَخْفُ الضَّرَرَيْنِ لِإِتِّقَاءِ أَشَدَّهُمَا) زیانی سوکتر لی‌ته‌دری تا‌کو له‌ زیانی
 گه‌وره‌تر خۆ بیاریزی: وه‌کو له‌ ده‌ستدانی مال بۆ پاراستنی گیانی خۆی، یان هی
 ئاده‌میزادیکه‌تر، ه‌م شکاندن رۆژوو بۆ پزگارکردنی گیانی خۆی، یان هی
 ئاده‌میزادیکه‌تر... ه‌تد.

۵- (الضَّرُورَاتُ تُبِيحُ الْمُحْظَرَاتِ) ناچاریه‌کان حه‌رامه‌کان حه‌لال نه‌کن: وه‌کو
 خواردنی مردار بۆ مرۆفی برسی که‌ نزیک مردن بی، ه‌م گوتنی وشه‌ی کوفر، یان
 کردنی کاریکی کوفر نه‌گه‌ر رۆژی لی‌کراو مه‌ترسی کوشتنی هه‌بوو.

ناگاداری: ناچارى = (ضُرُورَة) له‌ گه‌ل پتویستی = (حَاجَة) جی‌اوازه، چونکه‌ ناچارى =
 (ضُرُورَة) به‌ حاله‌تیک نه‌گوتری: که‌ نزیک مردن بکا، نه‌م ناچارى به‌ حه‌رام حه‌لال نه‌کا.

الْحَدِيثُ الثَّلَاثُ وَالثَّلَاثُونَ: فِي كَيْفِيَّةِ الْمُحَاكَمَةِ

﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَوْ يُعْطَى النَّاسُ بِدَعْوَاهُمْ لِادَّعَى رَجَالٌ أَمْوَالَ قَوْمٍ وَدِمَانَهُمْ، لَكُنَّ الْبَيْتَةُ عَلَى الْمُدْعَى وَالْيَمِينُ عَلَى مَنْ أَنْكَرَ﴾ حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ وَغَيْرُهُ هَكَذَا، وَبَعْضُهُ فِي الصَّحِيحَيْنِ.

پتیوستی = (حاجه) به حاله تیک نه گوتری: که زور ماندوو و به نازاری بکا، به لام مه ترسی مردنی لیته کری، که وابوو: به م پتیوستی به حرام حلال نابی.

﴿حَدِيسِي سِي وَسِي يِهِم: چُونِيه تِي دَاكَرْدَن﴾

(عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ) لَهُ (ثَمِينٌ عَهْبِيَّاس) خَوَالِيَانِ رَازِي بِيْ كِيْرِدِرَاوَه تَه وَه: بِيْغَه مَبَر ﷺ فَه رَمُوِي: (لَوْ يُعْطَى النَّاسُ) نَه گَر بَدْرِيْ بَه خَه لَك، وَاتَه: نَه وَ مَافَه ي دَاوَاي نَه گَر نَه گَر بِيَان دَرِيْتِي (بِدَعْوَاهُمْ) بَه تَه نَهَا دَاوَاكَرْدَنِيَان (لِادَّعَى رَجَالٌ أَمْوَالَ قَوْمٍ) هَه نَدِيْ كَه س لَه خُوِيه وَه دَاوَاي مَالِي خَه لَكِي تَرِي نَه كَرْد (وَدِمَانَهُمْ) وَه دَاوَاي خُوِيْنِي كَه سَانِي تَرِي شِيَان نَه كَرْد، وَاتَه: كُوشْتَن.

(لَكِنْ) بَه لَام نَائِيْنِي پِيْرُوِي نِيْسَلَام وَاي دَانَاوَه: كَه (الْبَيْتَةُ عَلَى الْمُدْعَى) دَاوَاكَار شَاهِيْد بِيْنِيْ بُو نَه وَه ي رَاسْتِي بَه كَه ي دَه رَكَه وِي؟ چُونَكَه نَه وَ دَاوَاي شَتِيْ كِي پَه نَهَان نَه كَا: كَه نَه وَ مَافَه يَه (وَالْيَمِينُ) سُوِيْنْد خَوَارْدَن (عَلَى مَنْ أَنْكَرَ) لَه سَه ر نَه وَ كَه سَه يَه كَه دَاوَاي لِي كَرَاوَه وَ دَان نَانِيْ بَه مَافِي دَاوَاكَار.

(حَدِيثٌ حَسَنٌ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ وَغَيْرُهُ هَكَذَا) (ثَمِيَامِي) (بَه يَه قِي) وَ چَه نَدَانِي تَرِي ش بَه وَ جُوْرَه نَه م حَه دِيْسَه يَان كِيْرَاوَه تَه وَه (وَبَعْضُهُ فِي الصَّحِيحَيْنِ) پَارچَه يَه كِي نَه م حَه دِيْسَه لَه (صَحِيْح) ي (بُوخَارِي) وَ (مُوسَلِيْم) دَا يَه.

ثَمِيَامِي (بَه يَه قِي) - نَاوِي (أَحْمَد) كُوْرِي (حَسِيْن)، لَه (بَه يَه ق) لَه نَزِيك (نِيْسَابُوْر) لَه سَالِي (٢٨٤) ي كُوْجِي لَه دَايَك بُووَه، يَه كِيْ كَه لَه زَانَا بَه رَزَه كَانِي حَه دِيْس، لَه سَالِي (٤٥٨) وَه فَاتِي كَرْدُوَه.

مَه رَجِي شَاهِيْد مَكَان: نَه بِي مُوسُوْلَمَان بِن، نُوِيْژ وَ پُوْژُو وَ زَه كَات جِيْ بَه جِيْ بَكَه ن، تَاوَانِبَار نَه بِن: بَه نَارَه ق وَ قُومَار وَ زِيْنَا... هَتَد گُونا هَه كَانِي تَر، هَه رُوَهَا: دَايَكُو بَاوَكُو كُوْپ وَ كُجِي دَاوَاكَار نَه بِن، دُوْژَمَنِي دَاوَالِي كَرَاوَه بِن، پَه وَشْتِيَان بَاش بِيْ، گُومَانِي سُوُوْد بَه خُوْ گَه يَانْدَن وَ زِيَان لَادَان لَه سَه ر خُوِيَان لِيْتَه كَرِي

سُوِيْنْد خَوَارْدَنِيْش: نَه بِي بَه خُودَا بِيْ، يَان بَه سِيْفَه تَه كَانِي خُودَا بِيْ: وَه ك قُوْرِنَانِي پِيْرُوْز.

.....

ئینجا بزانه: نه‌گەر داواکار دوو شاهیدی هینان، یان شاهیدیکی هینا و سویندیشی خوارد، نه‌وه مافه‌که‌ی نه‌دریتتی، وه نه‌گەر هیچ شاهیدی نه‌هینا، نه‌وه کاته داوالیکراو سویند نه‌خوا: که نه‌وه مافه‌ی له‌سه‌ر نیه. به‌لام داوالیکراو بۆی دروسته: سویند نه‌خوا و بیگه‌رینیتته‌وه بۆ سه‌ر داواکار، بۆ نه‌وه‌ی نه‌وه سویند بخوا، جا نه‌گەر داواکار شاهیدی نه‌هینا و سوینده‌گه‌رایه‌وه‌که‌شی نه‌خوارد، نه‌وه به‌یه‌کجاری مافی نه‌سوتی، واته: نه‌بی به‌جۆریکی‌تر نه‌م داوایه‌تۆمار بکا، به‌وه‌مرجه‌ش شاهیدی ده‌ست بکه‌وی.

جا نه‌وه‌ش بزانه: واجبه‌کاربه‌ده‌ست قازی‌یه‌ک دابنئ بۆ براندنه‌وه‌ی کیشه‌ی نیوان خه‌لک، نه‌گەر نه‌وه دابنه‌نا، نه‌بی خه‌لکه‌که‌ بۆ خۆیان یه‌کێک دابنئ و گوێرایه‌لی بن ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَيْفَ تُقَدِّسُ أُمَّةٌ لَا يُؤْخَذُ مِنْ شَدِيدِهِمْ لضعيفهم﴾ رواه ابن حبان، واته: چۆن پاک‌وه‌سه‌رفراز نه‌بی گه‌لیکی وا: که مافی بئ‌هیزه‌کانیان له‌به‌هیزه‌کانیان وه‌رنه‌گیرئ.

﴿چهند تیگه‌یشتنیک له‌م هه‌دیه‌دا﴾

۱- (لَوْ يُعْطَى النَّاسُ بِدَعْوَاهُمْ): پینغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌فه‌رموی: ﴿مَنْ خَاصَمَ فِي بَاطِلٍ وَهُوَ يَعْلَمُهُ، لَمْ يَزَلْ فِي سَخَطِ اللَّهِ حَتَّى يَنْزِعَ عَنْهُ﴾ رواه أبو داود، هه‌رکه‌سێک داوا‌ی شتیک‌ی ناهه‌ق بکا و بشزانئ: مافی له‌و شته‌دا نیه، به‌رده‌وام له‌توره‌یی خوادا ده‌میتیتته‌وه، تا واز له‌م داوایه‌ نه‌هینئ.

۲- (الْبَيِّنَةُ عَلَى الْمُدْعَى): پینغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌فه‌رموی: ﴿لَنْ تَزُولَ قَدَمَا شَهِدَ الزُّورَ حَتَّى يُوجِبَ اللَّهُ لَهُ النَّارَ﴾ رواه ابن ماجه، قاجی شاهیدی به‌درۆ له‌شوین خۆی لاناچی، تا خوای گه‌وره‌بپیری دۆزه‌خی بۆ نه‌دا.

واته: چونکه‌شاهیدی به‌درۆ وه‌کو کافر یون داندراوه، که‌وابوو: خۆتی لی‌پاریزه‌وه شاهیدی به‌درۆ مه‌ده.

۳- (وَالْيَمِينُ عَلَى مَنْ أَنْكَرَ): پینغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌فه‌رموی: ﴿مَنْ أَقْطَعَ حَقَّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ يَمِينَهُ فَقَدْ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ النَّارَ، وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ، قَالَ: وَإِنْ كَانَ قَضِيًّا مِنْ أَرَاكَ﴾ رواه مسلم، هه‌رکه‌سێک مافی موسولمانیک له‌ده‌ست بدا به‌سویندی به‌درۆ، به‌راستی خوای گه‌وره‌بپیری ناگری دۆزه‌خی بۆ نه‌دا و به‌هه‌شتی لی‌قه‌ده‌غه‌نه‌کا، هه‌رچه‌ند شوپکه‌دارسیواکێکش بئ.

واته: هه‌رچه‌ند مافه‌که‌زۆر که‌میش بئ، که‌وابوو: سویندی به‌درۆ مه‌خۆ.

(الْحَدِيثُ الرَّابِعُ وَالثَّلَاثُونَ: فِي إِزَالَةِ الْمُنْكَرِ)

﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ،﴾

﴿حَدِيثِي سِي وَچوارهم: لابردنی بی شه رعی﴾

(عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (ثُمَّ بَوَّسَهُ عِيدِي) (خُودِرِي) (ثُمَّ فَرَمَوِي): (سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ) (كُوتِمَ) لَهُ (بِيْتِغِهِ مَبْرَرٌ ﷺ) (بُؤ) (يَقُولُ) (ثُمَّ يَفَرَمُو): (مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا) هَر كَه سِيَكْ لَهُ نِيُوَه زَانِي شَتِيَكِي نَارَهَوَا هِيَه (فَلْيُغَيِّرْهُ) بَا نَهَمْ شَتَه نَارَهَوَا يَه لَه نَاو به رِي وَ بِيَكُورِي (بِيَدِهِ) به هِيَزِي دَه سَتَو بَا زُوِي.

بِرَازَنَه: مَه به سَت به (مُنْكَر) = نَارَهَوَا: وَ زَهِيْتَانَه لَه شَتِيَكْ كَه خَوَا وَ بِيْتِغِهِ مَبْرَرٌ ﷺ وَاجِبِي كَرْدِي. يَان كَرْدِنِي شَتِيَكَه كَه خَوَا وَ بِيْتِغِهِ مَبْرَرٌ ﷺ حَه رَامِي كَرْدِي: وَ هَكُو زِيْنَا وَ نَارَهَقْ خَوَارْدِن وَ رِيْبَا خَوَارْدِن وَ خُو رُووَتَكَرْدِنِي نَافَرَهَت وَ تِيَكَه لِي نَافَرَهَت وَ پِيَاو، به هَر جُورِي هَه بِي... هَتَد، نَه مَانَه هَه مَوِي لَه نِيَسْلَامَدَا نَارَهَوَا يَه وَ پِيُوِسْتَه هَه مَوِي مَوْسُولْمَانِيَكْ به هِيَز وَ تَوَانَايْ خُوِي نَه وَ شَتَه نَارِيَكَه لَه نَاو به رِي، به وَ مَه رَجَهِي: تُووشِي كُوشْتِنِي خُوِي وَ كَه سِيَكِي تَر نَه بِي وَ تُووشِي نَامُووس بَرْدِنِي خُوِي وَ كَه سِيَكِي تَر نَه بِي وَ تُووشِي لَه نَاو بَرْدِنِي مَالِي نَه بِي، (نَه مَه رَجِي وَاجِبِي وَنَه).

به لَام نَه كَر نَارَهَوَا يَه كَه لَه نَاو نَه چُوو تَه نَهَا نَه وِيَش مَه تَر سِي لَه نَاو چُوونِي خُوِي هَه بُوو، نَه وَه سُوْنَه تَه لَاي بِيَا، تَاكو شَه هِيَد بِيِي، بِيْتِغِهِ مَبْرَرٌ ﷺ نَه فَرَمَوِي: ﴿سَيِّدُ الشُّهَدَاءِ حَمْرَةَ، وَرَجُلٌ قَامَ إِلَى سُلْطَانِ جَانِرٍ فَأَمَرَهُ وَنَهَاةً فَقَتَلَهُ﴾ رَوَاهُ الْحَاكِمُ، كَه وَرَهِي شَه هِيْدَان (حَمْرَةَ) ي مَامِي بِيْتِغِهِ مَبْرَرٌ ﷺ، پِيَاوِيَكِي شَه: كَه رُووبَه رُووي كَارِيَه دَه سَتِيَكِي سَتَه مَكَار بِيِيْتَه وَه فَه رَمَانِي به چَا كَه ي بِي بَا وَ لَه خِرَاطَه قَه دَه غَه ي بَا، جَا نَه وِيَش بِيَكُورِي.

به لَام نَه كَر كَه يَشْتَه نَه وَ رَا دَه يَه تَاوَانِبَارَان چَه ك به كَار بِيِنَن وَ به نَاشِكْرَا يَش كُونا هِيَان نَه كَرْد، نَه بِي فَه رَمَانِيَه وَ ي مَوْسُولْمَانَان به وَ نِيَشَه هَه لَسْتِي، جَا نَه كَر هَات وَ كَارِيَه دَه سَتَان كُوي يَان به خِرَاطَه نَه نَه دَا، يَان يَار مَه تِي خِرَاطَه يَان نَه دَا - وَ هَكُو نِيَسْتَا لَه وَ لَاتَانِي نِيَسْلَامَدَا هَه يَه - نَه وَه كَار لَه وَه دَه رَه چِي وَ نَه گَاتَه پَلَه ي تِيَكُوشَانِي چَه كَدَارَانَه: مَوْسُولْمَانَانِي لِيَهَاتُوو خُوِيَان رِيَكْ نَه خَه ن وَ يَه ك نَه كَرْن بُو نَه هِيَشْتِنِي نَه م جُورَه كَارِيَه دَه سَتَانَه وَ بُو زِيَانَدَنَه وَه ي حُوكْمِي قُورِيَان.

جَا نَه كَر دَانِيَشْتِن، كُونا هِيَشْتِن به نَاشِكْرَا يَش نَه كَرَا، نَه وَه هَه مَوِيَان كُونا هَبَار نَه بِن ﴿عَنْ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ تَقْرَأُونَ هَذِهِ الْآيَةَ وَتَضَعُونَهَا فِي غَيْرِ

فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ

مَوَاضِعُهَا: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ). وَإِنَّا سَمِعْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَى يَدَيْهِ أَوْشَكَ أَنْ يَعْمَهُمُ اللَّهُ بِعِقَابٍ ﴿٢٩﴾ رواه أصحابُ السنن، ثيمامى (أبو بكر) فهرموى: ثى خه لكينه نيوه ثم ثايه ته نه خوئينو له مه به سستيكي تر داينه نين، كه خوا نه فهرموى: (نئيوه خوتان چاك بكن، گومرايى كه سانى تر زيان له نئيوه نادا نه گهر نئيوه راست بن). جا فهرموى: نئيمه گويمان له پينغه مبه ر ﷺ بوو، نه يفه رموو: هر كاتيك خه لك زوردار و سته مكاريان بينى و له سته مو زوردارى قه ده غه يان نه كرد و نه يانگيرايوه بوؤ زير حوكمى خوا، زور نزيكه خواى گهره به تيكرايى گشتيان تووشى سزا بكا. بگه رپئوه بوؤ حه ديسى (٢٩).

جا به هر جورئ هه بئ، نه مپؤ فهرمان به چاكه و قه ده غه كردنى خراپه پئويستى به تيكوشانى چه كدارانه هه يه، چونكه يه كه يه كه موسولمانان هيجيان بوؤ ناكريو كاربه ده سته كانيش نو كهرى كوفرن و نايه لن كه س فهرمان به چاكه بكا و قه ده غه ي خراپه بكا ﴿عَنْ كَعْبِ بْنِ جُرَيْجٍ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّهُ سَتَكُونُ بَعْدِي أُمَّرَاءُ مِنْ صَدَقْتَهُمْ بِكَذِبِهِمْ وَأَعَانَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ فَلَيْسَ مِنِّي وَلَسْتُ مِنْهُ وَلَيْسَ بِوَارِدٍ عَلَيَّ الْحَوْضُ﴾ رواه النسائي والترمذى، واته: له دواى من چند كاربه ده سستيكي لينه هاتوو دئنه سهر حوكم، جا هه ركه ستيك باوهر به درؤى ثم كاربه ده ستانه بكا و يارمه تبيان بدا له سهر سته مكارى، نه و كه سه له نوممته ي من نيه، منيش رابه رى وى نيم، نابئته ميوانم له سهر حه وزى كه وسهر.

(فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ) جا نه گهر به ده ست نه يتوانى خراپه كه له ناو ببا و قه ده غه ي بكا، له بهر نه وه ي كه س يارمه تى نه نه داو به ته نها تووشى كوشتنى خوى و مالويزانى نه بو، وه نه يئه ويست خوى شه هيد بكا چونكه سويدى نه بو (فَبِلِسَانِهِ) با به زوبانى خوى خراپه كه له ناو بباو ناموزگارى خه لكى بكا و به قسه ي ريك و جوان بيان هئنته وه سهر ريگاي راست، جا نه گهر سويديشى نه بئ، نه بئ به زوبان فهرمان به چاكه بكا و باسى خراپه هر بكا.

(فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ) جا نه گهر به زمانيش نه يتوانى فهرمان به چاكه و قه ده غه كردنى خراپه بكا، چونكه نه خرايه به نديخانه، يان لئى نه درا و ناموسيان نه برد، كه سيش يارمه تى نه نه دا (فَبِقَلْبِهِ) با به دل پئى ناخوش بئ (وَذَلِكَ) ثم پئناخوشيه ي ناو

أَضْعَفُ الْإِيمَانِ ﴿ رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

دلّ (أَضْعَفُ الْإِيمَانِ) له هموو ئیمانیک نزمتر و کزتره . چونکه نه‌گەر ئیمانی به تین بایه، به ده‌ست و به زوبان قه‌ده‌غی نه‌کرد و گوئی نه‌ئه‌دایه سه‌ر و مالی خوئی، مردنیک له ریگای خوا بی، باشتره له ژیانیکی ناو تاوانباری (رواهُ مُسْلِم) ئیمام (موسلیم) گپراویه تیه‌وه .

ئینجا- له حه‌دیسکی تردا- پیغه‌مبەر ﷺ نه‌فرموی: ﴿له دواى ئەم ئیمانە بئەهێزە بە قەد دەنکە گلێرە یەك ئیمانی نامینی﴾ . واته: نه‌گەر موسولمان به دلش رقی له خرابه نه‌بۆوه نیشانهی نه‌وهیه: ئیمانی نه‌ماوه .

بزانه: پیویسته پیش هه‌موو شتیک مروئی موسولمان له مالی خۆیه‌وه فه‌رمان به چاکه و قه‌ده‌غه‌کردنی خرابه ده‌ست پئی‌بکا، خوای گه‌وره نه‌فرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا﴾ . واته: نه‌ی خاوه‌ن باوه‌ران خوتان و مندال و خیزانتان بپاریزن له ناگری نۆزه‌خ .

نه‌ی موسولمان: که نه‌مۆ به چاوی خۆمان نه‌بینین زۆر له موسولمانان ژنو کچی پووتی له بازارا نه‌سوپیته‌وه و به قه‌د ده‌نکه گلێرە یەك پئی سه‌خه‌ت نابێ، ئایا به ته‌رازووی ئه‌م حه‌دیسو ئایه‌ته بیکیشین چ موسولمانیکی لێ ده‌ر نه‌چی؟

﴿ چەند تیگە یشتنیک لێم حەدیسەدا ﴾

۱- (فَلْيَغْرِهُ بِيَدِهِ): بزانه: هه‌ر کاتیک به هۆی لابرندی (مُنْكَر) زیان له که‌سیکی‌تر نه‌که‌وت و زیانه‌که‌ش له زیانی (مُنْكَر) زۆتر بوو، نه‌وه حه‌رامه فه‌رمان به چاکه و قه‌ده‌غه‌کردنی خرابه بکا، چونکه (الضَّرُّ لَا يُزَالُ بِالضَّرِّ) زیان به زیان لانا بردی . به‌لام: نه‌گەر ته‌نها مه‌ترسی له ناوچوونی خوئی، یان مالی خوئی هه‌بوو، نه‌وه سوننه‌ته: فه‌رمان به چاکه و قه‌ده‌غه‌کردنی خرابه بکا، ئینجا نه‌گەر مه‌ترسی خوئی و که‌سیکی‌تر و مال و ناموسی خوئی و که‌سیکی‌تری نه‌بوو، نه‌وه واجبه فه‌رمان به چاکه و قه‌ده‌غه‌کردنی خرابه بکا، پیغه‌مبەر ﷺ نه‌فرموی: ﴿وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ، أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللَّهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْهُ ثُمَّ تَدْعُوهُ فَلَا يُسْتَجَابُ لَكُمْ﴾ . رواهُ التِّرْمِذِي، سوپندم به‌و خوایه‌ی گیانی منی به ده‌سته، نه‌بی فه‌رمان به چاکه و قه‌ده‌غه‌ی خرابه بکه‌ن، نه‌گەر وا نه‌که‌ن نزیکه خوای گه‌وره له لای خۆیه‌وه سزایه‌کتان بنیڕیته سه‌ر خووشی له ژیانتان نه‌بینن، ئینجا له خوداش بپاریته‌وه، خودا دوعاتان قبول ناکا و سزایه‌که لانا با . واته: چونکه کاری بئی‌شه‌رعی به‌رده‌وامه .

(الْحَدِيثُ الْخَامِسُ وَالثَّلَاثُونَ: حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ)

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَنَاجَشُوا﴾

۲- (فيلسافه): پیغمبر ﷺ نه فرموی: ﴿أَفْضَلُ الْجِهَادِ كَلِمَةٌ عَدْلٌ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ﴾ رواه أصحاب السنن، گورهترین (جهاد) و تیکوشان له ینگای خوا: گوئی ووشه یه کی راست و دادپوره رانه یه له لای کاربه دستیکي سته مکار.

۳- (فیلقه): پیغمبر ﷺ نه فرموی: ﴿إِذَا عُمِلَتِ الْخَطِيئَةُ فِي الْأَرْضِ كَانَ مَنْ شَهِدَهَا فَكْرَهَا كَمَنْ غَابَ عَنْهَا، وَمَنْ غَابَ عَنْهَا فَرَضِيهَا كَانَ كَمَنْ شَهِدَهَا﴾ رواه أبوداود، هر کاتیک گوناھیک له سر زه مین کرا، نه و که سه ی له و شویتنه یه و به تاوانه که رازی نیه، وه کو که سیکه که ناگاداری گوناھه که نه بی، واته: نابیته هاویه شی تاوانباره که، وه هر که سیک له و شویتنه نه بی و به تاوانه که رازی بی، وه کو که سیکه ناگاداری گوناھه که بی، واته: نه بیته هاویه شی تاوانباره که له تاوانه که دا.
مه روه ها پیغمبر ﷺ نه فرموی: ﴿مَنْ رَضِيَ عَمَلِ قَوْمٍ كَانَ مِنْهُمْ﴾ أخرج أبويعلى، هر که سیک به کرده وی گه لیک رازی بی، نه ویش نه بیته یه کیک له وان و هاویه شی تاوانه که یانه.

﴿حَدِيثِي سِي وَبَيْنَجِهِمْ: مَا فِي مَوْسُولِ مَانِ لِه سَهَرِ مَوْسُولِ مَانِ﴾

(عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ) نه بوهوره یره نه فرموی: پیغمبر ﷺ فرموی: (لَا تَحَاسَدُوا) چه سوودی به یه کتری مه به ن.

پیناسه: چه سوودی نه مه یه: که به وی که سیک شتیکي خوی له ده ست بدا و شته که بو تو بی.

چه سوودی بوئی چه رامه؟ چونکه چه سوود ناره زایی به رامبر به خوا دهرده بری: که شتیکي داوه به که سیکي تر، له بهر نه مه پیغمبر ﷺ فرموی: (چه سوودی دین نه تاشی و چاکهش نه خوا).

که و ابو: نه ی موسولمان، به دابه شکردنی خوا رازی به، چونکه به بی سود خوت خه فته بار نه که ی و خوی گه ورهش لیت نارازی نه بی.

(وَلَا تَنَاجَشُوا) به فیلبازی پاره ی فروشراو زیاد مه کن، واته: نه گهر که سیک شتیکي نه کری، نه توش نه چی بلئی: من پاره ی زورتر پی نه دم. مه به سنیشت کرین نه بی و به وی کریار هه لئه تینی تا به پاره یه کی زورتر بیکری، پیغمبر ﷺ فرموی: (نه و که سه مه لونه که زیان له موسولمانیک بدا، یان فیلی لی بکا).

وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَلَا يَبِعْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا،
الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ: لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ وَلَا يَكْذِبُهُ وَلَا يَحْقِرُهُ، التَّقْوَى هَاهُنَا-
وَيُشِيرُ ﷺ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ-

(وَلَا تَبَاغَضُوا) پقو کینه له یه که مه کیشن بۆ خاتری دونیا، واته: نه و جوره نیشانه
مه کهن که نه بنه هوی پقو کینه: وه کو دووزمانی و گالته به یه کتری کردن و
دهمه چه قه ی بی سود... هتد.

(وَلَا تَدَابَرُوا) پشت له یه کتری مه کهن و دهنک له یه کتری رامه گرن.

بزانه: له سنی پوژ به ولاره دروست نیه موسولمانان واز له یه کتری بینو و قسه له گه ل
یه کتری نه کهن، چونکه خوی گه وره چاکه له هیچ لایه کیان وه رناگری تا ناشت
نه بنه وه، باشترین لایه ن له نیسلامدا نه وه یه: که نه چی زوتر سه لام نه کاو ناشت
نه بیته وه.

(وَلَا يَبِعُ بَعْضُكُمْ) هه ندیک له ئیوه کرین و فروشته نی مه کهن (عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ) به سه ر
کرین و فروشته نی نه وانی تر دا وه که یه کیک به فروشیار بلئی: نه و شته مه فروشه به
فلانکس، بیفروشه به من، پاره ت زیاتر نه ده می.

یان بلیته کریار: نه و شته ی لئمه کره و بیده وه، ئینجا من هه مان شتت نه ده می به
هه رزانت. نه م جوره کرده وانه چه رامن.

(وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا) نه ی به نده کانی خوا، ئیوه ببینه برای یه کتری کاری واکه ن
که بین به براو یه کتریتان خوش بوئی.

(الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ) موسولمان برای موسولمانه (لَا يَظْلِمُهُ) نابئی سته می لئبکا.
(وَلَا يَخْذُلُهُ) نابئی سه رشوری بکا. واته: نه بی یارمه تی بدا و له هاواری بچی و نه یه لئ
که س سته می لئبکا.

(وَلَا يَكْذِبُهُ) نابئی دروی له گه ل بکا له هیچ بابه تیکا، به لام بۆ ناشتکرده وه درو کردن
دروسته و بۆ پاراستنی موسولمانیش له زورداریک دروسته.

(وَلَا يَحْقِرُهُ) نابئی به چاوی سوکو و بی نرخ ته ماشای بکه ی، چونکه تو نازانی کامتان
له لای خوا به ریزن، که و ابوو: خوشت به زور و زل دامه نی.

(التَّقْوَى هَاهُنَا) ترسی خوا له ناو ئیره دایه (وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ)
پیغه مبه ر ﷺ سنی جار دهستی خوی له سه ر سینگی خوی دانا و هه ر نه یفه رموو:
له خواترسان له ناو دلدایه.

بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ: دَمُهُ وَمَالُهُ وَعَرْضُهُ ﴿﴾ رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

واته: نه گهر دل گونجاو و باش بی، هه موو کرده وکانیش باش نه بن، خوی گوره ته ماشای جلو بهرگو لاشه تان ناکا، به لکو ته ماشای ناو دلتان نه کا: نایا چونه .
(بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ) مروقی موسولمان نه و خرابه یه ی به سه (أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ) که به چاوی سوک و بینرخ ته ماشای برای موسولمانی بکا.
(كُلُّ الْمُسْلِمِ) هه موو شتیکی موسولمانان (عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ) له سهر موسولمان چه پامه: (دَمُهُ) خوین رشتنی موسولمان چه پامه به ناهق (وَمَالُهُ) سامانی موسولمان چه پامه بیخوی، یان له ناوی بهری به ناهق (وَعَرْضُهُ) ئاپو بردن و ناموس بردنی موسولمان چه پامه به هر شیوه یه ک بی که شهرع ئیزنت نه دا (رَوَاهُ مُسْلِمٌ) ئیمام (موسلیم) گنراویه تیه وه .

﴿ چه ند تیگه یشتنیک له م چه دیسه دا ﴾

۱- (وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا): دوزمنایه تی و رق لیهاتن و دهنک راگرتن و پشت له یه کتری کردن له بهر خاتری دنیا نیشانه ی که م دینی و به دبه ختی به، به لام له پیناوی خوا و پیغه مبه ر ﷺ نیشانه ی ئیمانی ته واوه، پیغه مبه ر ﷺ نه فه رموی: ﴿أَوْتُقُ عَرَى الْإِيمَانِ: الْمُوَالَاةُ فِي اللَّهِ وَالْمُعَادَاةُ فِي اللَّهِ وَالْحُبُّ فِي اللَّهِ وَالْبُغْضُ فِي اللَّهِ﴾ رَوَاهُ الطَّبْرَانِي، توندترین دهست پیوه گره کانی ئیمان: دوستایه تی به له پیناوی خوا، دوزمنایه تی به له پیناوی خوا، خوشویستنه له پیناوی خوا، رق لیهاتنه له پیناوی خوا.
۲- (الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ): پیغه مبه ر ﷺ نه فه رموی: ﴿حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ: إِذَا لَقِيْتَهُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، وَإِذَا دَعَاكَ فَاجِبُهُ، وَإِذَا اسْتَنْصَحَكَ فَانصَحْ لَهُ، وَإِذَا عَطَسَ فَحَمِدِ اللَّهَ فَشَمِّتْهُ، وَإِذَا مَرَضَ فَعُدَّهُ، وَإِذَا مَاتَ فَاتَّبِعْهُ﴾ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، مافی موسولمان له سهر موسولمان شه شه: که ده یگه یی سه لامی لی بکه، هه ر کاتیک بو خواردن بانگی کردی له گه لی برو، هه ر کاتیک داوای ئاموزگاری لی کردی ئاموزگاری بکه، هه ر کاتیک پڑمی و گوتی: (الْحَمْدُ لِلَّهِ). پی بی بلی: (يَرْحَمُكَ اللَّهُ). هه ر کاتیک نه خوش بوو سهر دانی بکه، هه ر کاتیک مرد له گه ل ته رمه که ی برو گورستان.

۳- (بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ): بزانه: ریزنه گرتنی مروقی گه وره زانا و ماقول و ئابین په روه هه ر له خوی دا سوکایه تی به به برای موسولمان، چونکه نه م پله یه خوا پی بی به خشیه و پیویسته ئیمه ش ریزی لی بنین، پیغه مبه ر ﷺ

(الْحَدِيثُ السَّادِسُ وَالثَّلَاثُونَ: فِي الْإِحْسَانِ إِلَى النَّاسِ، وَتَلَاوَةِ الْقُرْآنِ)
 ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلَيَّ مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيَّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ،﴾

نه فرموی: ﴿إِنْ مِنْ إِجْلَالِ اللَّهِ إِكْرَامَ ذِي الشَّيْبَةِ الْمُسْلِمِ، وَحَامِلِ الْقُرْآنِ غَيْرِ الْعَالِي فِيهِ وَالْجَافِي عَنْهُ، وَإِكْرَامَ ذِي السُّلْطَانِ الْمُقْسَطِ﴾ رواه أبو داود، به گوره ناسینی خوا، له وه دایه: که یتز له یش سپی و پیری موسولمان بندری، یتز له و قورثانخوینه بندری: که له سنوری قورثان تیناپه پیتی و یشی نور ناکه وی، یتز له کاربه دهستی دادپه روه بندری.

که و ابو: پیویسته له پویشتنی یتگو له دانیشتن و هه لسان نه م یتزه ره چاو بکری، چونکه یتغه مبه ر ص نه فرموی: ﴿أَنْزَلُوا النَّاسَ فَنَازِلَهُمْ﴾ رواه مسلم و أبو داود، نه م خه لکه به قه د پله ی خویان یتزیان لی بنین.

﴿حَدِيسِي سِي وَشَهْهَم: چَاكِه لِهْ كِهَلْ خَه لَك، خُوِيْنْدَنِي قُوْرْثَان﴾

(عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ) گیترداوه ته وه له (أَبِي هُرَيْرَةَ): یتغه مبه ر ص فرموی: (مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ) هه ره که سیک لایبا له سه ره موسولمانیک (كُرْبَةً) نازارو ته نگانه یه که (مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا) له نازارو مه ینه ته کانی نونیا (نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ) له پاداشی نه وه، خوی گوره له سه ره نوی لانه با (كُرْبَةً) ته نگانه یه که (مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ) له ته نگانه و مه ینه ته یه کانی پوژی نوایی.

واته: هه ره که سیک موسولمانیک یتزار بکا له ته نگانه یه کی نونیا، خوی گوره شه نوی یتزار نه کا له ته نگانه ی پوژی نوایی.

(وَمَنْ يَسَّرَ) هه ره که سیک کاریک ناسان بکا (عَلَى مُعْسِرٍ) بۆ قه رزداریکی دهست کورت و هه ژار: به و جورهی قه رزه که ی بۆ بداته وه، یان بیبوروی گه رده نی نازاد بکا، یان ماوه که ی بۆ دوا بخا (يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ) خوی گوره کار و داخوازی یه کانی بۆ ناسان نه کا (فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ) له نونیا و قیامت.

یتزانه: باری قه رزدار ی زور باریکی گرانه، بوی نه و که سه ی باری قه رزدار ی له سه ره که سیک لانه با خوی گوره پاداشتی له نونیا و قیامت نه داته وه، له فرموده ی یتغه مبه ر ص هاتوه: ﴿نَهْ وَ جَوْرَهْ كِهْ سَهْ دُوْعَايْ قَبُوْلَهْ وَ لِهْ پُوْرْثِي دُوَايِي لِهْ رِئْرِ سِيْبَهْرِي عَهْرَشِي خُوَاوَايِه﴾.

وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ تَعَالَى يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ تَعَالَى وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ

(وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا) هر که سبک عیبی موسولمانیک داپوشی، وات: نه گهر گوناھتی کرد، یان ناته و اویه کی هه بوو، یان سه رشوپریه کی به سه رهات، نه وانهی لی ناشکرا نه کاو بوی داپوشی، وه نه گهر ده ستکورت بوو، جلو به رگی بؤ بکا (سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ) خوای گه وره له پاداشتی نه م پویشینه، له دنیا و قیامت داینه پویشی و عیبی ناشکرا ناکا.

جا نهی موسولمان: گوناھو عیبو ناته و اوی که س ناشکرا مه که، چوَن به خوَت شهرم نه که ی عه بیت ناشکرا بیی، خه لکیش نه وهایه، به تاییه تی جیران نابی نهینتی به کانی جیران ناشکرا بکا، هر که س عیبو عاری خه لک ناشکرا بکا، خوای گه وره پيسوای نه کا، با له ناو مالی خویشی بی.

(وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ) خوای گه وره له یارمتهی به ندهی خوئی دایه (مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ) هر چه ندی به نده له یارمتهی برای خوئی دای بی.

که واته: نه بی موسولمان به ئیش و کاری خه لک خه ریک بی و پیوستیه کانیان بؤ جی به جی بکا، چونکه به یارمتهی دانی موسولمانان خوا له تاوانه کانی خوَش نه بی و له ناگری دوزه خ پزگاری نه کا.

(وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا) هر که سبک پزگایه ک بگریته بهر (يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا) له و پزگایه مه به سستی زانستیه کی سودبه خش بی بؤ موسولمانان و راهی خوای مه به سستی بی (سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ) خوای گه وره پزگایه کی به هه سستی بؤ ناسان نه کا، به لام نه گهر خویندنه که ی بؤ خوا نه بی، با چاوه پوانی نه و پاداشته نه بی له لای خوا.

(وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ) هر که مکه لیک که بیته وه (فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ تَعَالَى) له مالیک له ماله کانی خوا، وه ک مزگوت و قوتا بخانه کانی نایینی (يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ تَعَالَى) قورئانی پیروز بخوینن و (وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ) به کتری فیتره قورئان خویندن بکه ن (إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ) نه وانه نارامی و دلنیا بی یان به سه ردا نه بارئ و (وَعَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ) وه ره حمهت و میهره بانی دایان نه پویشی. وات: له و کاته دا دلایان خو شه و هیمنا بی دیته ناو دلایان (وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ) فریشته ی خوا ده وریان لی نه دهن و گوئیان لی ترانه گرن و

وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ، وَمَنْ بَطَأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ ﴿﴾ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
بِهَذَا اللَّفْظِ.

ماوه نادهن شهیتان تخونیان بکوی (وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ) خوی گوره باسی چاکه یان نه کا
(فِيمَنْ عِنْدَهُ) له لای نهوانی ریز و پلهی بالایان هیه له لای خوا، وه کو پیغه مبهران-
عليهم الصلاة والسلام- وه نهجومه نی بالای فریشته کان.

ماشه لالا! له م باغچه خوشه و له و لاوه جوانانه ی له مزگه و ته کان قورپان نه خوینزو
فریشته ی خوا هاونشینانن، خوا بو خاتری نهوان نیمه ش عه فوو بکا.
فهرموده یه کی دریزی پیغه مبه ر صلی الله علیه و آله له و باره یه وه هیه: که ﴿﴾ له کوتایی دا خوا
نه فهرموی: نه ی فریشته کانی من و ا من لییان خوش بوم. فریشته کان نه لین:
خوایه، فلانکه س هاتوته لایان نیشی تایبه تی خوی هیه و له و کو مه له نیه؟
خوای گوره نه فهرموی: به هوی نهوان نه وه ی له گه لیشیان دانیشی به دبه خت و
بی به ش نابی ﴿﴾.

واته: نه ویش به خته وه ره و په حمه تی خوا نه یگریته وه. (بوخاری) و (موسلم)
گپراویه تیان وه.

هه روه ها پیغه مبه ر صلی الله علیه و آله نه فهرموی: ﴿﴾ خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ ﴿﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ،
واته: باشترینان که سیکه خوی فیره قورپان بی و خه لکیش فیر بکا.

(وَمَنْ بَطَأَ بِهِ عَمَلُهُ) هه رکه سیک کارو کرده وه ی خوی دوی بخا له کاروانی زانایان و
پیاوچاکان (لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ) نه ژاد و بینه ماله ی خوی به ره و پیشی نابا و له پوژی
دوایی ناگاته پله ی خواپه رستان، نه گه ر له دونیاش به فروقیل و خاترانه ی باوک و
باپیری پله یه ک وه ده ست بیئی، له پوژی دوی له سه پردی جه هه تنه م = (الصُّرَّاط)
له دوی نه مینی و هاوار بو حالی (رواهُ مُسْلِمٌ) نیمام (موسلم) گپراویه تیه وه. پروانه
حه دیسی (۲۸)

پیاو نه و پیاویه به چاکه پیاو بی * نه که به هوی باوکی ناوبانگی دیار بی
ئینجا بزانه: مروژ به هوی زانستی نایینی نه چیتته ریزی پیغه مبه ران و شه هیدان،
به لکو له پله ی پیغه مبه ران به ره و خوارتر په کسه ر ریزی زانایانه ﴿﴾ عَنْ عُمَانَ رضی الله عنه قَالَ
الَّتِي صلی الله علیه و آله: يَشْفَعُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَلَاثَةٌ: الْأَنْبِيَاءُ، ثُمَّ الْعُلَمَاءُ، ثُمَّ الشُّهَدَاءُ ﴿﴾ رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ،
واته: له پوژی دوی پیغه مبه ران عليهم الصلاة والسلام- شه فاعه ت نه که ن، ئینجا زانایانی
نایینی، ئینجا شه هیدانی ریگای خوا. خودا به به ر شه فاعه تی نه مانه مان بدا.

﴿ چەند تیگە یشتنیک لەم حەدیسەدا ﴾

۱- (مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا): بزانە: هەر کاتیک (جهاد) کردن (فَرَضُ الكفایة) بوو، حەرپامە: بە بی ئیزنی دایک و باوک (جهاد) بکا. بە لام بە سەفەرچوون بو فیریوونی زانستی ئایینی بە بی ئیزنی دایک و باوکیش دروستە. بروانە (تحفة).

پیغەمبەر ﷺ ئە فەرموی: ﴿مَنْ خَرَجَ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى يَرْجِعَ﴾ رواه الترمذی، هەر کە سێک بو خویندنی ئایینی لە ماله وه دەریچێ: ئەو له (جهاد) ی ریگای خوادایە تا ئەگەر پێتەوه.

۲- (فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ تَعَالَى): پیغەمبەر ﷺ ئە فەرموی: ﴿إِنَّ هَذِهِ الْمَسَاجِدَ لَا تَصْلُحُ لشيءٍ مِنْ هَذَا الْبَوْلِ وَلَا الْقَدْرِ إِنَّمَا هِيَ لِذِكْرِ اللَّهِ تَعَالَى وَقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ﴾ رواه مُسْلِم، ئەم مزگەوتانە، ناگونجین بو میز لی کردن و چلکنی، بە لکو مزگەوت بو نوێژ و زیكری خوا و خویندنی قورپان داندراوه. شاعیریکی موسولمان ئە لی:

قورپان بەرنامە ی ژینمانە * ئیسلام ریبازی دینمانە

ئەو هی مزگەوت پی ی بگەینێ * خاک و میللەت نادورینێ

ئەو هی دوورە لە مالی خوا * نازانی چون بژی و برۆا

۳- (يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ تَعَالَى): پیغەمبەر ﷺ ئە فەرموی: ﴿فَلَا تَعْبُدُوا أَحَدًا مِنْكُمْ إِلَّا الْمَسْجِدَ فَيَتَعَلَّمَ آيَاتٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى خَيْرٌ لَهُ مِنْ نَاقَتَيْنِ﴾ رواه مُسْلِم، کە یە کیتکتان هەموو رۆژنیک برۆاتە مزگەوت، دوو نایەتی قورپان فیر بیی، خیری زۆترە لە وە دەستەپێنانی دوو و شتر.

۴- (لَمْ يُسْرَعْ بِهِ نَسَبُهُ): پیغەمبەر ﷺ ئە فەرموی: ﴿يَا مَعْشَرَ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ اتَّقُوا أَنْفُسَكُمْ يَا فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ اتَّقِي نَفْسَكَ مِنَ النَّارِ فَإِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكَ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا، إِنَّ لَكَ رَحْمًا سَأَلَهَا بِلَالُهَا﴾ رواه الترمذی، ئە ی ئەتەو هی پشتی (عبدالمطلب) ی باپیرم، خۆتان رزگار بکن لە ناگری دۆزەخ بە کردەو هی چاکە، چونکە لە پۆژی دواپی زیان و سودی ئیوہ لە دەستەلاتی مندا نیە، ئە ی (فاطمە) ی کیزم خۆت رزگار بکە لە ناگری دۆزەخ بە کردەو هی چاکە، چونکە زیان و سودی تو لە دەستەلاتی مندا نیە، لە گەل من رەحمیکت هە یە، مافی ئەم رەحمەت لە دونیادا ئە دەمی.

(الْحَدِيثُ السَّابِعُ وَالثَّلَاثُونَ: الْحَسَنَةُ بَعَشْرُ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضَعْفٍ)
 ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِيمَا يَرُويهِ عَنْ رَبِّهِ تَبَارَكَ
 وَتَعَالَى، قَالَ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ، ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ:
 فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ تَعَالَى عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً،
 وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمَلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ تَعَالَى عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضَعْفٍ إِلَى
 أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ، وَإِنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ تَعَالَى عِنْدَهُ

﴿حَدیسی سی و حفتتم: چاکه یهک به ده -تا- حفتت سده﴾

(عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ (ثَبِينَ عَهْبِيَّاس) حَوَالِيْبِيَّاسِ بَاعِيْنِ لِه
 بِيْتَعَمْبِرِ ﷺ نِهْ كَبِيْرِيْتِهْوَه (فِيْمَا يَرُويهِ عَنْ رَبِّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى) لِهْو حَدِيْسِه قُوْدْسِيَانِهِي
 بِيْتَعَمْبِرِ ﷺ لِه خَوَايْ گِهْوَرِه دِهْ كَبِيْرِيْتِهْوَه (قَالَ: إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ) بِيْتَعَمْبِرِ ﷺ
 فَهْرَمُوِي: خَوَايْ گِهْوَرِه فَهْرَمَانِي دَاوَهْتِه فَرِيْشْتِهْكَانِ بِه نُووسِيْنِي چَاكِهْكَانِو
 (وَالسَّيِّئَاتِ) خِرَاطِهْكَانِ.

(ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ) نِيْنِجَا خَوَايْ گِهْوَرِه بُوِي پُوِيُوْنِ كِرْدُوْنِهْوَه چُوْنِ بِيْنُووسِنِ:

(فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ) نِهْ گِهْر كِهْ سِيْكَ وَيِسْتِي چَاكِهْ يِهْ كِ بْكَ (فَلَمْ يَعْمَلْهَا) نِيْنِجَا بُوِي رِيْكَ
 نِهْ كِهْوْتِ بِيْكَ (كَتَبَهَا اللَّهُ تَعَالَى عِنْدَهُ) خَوَايْ گِهْوَرِه نِهْو وَيِسْتِنِهِي لِه لَآيِ خُوِي بُوِي
 نِهْوُوْسِي (حَسَنَةً كَامِلَةً) بِه چَاكِهْ يِهْ كِي تِهْوَاو، چُوْنِكِه نِيَازِيْكَ يَاشِي هِهْبُوِه.

(وَإِنْ هَمَّ بِهَا) هِهْرِهْوَهَا نِهْ گِهْر وَيِسْتِي چَاكِهْ يِهْ كِ بْكَ (فَعَمَلَهَا) چَاكِهْ كِهْ شِي كِرْدِ (كَتَبَهَا
 اللَّهُ تَعَالَى عِنْدَهُ) خَوَايْ گِهْوَرِه نِهْو چَاكِهْ يِهْ لِه لَآيِ خُوِي بُوِي نِهْوُوْسِي (عَشْرَ حَسَنَاتٍ)
 بِه دِه چَاكِه، چُوْنِكِه خِيْرِي چَاكِه: يِهْ كِ بِه دِهْيِه، بِه لَامِ جَارِي وَا هِهْيِه نِهْ گِهْر خَوَايْ
 گِهْوَرِه حَز بْكَ خِيْرِي چَاكِه لِهْم دِهْيِه بُوِي هِنْدِي كِهْ سِ زُوْرْتِر نِهْ كَا (إِلَى سَبْعِمِائَةٍ
 ضِعْفٍ) تَا نِهْ كَاتِه حَفْتِ سِهْدِ چَاكِهْو (إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ) هِهْتَا خَوَا بِه خُوِي حَز
 نِهْ كَا هِهْر چَاكِهِي زُوْرْتِر بُوِي نِهْوُوْسِي.

بُوِي وَيْنِه: يِهْ كِ دِهْنِكِه گِهْنِم لِه زِهْوِي يِهْ كِي بَاشْدَا بِيْچِيْنِه، وَا دِهْبِي لِهْم دِهْنِكِه حَفْتِ گُوِي
 لِيْ دِهْرِدِهْ چِي، هِهْر گُوْلُشِ سِهْدِ دَانِهِي تِيْ دَايِه، نِهْبِي بِه حَفْتِ سِهْدِ، خُو نِهْ گِهْر نِهْم
 بِهْرِهْمِه جَارِيْ كِي تِر بِيْچِيْنِي هِهْوَه، هِهْر خَوَا نِهْ زَانِي چِهْنْدِ زُوْر نِهْبِي، چَاكِهْ شِ نِهْوَاهِي.

(وَإِنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ) نِهْ گِهْر كِهْ سِيْكَ وَيِسْتِي خِرَاطِهْ يِهْ كِ بْكَ (فَلَمْ يَعْمَلْهَا) بِه لَامِ لِه تِرْسِي خَوَا
 نِهْيِكِرْدِ (كَتَبَهَا اللَّهُ تَعَالَى عِنْدَهُ) خَوَايْ گِهْوَرِه نِهْم نِهْ كِرْدِنِهِي لِه لَآيِ خُوِي بُوِي نِهْوُوْسِي

حَسَنَةً كَامِلَةً، وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمَلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً ﴿ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

(حَسَنَةً كَامِلَةً) به چاکه‌یه‌کی ته‌واو، چونکه له ترسی خوا نیازی خوی پاک کردوته‌وه، به‌لام نه‌گهر له ترسی خوا وازی لینه‌هینا، به‌لکو ده‌سته‌لاتی نه‌بو بیکا، یان بوی پریک نه‌کوت، نه‌وه چاکه‌ی بۆ نانووسری، به‌لکو ته‌نها خرابه‌که‌ی له سهر نانووسری.
(وَإِنْ هَمَّ بِهَا) وه نه‌گهر ویستی خرابه‌که بکاو (فَعَمَلَهَا) خرابه‌که‌شی کرد (كَتَبَهَا اللَّهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً) خوی گوره ته‌نها یه‌ک خرابه‌ی له سهر نه‌نووسی و سزای یه‌ک خرابه‌ی لئوره‌نه‌گیری. جا نه‌مه‌ش له گوره‌یی خواجه، چونکه زور جاری وا هه‌یه: مَرَوْهُ بَیْرَ لَهْ خَرَابَهْ كَرْدَن نَه‌کَاتَه‌وَه وَنَه‌یَه‌وِی خَرَابَه‌یَه‌ک بکا، به‌لام هه‌تا به‌ده‌ست، یان به‌زویان خرابه‌که نه‌کا، له سهری نانووسری (رواهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ) نیمیامی (بوخاری) و (موسلم) گپراویه‌تیانه‌وه.

﴿ چەند تیگە‌یشتنیک لەم هەدیسه‌دا ﴾

۱- (كَتَبَهَا اللَّهُ تَعَالَى عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ): پیتغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌فرموی: ﴿إِذَا أَحْسَنَ أَحَدُكُمْ إِسْلَامَهُ فَكُلُّ حَسَنَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةِ ضِعْفٍ، وَكُلُّ سَيِّئَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِمِثْلِهَا، إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهَا﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، هەر کاتیک یه‌کیکتان بووه موسولمانیکی بی‌گهرد، هەر چاکه‌یه‌کی نه‌یکا به‌ده چاکه‌ی بۆ نه‌نووسری تا هفت سه‌د، وه هەر خرابه‌یه‌کی نه‌یکا، هەر به‌یه‌ک خرابه‌ی بۆ نه‌نووسری، مه‌گهر خوا چاوپوشی لئیکا.

۲- (وَإِنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا): بزانه: هەر که‌سینک به‌سهر دل‌ی دا بی‌خرابه‌یه‌ک بکا، نه‌وه له سهری نانووسری تا نه‌یکا، پیتغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌فرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ لِأُمَّتِي مَا حَدَّثَتْ بِهِ أَنْفُسُهَا مَا لَمْ يَتَكَلَّمُوا أَوْ يَعْمَلُوا بِهِ﴾ رَوَاهُ مُسْلِمٌ، خوی گوره چاوپوشی له ئومه‌تی من کردوه له‌و خرابانه‌ی به‌سهر دل‌یاندای، به‌و مه‌رجه‌ی نه‌یکه‌ن و به‌زویانیش نه‌یلین.

به‌لام نه‌گهر ویستی خرابه‌یه‌ک بکا و ده‌ستی پی‌کرد و سوور بوو له سهر کردنی و بوی نه‌گونجا بیکا، نه‌وه تاوانی نه‌و نیازه خرابه‌ی بۆ نه‌نووسری هه‌روه‌ک پیتغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌فرموی: ﴿إِذَا تَوَاجَهَ الْمُسْلِمَانُ بَسِيْفَيْهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ! قِيلَ: فَهَذَا الْقَاتِلُ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ ﷺ: إِنَّهُ أَرَادَ قَتْلَ صَاحِبِهِ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، هەر کاتیک دوو موسولمان روویه‌رووی به‌کتر بون و یه‌کیکیان نه‌وی‌تری کوشت، هه‌ردووکیان نه‌چنه ئاگری نۆزه‌خ! گوترا: باشه، نه‌مه‌یان مَرَوْهُ‌کۆزَه‌که‌یه تاوانی دیاره، به‌لام کۆزداوه‌که

(الْحَدِيثُ الثَّامِنُ وَالثَّلَاثُونَ: فِي مُوَالَاةِ اللَّهِ تَعَالَى)

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ، وَلَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ

بِوَجْهِ نَهْرٍ وَنَهْرٍ نَهْرٍ؟ فَهَرَمَوِي: چونکه نه ویش ویستی نه وی تر بکوژی سوور بوو له سهر تاوانه که.

﴿حَدِيثِي سِي وَهَشْتَم: دُوسْتَايَه تِي خَوَاي گَه وره﴾

(عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ) نه بوهوره بیره نه فهرموی: (قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ) پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ له حدیسیکی قودسی دا نه فهرموی: (إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ) خوای گه وره هه ره شه نه کا و نه فهرموی: (مَنْ عَادَى) هر که سیک دورمنایه تی بکا (لِي وَلِيًّا) له گه ل دوستیکی من (فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ) ناگاداری نه که مه وه: که من به خوم جهنگی له گه ل نه که م له جیاتی دوسته که ی خوم، چونکه دورمنایه تی له گه ل مندا نه کا، خوای گه وره نه فهرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُدْفِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا﴾ خوای گه وره به رگری له و که سانه نه کا: که نیمانیان هیناوه.

که و ابو: گشت نیمانداریکی راسته قینه دوستی خویو به ناهق دزایه تی بیان مه که، چونکه خوای گه وره مالویرانت نه کا.

بزانه: دوستی خوا که سیکه زور خواپه رست بی و غه مخوری نیسلام بی و مالخوری خه لک نه بی و زوریش له خوا بترسی و خواناس بی.

دیسان بزانه: ریبیا خور و پیگر، هه ردوکیان به و جوره دورمناهی خوا داندراون: که خوا به خوی جهنگیان له گه ل نه کا، چونکه زیانیان زوره بو باری نابووری و خویینی خه لک.

(وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي) بهنده ی من ناتوانی خوی له من نزیک بکاته وه (بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ) به هیچ کرده وه یه کی وا: که من له لام خوشه ویستتر بی (مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ) وه که به و شتانه نزیک نه بیته وه که له سهرم واجب کردوه.

واته: به جی هینانی فرمانه کانی خوا و پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ نه بنه هوی نزیکبوونه وه له خوای گه وره زیاتر له هه مو کرده وه یه کی تر، چونکه خیری واجب هفتا پله ی زورتره له سوننه ت.

(وَلَا يَزَالُ عَبْدِي) بهنده ی من به رده وام نه بی و واز ناهیننی (يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ) به ره به ره

بِالتَّوَافِلِ حَتَّىٰ أَحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعُهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرُهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ
وَيَدُهُ الَّتِي يَنْطِشُ بِهَا وَرِجْلُهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا، وَإِنْ سَأَلَنِي لِأَعْطِيَنَّهُ وَلَنْ أَسْتَعَاذَنِي
لِأَعِذَنَّهُ ﴿ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

خوی له من نزیك نه کاته وه (بِالتَّوَافِلِ) به کردنی سوننه ته کان، پاش نه وهی واجبه کان
بکا؟ چونکه نه گهر واجبه کان نه کا سودی نیه (حَتَّىٰ أَحِبَّهُ) هینده سوننه ته کا هتا
خوشم نه وی.

پیناسه: سوننه ته وه یه: به کردنی پاداشتت بدریتی و به از هینانی سزا نه درئی.
بزانه: له هه موو سوننه ته کان گهره تر نویژی سوننه ته، به تاییه تی شه ونویژ، له
هه موو زیکیکیش گهره تر قورپان خویندنه، چونکه زووتر له خوای گهره تر نزیك
نه کاته وه. که واپوو: نهی موسولمان: پاش نه وهی واجبه کانت هه موو کردن، به
گویره ی توانا نویژی سوننه ته و رۆژوو خیرکردن و قورپان خویندن و زیکیری خوا بکه،
به مه له لای خوا خوشه ویست نه بی.

(فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ) جا هر کاتیک به نده ی خوّم خو شو یست (كُنْتُ سَمْعُهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ)
بۆی نه بمه نه و گوئی یه ی که پیی نه بیسی، واته: هه رچی بۆ ره زای من نه بی، گوئی
لی تاگری، نه وهی بۆ ره زای من بی گوئی نه داتی (وَبَصَرُهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ) بۆی نه بمه
نه و چاره ی که پیی ته ماشا نه کا، واته: نه وهی من پیی پازی نه ب ته ماشای ناکا
(وَيَدُهُ الَّتِي يَنْطِشُ بِهَا) بۆی نه بمه نه و ده سته ی هه لمه تی پیی نه با، واته: ده ست دریز
ناکا بۆ شتی که من پیی پازی نه ب، به کاری نه هینی له چاکه کردن (وَرِجْلُهُ الَّتِي
يَمْشِي بِهَا) بۆی نه بمه نه و قاچه ی که پیی نه روا، واته: هاتوچوونه که ی بۆ
پازی بوونی خوا نه بی.

ئینجا که مروفه واجبه کانی به پوختی کردن و زیاد له مه ش سوننه تی کردن و دیتنو
بیستن و رۆیشتن و ده ست بۆ بردنی هر بۆ خوا بوو، خوای گهره ش بی دلئی ناکا،
بۆیی نه فرموی: (وَإِنْ سَأَلَنِي) هه ر شتیکم داوا لی بکا (لِأَعْطِيَنَّهُ) بیگومان پیی
نه به خشم (وَلَنْ أَسْتَعَاذَنِي) نه گهر داوای په نادانم لی بکا (لِأَعِذَنَّهُ) بیگومان په نای
نه ده مو نه بیاریزم (رواهُ الْبُخَارِيُّ) ئیمامی (بوخاری) گپراویه تیه وه.

ئاگاداری: له و حه دیسه پیروژه بۆمان ده رکوت هیچ که سیک به بنه چه که و بنه ماله نابیته
نۆستی خوا، هه روه ها به جلی شپ و چلکاوی و خو گیلکردن نابیته نۆستی خوا،
پیغه مبه ر عليه السلام (۱۲۴۰۰۰) سه دو بیست و چوار هه زار سه حابه ی هه یون، له وانه ش:

(۱۱۴۰۰۰) سه دو چوارده هزاران حدیسیان گنراونه وه، هه موویان نۆستی خوا بون چونکه خواپهرست و تیکوشه ر و چالاک بون و له ینگیای خوا جهادیان نه کرد و گیان و مالی خویمان فروشته خوی گوره و نۆستایه تی دوزمنانی خویان نه نه کرد و کچو زنی پووتیان له ماله وه نه بو، که و ابو: نۆستی خوا به م ترازووه تا می بکه وه.

ئینجا بزانه: نه توانین نه م حدیسه له م نایه ته پیروزه دا کۆ بکه یه وه ﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ نه ی پیغه مبه ر ﷺ به م خه لکه بلئ: نه گه ر به راستی ئیوه خواتان خوش نه وی، شوین به رنامه ی من بکه ون، تا کو خوا خوشی بوین و له گونا هتان خوش بیی.

که واته: هه رکه سیک به یاسای نیسلام ره فتار نه کا، نه وه ناشکرایه که خوا و پیغه مبه ری ﷺ خوش ناوی و مالویرانه.

﴿چه ند تینگه یشتنیک له م حدیسه دا﴾

۱- (مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا): نه توانین بلئین: نۆستی خوا له م نایه ته دا باسیان کراوه، که خوی گوره نه فه رموی: ﴿وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا﴾ واته: هه رکه سانیک گو پرایه لی خوا و پیغه مبه ر ﷺ بن، نه واته له گه ل نه و که سانه هه شریان نه کری: که خوی گوره نیعمه تی به سه ردا باراندون: که پیغه مبه ران و یاره راستگو یه کانی پیغه مبه ران و شه هیدان و پیاوچا کانتن، نای نه مانه چه ند هاویری باش و به ریزی به هه شتن!

۲- (وَمَا تَقْرَبُ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُهُ عَلَيْهِ): پیغه مبه ر ﷺ نه فه رموی: ﴿أَعْذِرُ اللَّهَ إِلَىٰ أَمْرِي أَخَّرَ أَجَلَهُ حَتَّىٰ بَلَغَهُ سِتِينَ سَنَةً﴾ رواه البخاري، خوی گوره هیه به هانه ی نه هیشته وه بو مروفیک، که نه میراند بی تا نه مه نی گه یشتوته شه ست سال.

واته: هیه بیانوی به دهسته وه نیه که له و ماوه دریزه دا خوی له خوا نزیک نه کرد بیته وه: به نه نجامدانی نه و واجبانه ی خوا فه رمانی پی کردوه.

۳- (يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالْأَوَالِ): پیغه مبه ر ﷺ نه فه رموی: ﴿الْكَيْسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْعَاجِزُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا وَتَمَتَّىٰ عَلَىٰ اللَّهِ الْأَمَانِي﴾ رواه الترمذی، مروفی ژیر و عاقل نه و که سه یه: به خوی دا بیته وه و لی پیچانه وه له گه ل خوی دا بکا و

(الْحَدِيثُ التَّاسِعُ وَالثَّلَاثُونَ: رَفَعُ الْحَرَجِ عَنْ بَعْضِ النَّاسِ)

﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ لِي عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأَ، وَالنَّسْيَانَ، وَمَا اسْتَكْرَهُوا عَلَيْهِ﴾ حَدِيثٌ حَسَنٌ، رواه ابن ماجه وَالْبَيْهَقِيُّ وَغَيْرُهُمَا.

کرده و هی باش بکا بو نوای مردن، مروقی ته مبل و گیل نه و که سه یه: به دوی هه او هه و سی خوی بکوی و خوزگه له خوا بخوازی و بلتی: دهی دهی خوا عفووم نه کا.

﴿**چه دیسی سی و نویهم: لابرندی گوناھی چهند که سیک**﴾

(عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا (ثَمِينٌ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ) خَوَاتِيمُ رَدِي سِي، نَهْ رَمُوِي: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ) بَيْنَهُمَا مَبْرُورٌ ﷺ فَهَرَمُوِي: (إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ) خَوَايْ كَهْرَه لَآيْ بَرْدُوَه (لِي) لَه بَه ر خَا تَرِي مَن (عَنْ أُمَّتِي) لَه سَه ر نَوْمَه تِي مَن (الْخَطَأُ) سَزَايْ كُونَاهِي ك: كَه بَه هَلَه بَكْرِي، وَاتَه: لَه پُوژِي دَوَايِي لَه سَه ر نَه و كُونَاهَه بَه هَلَه يَه كُونَاهَه بَارَه كَه سَزَا نَادَا.

نَا كَا دَا رِي: نَه كَه ر نَه و كُونَاهَه بَه هَلَه يَه، پَه يَوَه نَدِي بَه مَال، يَان بَه خَوِي ن هَه بُو و هَه كُو شْتَنِي كَه سِي ك، يَان بَرِي نْدَا ر كَرْدَنِي، يَان خَوَا رْدَن و لَه نَا و بَرْدَنِي مَالِي كَه سِي ك، يَان مَالِي كِي كَشْتِي، نَه مَانَه هَه مَوِي يَان لَه دُونِيَا تَوَلَه يَان هَه يَه.

(وَالنَّسْيَانَ) هَه رَوَهَا خَوَايْ كَه وَرَه لَآيْ بَرْدُوَه لَه سَه ر نَوْمَه تِي مَن سَزَايْ كُونَاهِي ك: كَه لَه بِي رِي چَوِي تَه وَه، لَه پُوژِي دَوَايِي لَه سَه ر نَه و كُونَاهَه كُونَاهَه بَارَه كَه سَزَا نَادَا، وَه ك كَه سِي ك سَوِي نْد بَخْوَا: كَه نَه و نِي شَه نَا كَا. بَه لَام سَوِي نْدَه كَه ي لَه بِي ر چَوُو وَه نِي شَه كَه ي كَرْد، نَه وَه كُونَاهِي نَا كَا تِي و سَوِي نْدِي لِ تَا كَه وِي و بُو جَا رِي كِي تَر سَوِي نْدَه كَه هَه ر نَه مِي نِي.

نَا كَا دَا رِي: نَه م كُونَاهَه ش نَه كَه ر پَه يَوَه نَدِي بَه خَوِي ن و مَال هَه يِي: تَوَلَه ي دُونِيَا ي لَه سَه ر لَنَا چِي، هَه رَوَهَا نَه كَه ر بَه هَوِي كَه مَتَه ر غَه مِي ش لَه بِي رِي چَوِي، لَه سَه رِي لَنَا چِي: وَه K كَه سِي K جَلِي پِي س بِي و نَه يَشْوَا، يَان نَه يَكُو رِي، نِي نَجَا لَه بِي رِي چَوُو بَه وَ جَلَه وَه نَوِيژِي كَرْد، نَه بِي دَوِي بَارَه ي بَكَا تَه وَه.

(وَمَا اسْتَكْرَهُوا عَلَيْهِ) هَه رَوَهَا لَآيْ بَرْدُوَه سَزَايْ كُونَاهِي ك كَه بَه زَوْر پِي يَان كَرْدِي، بَه مَه ر جِي زَوْر دَا رَه كَه تَوَا نَا ي هَه يِي: يَان بِي كُوژِي، يَان لِ ي بَدَا، يَان بِي خَا تَه بَه نَدِي خَا نَه، يَان مَالِي لِ بَسْتِي نِي، لَه وَ جَوْرَه كَه سَا نَه ش بِي هَه رَه شَه كَه بَكَه ي نِي تَه جِي (حَدِيثٌ حَسَنٌ، رواه ابن ماجه وَالْبَيْهَقِيُّ وَغَيْرُهُمَا) نِي مَام (ثَمِينٌ مَاجَه) وَ (بَه يَه قِي) وَ كَه سَا نِي تَر كِي رَا وِيَه تِيَا نَه وَه.

.....
ناگاداری: کوشتنی به ناهق: به زورلی کردنیش دروست نیه و له دنیا و قیامت سزای هیه، ههروه ها زیناش دروست نیه و له قیامت سزای هیه، به لام نه گه ربؤ خواردن و له ناوبردنی مالی که سینی تر، یان مالیکی گشتی زوری لی کرا: با بیکا و توّله ی دنیا و قیامت له سر زورداره که یه.

ئینجا بزانه: خوی گه و ره له بهر خاتری پیغه مبه ﷺ چند سه ره رزی به کی تریشی به موسولمانان به خشویه، که له چند حدیسی جورا و جوردا باسیان کراوه:
 بؤ نمونه: ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ لَا يَجْمَعُ أُمَّتِي عَلَى ضَلَالَةٍ، وَيُدُّ اللَّهُ مَعَ الْجَمَاعَةِ وَمَنْ شَدَّ شِدًّا إِلَى النَّارِ﴾ رواه الترمذی وقال غریب. وقال الأحوذی: له شواهد. خوی گه و ره ئوممه تی من له سهر گومپایی کو ناکاته وه، دهستی یارمه تی خوا له گه ل کومه لدایه، هه ره که سیک له کومه لی موسولمانان ده رچی به ره و دوزه خ نه پوا.

ئینجا بزانه: ئم حدیسه به لگه یه: که (إجماع) واته: به کده نگی زانایانی ئیسلام به لگه ی سئیمه له دوی قورپان و حدیسی.

﴿چهند تیگه یشتنیک له م حدیسه دا﴾

۱- (إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ لِي عَنْ أُمَّتِي): وشه ی (لی) وا نه گه ینی: که پیغه مبه ﷺ له لای خوی گه و ره زور به پیزه، خوی گه و ره له بهر خاتری ئوی ئم ئوممه تی کردوته باشتیرین ئوممه ت.

ئینجا جگه له لیبوردنی ئم سئ تاوانه، خوی گه و ره چند ریزیکی تریشی له ئیمه ناوه، ههروه ک پیغه مبه ﷺ نه فه رموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ لِهَذِهِ الْأُمَّةِ عَلَى رَأْسِ كُلِّ مِائَةِ سَنَةٍ مَنْ يُجَدِّدُ لَهَا دِينَهَا﴾ رواه أبوداود، خوی گه و ره له سهری هه مو سه د سالی کدا یه کی ک بؤ ئوممه تم ته رخان نه کا، تاکو ئایینه که ی بؤ نوی بکاته وه.

۲- (وَالنَّسِيَانُ): هه ره که سیک به هوی که مته ره غمی شتیک له بیر خوی بیاته وه، ئه وه تاوانی له سه ره نه نووسری، ههروه کو پیغه مبه ﷺ نه فه رموی: ﴿مَا مِنْ أَمْرٍ يُقْرَأُ الْقُرْآنُ ثُمَّ نَسَاهُ إِلَّا لَقِيَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَجْزَمًا﴾ رواه أبوداود، هه ره مروفتیک قورپان بخوینی، ئینجا له بیر خوی بیاته وه، له پؤئی دوی به گرووی دیته دادگای خوا.

۳- (الْحَطَأُ... وَمَا اسْتَكْرَهُوا عَلَيْهِ): هه ره تاوانیک په یوه ندی به ئاده میزاده وه هه بی،

(الْحَدِيثُ الْأَرْبَعُونَ: الْإِسْتِعْدَادُ لِلْمَوْتِ)

﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمَنْكِبِي، فَقَالَ: (كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ).﴾

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ: (إِذَا أَمْسَيْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ وَإِذَا أَصْبَحْتَ فَلَا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ، وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ لِمَرَضِكَ)

تولدی له سهره، هرچند به هاله، یان به زورلیکراویش بیکا، خوی گوره نه فرموی: ﴿وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَأً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٌ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ﴾، هر که سیک موسولمانیک به هاله بکوژی، نه بی کویله یه کی موسولمان له (کفارة) نازاد بکا و خوینی کوزراوه که ش بداته میرانگره کانی کوزراوه که.

﴿حَدِيثُ سَبْعِينَ: حُؤْنًا مَادَهُ كَرْدَن بُو مُرْدَن﴾

(عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ) ثَبِينَ عومره نه فرموی: (أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمَنْكِبِي) پیغه مبر ﷺ شانی منی گرتو (فَقَالَ) فرموی: (كُنْ فِي الدُّنْيَا) خوت وای بکه له م دونیا به دا (كَأَنَّكَ غَرِيبٌ) وه که خه لکی نه م دونیا به نه بی و بیگانه بی (أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ) یان وه که ریباریک بی به م دونیا به دا تی به یری بو گورستان.

واته: که سیک بیگانه بوو له شوینیک-چونکه به ته مای لچوونه- خوی خه ریک ناکا به مال دانان، مملانی له گه ل که س ناکا، ههروه ها ریبار هه مو هه ولی بو نه وه به زووتر بگاته شوینه که کی خوی و له گه ل مال و مندالی خوی دانیشی و پشوو بده، که و ابو: له ریگه دا خوی به هیچ خه ریک ناکا.

جا مروقی موسولمان نه بی نه وها بی، نه م دونیا به به ولاتی خوی دانه نی، به لکو ولاتی به راستی به هه شتی خوی و نه بی هه ول بو قیامت بده، جگه له جلو به رگو خواردنی خوی و مال و مندالی له گه ل خانویکی به که لک دانیشن بی، خوی به هیچی تر له م دونیا به خه ریک ناکا.

(وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ) ثَبِينَ عومره به واته ی نه م حدیسه نه یه فرموی: (إِذَا أَمْسَيْتَ) هر کاتیک گه یشتیه نیواره (فَلَا تَنْتَظِرِ الصَّبَاحَ) چاوه پروانی نه وه مه که بگه یته به یانی.

(وَإِذَا أَصْبَحْتَ) ههروه ها: نه گه ر گه یشتیه به یانی (فَلَا تَنْتَظِرِ الْمَسَاءَ) چاوه پروانی نه وه مه که بگه یته وه نیواره. واته: با مردن له به رچاوت بی له هه مو کاتیکدا.

(وَخُذْ مِنْ صِحَّتِكَ) له کاتی له ش ساغی کرده وه ی زور بکه (لِمَرَضِكَ) بو نه وه ی

وَمِنْ حَيَاتِكَ لَمَوْتِكَ ﴿ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

به شی کاتی نه خویشیت بکا، چونکه له نه خویشی دا خواپه رستیت به ته اووی بو ناکری (وَمِنْ حَيَاتِكَ) هه روه ها هه تا زیندووی زور خوا پهرسته (لَمَوْتِكَ) تا دوی مردن سووی لئوه ریگری (رواه البخاری) نیمامی (بوخاری) گتیاوویه تیه وه.

بزانه: له فرموده یه کی تر دا هاتوه: پینج شت به ده سته و توی خوت بزانه پیشی پینج شت: که نجیت پیشی پیربونت، ساغیت پیشی نه خویشیت، هه بوونیت پیشی هه ژاربونت، بی نیشیت پیشی پرنیشیت، زیانت پیشی مردنت.

ئینجا بزانه: به خو ناماده کردن بو مردن و بایه خ پینه دانی بونیا، مروءه نه بیته خوشه ویستی پیغه مبه رضی الله عنه، چونکه زبانی پیغه مبه رضی الله عنه به م شیوه یه بووه ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْقِلٍ رضی الله عنه قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَاللَّهِ إِنِّي لِأَجُوكَ! فَقَالَ صلی الله علیه و آله: أَنْظِرْ مَاذَا تَقُولُ؟ فَقَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لِأَجُوكَ. ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَقَالَ صلی الله علیه و آله: إِنْ كُنْتَ تُحِبُّنِي فَأَعِدْ لِلْفَقْرِ تَجْفَافًا، فَإِنَّ الْفَقْرَ أَسْرَعُ إِلَى مَنْ يُحِبُّنِي مِنَ السَّيْلِ إِلَى مُتْنَاهُ﴾ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ: نَهَى بِبَيْتِهِ خَوَالِدَ رضی الله عنه، وَاللَّهُ خَوْشَمُ نَهْوَى. تَا سَيِّ جَارِ، ئینجا پیغه مبه رضی الله عنه فرموی: نه گه راست نه که ی، خوت بو هه ژاری ناماده بکه، چونکه هه ژاری زوتر نه گاته خوشه ویستانی من له لافاو که هه لئه سستی و نه گاته شوینی خوی.

﴿ چهند تیگه یشتنیک له م حه دیسه دا ﴾

۱- (كَأَنَّكَ غَرِيبٌ أَوْ غَابِرٌ سَيْلٍ): پیغه مبه رضی الله عنه نه فرموی: ﴿مَنْ كَانَتْ الْآخِرَةُ هَمَّهُ جَعَلَ اللَّهُ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ وَجَمَعَ لَهُ شَمْلَهُ وَأَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ، وَمَنْ كَانَتْ الدُّنْيَا هَمَّهُ جَعَلَ اللَّهُ فَقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ وَفَرَّقَ عَلَيْهِ شَمْلَهُ وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا قُدِّرَ لَهُ﴾ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، هەر که سیک هه موو هه ولتیک بو قیامت بئ، خوی گه وره ده وله مهندی نه خاته ناو دلی و هه موو کارنیک بو کو نه کاته وه بو ی پیک دیک، پزقیشی بو دی بئ نه وه ی هه ولی بو بدا، به لام هه ر که سیک هه موو هه ولی بو بونیا بئ، خوی گه وره هه ژاری نه خاته نیو چاوانی و کاره کانی لئپه رته وازه نه کاو بو ی ریک ناکه ون، جگه له به شی خوی بزقی زیادی بو ناین.

۲- (وَمِنْ حَيَاتِكَ لَمَوْتِكَ): پیغه مبه رضی الله عنه نه فرموی: ﴿إِنْ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ: عِلْمًا عِلْمَهُ وَنَشْرَهُ، وَوَلَدًا صَالِحًا تَرَكَهُ، وَمُصْحَفًا وَرَثَةً، أَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ، أَوْ بَيْتًا لِابْنِ السَّيْلِ بَنَاهُ، أَوْ نَهْرًا أَجْرَاهُ، أَوْ صَدَقَةً أَخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّتِهِ

(الْحَدِيثُ الْحَادِي وَالْأَرْبَعُونَ: فِي اتِّبَاعِ مَا جَاءَ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ)

﴿عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يَكُونَ هَوَاهُ تَبَعًا لِمَا جِئْتُ بِهِ﴾

وَحَيَاتِهِ يَلْحَقُهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ﴾ رواه ابن ماجه، ههنديك له وكرده وه چاكانه ی نهگه نه موسولمان له دواى مردنى: زانستىكى ئايينى به كه فيرى خه لكى كردبى، يان بلاوى كردبيته وه، مندالتيكى باشه كه له پاش مردنى دوعاى بو بكا، قورئانتيكه به ميرات به جئى هيشتبى، يان مزگه وتيكي دروست كردبى، يان خانويكي بو ريواران دروست كردبى، يان پوباريكو ئاويك بو خواردنه وه ده ستنويژ ريكي خستبى، يان خيرتيكى به ده ستي خوي كردبى له كاتي له ش ساغى و ژيانى دا نه ويش له دواى مردن نه يگاتى.

﴿حَدِيثِي چلو يه كه م: شونكه وتنى نه وه ي پيغه مبه ر ﷺ هيناويه تي﴾

(عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، (عبدالله) ي كورپى (عه مر) ي كورپى (عاس) خوي و باوكى سه حابه نه، يه كيكه له چوار (عبدالله) يه كان، له (مه ككه) ي پيروز له دايك بووه، به (١١) سال له باوكى خوي بچووكتره (٧٠٠) حه ديسي گيپاونه وه، له سالى (٦٥) ي كوچى له (مه ككه) ي پيروز وه فاتى كرد، ته مه نى (٧٢) سال بوو.

(قَالَ) نه فه رموي: (قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ) پيغه مبه ر ﷺ فه رموي: (لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ) ئيمان - بيروباوه رپى كه ستان ته واو نابى به خوا و پيغه مبه رو پوژى دوايى (حَتَّى يَكُونَ هَوَاهُ) تا واى لى دئى: ئاره زوو و هه وه سى خوي (تَبَعًا لِمَا جِئْتُ بِهِ) دواى نه و شه ريعه ته نه كه وي: كه من له لاي خوا هيناومه.

واته: نه وه كه سه موسولمانه و ئيمانى ته واوه، كه به حوكمى خوا و پيغه مبه ر ﷺ پازى بى، نه گه ر به هيچ جورتيك به حوكمى خوا و پيغه مبه ر ﷺ پازى نه بو، نه وه كافره، جا نه گه ر باوه رپى پى هه بوو، به لام ئيشى به قورئان نه نه كرد، نه وه فاسقه، واته: موسولمانتيكى ناته واوه، باوه رپيشى ناته واوه، به و مرجه ي وشه ي كوفرى به سه ر زوباندا نه هاتبى، نه گينا: نه مه ش هه ر كافره.

خوای گه وه له قورئانى پيروزدا له م بابه ته نه فه رموي: ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ سويند به خواى تو نه ي پيغه مبه ر ﷺ بيروباوه رپى هيچيان ته واو نيه ﴿حَتَّى يُحْكَمُوا﴾ تا نه تو نه كه ن به حاكم ﴿فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ﴾ له و كيشه ي له نيوانياندا روو

حَدِيثٌ صَحِيحٌ رَوَيْنَاهُ فِي كِتَابِ الْحُجَّةِ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ.

نه دا ﴿ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ﴾ نهك هر به ناشکرای به حوکمی تو رازی بن و بهس، به لکو نه بی به دلش رازی بن و هیچ گریهك له ناو دلیاندا نه بی به هوی نه و حوکمی تو کردوته ﴿وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ نه بی به ته وای خویمان بده نه دست حوکمی خوا و پیغمبر ﷺ، نینجا به نیماندار و موسولمانی ته و او دانه ندرین.

(حَدِيثٌ صَحِيحٌ، رَوَيْنَاهُ فِي كِتَابِ الْحُجَّةِ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ) چه دیستیکی راسته، گپرامانه وه له کتیبی (الْحُجَّة) که داندراوی (نصر بن ابراهیم المقدسی) به، به لام له زنجیره ی پیاو هکانی نه م چه دیسه دا دوو که سیان تیدیاه، زور که س لییان نارازیه و نه لئین: چه دیسه که لاوازه. زور که سیش لییان رازیه و نه لئین: چه دیسه که راسته و به هیزه. نیمامی (النواوی) به کیکه له مانه، خوا له هموویان رازی بی، نایه ته که ش به هیزی چه دیسه که به هیزتر نه کا.

جا به هر جور بی، هر که سیک باوهری به و بهرنامه به نه بی که پیغمبر ﷺ هیناویه تی، نه وه کافره ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ: يَهُودِيٍّ وَلَا نَصْرَانِيٍّ، ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلَتْ بِهِ إِلَّا كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ﴾ رواه مسلم، واته: سویند به و خویه ی گیانی (محمدی) به دسته، هر که سیک بانگه وازی منی بگاتی: جوله که بی، یان فه له بی، نینجا برمی و باوهری به و بهرنامه به ی من نه بی، نه وه نه چپته نوزه خ.

﴿چهند تیگه یشتنیک له م چه دیسه دا﴾

۱- (لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يَكُونَ هَوَاءَ...): نه گهر هه و هه و س و پیخوشی دل گشتی نه کرینه قوربانی رپیازه که ی پیغمبر ﷺ، مرؤف نابیته موسولمانی ته و او، پیغمبر ﷺ نه فرموی: ﴿لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ﴾ رواه الشيخان، نیمانی که ستان ته و او نابی، تا منی خوشتر نه وی: له خوی و دایک و باوکی و منداله کانی و گشت خه لکی تر.

واته: فرمانی پیغمبر ﷺ بخاته پیش فرمانی نه وانه و، له بهر خاتری نه وانه له فرمانی پیغمبر ﷺ دهر نه چی.

۲- (حَتَّىٰ يَكُونَ هَوَاءَ تَبَعًا لِمَا جُنْتُ بِهِ): خوی گه وره نه فرموی: ﴿فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِنَ اللَّهِ﴾ نه ی پیغمبر ﷺ نه گهر فرمانت چی به چی نه کن، بزانه: نه وان شوین هه و هه و هه سی

(الْحَدِيثُ الثَّانِي وَالْأَرْبَعُونَ: سَعَةٌ مَغْفِرَةٌ اللَّهُ تَعَالَى)

﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي وَرَجَوْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ عَلَيَّ مَا كَانَ مِنْكَ وَلَا أَبَالِي،

خوایان نه که ون، نایا کنی گومراتره له و که سهی شوین هه و ا هه وه سی خوئی که وتوو ه به بین شاره زایی به ک له لای خوا؟.

هه روه ها پیغه مبه ر ﷺ نه فه رموی: ﴿تُرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكُمُ بِهِمَا: كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ﴾ رواه الإمام مالك، دوو شتم له دواى خوّم بؤ نئوه هئشتوت هه، هه تا ده ستیان پیوه بگرن گومرا نابن: قورنایی پیروز، چه دیسه کانی پیغه مبه ر ﷺ. که و ابو: ریژی (دیمقراطیه) و (اشتراکیه) و (ماسونیه) و (مارکسیه) گشتی گومرایی و لادانه: له ریجازی خواو پیغه مبه ر ﷺ خوا بمانپاریزی، آمین.

﴿چه دیسی چل و دووم: لیخوشبوونی خوا گه لیک زوره﴾

(عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ) گتپردراوه ته وه له (نه نه س) خوا لی ی پازی بی، فه رموی (سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ) گویم له پیغه مبه ر ﷺ بوو نه یفه رموو: (قَالَ اللَّهُ تَعَالَى) خوی گه وره له چه دیسیکی (قودسی) دا نه فه رموی: (يَا ابْنَ آدَمَ) نهی نه ته وه ی ناده می. بزانه: باب (ناده م) باوکی هه موو نینسانیکه، دایکه (خوآ) ش دایکی هه موویانه، له بهر نه وه یه که به نئمه نه گوتری: ناده می زاد.

خوی گه وره باوکه ناده می له قور دروست کردوه، نینجا گیانی هئناوه ته بهر، دایکه (خوآ) شی له په راسوی باب ناده می دروست کردوه.

(إِنَّكَ مَا دَعَوْتَنِي) نه تو هر کاتیک داوام لی بکھی له گونا هت خو ش بم (وَرَجَوْتَنِي) تکات لی کردم داوایه کت وه ریگرم، چونکه نه ترانی من خویه کی به په حمو به ده سته لاتم (غَفَرْتُ لَكَ) منیش لی ت خو ش نه بمو گونا هه کانت دانه پو شمو سزات ناده م (عَلَيَّ مَا كَانَ مِنْكَ) هه رچه ند گونا هئشت گه وره و زور بن (وَلَا أَبَالِي) من گوئی ناده مه گه وره یی و زوری گونا هه کانت.

پیغه مبه ر ﷺ له چه دیسیکی تر دا نه فه رموی: ﴿نه گهر بهنده ی خوا گونا هئیکی کرد و په شیمان بووه له خوا پارایه وه و گوئی: (خویه تاوانم کرد هر نه تو ش له تاوان نه بووری و لی م ببووره). نینجا خوی گه وره نه فه رموی: بهنده ی من تاوانی کرد و زانی: خویه کی وای هیه له تاوانی خو ش نه بی و سزای تاوانیشی نه دا، نئوه شاهید بن: من وا لی خو ش بوم﴾.

يَا ابْنَ آدَمَ لَوْ بَلَغْتَ ذُنُوبَكَ عَنَانَ السَّمَاءِ ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي غَفَرْتُ لَكَ وَلَا أُبَالِي،
يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقَرَابِ الْأَرْضِ خَطَايَا، ثُمَّ لَقَيْتَنِي لَا تُشْرِكُ بِي شَيْئًا
لَأُتِيكَ بِقَرَابِهَا مَغْفِرَةً ﴿﴾ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ صَحِيحٌ.

ئەى موسولمان ھەموو دەم ھەر داوا لە خوا بکە لە گوناھت خۆش بێ پشت بە کەسى تر
مەبەستە، کەس ناتوانى گوناھەکانت لە سەر لاببا.

(يَا ابْنَ آدَمَ) ئەى ئادەمیزاد (لَوْ بَلَغْتَ ذُنُوبَكَ) ئەگەر گوناھت ئەوەندە زۆر بێ، بگاتە
(عَنَانَ السَّمَاءِ) ھەوری ئاسمان (ثُمَّ اسْتَغْفَرْتَنِي) ئینجا تۆبەت کردو تکات لی کردم لیت
خۆش بێ (غَفَرْتُ لَكَ وَلَا أُبَالِي) منیش لیت خۆش ئەبم، ھەرچەند گوناھیشت زۆر بێ.
بەلام ئەگەر گوناھەکە پەيوەندى بە ئادەمیزادەو ھەبوو: ئەبى خواو ھەکەى پازى
بکەى بۆ ئەو ھى خوا تۆبەت لیو ھەریگى.

ئەو ھش بزانە: تەنھا وتنى (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ) خوا بە لیم خۆش بە، بە بى تۆبە کردن
گوناھەکە لانا، بەلام لە لای خوا بە دوعا ئەنووسىو ھىزى گوناھەکە
کەم ئەکاتەو.

(يَا ابْنَ آدَمَ) ئەى ئادەمیزاد (إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي) ئەگەر تۆ مردى و ھاتى بە لای من (بِقَرَابِ
الْأَرْضِ خَطَايَا) پەر بە زەمین گوناھت لە گەل خۆت ھینا (ثُمَّ لَقَيْتَنِي) دواى کە
گەیشتیە لای من، دەرکەوت (لَا تُشْرِكُ بِي شَيْئًا) منت بە خوا بەکى تاكو تەنھا ناسیبو
و ھاو بەشت بۆ دانەنا بوم: لە خوا بەتى و لە پەرسندا (لَأُتِيكَ بِقَرَابِهَا مَغْفِرَةً) منیش پەر
بە زەوى لیخۆشبوونت بۆ دینم و لە ئاگرى نۆزەخ پزگارت ئەکەم (رواهُ التِّرْمِذِيُّ،
وقال: حَدِيثٌ صَحِيحٌ) ئىمامى (تیرمزی) گىراو بە تى ھە.

بزانە: خواى گەورە تەنھا لە کافر خۆش نابى، ئیتر لە تاوانەکانى خەلکى دى خۆش
ئەبى، ئەگەر ھەز بکا.

ھەروەھا بزانە: ھەر کەس بە ئیمان ھە بمرىو بچیتە نۆزەخ، ھەر بە قەد
گوناھەکانى ئەسوتىو ئینجا پزگارى ئەبى، بەلام کافر ھەتا ھەتایە لە ناو ئاگر
دەمینیتەو.

ئەى موسولمانى خۆشەویست: پێغەمبەر ﷺ ئە فرموى: (سَيِّدُ الْإِسْتِغْفَارِ) گەورەى
دوعای لیخۆشبوون، ئەم دوعایە بە: ﴿اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي، وَأَنَا
عِبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبِئْسَ لَكَ
بِعِمَّتِكَ عَلَيَّ وَأَبِئْسَ لِي بِذُنُوبِي، فَأَغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

جا سبهینه و ئیواران به دل و زوبان ئەم دوایه بخوینته تاكو خوا لیت خوش بی و به بههشت شادت بكا.

﴿چەند تیگە یشتنیک لەم حەدیسەدا﴾

۱- (مَا دَعَوْتِي، وَرَجَوْتِي): پێغه مبهەر ﷺ ئە فەرموی: ﴿لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللَّهِ مِنَ الدُّعَاءِ﴾ رواه الترمذی، هیچ خوا پەرستییهك له لای خوا بەرێزتر نیه له دوعا كردن.

۲- (تَمَّ اسْتَغْفَرْتِي غَفْرَتُ لَكَ): پێغه مبهەر ﷺ ئە فەرموی: ﴿وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ لَمْ تُذْنِبُوا لَذَهَبَ اللَّهُ بِكُمْ وَلَجَاءَ بِقَوْمٍ يُذُنِبُونَ فَيَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ فَيَغْفِرُ لَهُمْ﴾ رواه مسلم، سویندم به و خوایهی گیانی منی به دهسته: ئەگەر ئێوه گوناھ نهكەن، خواى گهوره ئێوه لانه باو گه لیکی تر نه هیئێ و گوناھ نهكەن و له خوا گهوره نه پارێنه وه تا لییان خوش ببێ، خواى گهوره ش لییان خوش نه بێ.

۳- (لَأَتِيَنَّكَ بِقَرَابِهَا مَغْفِرَةً): خواى گهوره ئە فەرموی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ خواى گهوره له تاوانی کافر بوون خوش نابێ، له گوناھهکانی به ره و خوارتر خوش نه بێ، له كه سێك كه خۆی حەز بكا لى خوش ببێ. خودایه لیمان خوش ببه، آمین... کۆتایی.

منیش بهندهی گوناھبار (عبداللہ عبدالعزیز هەرتەلی)م، شوکری خوا ئەكەم که یارمەتی دام بجم به خزمەتکاری فەرموودهکانی پێغه مبهەر ﷺ، له خوا ئە پارێمه وه که له خۆم دایک و باوکم و دوستانم خوش ببێ و به بههشت شادمان بکا و خیری پوونکردنه وهی (چل حەدیسە که ی پێغه مبهەر)م ﷺ بۆ بنووسی و شادم بکا به دیتنی زاتی پاکى خۆی، بمکا به خزمەتکاری ئایینی پیروزی ئیسلام، بمگه به نیته کاروانی شه هیدانی رینگای خۆی، گەلی کوردی موسولمانیش له دهست زۆرداران پزگار بکا و له نوممەتی حەز رەتی (محمد المصطفى ﷺ) دەریان نهکا. آمین.

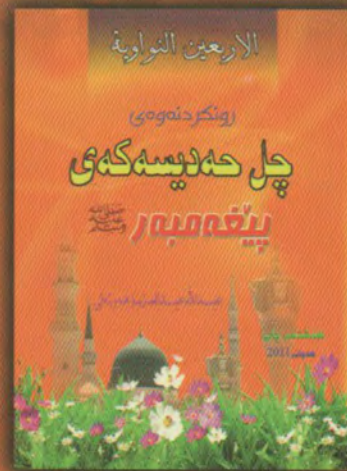
تەواو بوو، پیش نیوه پۆی پۆژی هەینی (۲۱)ی مانگی مه ولودی پێغه مبهەر ﷺ، سالی (۱۴۱۲)ی کۆچی، به رامبهەر (۲۷)ی مانگی گه لاویژ سالی (۲۶۹۲)ی کوردی، له شاری ههولێر- کوردستان. وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

ناوه پۆکی پوونکردنه وهی (الأربعین النوویة)

لا پهره	بابهت	لا پهره	بابهت
٤١	١٠) ان الله طيب لا يقبل الا طيبا..... وهدهستهيتاننى حالال، مهرجه كانى بوها.	٣	پيشه كى پوونكرده وه.....
٤٤	١١) دع مايريك الى ما لايريك.....	٤	پيتاسه و پيشه كى ئيمامى (النواوى).....
٤٦	١٢) من حسن اسلام المرء..... ناشاكردى گوناوه نه بيته هوى لته بووردن.	١٠	چهند زانستىكى هه ديس.....
٤٧	١٣) لا يؤمن احدكم حتى يحب..... ئيمان هه قتا و سى پارچه به	١١	١) انما الاعمال بالنيات..... نه نهيتان، كوچكردى بو خوا.
٤٨	١٤) لا يعجل دم امرىء مسلم..... به چهند تاوانىك خوئىنى موسولمان حالال، تتكدانى كومه لى موسولمانان تاوانه	١٤	٢) بينما نحن عند رسول الله ﷺ... پوونكه كانى ئيسلام: شاده هيتان، نويزكردى، زه كاندان، پوژوو، هه ج.
٥٠	١٥) من كان يؤمن بالله..... پوژوژتن ناپه سنده، ميوان و ميواندارى.		پوونكه كانى ئيمان: باوه به خوا، به (ملائكة)، به كتيبه كانى خوا، به پيغه مبه ران، به پوژى لوايى، به هه زاوقه دهه.
٤٣	١٦) لا تقضب..... دهرمانى توپه مى، پاداشتى توپه نه بوون.		چاكه، پينج په نهانه كان، نيشانه كانى دونيا ويران بوون،
٥٤	١٧) ان الله كتب الاحسان..... نچوئيه تى سه ربرينى نازه ل، سياست.	٢٢	٢) بني الإسلام على خمس..... هه زاكرده وهى نويز، زه كات، پوژوو، هه ج.
٥٦	١٨) اتق الله حيثما كنتم..... گوناوه كانى بچوك به چاكه كردن لاده چن، گوناوه كانى گه وه به توپه لاده چن، مافى ناده ميزاد به گه رده ن نازاكردى لاده چن.	٢٥	٤) ان احكم يجمع خلقه..... قوناغه كانى كوربهى ناو زگ، دهه رمانخواردن بو له باربردنى كوربه، نويزى جه نازه له سهه كوربهى له بارچوو.
٥٩	١٩) يا غلام ابنى اعلمك كلمات..... پاراستنى مافى خوا هوى فرياكه وتنى خوايه، (تقوى) ترسان له خوا هوى پيژو و پزگار بوونه له تهنگانه.	٢٦	٥) من احدث فى امرنا هذا..... شووتنكه وتنى جوله كه وه ديانه كان، (البدعة الحسنة)، (البدعة القبيحة).
٦٣	٢٠) اذا لم تستحي فاصنع..... شهرم به شيكه له ئيمان، شهه رمكردى له خوا پاراستنى نه ندانه كانه له تاوانكردى	٣١	٦) ان الحلال بين والحرام بين..... شوبوهاتى نيوان هه پام و هه لال، (تقوى)، دل سهه ركردهى هه موو نه ندانه كانه.
٦٤	٢١) قل امنت بالله ثم استقم..... به رده وهامبوون له سهه ئيمان و خواپه رستى هوى موژدهى به هه شته.	٣٥	٧) الدين النصيحة..... پيتاسه و چوئيه تى ناموزگارى.
٦٥	٢٢) ارايت ان صليت المكتوبات..... دونيا فيتته به، ئافرهت فيتته به، بوتيا به نديخانه ئيمانداره و به هه شتى كافره، چوونه به هه شت به ره حمى خوايه.	٣٦	٨) امرت ان اقاتل الناس..... ياخيبووانى شهه ربه تى ئيسلام دهه كوژدين.
		٣٨	٩) ما نهيتكم عنه فاجتنبوه..... نه كردنى هه دهه كه روا له پيشتره له كردنى هه رمانپيكره، نه گه ر هه رمانپيكره هه مووى نه كرى نابى به شهه رقهه كى وازى لته بهيتندى، نابى بو نه نجامدانى نابين په رته وازه به بكرى.

ناوه پۆکی پوونکردنه وهی (الأربعین النواویة)

لا پهره	بابهت	لا پهره	بابهت
٩٦	حه‌دیسی (٢٢) لا ضرر ولا ضرار.....	٦٨	حه‌دیسی (٢٣) الطهور شرط الإيمان...
	زیانلێدان له ئیسلامدا نیه، پێناسهی (ضرر) و (حاجه)		گه‌وه‌ری زیكری خوا، ره‌وشته پاكه‌كانی پێغه‌مبه‌ران، كێ كوێری قیامه‌ته‌؟
٩٨	حه‌دیسی (٣٢) لو يعطى الناس بدعواهم.....	٧٠	حه‌دیسی (٢٤) يا عبادى ائى حرمت الظلم على نفسى وجعلته بينكم محرما.....
	چۆنیه‌تی دادکردن، مه‌رحه‌كانی شه‌امید، سوێندخواردن، سزای سوێندی به‌ نۆق.		حه‌دیسی قودسی، جنۆكه، گه‌رده‌ن نازادکردن له‌ دینیادا، (استغفرالله) هۆی بێق و یزگارپوونه له‌ ته‌نگانه‌كان
١٠٠	حه‌دیسی (٢٤) من رأى منكم منكراً.....		حه‌دیسی (٢٥) ان أناساً من أصحاب رسول الله قالوا للنبي ﷺ: ذهب أهل الثور.....
	بێ ده‌نگی له‌ سه‌ر بێ شه‌رعی ده‌بێته هۆی سزادانی خوا، یارمه‌تی دانی کاربه‌ده‌ستی سه‌مه‌کار بێ به‌شت نه‌كا له‌ ناوی كه‌سه‌ر	٧٥	پێناسه‌ و ژماره‌ی (صحابه‌) كان، زیكری دواى نوێژه‌كان، ئادابی (جماع).
١٠٣	حه‌دیسی (٢٥) لا تحاسلوا ولا تناجشوا.....	٧٨	حه‌دیسی (٢٦) كل سلامى من الناس.....
	حه‌سو‌دی چیه‌؟ نۆستایه‌تی و نوژنایه‌تی بۆ خوا، مافی موسوڵمان له‌ سه‌ر موسوڵمان، یزێلێتانی موسوڵمان به‌گوێره‌ی پله‌ی خۆی		چێشته‌نوێژ، ئاشته‌كرده‌وه‌ی موسوڵمانان، یارمه‌تی دانی موسوڵمانان.
١٠٦	حه‌دیسی (٣٦) من نفس عن مؤمن كربة.....	٨٠	حه‌دیسی (٢٧) البر حسن الخلق.....
	سووكردنی باریقه‌رزدار، داپۆشینی موسوڵمان، قورئانخوێندنی به‌ كۆمه‌ل له‌ مزگه‌ته‌دا، نه‌زادی بونیا سو‌دی نیه له‌قیامه‌ت		ره‌وشتی جوان به‌روه‌ستی خه‌ك ده‌كا، دلی سروقه‌ هست به‌ خراپه‌ نه‌كا، تاوان و زیانی (فتوی) ده‌ری نه‌زان.
١١٠	حه‌دیسی (٢٧) ان الله كتب الحسانات.....	٨٣	حه‌دیسی (٢٨) وعظنا رسول الله ﷺ.....
	چاكه: یه‌ك به‌ ده‌یه، خراپه: یه‌ك به‌ یه‌كه		پێبازی مه‌رچوار خه‌لیفه‌كان پێبازی پێغه‌مبه‌ره، هه‌فتاوسێ گروهمی گو‌مراپووی نوژه‌خی په‌یاده‌بین.
١١٢	حه‌دیسی (٢٨) من عادی لی ولیاً.....	٨٧	حه‌دیسی (٢٩) أخبرنی بعمل يدخلنی الجنة...
	خوا به‌رگه‌ری له‌ نۆستی خۆی ده‌كا، به‌ كردنی واجب و سونه‌ت ده‌بیه نۆستی خوا		شه‌ و نوێژ، (جهاد) لوتكه‌ی به‌ری ئیسلامه، زوبان هۆی سزای نۆژه‌خه.
١١٥	حه‌دیسی (٢٩) ان الله تجاوز لی عن امتی.....	٩٢	حه‌دیسی (٣٠) ان الله فرض فرائض.....
	سزای له‌بیرچوونه‌ی قورئان		پێناسه‌ی واجب و حه‌رام، هه‌چ كه‌سێك له‌ خوا به‌غیره‌تر نیه، بێر له‌خوا ناكه‌ینه‌وه
١١٧	حه‌دیسی (٤٠) كن فی الدنيا كانك غریب.....	٩٤	حه‌دیسی (٣١) دلنی علی عمل إذا عملته.....
	خه‌تری نه‌براهه له‌ دواى مردنیش بۆی ده‌چن		ته‌ماع له‌ دینیاو له‌ مالی خه‌ك مه‌كه‌ خوا و خه‌ك خۆشیان ده‌وی، سوپوون له‌ سه‌ر وه‌ده‌سته‌پێتانی گه‌وره‌یی و مال ئابین تێك ده‌دا، نه‌وانه‌ی بۆ خوا به‌كتریبیان خۆش نه‌وی له‌ ژێر سێبه‌ری خواى گه‌وره‌دانه.
١١٩	حه‌دیسی (٤١) لا يؤمن أحلكم حتى یكون هواماً.....		
	هه‌ر كه‌سه‌یك به‌ شه‌رعی خساو پێغه‌مبه‌ر ﷺ یازی نه‌بێن ئیمانی نیه، جوله‌كه‌ و دیان كافرین		
١٢١	حه‌دیسی (٤٢) یا ابن آدم انك ما دعوتنی.....		
	لێبوردنی خوا زۆره‌ مه‌رچه‌ند گونا مه‌یش زۆر بن، دوعای (سید الاستغفار).....		
١٢٢			
١٢٣	كۆتایی.....		

بلاوگرادو کتیبخانه‌ی

بلاوگرادو کتیبخانه‌ی

بۆ هرۆشتن و چاپکردن و بلاوگرادنه‌وه

٠٦٦ ٢٢٣٣٨٦٨

هه‌وه‌ئیر — کوردستان — هه‌وه‌ئیر

٣٠٠٠ دیناره